

*Poate că aceștia sunt ultimii câțiva ani în care
mai putem continua să răspândim liberi cuvântul.*

Părintele Serafim Rose

©2001 NIKODEMOS ORTHODOX PUBLICATION SOCIETY

P.O. Box 383, Richfield Springs, NY 13439

(Folosirea prezentei versiuni românești pentru traducere într-o altă limbă este interzisă.)

© Holy Trinity Monastery, Jordanville, NY 13361

© Pentru această ediție, Editura Bunavestire, 2003

Editura Bunavestire

I.S.B.N 973-7952-14-6

Editura Biserica Ortodoxă

I.S.B.N 973-86332-9-X

**Ne vorbește
părintele Șerafim Rose
✠
Scrisori**

Traducere Ștefan Francisco Voronca

Carte tipărită cu binecuvântarea
Prea Sfințitului Părinte GALACTION,
Episcopul Alexandriei și Teleormanului

Editura Biserica Ortodoxă
Editura Bunavestire
Galați, 2003

Difuzare:
Editura Bunavestire
Galați
Str.Poșta Veche 161
Tel/fax: 0236-326.730
0236-471.896
E-mail: bunavestire@geniusnet.ro
www.editurabunavestire.ro

Predoslovie la ediția românească

“Ceea ce m-a surprins cel mai mult la părintele Serafim a fost faptul că în fața mea se afla un om care se jertfea pe deplin pentru Dumnezeu, pentru Adevăr. Nu era vreun profesor universitar ce primea un salariu confortabil pentru a fi un răspânditor al cunoașterii, nici nu era vreun conducător religios ce tânjea să îi fie așezate la picioare putere, influență sau măcar un vas cu fructe, precum făceau *maestrii spirituali* care aveau, pe atunci, discipoli prin zonă. El nu trăia *în religie* pentru avantajele pe care le-ar fi putut obține de acolo; nu căuta un sprijin, nici să se *bucure de o viață spirituală*. Era doar un călugăr simplu ce căuta Adevărul mai presus de toate”, scria părintele Damaschin Christensen, autorul biografiei Cuviosului de la Platina.

Considerăm că volumul de față va fi mai bine înțeles de către cititori dacă aceștia vor afla câte ceva despre marile frământări spirituale prin care a trecut Eugene (viitorul părinte Serafim) Rose. Ne putem regăsi în ele, în măsură mai mică sau mai mare, tot așa cum în răspunsurile la care a ajuns părintele Serafim – și în cele pe care le dă în scrisori lui Alexie Young - putem regăsi răspunsuri la unele dintre întrebările pe care ni le punem.

“În copilărie - scrie părintele Damaschin despre părintele Serafim - era copilul proverbial, ascultător și dornic de învățatură. După liceu, însă, a început să caute, plin de pasiune, răspunsul la întrebarea «De ce?» – și, neaflându-l în societatea în care a fost crescut, a început să se revolte. A refuzat să accepte răspunsurile acceptate de ceilalți. Aceasta se petrecea la începuturile timpurii ale culturii moderne, în anii 1950. Părintele Serafim a devenit student al unuia dintre primii pionieri ai acestei culturi - Alan Watts (despre care a realizat mai târziu că este un maestru al imposturii) și, apoi, un budist boem, în San Francisco. A învățat chineza veche pentru a studia *Tao Te Ching* și alte texte orientale în original, nădăjduind că astfel va pătrunde în inima înțelepciunii lor. Până la această dată, respinsese pe de-a-ntregul creștinismul protestant al copilăriei sale, pe care îl privea ca fiind lășă, slab și fals; a ridiculizat conceptul protestant despre Dumnezeu, zicând că «Îl așează pe Dumnezeu într-o cutie». L-a citit pe Nietzsche până ce cuvintele profetului au început a-i răsună în suflet cu o putere electrizantă, infernală.

În tot acest timp, el căuta Adevărul cu mintea sa, dar Adevărul îl evita. A căzut într-o stare de deznădejde, descrisă în anii de mai apoi ca un iad viu. A simțit că nu se potrivește în lumea modernă, nici chiar în familia sa, care nu l-a înțeles. Era ca și când s-ar fi născut fără de loc, în afara timpului. Îi plăcea să hoinărească sub cerul înstelat, dar simțea că nu e nimic acolo care să îl cuprindă – nici un Dumnezeu, nimic. *Neantul* budist l-a lăsat gol, precum pășise și întemeietorul mișcării *beat*, Jack Kerouac; și, precum Kerouac, părintele Serafim s-a apucat de băutură. A început să bea vin cu voracitate, iar apoi cădea epuizat la podea, strigând către Dumnezeu să îl lase în pace. Odată, pe când era beat, a înălțat pumnul către ceruri, din vârful unui munte, blestemându-L pe Dumnezeu și provocându-L să îl osândească iadului. În deznădejdea sa, i se părea că merită să fie osândit pe vecie de mânia lui Dumnezeu, numai să fi putut ști, în mod empiric, că Dumnezeu există – și să nu rămână într-o stare de nepăsare. Dacă Dumnezeu l-ar condamna la iad, atunci cel puțin ar simți, pentru o clipă plină de fericire atingerea lui Dumnezeu și ar ști cu siguranță că El putea fi ajuns. (...) În căutarea sa prin diferitele tradiții religioase străvechi, părintele Serafim s-a dus odată să viziteze o biserică Ortodoxă Rusă. Mai târziu, a scris despre această experiență:

«Vreme de ani am fost satisfăcut în studiile mele de faptul că eram *deasupra tuturor tradițiilor*, dar cumva și credincios lor... Când am vizitat o biserică ortodoxă, a fost doar ca să vad o alta *tradiție*. Însă, când am intrat pentru prima dată într-o biserică ortodoxă (una rusească, în San Francisco), ceva mi s-a întâmplat, ceva ce nu mai trăisem într-un templu budist sau în alt templu oriental; ceva îmi rostea în inimă că sunt *acasă*, că întreaga mea căutare luase sfârșit. Nu am știut cu adevărat ce înseamnă aceasta, căci slujba mi-a fost destul de inaccesibilă, fiind într-o limbă străină. Am început să particip la slujbele ortodoxe mai des, învățând treptat limba și obiceiurile... Prin expunerea mea la Ortodoxie și la ortodocși, am început să conștientizez o idee nouă: Adevărul nu era doar o idee abstractă, căutată și cunoscută de către minte, ci era ceva personal – chiar o Persoană – căutată și iubită de către inimă. Și astfel L-am întâlnit pe Hristos»”.

La ce măsură duhovnicească a ajuns părintele Serafim mergând pe calea predanită de mărturisitorii Tradiției Ortodoxe putem înțelege citind câteva fragmente din jurnalul său:

“Noi, cei ce ne numim creștini, nu trebuie să așteptăm nimic altceva decât să fim răstigniți. Căci a fi creștin înseamnă a te răstigni, în aceste vremuri și în oricare alte vremuri, de când Hristos a venit întâia dată. Viața Sa este model - și avertisment - pentru noi toți. Trebuie să fim răstigniți individual, mistic, căci răstignirea deplină este singura cale către înviere. Dacă vom învia cu Hristos, trebuie mai întâi să ne smerim împreună cu El - chiar până la umilința cea din urmă, cea de a fi devorați și scuipați afară de lumea care nu ne înțelege. (...) Și trebuie să fim răstigniți la vedere, în ochii lumii, căci Împărăția lui Hristos nu este din această lume, și lumea nu o poate primi, și nu o poate primi nici măcar un singur reprezentant al ei, nici pentru o singură clipă. Lumea aceasta îl poate primi doar pe Antihrist, acum sau în oricare altă vreme. (...) Nu-i de mirare, atunci, că este dificil să fii creștin - nu este dificil, este imposibil. Nimeni nu poate accepta cu bunăștiință un mod de viață care, cu cât este trăit mai autentic, cu atât mai mult duce spre auto-distrugere. Și din această cauză ne răzvrătim mereu, încercăm să ne ușurăm viața, încercăm să fim creștini pe jumătate, încercăm să dobândim ce-i mai bun din ambele lumi. Până la urmă trebuie să alegem - fericirea noastră stă într-una dintre cele două lumi, nu în amândouă. (...) Dumnezeu ne dă tărie să urmăm calea răstignirii; nu există altă cale de a fi creștin.”

Cuvântul Mântuitorului, care ne-a învățat că nu există dragoste mai mare decât aceea de a ne pune viața pentru cel pe care îl iubim, ne arată că de fapt această înțelegere jertfelnică a credinței creștine ne oferă cea mai bună dovadă a sfințeniei pe care a dobândit-o părintele Serafim. Suntem creștini în măsura în care Îl iubim pe Dumnezeu, și Îl iubim în măsura în care ne purtăm crucea și ne lăsăm răstigniți de lumea care L-a răstignit și pe Hristos.

Părintele Damaschin mărturisește ce anume l-a impresionat la întâlnirea cu părintele Serafim¹: „am știut dincolo de orice umbră de îndoială că ar și muri pentru acel Adevăr, căci puteam simți că deja murea pentru El”².

Prima parte a acestui volum - *Ne vorbește părintele Serafim Rose*³, ne oferă o prezentare generală a personalității autorului și a valorii scrierilor sale. Esența acestui volum o constituie corespondența adresată de către părintele Serafim părintelui Alexie Young, un romano-catolic convertit la Ortodoxie.

Nu este o noutate faptul că tipărirea corespondenței unor anumiți stareți sau sfinți a fost primită cu multă deschidere de către cititori. În astfel de scrisori cititorii au găsit sfaturi de care aveau nevoie ei înșiși. În fond, problemele, frământările și durerile oamenilor au anumite elemente comune. Citind despre sfaturile date de un sfânt ucenicului său, regăsim sfaturile pe care le căutam.

Cu cât asemenea scrisori au fost scrise în vremuri mai apropiate de ale noastre, cu atât ne este mai ușor să facem paralele între ceea ce citim și vremurile noastre.

Scrisorile pe care le veți citi vă vor surprinde prin prospețimea, prin delicatețea și prin căldura lor. Dar mai mult decât orice ele impresionează prin cugetul ortodox pe care îl emană.

Scrisorile din acest volum ar fi putut fi tipărite sub titlul *Scrisori către tine*⁴. Pentru că ție îți scrie părintele Serafim, cititorule. Părintele Alexie? Poate că nu te interesează cine este. Dar tu trăiești în aceeași lume în care trăiește și el. O lume care respinge valorile creștine pentru a primi idolii patimilor și apostaziei.

Ție îți scrie părintele Serafim, frate cititorule. Dacă ești sincer cu tine, vei recunoaște cât de greu îți este să supraviețuiești în această lume fără să pactizezi cu duhul ei. Această carte, fără să fie o colecție de sfaturi duhovnicești, conține o sumedenie de elemente de mare valoare pentru toți cei care vor să țină aprinsă candela ortodoxă.

Și pentru că tot ți-a scris, ar trebui să știi că nici acum nu încetează să vrea mântuirea ta. Înainte de a muri, Sfântul Ambrozie de la Optina le-a spus surorilor de la Mănăstirea Șamordino – care se frământau la gândul morții starețului - următoarele cuvinte: „Dacă și aici mi-am bătut capul cu voi, pesemne că acolo nu voi mai scăpa de voi...”

Dacă în timpul vieții sale pământești părintele Serafim s-a luptat atât de mult pentru a-i învăța pe oameni să meargă pe calea cea împărătească și să respingă atât modernismul cât și falsul tradiționalism îmbibat cu

¹ Datorită impactului pe care l-a avut asupra sa întâlnirea cu părintele Serafim, în tinerețea sa părintele Damaschin a părăsit practica Zen și a trecut la Ortodoxie.

² Toate citatele de mai sus au fost preluate din articolul părintelui Damaschin Christensen – *Ultima răzvrățire adevărată*, traducere (în manuscris) de Radu Hagiu.

³ În America a fost tipărită separat, de către aceeași editură.

⁴ Tot așa cum ar fi putut fi tipărite sub titlul *Manual pentru lupta duhovnicească*. Cei care au citit până acum ediția americană a cărții au considerat că aceasta este o lucrare fundamentală, de mare folos pentru fiecare dintre cei care vor să meargă pe calea mântuirii și să reziste ispitelor din ce în ce mai mari ale lumii înconjurătoare.

fățarnicie și egoism, îndrăznim să credem că și după adormirea sa se roagă neîncetat pentru ca fiii Bisericii să meargă pe drumul cel drept.

Și dacă e foarte firesc ca la citirea unui număr atât de mare de scrisori pe care ți le-a scris să simți nevoia de a-i răspunde, să nu eziți să o faci. Pentru asta nu e nevoie nici de hârtie, nici de stilou (și nici de calculator și imprimantă).

E nevoie de câteva clipe trăite altfel. Puțin altfel. De câteva clipe în care să se vadă că prin întâlnirea cu părintele Serafim ceva în inima ta s-a mișcat. Nu cred că dacă părintele Serafim ar fi trăit i-ar fi părut bine ca scrierile sau scrisorile sale să fie citite de către oameni prea iubitori de sine ca să își schimbe viețile.

Amorțeala duhovnicească, pe care părintele Serafim a arătat-o cu degetul în piața lumii nu își are locul în viața duhovnicească. Citește, frate cititorule, și trăiește puțin altfel.

Ceea ce învață părintele Serafim nu e nici propria sa filosofie, și nici măcar filosofia pe care a învățat-o de la dascălul său făcător de minuni, Sfântul ierarh Ioan Maximovici. Este învățătura pe care și el, și dascălul său, au aflat-o în Biserica Ortodoxă, care este cu adevărat singurul Trup al lui Hristos.

Dacă stilul părintelui Serafim nu este exact ca al Sfinților Părinți, acest lucru se datorează faptului că a trăit în vremuri diferite față de cele în care au trăit aceștia. Totuși, dacă Sfinții Părinți ar fi trăit astăzi, poate că scrierile lor ar fi semănat cu cele ale părintelui Serafim. Și cine știe cum am mai fi putut să îl deosebim pe părintele Serafim între ceilalți...

Ne vorbește

Părintele Serafim Rose

Să viețuiești potrivit unei concepții ortodoxe

Ortodoxia înseamnă *viață*. Dacă nu trăim Ortodoxia, pur și simplu nu suntem ortodocși, indiferent de credințele formale pe care le susținem.

Dar viața în lumea noastră contemporană a devenit foarte artificială, foarte nesigură și confuză. Și este inevitabil să nu fim afectați de acest lucru. Cum este posibil pentru noi, creștinii ortodocși, să ducem o viață duhovnicească autentică în aceste vremuri cumplite? Cum putem dezvolta astăzi o viziune ortodoxă asupra întregii vieți care să ne ajute să supraviețuim cu credința intactă?

Nu este nici o exagerare să afirmăm că, din perspectiva unei vieți considerate normale acum 50 de ani, viața de astăzi a devenit anormală. Valorile fundamentale și concepțiile asupra comportamentului au fost răsturnate. Generațiile stricate de astăzi, care nu au cunoscut decât traiul ușor, nu au altă lege decât satisfacerea fericirii personale în momentul prezent. Părinții se supun capriciilor fiilor, care, ajunși la vârsta maturității, nu fac decât să schimbe jucăriile și jocurile copilăriei cu distracții pentru adulți. Viața devine pentru ei o goană permanentă după „amuzament”, atât de lipsit de sens, încât un vizitator din secolul XIX, din orice țară, care s-ar uita la programele noastre de televiziune, la parcurile de distracții, la reclame, la filme, la muzică – de altfel, la toate formele culturii noastre curente – ar crede că a nimerit într-o țară de imbecili care au pierdut orice contact cu realitatea normală.

Această cultură „consumeristă”, care a fost creată de o generație egolatră, nu poate susține dezvoltarea unei vieți umane normale, cu atât mai puțin să inspire o căutare veritabilă a adevărului. Când această generație egolatră („me generation”) se întoarce către religie – lucru care se petrece foarte frecvent în ultimele câteva decenii – o face de regulă către o formă de religie „consumeristă”, centrată pe sine, plină de fanteziile unui program de televiziune. În câțiva ani, această țară a fost inundată de o varietate șocantă de culte care spală creierul și strică mintea, de guru divinizați, de swami și de alți autoprocamați „oameni sfinți”. Și aceștia nu sunt singurii care se întrec între ei pentru supunerea totală a sufletelor. Lumea secularizată de astăzi întreține o stare constantă de ispitire care exercită de asemenea presiuni asupra sufletului. Ne confruntăm permanent cu această situație – fie în muzica de fundal pe care o ascultăm pretutindeni în magazine, fie în reclamele și afișele publice și chiar în casele noastre, unde televizorul devine adesea conducătorul secret al gospodăriei, dictând valorile moderne, opiniile și gesturile.

În diferitele ei forme, această cultură transmite același mesaj: trăiește pentru prezent, distrează-te, relaxează-te. În spatele acestui mesaj se află altul, de o subtilitate sinistră, care se exprimă deschis astăzi numai în țările oficial comuniste, care în această privință sunt cu un pas înainte față de țările libere: uită-L pe Dumnezeu și viața de dincolo pentru prezent. Această filosofie a dat naștere sclaviei din lagărele de concentrare din Uniunea Sovietică, cunoscută sub numele de Gulag. Pe măsură ce tot mai mulți oameni au fost subjuogați de mentalitatea de tip Disneyland american, Dumnezeul cel adevărat a fost împins în afara societății și în mod inconștient am fost aduși mai aproape de propriul nostru Gulag.

Dar se poate întreba cineva: ce are de-a face acest lucru cu noi, care încercăm să ducem, după putințe, o viață creștin-ortodoxă sinceră? Acest lucru ne afectează în multe privințe, dacă suntem suficient de smeriți să vedem că mediul nostru, prin faptul că este anormal, ne perturbă indiscutabil viața. Întrebarea care se pune este: ce putem face?

Există două atitudini greșite față de viața din jurul nostru pe care le adoptă mulți ortodocși din zilele noastre. Cea mai răspândită este adaptarea la spiritul veacului. Lipsindu-le un exemplu puternic în părinții lor, mulții tineri ortodocși nu sunt nici măcar conștienți că trebuie să lupte împotriva acestei ispite universale a acestei epoci „narcisiste”. Ei se amestecă bucuros cu lumea anticreștină din jurul lor. Iar aceasta înseamnă moartea sufletului. În calitate de creștini trebuie să fim diferiți de lume și să-i învățăm pe copiii noștri să observe această diferență. Altfel, nu ne putem numi creștini, și chiar creștini ortodocși.

Cealaltă atitudine eronată aflată la extrema opusă este ceea ce s-ar putea numi falsă spiritualitate sau „super-spiritualitate”, manifestată de cei care au râvnă, dar nu potrivit cunoașterii (Rom. 10, 2). Pe măsură ce

textele ortodoxe despre viața duhovnicească au devenit accesibile, crește numărul oamenilor care vorbesc despre „isihasm”, despre rugăciunea lui Iisus, despre stări duhovnicești exaltate etc. Este minunat să fi inspirat și să-ți împlinești înalta chemare, dar fără o conștiință foarte realistă și foarte smerită a faptului că suntem foarte departe de aceste înălțimi duhovnicești, interesul nostru se va dezvolta într-un nou joc care nu este decât o altă expresie a universului nostru marcat de consumerism și centrat pe noi înșine.

Și nu consider că exagerez importanța evitării acestor două extreme – a deșertăciunii lumești și a super-spiritualității. Asta nu înseamnă că nu trebuie să avem o conștiință realistă a solicitărilor legitime pe care lumea le exercită asupra noastră sau că nu ar trebui să respectăm și să luăm aminte la învățătura marilor părinți isihasti, să lucrăm noi înșine rugăciunea lui Iisus potrivit circumstanțelor și puterilor noastre. Problema este că trebuie să înțelegem profund ce vremuri trăim, cât de puțin cunoaștem credința noastră ortodoxă și cât de mult trebuie să ne smerim tocmai pentru a supraviețui astăzi ca și creștini ortodocși.

Ce putem face?

Ce putem face pentru a evita extremele mai sus menționate și pentru a duce o viață cu adevărat rodnică în aceste vremuri primejdioase? Pentru că perioadele copilăriei și tinereții sunt critice pentru formarea sufletului, răspunsul la această întrebare se va adresa în primul rând părinților. Aceștia trebuie să fie conștienți de faptul că duhul lumii rareori ajută și de cele mai multe ori împiedică creșterea copiilor într-un duh ortodox autentic. Chiar și ceea ce învață un copil astăzi în școală este rareori pătruns de atitudini și filosofii eronate. De aceea părinții au o mare responsabilitate, pe de o parte de a fi atenți la ceea ce este expus copilul lor – programele TV, orele de educație sexuală la școală, filme, muzică –, iar pe de altă parte, să-și educe copilul într-o înțelegere creștină adecvată situațiilor concrete. Un copil cărui i se formează gustul pentru muzica clasică bună, pentru literatură, istorie și artă, chiar și pentru știință, este cel puțin parțial vaccinat împotriva culturii consumeriste și a ispitelor acesteia.

Dar nu numai copiii, ci noi toți ducem o luptă pe viață și pe moarte cu lumea anticreștină, care într-adevăr „este mult prea prezentă în viețile noastre” astăzi. Cineva care s-a convertit la Ortodoxie direct de la cultura rock are un drum greu de urmat înainte de a deveni un adevărat creștin ortodox. Pe de altă parte, o persoană familiarizată cu cele mai bune produse ale culturii seculare – care în Occident prezintă aproape întotdeauna conotații religioase și creștine bine definite – are o șansă mult mai mare de a duce o viață ortodoxă normală și rodnică. Nu trebuie să ne izolăm artificial de realitatea lumii de azi; ci mai degrabă trebuie să învățăm să folosim cele mai bune lucruri pe care lumea poate să ni le ofere, pentru că orice lucru bun din lume – dacă suntem suficient de înțelepți ca să-l vedem – îl arată pe Dumnezeu și trebuie să-l folosim. Prea mulți oameni fac greșeala de a limita Ortodoxia la slujbele Bisericii, la canonul de rugăciuni și la lectura ocazională a cărților duhovnicești. Adevărata Ortodoxie presupune însă un angajament care implică toate aspectele vieții noastre. Fie ești ortodox permanent și în fiecare zi, în orice situație a vieții – fie nu ești cu adevărat ortodox. De aceea trebuie să ne formăm o concepție de viață ortodoxă și să o asumăm existențial.

Cum putem dezvolta și susține această concepție de viață ortodoxă în viața noastră zilnică?

Prima cale prin care putem dezvolta și susține această concepție ortodoxă despre lume este de a fi în contact permanent cu sursele hranei creștine, cu tot ce ne dă Biserica pentru luminarea și mântuirea noastră: slujbele Bisericii și Sfintele Taine, Sfânta Scriptură și scrierile Sfinților Părinți. Și dacă toate acestea ne aduc foloase, trebuie să avem o atitudine corectă față de ele. Să nu le folosim pentru a dobândi o cunoaștere intelectuală sau pentru a îndeplini o obligație religioasă. Aceste lucruri trebuie să atingă direct viețile noastre și să le *schimbe*. Educația noastră ortodoxă trebuie să ne dea un simț pentru ceea ce este autentic creștin; trebuie să pătrundă în inimile noastre și să poată atinge și alte inimi.

Trebuie să avem o atitudine normală, să fim cu picioarele pe pământ, să nu alunecăm în stări de exaltare și nici să nu fim cu capul în nori. De asemenea, atitudinea noastră nu trebuie să fie centrată pe noi înșine, ci să se extindă cu dragoste și înțelegere creștină asupra celor care Îl caută cu adevărat pe Dumnezeu – altfel, suntem morți care își îngroapă morții, sarea care și-a pierdut gustul. Trebuie să evităm atitudinile lumești. O anumită rigiditate s-a strecurat în viața ortodoxă de astăzi. Prea adesea, în locul iubirii și iertării întâlnești neîncredere, criticism și judecată; bârfa se face ecoul unor cuvinte precum „fanatic”, „eretic”, „spion”. Fără a fi excesiv de naivi, în calitate de creștini trebuie să fim iubitori și deschiși. Și ar trebui să nu ne grăbim să judecăm, dacă avem puțină smerenie, uitându-ne la noi înșine. În sfârșit, atitudinea noastră creștină trebuie să

fie una nevinovată. Să ne străduim să evităm alunecarea într-o latură lumească, exterioară Bisericii; mai degrabă trebuie să ne concentrăm asupra „unicului necesar”: Hristos și mântuirea sufletelor noastre.

Pentru orice creștin ortodox care este conștient de ceea ce se petrece în jurul lui astăzi, este evident că lumea se îndreaptă către sfârșitul ei. Sunt războaie și zvonuri de războaie, dezastre naturale de mari proporții, se înmulțesc falșii hristoși, centralizarea crescândă a informației pregătește instaurarea guvernului unic mondial. Vremurile sunt mai avansate decât credem; Apocalipsa este acum. Atât timp cât mai este liniște să ieșim din acest „paradis al nebunilor” și să începem să-L chemăm pe Hristos.

Apartenența exterioară la Biserica Ortodoxă nu este suficientă. În acest sens, cuvintele Părintelui Gheorghe Calciu, un preot ortodox închis dincolo de Cortina de Fier, sunt edificatoare: „Să construim biserici cu credința noastră, biserici pe care nici o putere umană să nu le poată dărâma, o biserică a cărei temelie să fie Hristos”. Acest lucru este posibil dacă avem curajul să fim altfel decât lumea din jurul nostru, dacă ne formăm și hrănim o concepție ortodoxă despre lume, străbătută de o atitudine vie, normală, iubind și iertând, nu centrați pe noi înșine, ci păstrându-ne nevinovăția și candoarea. Apoi, în ciuda păcătoșeniei și insuficienței noastre, credința noastră va supraviețui șocurilor la care va fi supusă și va fi o sursă de inspirație și de mântuire pentru cei care Îl caută încă pe Hristos chiar în toiul naufragiului umanității care a început deja în zilele noastre.⁵

⁵ Traducerea acestei prelegeri: Tatiana Petrache [n. ed.].

Despre viitorul lumii

Comunismul nu are răspunsul ultim, fiindcă este ceva foarte negativ. De fapt, dacă vă uitați la ceea ce se întâmplă în Rusia în ultimii zece sau douăzeci de ani, puteți vedea că există o revoltă totală, cel puțin în ceea ce privește mentalitatea oamenilor. Deși dictatura a rămas la fel de dură ca întotdeauna, mai ales în ultimii doi ani, băgând iarăși mai mulți oameni în închisori, oamenii se ridică din ce în ce mai mult, nu printr-o revoltă armată, ci în mințile lor, și devin independenți. Ceea ce înseamnă că, mai devreme sau mai târziu, întregul sistem se va prăbuși. Deci comunismul nu are răspunsul; nu va putea cuceri întreaga lume pentru a aduce fericirea de care pretinde că este capabil. Dar în același timp el pregătește terenul pentru ceva foarte important ce trebuie să se întâmple înainte să poată veni sfârșitul lumii: faptul că trebuie să existe o guvernare mondială unică, din care creștinismul să fie cumva dat afară. Iar în această privință comunismul a făcut treabă bună.

Dar pentru a furniza oamenilor un temei *spiritual* pentru un guvern mondial unic, trebuie să existe ceva mai înalt: iar în ideile Națiunilor Unite, de exemplu, putem vedea ceva ce seamănă cu un răspuns spiritual. ONU se proclamă în favoarea întemeierii unei guvernări mondiale unice, ce nu va fi o tiranie, nefiind bazată pe nici o idee particulară precum comunismul, ci pe ceva foarte vag, fără temeuri creștine. De fapt, în urmă cu vreo douăzeci de ani, au amenajat o capelă de meditație în sediul ONU, și a avut loc o mare dispută asupra obiectului de închinare din ea. Nu poți pune o cruce, căci vei fi îndată stigmatizat drept creștin, nu poți pune nici ceva musulman sau hindus, fiindcă din nou ți se pune o etichetă; trebuie ceva aflat deasupra religiilor. În final s-au oprit la un bloc de piatră neagră. Oamenii au un simțământ de venerație în fața ei, ca în fața unui idol: un foarte vag tip de interes religios. Evident, fiecare are un anume interes religios: acesta nu se poate ascunde, iar comunismul va cădea din acest motiv. Dar tocmai pe un astfel de lucru vag dorește diavolul să pună gheara. Poți fi înșelat în oricare credință particulară, dar cel puțin pui suflet în ea și Dumnezeu poate ierta orice fel de greșeli. Dar dacă nu ai nici o credință anume și te lași în seama unor idei atât de vagi, atunci demonii pătrund și încep să lucreze.⁶

⁶ Din *Cartea Facerii, crearea lumii și omul începuturilor*, traducere de Constantin Făgețan, Editura Sophia, 2001, p. 377 [n. ed.].

Răspuns la o întrebare despre îndrumarea duhovnicească

Iubite frate în Hristos,

Salutări în Domnul nostru Iisus Hristos! Îți mulțumesc pentru scrisoare. Apreciez seriozitatea celor scrise și de aceea îți voi răspunde cu aceeași seriozitate.

Înainte de toate vreau să-ți spun că, după știința noastră, astăzi nu mai sunt „stareți” – cum s-ar spune, adevărați bătrâni purtători de Dumnezeu (în duhul bătrânilor de la Optina), care să te îndrume nu prin înțelepciunea proprie sau prin modul în care ei îți înțelege pe Sfinții Părinți, ci prin luminarea Sfântului Duh. Acest tip de luminare nu se dă unor vremuri ca ale noastre – și, să fim sinceri, noi, în neputința, stricăciunea noastră și păcatele noastre, nici nu o merităm.

Vremurilor noastre li se dă un fel mai smerit de viață duhovnicească, pe care Episcopul Ignatie Briancianinov, în excelenta lui carte *Arena*⁷ numește „viață prin sfat” – adică viață conformă poruncilor lui Dumnezeu așa cum le aflăm în Sfintele Scripturi și la Sfinții Părinți, alături de ajutorul celor mai bătrâni și mai experimentați. Un „stareț” poate da porunci; dar un „îndrumător” dă sfat, pe care trebuie să-l probezi prin experiență.

Nu cunoaștem pe cineva anume care ar putea fi în stare să-ți dea sfat în limba engleză. Dacă într-adevăr acest lucru îți este de mare trebuință, Dumnezeu ți-l va trimite când va crede El de cuviință, după credința și nevoia ta, fără a-l căuta cu tot dinadinsul.

Dar fiindcă tot mi-ai scris, pornind de la ceea ce ai scris voi încerca să-ți spun un cuvânt sau două din sfaturi mai generale, provenite din experiența micii noastre comunități monahale și lectura Sfinților Părinți.

a) În primul rând deprinde-te să fii împăcat cu situația duhovnicească în care te afli, folosindu-ți toate resursele. Dacă starea ta duhovnicească este aridă, nu lăsa ca acest lucru să te descurajeze, ci lucrează din toate puterile la ceea ce crezi că poți să faci pentru viața ta duhovnicească. Este foarte important ca încă de la început să primești Tainele Bisericii și să mergi regulat la slujbele ei. Pe lângă aceasta, trebuie să te rogi în mod regulat, dimineața și seara, împreună cu familia, și să citești cărți duhovnicești – toate după puterea și posibilitățile oferite de condițiile în care trăiești.

b) Printre scrierile duhovnicești, să citești în mod special dintre cele adresate celor ce locuiesc în lume, sau care oferă ABC-ul vieții duhovnicești – precum *Viața mea în Hristos* de Sfântul Ioan din Kronstadt, *Războiul Nevăzută* de Sfântul Nicodim, *Viețile Sfinților* în general, *Arena* de Episcopul Ignatie Briancianinov (această carte, deși este adresată novicilor [candidaților la călugărie - n. tr.], atâta timp cât oferă în general ABC-ul vieții duhovnicești aplicabil vremurilor moderne, este potrivită și pentru mireni).

c) Pentru a te ajuta în sporirea vieții duhovnicești, și a-ți reaminti de adevărurile duhovnicești, ar fi bine să ții un jurnal (te poți folosi de „agendele” cartonate care se vând la papetărie) care să includă fragmente din scrieri duhovnicești care crezi că ar avea vreo valoare pentru tine sau care se pot aplica și la starea ta, de asemenea și scurte comentarii personale făcute în urma lecturii și reflecției, incluzând și scurte comentarii asupra lipsurilor tale pe care trebuie să ți le corectezi. Sfântul Ioan din Kronstadt găsea foarte utilă această practică, așa cum se poate vedea în [jurnalul lui] *Viața mea în Hristos*.

d) Nu-i critica și nu-i judeca pe ceilalți oameni – privește-l pe fiecare ca pe un înger, îndreptățește-le greșelile și slăbiciunile lor și osândește-te numai pe tine ca pe cel mai rău păcătos. Acesta este primul pas în orice fel de viață duhovnicească.

Îți spun toate acestea, nădăjduind că-ți vor fi de vreun ajutor. Aș fi foarte bucuros să încerc să-ți răspund la orice întrebare pe care ai pune-o, în special despre învățătura Sfinților Părinți, dintre care cea mai mare parte ne este accesibilă în ediții în limba rusă.

Cerându-ți rugăciunile,
Cu dragoste în Hristos,
Serafim, monahul

(Din *Ortodoxia trăită*, Ian./Feb., 1984)

⁷ Tradusă în românește sub titlul *Ofrandă monahilor contemporani*, Fundația Dosoftei, București 2002. [n. tr.]

Creștinii vremurilor din urmă sunt efectiv adormiți duhovnicește și au nevoie disperată să fie treziți de o trâmbiță a Duhului precum cea a Sfântului Simeon [Noul Teolog]. Nu cei care sunt ortodocși prin naștere și obiceiuri vor moșteni Împărăția Cerurilor; aceștia trebuie treziți la împlinirea conștiință a poruncilor lui Hristos și la primirea conștiință a Duhului Celui Sfânt al lui Dumnezeu, așa cum cu prisosință a învățat Sfântul Simeon.

...Pentru Sfântul Simeon, ca și pentru toți creștinii ortodocși adevărați, teologia este viață; adevăratele „cuvinte ale lui Dumnezeu”, care vorbesc inimii creștine, o ridică pe aceasta din lenevie și ignoranță, însuflând-o să lupte pentru Împărăția cea veșnică, care poate fi pregustată încă de aici, în viața harului pe care Dumnezeu îl trimite peste credincioșii Săi prin Duhul Său Cel Sfânt care sfințește.

(Prefață la *Păcatul lui Adam și mântuirea noastră: Șapte Omilii ale Sfântului Simeon Noul Teolog*;
Frăția Sfântul Herman de Alaska, Platina, CA, 1979)

Nu trebuie să ne amăgim: viața locuitorilor deșertului Tebaidei Nordului este mult prea departe de noi cei din aceste vremuri de vid spiritual fără precedent în istorie. În orice epocă, viața monahală este limitată de un tip de viață trăit de cei din lume. Într-o vreme când viața ortodoxă din Rusia era deosebit de grea și foarte sobră, monahismul putea înflori în voie; dar în vremea noastră, când viața obișnuită a devenit anormal de „confortabilă”, când până și viziunea celor mai importante personalități spirituale și intelectuale este cutremurător de frivolă, la ce altceva ne putem aștepta dacă nu la o „spiritualitate confortabilă” și căldicică, față de care voci îndrăznețe din interiorul Rusiei Sovietice fac și acum reproșuri Apusului liber?

Peste tot astăzi, boala necredinței a pătruns adânc în mințile și mai ales inimile celor mai mulți oameni. Ortodoxia noastră, chiar și acum, când la exterior este încă corectă, este cea mai săracă, cea mai slabă Creștinătate care a fost vreodată... Dar vocea Tebaidei Nordului continuă să ne cheme – nu cum s-ar putea înțelege în pripă, pentru a merge în pustie..., ci măcar să ținem vie în inimile noastre mireasma deșertului: să îi avem în minte și în inimă pe acești îngeri în trup, bărbați și femei, și să-i privim ca pe cei mai adevărați prieteni, vorbind cu ei prin rugăciune; să stăm întotdeauna departe de legăturile și patimile acestei vieți, chiar atunci când ele se concentrează asupra unei instituții anume sau unui lider al vreunei organizații bisericești; înainte de toate, trebuie să fii locuitor al Ierusalimului Ceresc, Cetatea din înălțime către care se îndreaptă toate ostenele creștinului și abia în al doilea rând să te consideri un membru al acestei lumi pieritoare.

(*Epilog la Tebaida Nordului*, St. Herman de Alaska Brotherhood, Platina, CA, 1975)

Vremea sfârșitului nu o știe nimeni, chiar dacă pare aproape, nu o știm; oricât de aproape ar fi, el rămâne totuși viitor. În prezent avem aceeași străveche luptă împotriva puterilor nevăzute, împotriva lumii și împotriva propriilor patimi, de rezultatul căreia depinde soarta noastră veșnică. Să ne luptăm cât mai e încă ziuă, folosind timpul și armele date de Atotmilostivul nostru Dumnezeu!

Într-adevăr, astăzi avem mai multă nevoie decât avea Cuviosul Paisie de o întoarcere la izvoarele Ortodoxiei autentice! Situația noastră e disperată! Și, totuși, mila lui Dumnezeu nu ne părăsește, și chiar și astăzi putem spune că există o mișcare spre Ortodoxia autentică care respinge conștient indiferența, modernismul sau chiar apostazia care sunt predicate de *teologi* și *ierarhi* ortodocși de faimă mondială, mișcare care flămânzește după ceva mai mult decât Ortodoxia „îndătinată”, lipsită de putere în fața asalturilor unci lumi rafinate, pricepute în distrugerea sufletelor. E adevărat, desigur, că lumea saturată de Sfânta Ortodoxie care l-a dat pe Cuviosul Paisie nu mai există, și e de asemenea adevărat că glasul „bătrânilor de-Dumnezeu-purtători” pe care i-a întâlnit sau i-a format pe calea sa Paisie, chiar și într-o epocă de declin spiritual, e pur și simplu de neuzit în zilele noastre care sunt cu siguranță zilele creștinilor de pe urmă. Și, totuși, nu se poate ca flacăra zelului cu adevărat ortodox să moară înaintea celei de-a Doua Veniri a lui Hristos și nici, dacă această flăcăru există, Hristos Dumnezeul nostru să nu arate chiar și acum râvnitorilor Săi cum să ducă o viață

ortodoxă adevărată și inspirată. În realitate, *mesajul Cuviosului Paisie se adresează tocmai și direct nouă, creștinilor de pe urmă*: în „sulul” său despre „rugăciunea minții” el spune că Sfinții Părinți au scris cărțile lor „prin purtarea de grijă deosebită a lui Dumnezeu ca în vremurile de pe urmă această lucrare dumnezeiască să nu cadă în uitare”.

Mulți tineri din ziua de astăzi sunt în căutarea unui *guru*, fiind gata de a deveni sclavii oricărui astfel de candidat ce s-ar ivi; dar vai de aceia care se folosesc de climatul acestor vremi pentru a se proclama pe ei însuși „bătrâni purtători-de-Dumnezeu” din vechea tradiție – astfel aceștia se amăgesc pe ei înșiși și îi amăgesc și pe alții.

Mai presus de orice, vremurile noastre cheamă la osteneți smerite și tăcute, cu dragoste și admirație față de ceilalți nevoitori pe calea vieții duhovnicești ortodoxe și o hotărâre fermă ce nu se descurajează din pricina atmosferei nefavorabile. Noi, creștinii vremurilor de pe urmă, suntem în permanență chemați să lucrăm asupra noastră înșine, să fim supuși părinților și autorităților duhovnicești, să ducem o viață cuviincioasă cu cel puțin un minimum de disciplină duhovnicească și cu o lectură regulată a literaturii duhovnicești ortodoxe pe care Cuviosul Paisie a transmis-o și nouă, celor de astăzi, să veghem asupra păcatelor și căderilor noastre fără a-i judeca pe alții. Dacă vom face așa, chiar în aceste vremuri teribile, putem avea nădejde – cu mila lui Dumnezeu – de mântuire a sufletelor noastre.

(Introducere la *Viața Cuviosului Paisie Velickovski* de Schimonahul Mitrofan;
St. Herman de Alaska Brotherhood, Platina, CA, 1976)

Cât despre fatalismul celor care cred că omul trebuie să fie sclav al „spiritului vremii”, acest lucru este dezmințit de experiența oricărui creștin vrednic de acest nume, deoarece viața creștină nu reprezintă nimic dacă nu este o luptă împotriva duhului fiecărei *epoci* de dragul veșniciei.

Libertatea i-a fost dată omului pentru a alege între adevăratul Dumnezeu și el însuși, între calea adevărată a îndumnezeirii, prin care sufletul se răstignește și se smerește în această viață pentru a învia și a fi slăvit în Dumnezeu și veșnicie, și falsa cale a auto-îndumnezeirii care promite slăvire în această viață, dar care sfârșește în întuneric. Acestea sunt, în ultimă instanță, singurele două căi deschise libertății omului; iar pe ele s-au întemeiat și cele două Împărății, Împărăția lui Dumnezeu și Împărăția Omului, care în această viață, nu pot fi distinse decât de ochiul credinței, dar care în viața viitoare vor fi separate în Iad și Rai. E limpede căruia dintre ele îi aparține civilizația modernă... Vechea poruncă „Să nu [faceți rele]”, spune Zarathustra [lui Nietzsche], a devenit demodată; noua poruncă este „Eu voi [face]”.

În viața creștină, omul cel vechi, cu permanentul său „Eu voi”, trebuie înlocuit cu omul nou, născut din Hristos și centrat pe El și voia Sa.

Compromisul creștin în cugetare, în cuvânt și negrijă a deschis într-adevăr calea către triumful forțelor absurdului, ale Satanei, ale Antihristului. Epoca actuală a absurdului este dreapta răsplată a creștinilor care au renunțat să mai fie creștini.

Este inutil, de fapt e chiar absurd să vorbești de o societate în reformă, de schimbarea cursului istoriei, de intrarea într-o epocă dincolo de absurditate, dacă nu Îl avem pe Hristos în inimile noastre; iar dacă chiar Îl avem pe Hristos în inimi, nimic nu mai contează.

(„Sub-umanitatea: Filosofia Absurdului” în
The Orthodox Word, Platina, Sept./Oct 1982)

Privind la Ortodoxie, la starea ei actuală și la perspectivele perioadei care ne așteaptă, putem vedea două aspecte opuse. În primul rând, este spiritul lumesc care e foarte prezent în Bisericile ortodoxe de astăzi și care duce la o slăbire a Ortodoxiei, la o pierdere a diferenței dintre Ortodoxie și heterodoxie. Acest duh lumesc a dat naștere Mișcării Ecumenice, mișcare care ne poate conduce spre o unire cu Roma și cu confesiunile din Apus, fapt care poate avea loc chiar în anii 1980. În sine, acesta nu va fi chiar un eveniment spectaculos: mare parte dintre ortodocși au devenit atât de inconștienți față de credința lor, atât de indiferenți față de ea, încât nu

vor ezita să primească Împărtășania într-o biserică catolică sau anglicană. Acest duh lumesc este ceea ce „plutește în aer”, devenind astăzi foarte firesc: este echivalentul religios al atmosferei ateist-agnostice care predomină în lume.

Care ar trebuie să fie răspunsul nostru la această lumească Mișcare „Ecumenică”? Din fericire, episcopii noștri din Biserica Ortodoxă Rusă din afara Rusiei ne-au lăsat o politică înțeleaptă de urmat: noi *nu* participăm la Mișcarea ecumenică, iar Mitropolitul nostru [Filaret] i-a avertizat, în caz că vor continua, și pe alți creștini ortodocși de rezultatele dezastruoase ale demersului lor ecumenic; dar, în același timp, episcopii noștri au refuzat să întrerupă orice contact și comuniune cu Bisericile ortodoxe implicate în Mișcarea Ecumenică, recunoscând că încă mai există o tendință care nu și-a atins scopul (Unirea cu Roma) și că (cel puțin în cazul Patriarhatului de Moscova și a altor Biserici din spatele Cortinei de fier) există o strategie politică a autorităților seculare prin care se fac presiuni⁸ asupra Bisericii. Iar din pricina acestei strategii, Biserica noastră suferă atacuri atât din partea stângă (din partea ecumeniștilor care ne acuză de „rigiditate”, numindu-ne “retrograzi” și alte asemenea) cât și din partea dreaptă (de la unele grupuri din Grecia care pretind ca noi să rupem comuniunea cu toate Bisericile ortodoxe, pe care le declară lipsite de har).

Într-adevăr, dacă privim la starea Bisericii Ortodoxe din Grecia, putem vedea că Mișcarea Ecumenică a dat naștere unei reacții care adesea a devenit exagerată și câteodată aproape la fel de negativă ca și boala pe care caută să o vindece. Cele mai moderate dintre grupurile pe Stil Vechi din Grecia au o poziție similară cu cea a Bisericii noastre Ruse din Diaspora; dar printre cei pe Stil Vechi au avut loc schisme după schisme asupra chestiunii „stricteții”. Acum câțiva ani unul dintre aceste grupuri a întrerupt comuniunea cu Biserica noastră din Diaspora din cauză că episcopii noștri au refuzat să declare că toate celelalte Biserici Ortodoxe sunt fără har; iar acum, acest grup declară că numai el singur posedă harul, doar pentru faptul că sunt ortodocși. Recent, acest grup a atras la ei un număr de convertiți din Biserica noastră din Diaspora; de aici trebuie să conștientizăm faptul că această atitudine constituie un pericol pentru unii dintre convertiții noștri americani sau europeni: cu mințile noastre raționaliste, prevăzătoare, este foarte ușor să considerăm că suntem râvnitori și stricți, când de fapt noi doar ne complăcem în pasiunea noastră pentru îndreptățirea de sine.

Un episcop pe Stil Vechi din Grecia ne-a scris cât de multă vătămare a fost adusă Bisericii Ortodoxe din Grecia de către ceea ce el numește „boala corectitudinii”, atunci când oamenii citează canoanele, Părinții sau tipicul pentru a dovedi că sunt „corecți”, și că toți ceilalți sunt în eroare. Corectitudinea poate deveni realmente o „boală” atunci când este administrată fără dragoste, fără toleranță și fără conștiința propriilor defecte de percepție. O asemenea „corectitudine” nu poate produce decât schisme continue, iar în cele din urmă nu va face decât să ajute Mișcarea Ecumenică prin slăbirea mărturiei Ortodoxiei sănătoase.

Ceea ce e izbitor printre ortodocșii de azi – fapt care ne va urmări și în anii 1980 – este duhul lumesc prin care Ortodoxia își pierde savoarea, duh care se manifestă în Mișcarea ecumenică, împreună cu reacția împotriva ei, care adesea este exagerată, numai din pricină că *același duh lumesc este prezent în ea. ...*

Cu siguranță că în deceniul următor numărul de convertiți ortodocși din America și Europa va crește semnificativ, iar noi trebuie să ne străduim ca mărturia noastră misionară față de ei să nu contribuie la nașterea unor specialiști reci, calculați, „corecți” în litera legii, ci a unor creștini simpli, calzi și iubitori – atâta cât va permite semețul temperament apusean.

Părintele Dimitrie [Dudko] a fost întrebat odată dacă religia este mai avantajată într-o lume liberă decât în Rusia, iar el a răspuns: „E adevărat, ei au libertate și multe biserici, dar *spiritualitatea* lor este una *a confortului*. Noi cei din Rusia avem o cale diferită, o cale a suferinței care poate produce roade adevărate.”

Atunci când privim la fragila noastră Ortodoxie din lumea liberă, trebuie să ne amintim de această afirmație: suntem mulțumiți că avem biserici și cântări frumoase; oare nu ne lăudăm că ținem posturile și sărbătorile din calendar, că avem icoane frumoase și cântare comună, că dăm milostenii săracilor și, probabil, zeciuială Bisericii? Nu ne veselim de învățături patristice înalte și conferințe teologice fără a avea în inimă simplitatea lui Hristos? Dacă da, atunci “spiritualitatea confortului” e aceea în care trăim; drept care nu vom da nici un rod duhovnicesc asemănător cu rodul celor lipsiți de acest confort, care suferă adânc și se luptă

⁸ Nici România nu scăpat de aceste presiuni din partea autorităților politice sau de altă natură. Exemplele sunt de prisos [n. tr.].

pentru Hristos. În acest sens, trebuie să luăm putere din suferința Bisericii din Rusia și să acordăm locul care se cuvine elementelor exterioare ale cultului Bisericii.

Poate că cea mai mare datorie a noastră este aceea de a ne lumina pe noi înșine și pe ceilalți. Trebuie să ne adâncim în credință – nu prin studierea canoanelor Sinoadelor Ecumenice și a tipicului (deși își au și ele locul lor), ci prin cunoașterea modului cum lucrează Dumnezeu în viața noastră; prin citirea Vieților de Drepti din Vechiul și Noul Testament (citim prea puțin Vechiul Testament – care e foarte instructiv), a Vieților de Sfinți, a scrierilor Sfinților Părinți despre viața practică și duhovnicească, despre suferințele creștinilor de astăzi și din vremurile de pe urmă. În toată această cunoaștere, ochii noștri trebuie să fie ațintiți spre cer, către scopul după care tânjim, nu către problemele și dezastrele de jos de pe pământ.

Învățătura și viața noastră creștină trebuie să fie de așa natură încât să ne permită cunoașterea adevăratului Hristos și recunoașterea falsului Hristos (Antihristul) în momentul când acesta va veni. Nu cunoașterea teoretică sau „corectitudinea” ne vor oferi această înțelepciune. Vladimir Soloviev, în parabola lui despre Antihrist, a avut o viziune extraordinară atunci când nota faptul că Antihristul va construi pentru ortodocși un muzeu cu toate antichitățile bizantine posibile, numai pentru a fi acceptat. Deci, tot astfel, simpla „corectitudine” din Ortodoxie fără o inimă creștină iubitoare nu va putea rezista Antihristului; dacă îl vom recunoaște, opunându-i-ne ferm, o vom face mai ales cu inima și mai puțin cu mintea. Trebuie să ne dezvoltăm în interiorul nostru simțăminte și instincte creștine drepte și să lăsăm deoparte fascinația „elementelor confortabile” ale modului de viață ortodox, altfel vom fi – așa cum a observat un distins analist al converțițiilor din ziua de astăzi – *ortodocși, dar nu creștini*.

(„Creștini ortodocși înfruntând anii ‘80”
- o prelegere ținută pe 9 august 1979
la Pelerinajul de Vară Sfântul Herman, Platina, CA)

Importanța Bisericii din Catacombe nu stă în „corectitudinea” ei; stă în păstrarea adevăratului duh al Ortodoxiei, duhul libertății în Hristos. Serghianismul nu doar „a greșit” pur și simplu în aceea că a preferat politica bisericească, ci a făcut ceva mult mai rău: a avut loc o trădare a lui Hristos întemeiată pe un acord cu duhul acestei lumi. Este o consecință inevitabilă atunci când politica bisericească este călăuzită de către logica lumească și nu de către cugetul lui Hristos.

(Introducere la *Sfinții din Catacombele Rusiei* de I.M. Andreyev, Platina, 1982)

Creștinul ortodox de astăzi arde să deschidă *Cartea despre minuni* a Sfântului Grigorie și să găsească acolo exact lucrul după care sufletul lui tânjește în această lume modernă, mecanicistă și fără suflet; el va afla că însăși calea creștină de mântuire pe care o cunoaște din slujbele ortodoxe, Viețile Sfinților și scrierile patristice, lipsește atât de mult astăzi chiar și de la unii dintre cei mai „buni creștini” moderni, încât cineva s-ar putea întreba dacă nu cumva este nebun de-a binelea sau, literalmente, vreun vestigiu al istoriei, dacă el continuă să creadă și să simtă așa cum Biserica a simțit și a crezut dintotdeauna. Nu e greu să recunoști adevărul teoretic al creștinismului ortodox; dar cum poate cineva să-l trăiască când se află într-un așa de mare dezacord cu vremurile? Dar dacă îl citește pe Sfântul Grigorie și află că tot acest adevăr ortodox este foarte *normal*, că odinioară toate societățile s-au întemeiat pe el, că este o dovadă de necredință și de creștinism *modernizat* – foarte anormale și despărțite de creștinismul ortodox, că aceasta este moștenirea și dreptul din naștere a Vestului însuși, care s-a pustiit cu mult timp în urmă, atunci când s-a despărțit una și singura Biserică a lui Hristos, pierzând astfel cheia către „taina” care încurcă așa de mult cărturarul modern - „taina” adevăratului creștinism, de care trebuie să ne apropiem cu inimă încrezătoare și fierbinte, iar nu cu distanța rece a necredinței moderne, care nu îi este proprie omului, fiind o anomalie a istoriei.

(Introducere la *Vita Patrum*
de Sfântul Grigorie de Tours, Platina, 1988)

Calea împărătească

Mary Mansur

După cum zic Părinții, extremele de ambele părți sunt la fel de vătămătoare. (Trebuie) să mergem pe calea împărătească, evitând extremele de ambele părți.

Sfântul Ioan Cassian - **Convorbiri 11**

Scrierile teologice ale părintelui Serafim au în centrul lor învățătura patristică despre “calea împărătească”. El a observat faptul că cei convertiți din rândul americanilor erau înclinați să caute o “formulă” de viață spirituală, care prea adesea îi ducea la o “corectitudine” fariseică. Pe de altă parte, cei “născuți” ortodocși, devin foarte ușor căldicei și ecumeniști. Următorul fragment este un extras din articolul părintelui Serafim - “Calea Împărătească” (*The Orthodox Word*, Sept./Oct. 1976), scris tocmai pentru a combate aceste două tendințe.

Creștinii ortodocși trăiesc astăzi într-una din marile perioade decisive din istoria Bisericii lui Hristos. Dușmanul mântuirii omului, diavolul, atacă pe toate fronturile și se străduiește din toate puterile să-i abată pe credincioși de la calea mântuirii arătată de Biserică, încercând chiar, în ciuda profeției Mântuitorului (Mat. 16, 18), să cucerească însăși Biserica, să convertească însăși Trupul lui Hristos într-o organizație “ecumenică” care să se pregătească pentru venirea alesului său, Antihristul, marele conducător mondial al zilelor de pe urmă.

Ceea ce știm e că această încercare a lui Satan va eșua; Biserica va fi Mireasa lui Hristos până la sfârșitul lumii, întâmpinându-L pe Hristos, Mirele său, la a Doua Sa Venire, curată, neîntinată de vreo unire adulteră cu apostazia acestor vremi. Dar marea problemă a vremurilor noastre, a tuturor creștinilor ortodocși, este una de importanță capitală: Biserica va rămâne, dar câți dintre noi vor rămâne în ea și cum, cum vom reuși să nu ne lăsăm vătămați de violentele încercări ale diavolului de a ne depărta din ea?

Vremurile noastre se aseamănă foarte mult cu cele din secolul XV, din vremea Sfântului Marcu al Efesului, când Biserica tindea să se dizolve într-o unire necuvenită cu latinii. Ba mai rău, vremurile noastre sunt chiar mai rele și mai periculoase decât acele vremuri; din pricină că atunci Unirea a fost un act impus din afară prin forță, în vreme ce acum poporul ortodox este de multă vreme pregătit pentru participarea la fuziunea tuturor bisericilor și religiilor, prin trepte precum laxitatea, indiferența, lumescul și îngăduința față de groaznica înșelare conform căreia “nimic nu se separă cu adevărat” de toți cei care se numesc pe ei înșiși creștini. Biserica Ortodoxă a supraviețuit falsei uniri de la Florența și chiar a cunoscut după aceea o perioadă de sporire lăuntrică și de prosperitate materială; dar după noua și falsa unire, care acum a primit un impuls ce sporește neîncetat, va mai exista vreo Ortodoxie, în afara catacombelor și pustiei? (...)

Astăzi, mai mult ca în orice moment din cei cincizeci de ani de luptă de păstrare a tradiției Ortodoxe într-o epocă a apostaziei, vocea adevăratei și implacabilei Ortodoxii poate fi auzită pe tot întinsul pământului, având efecte importante asupra viitorului curs al Bisericilor Ortodoxe. (...) De aceea, este de o importanță decisivă ca această voce să fie una a *adevărului*, adică a Ortodoxiei *patristice*. Din nefericire, se întâmplă câteodată, în special în clocotul controverselor, ca pozițiile autentice ortodoxe să fie privite ca exagerate sau să fie greșit înțelese, creându-se astfel în unele minți o întreagă impresie înșelătoare conform căreia scopul adevăratei Ortodoxii de astăzi este un fel de extremism, un fel de reacție de dreapta față de Bisericile Ortodoxe “oficiale”. O asemenea viziune politică a luptei pentru adevărata Ortodoxie de astăzi este cu totul eronată. Dimpotrivă, această luptă a luat o formă ce se regăsește la cei mai importanți reprezentanți contemporani – fie din Rusia, Grecia sau din Diasporă – a unei întoarceri către calea patristică a dreptei socoteli, un mijloc între extreme, ceea ce Sfinții Părinți numesc *calea împărătească*.

Învățătura despre această cale împărătească este expusă, de exemplu, în a zecea dintre *Învățăturile de suflet folositoare* ale Avvei Dorotei, unde citează cu deosebire din Cartea Deuteronomului: *Să nu vă abateți nici la dreapta, nici la stânga, ci mergeți pe calea împărătească* (Deut. 5, 32; 17, 13 și Num. 20, 17). Iar Sfântul Vasile zice: “Drept cu inima este cel ce nu-și are gândul aplecat nici la prisosință, nici la lipsă, ci e îndreptat spre locul de

mijloc al virtuții”.⁹ Dar poate că această învățătură este expusă cel mai clar de marele Părinte Ortodox din secolul V, Sfântul Ioan Cassian, care a avut de îndeplinit o sarcină nu foarte diferită de cea a Ortodoxiei de astăzi: să prezinte lumii occidentale autentica învățătură a Părinților Răsăriteni, anume unor oameni imaturi din punct de vedere spiritual și care nu înțeleseseră adâncimea și subtilitatea învățaturii duhovnicești răsăritene și care, din această pricină, erau înclinați să tindă către extreme, fie către cea a laxismului sau fie către cea a super-strictității, pe care încercau să o aplice în viață. Sfântul Ioan Cassian stabilește învățătura ortodoxă despre calea împărătească în Convorbirea lui despre “dreaptă-socoteală” – o Convorbire foarte laudată de Sfântul Ioan Scărarul pentru “frumoasa și sublima ei filosofie”:

„Suntem datori deci să dobândim cu toată puterea și cu toată sârguința noastră darul deosebirii, care ne va putea păzi nevătămați de întinderea peste măsură spre amândouă părțile. Căci despre amândouă zic Părinții că sunt la fel de vătămatoare: atât întinderea fără măsură a postului, cât și săturarea pântecelui; atât privegherea peste măsură, cât și săturarea de somn; și la fel toate trecerile peste măsură. [Dreapta socoteală] îl învață pe om să meargă pe calea împărătească, evitând extremele de alături: de la dreapta nu-l lasă să fie amăgit de înfrânarea peste măsură, iar de la stânga să nu fie atras de negrijă și lene.”¹⁰

Iar ispita *de-a dreapta* este chiar mai vătămatoare decât cea *de-a stânga*: înfrânarea peste măsură este mult mai vătămatoare decât săturarea, de aceea, cu ajutorul pocăinței, prin prima ne putem îndrepta către o înțelegere dreaptă, iar prin cea din urmă nu putem (adică, din pricina faptului că mândria care umbrește “virtutea” stă în calea pocăinței smerite care este mântuitoare).

Aplicând această învățătură în contextul actual, putem spune: calea împărătească a adevăratei Ortodoxii de astăzi este o mediere între extremele ecumenismului și ale reformismului, pe de-o parte, și a *râvnii fără cunoștință* (Rom. 10, 2), pe de altă parte. Pe de-o parte, adevărata Ortodoxie nu merge “în pas cu vremurile”, pe de altă parte nici face din “strictete”, “corectitudine” sau “canonicitate” (bune în sine) o scuză pentru vreo fariseică mulțumire de sine, pentru exclusivism și neîncredere. Această autentică moderație ortodoxă nu trebuie confundată cu lăncezeala și indiferența, sau cu vreun fel de compromis între extreme politice. Duhul “reformei” este așa de popular astăzi încât oricine se formează după duhul acestor vremuri va privi la adevărata moderație ortodoxă ca la un tip de fanatism, dar dacă cineva ar privi mai atent problema având în vedere standardul patristic, va găsi calea împărătească departe de orice fel de extremism.

Biserica Rusă din afara Rusiei a fost situată, prin pronia lui Dumnezeu, într-o poziție foarte favorabilă, de unde poate păstra mai departe calea împărătească în mijlocul confuziei în care se află o mare parte din Ortodoxia secolului XX. Trăind în exil și sărăcie, într-o lume care nu a înțeles suferința poporului ei, ea și-a îndreptat atenția către păstrarea neschimbată a Credinței care unește poporul și, în consecință, se simte deodată străină de întreaga mentalitate ecumenistă, bazată pe indiferența religioasă și mulțumirea de sine, bogăția materială și un mondialism rece. Pe de altă parte, ea s-a ținut departe de a cădea într-un extremism „de dreapta” (cum ar fi o declarație conform căreia Tainele săvârșite în Patriarhia Moscovei nu sunt valide), având o conștiință vie a faptului că Biserica serghianistă din Rusia *nu este liberă*, nu se poate intra în comuniune cu un asemenea trup, dominat de atei, dar oricum cel mai bine ar fi să lăsăm unei Biserici Ruse a viitorului sarcina de a da niște definiții exacte a statutului ei.

Conștiința din ce în ce mai mare din ultimi ani a unității de bază a cauzei Adevăratei Ortodoxii din toată lumea, a celor din Biserica din Cătacombe din Rusia, a celor pe Stil Vechi din Grecia sau din Biserica Rusă din afara Rusiei i-a făcut pe unii să gândească în termenii unui „front comun” de Biserici mărturisitoare, care să se opună mișcării ecumenice care a pus stăpânire pe Ortodoxia „oficială”. Cu toate acestea, în condițiile actuale, se pare că acest fapt nu va trece neobservat; în orice caz, avea de-a face cu o perspectivă politică a situației care vede sensul misiunii adevăratei Ortodoxii într-un mod prea exterior. Toate implicațiile protestului autentic-ortodox împotriva „Ortodoxiei ecumeniste”, împotriva paralizatei, căldicelei Ortodoxii a apostaziei, trebuie scoase mai mult în evidență, și mai presus de toate în Rusia. Nu se poate ca mărturia atât de multor mucenici și mărturisitori și atleți ai adevăratei Ortodoxii din secolul XX să fie făcută deșartă. Dumnezeu să-și păstreze râvnitorii Lui pe calea împărătească a adevăratei Ortodoxii, credincioși Lui și Sfintei Sale Biserici până la sfârșitul veacurilor.

E mai târziu decât crezi!

“Cu cât ești mai conștient de duhul acestor vremuri, cu atât ești mai capabil să faci față problemei

⁹ Avva Dorotei, *Învățăături de suflet folositoare*, în *Filocalia*, vol. X, E.I.B.M.B.O.R., 1980, cap. 10. 3, p. 577.

¹⁰ *Filocalia*, vol. I, Editura Humanitas, București, 1999, p. 151 [n. tr.].

viețuirii ca și creștin ortodox în astfel de vremuri”.

Cu aceste cuvinte și-a început părintele Serafim prelegerea “Creștinii ortodocși față în față cu anii ’80” ținută la Pelerinajul de vară Sfântul Herman din anul 1979. Aceeași temă de bază – a dezvoltării conștiinței autentice Ortodoxii și a păstrării acesteia în aceste vremuri de pe urmă – poate fi găsită în multe scrieri ale părintelui Serafim, în mod special în prelegerile din ultimii 5 ani. El însuși un convertit american, părintele Serafim era conștient nu numai de greutățile dobândirii unui mod de viață ortodox, ci, cu mult mai mult, de dezvoltarea unei adevărate înțelegeri a Ortodoxiei într-o țară căreia îi lipsesc rădăcinile Ortodoxiei tradiționale. Nu era o chestiune de cultură, ci de esență a Creștinismului și a “singurului lucru trebuincios”.

În momentul convertirii sale, părintele Serafim tocmai începuse ceea ce promitea a fi o strălucită carieră academică. Știa mai multe limbi, era din fire un filosof și începuse lucrul la o carte majoră despre propria lui filosofie de viață. Setea lui de “a cunoaște” adevărul îl dusesse dincolo de Protestantismul copilăriei sale, trecând printr-o scurtă dar serioasă confruntare cu Zen-budismul, până la filosofii europeni și Dostoievski. În Dostoievski a descoperit atât un filosof profund cât și un om religios cu o trăire adâncă, a cărui credință era Ortodoxia. Această căutare îi satisfăcea nu numai cele mai înalte aspirații ale minții sale, dar și cele mai mistuitoare dorințe ale inimii. Cu toată erudiția sa, nu a pierdut niciodată din vedere că Ortodoxia este în primul și în primul rând o lucrare a inimii.

Nu a trecut multă vreme până ce părintele Serafim s-a dăruit pe sine cu toată inima pentru a dobândi această comoară nou-descoperită și, la fel ca omul din parabola evanghelică, a renunțat la tot ce avea pentru acest “mărgăritar de mare preț”. Având o înclinație către comuniunea cu alții, talanții părintelui Serafim au fost folosiți pentru a-i face să-și dea seama de această comoară prin intermediul cuvântului tipărit.

Anii care au urmat au cunoscut o creștere semnificativă a numărului de americani convertiți. Dar, așa cum observă părintele Serafim, duhul acestor vremi era atât de nefavorabil formării unui suflet ortodox, încât mulți dintre acești convertiți au căzut fie într-o extremă, fie în alta, pierzând cu desăvârșire din vedere sensul adevăratei Ortodoxii. Părintele Serafim s-a preocupat îndeosebi de problema modului de comunicare a “simțirii” autentice Ortodoxii către americanii contemporani cu el, respectiv către cei născuți ortodocși care se zbat în marea vieții. “Cum - întreba el - să deosebim și să intrăm în contact cu adevărata Ortodoxie a Sfinților Părinți și să evităm părerile eronate despre religie și Ortodoxie care plutesc acum în aer? Primul pas, zicea el, constă în conștientizare – să fii conștient de propria-ți credință, să fii conștient de duhul acestei lumi.

Un număr important din articolele și prelegerile părintelui Serafim au ca scop precis să-l facă pe om să conștientizeze aceste lucruri. Ele oferă o valoroasă cheie de înțelegere a Ortodoxiei și a mijloacelor de dobândire a ceea ce este cu adevărat “mărgăritarul de mult preț”.

Am redat mai jos niște fragmente din scrierile și prelegerile părintelui Serafim care tratează această temă foarte importantă a Ortodoxiei și a lumii contemporane. Să cugetăm cu atenție asupra cuvintelor sale, sădindu-le adânc în inimile noastre și nădăjduind că odată ce le vom pune în lucrare, vom putea da rod din eforturile sale, spre mântuirea sufletelor noastre.

Înfruntând anii '80

După ce a zugrăvit o imagine cam sumbră a situației în care se află omenirea astăzi, părintele Serafim a dat o înțeleaptă prognoză a ceea ce ne-ar putea aștepta în anii ’80, cum ne va afecta duhovnicește și ce trebuie să facem în consecință. El a pus accentul pe trei mișcări: răspândirea comunismului în lumea liberă, răspândirea ideilor religioase din Orient, [dez]amăgirea spirituală și renașterea religioasă din Rusia. Răspândirea comunismului, spunea el, trebuie să o înțelegem dintr-un punct de vedere spiritual. Apoi a pus întrebarea: Cum să ne pregătim pentru a rezista greutăților ce ne așteaptă?

„În primul rând, trebuie să înțelegem că libertatea pe care o avem în America este un dar prețios pe care aproape jumătate din populația lumii l-a pierdut și puțini sunt cei care îl au în măsura în care îl avem noi; suntem responsabili înaintea lui Dumnezeu pentru folosirea cu chibzuință a acestei libertăți.

În al doilea rând, trebuie să ne dăm seama de realitatea comunismului (sau, mai degrabă, ateismului) - această plagă a vremurilor noastre, și să avem în vedere posibilitatea că și noi am fi putut foarte bine să trăim sub el sau sub altceva asemănător. Pregătirea noastră duhovnicească pentru aceasta va adânci în același timp conștiința noastră spirituală și viața duhovnicească.

În al treilea rând, trebuie fim niște oameni informați. Trebuie să avem cunoștință de credința noastră ortodoxă. Trebuie să citim în permanență cărți duhovnicești – Sfânta Scriptură, Viețile Sfinților, Sfinții Părinți – dar să nu o facem pentru o cunoaștere abstractă, ci pentru a ne ajuta în viața noastră creștinească de zi cu zi.

Dacă va veni un regim ateu, e posibil să fim cu totul lipsiți de cărți și să nu avem multă vreme legături cu preoțimea ortodoxă – atunci va trebui să trăim prin ceea ce am dobândit în libertate: nu doar ceea ce am citit sau ni s-a spus, ci ceea ce *impropriat și am trăit* din învățătura creștină. Ni se va cere apoi să spunem altora un cuvânt – dar nu trebuie să fie doar ceva pe care l-am memorat, ci un cuvânt *viu* care face parte din noi. (...) Existența comunismului (...) trebuie să ne facă cu atât mai conștienți de motivul pentru care credem ceea ce credem. De ce credem în Dumnezeu? De ce-L acceptăm pe Hristos ca Dumnezeu și Mântuitor? De ce facem parte din Biserică și primim Sfintele Taine? Aceste întrebări devin foarte stringente sub comunism, iar dacă credința și angajarea noastră în Ortodoxie nu sunt foarte adânci, ele vor slăbi sub persecuție...”

Părintele Serafim privea pozitiv renașterea religioasă din Rusia:

„Recuperarea credinței din Rusia este probabil faptul cel mai dător de viață din lumea ortodoxă de astăzi, ceea ce ne face cu atât mai mult să prețuim credința noastră și să sporească harul pe care ni l-a dat Dumnezeu pentru a grăi în libertate adevărul Ortodoxiei.”

Și a mai spus:

„Luminarea creștină trebuie să înflorească într-o conștientă *filosofie ortodoxă a vieții*. Aceasta înseamnă să știm în ceea ce credem și ce înseamnă acest lucru pentru viața noastră. Tradiția noastră creștin-ortodoxă deține răspunsuri la toate aceste întrebări legitime și căutări ale minții umane...”

Religia viitorului

Fiind pătruns de o înțelegere exactă a Ortodoxiei patristice, părintele Serafim era foarte conștient de nenumăratele forme de înșelare spirituală și de falsificări creștine pregătite să-i ademenească pe aceia care nu sunt bine înrădăcinați în adevărata Credință. Atracția lui către Budism din tinerețe i-a permis mai departe să facă niște observații foarte pertinente legate de climatul spiritual al vremurilor noastre. Toate acestea au format baza cărții sale - *Ortodoxia și religia viitorului* [*Orthodoxy and the Religion of the Future*] din care redăm aici câteva fragmente:

„Pentru starea spirituală a umanității contemporane este profund semnificativ faptul că experiențele «harismatice» și de «meditație» prind din ce în ce mai mult teren printre «creștini». Acești așa-zisi creștini sunt indubitabil sub influențe religioase extrem orientale. Dar aceasta ca rezultat a ceva cu mult mai fundamental: pierderea gustului și trăirii adevăratului Creștinism. (...)

Existența centrată pe sine, care nu urmărește altceva decât auto-satisfacția, este atât de generalizată în viața «creștinilor» zilelor noastre, încât aceștia practic nu mai au acces la înțelegerea unei spiritualități autentice. Iar când astfel de oameni întreprind totuși acțiuni în vederea unei «vieți spirituale», o fac ca pe o altă formă de auto-satisfacție. Aceasta se vede clar dintr-un ideal religios în întregime fals, urmărit atât de mișcarea «harismatică», cât și de diferitele forme de «meditație creștină»: toate promet (și oferă rapid) experiențe și «simțiri de mulțumire» și «pace».

Dar acesta nu este câtuși de puțin idealul creștin, a cărui definiție esențială este tocmai războiul neîncetat împotriva diavolului și a patimilor. «Mulțumirea» și «pacea» propovăduite de mișcările «spirituale» contemporane sunt în modul cel mai evident produsul înșelăciunii diavolești, al mulțumirii de sine, ceea ce înseamnă moarte pentru o viață duhovnicească orientată spre Dumnezeu. Toate formele de «meditație creștină», majoritatea de proveniență păgână orientală, operează exclusiv la nivelul psihic și nu au absolut nimic în comun cu spiritualitatea creștină. Aceasta din urmă constă în lupta până la sânge împotriva patimilor, pentru dobândirea veșnicei Împărății cerești, care nu se va putea instaura desăvârșit decât la sfârșitul chipului actual al lumii. Iar adevăratul luptător creștin nu-și slăbește vigilența și nu-și află liniștea nici măcar atunci când gustă cu anticipare din binecuvântările veșnice, care i-ar putea fi dăruite încă din această viață... , pe când religiile orientale, cărora Împărăția Cerurilor nu le-a fost descoperită, luptă pentru a obține simple stări psihice, care încep și sfârșesc în viața de aici.

În epoca noastră de apostazie care precede venirea lui Antihrist, Satana a fost dezlegat pentru o vreme (Apoc. 20, 7) pentru a lucra minuni mincinoase, care nu i-au fost îngăduite în timpul “miilor de ani” de har în Biserica lui Hristos (Apoc. 20, 3) și pentru a câștiga pentru sine, în recolta drăcească, acele suflete care *n-au primit iubirea adevărului* (II Tes. 2, 10). Putem spune că venirea lui Antihrist este cu adevărat aproape, prin chiar faptul că această “recoltă” satanică strânge acum nu atât din rândurile popoarelor păgâne, cât din rândurile “creștinilor” care au pierdut dulceața Creștinismului. Ține chiar de natura Antihristului să prezinte împărăția

diavolului ca și cum ar fi a lui Hristos. Mișcarea «harismatică contemporană» și «meditația creștină», ca și «noua conștiință religioasă», cu care formează corp comun, sunt înainte-mergătoare ale religiei viitorului, religia umanității de pe urmă, religia lui Antihrist. Iar scopul lor «spiritual» de căpetenie este să facă accesibile tuturor creștinilor inițieri satanice, care până acum erau restrânse doar în lumea păgână. (...)

Dar cum a ajuns umanitatea – și firește Creștinătatea – la o asemenea stare disperată? Desigur, nu din cauza închinării pe față la satana, care este întotdeauna limitată la un număr de oameni. Este vorba mai curând de ceva mult mai subtil, dar cu atât mai înspăimântător pentru creștinul ortodox conștient: este pierderea harului lui Dumnezeu ca o consecință imediată care e urmarea pierderii gustului Creștinismului. (...)

Deci, cu atât mai mult creștinul ortodox trebuie să umble în fața lui Dumnezeu cu frică și cutremur, din grija de a nu pierde harul Său, care nu este nicidecum dăruit tuturor, ci numai celor care țin dreapta credință, care duc o viață de luptă duhovnicească cu păcatul și care păzesc cu tărie comoara harului dumnezeiesc care îi duce către cer. Cu atât mai mult trebuie să lupte astfel creștinii din lumea de azi, care sunt înconjurați din toate părțile de un creștinism fals, care are propriul său arsenal de experiențe ale «harului» și «Duhului Sfânt», putând cita pe de rost din Sfânta Scriptură și din Sfinții Părinți pentru a-și argumenta propriile rătăcirii! Cu siguranță că trăim vremurile de pe urmă, când înșelăciunea este cu atât mai subtilă încât va încerca, de este cu putință, să-i amăgească și pe cei aleși (Mt. 24, 24).

Împotriva acestei “experiențe religioase” de mare forță, adevărații creștini ortodocși trebuie să se trezească, înarmându-se din timp, și să devină conștienți de ceea ce înseamnă Ortodoxia creștină și în ce chip scopurile sale sunt diferite de cele ale tuturor celorlalte religii, fie ele «creștine» sau necreștine.

Creștini ortodocși! Păstrați cu sfințenie harul pe care-l aveți! Nu îngăduiți ca el să devină o chestiune de obișnuință. Nu-l măsurați după măsura omenească și nu vă așteptați ca el să pară logic sau pe înțelesul celor a căror înțelegere nu depășește nivelul uman... sau al celor care cred că îl pot obține altfel decât arată dintotdeauna Predania Sfintei Biserici a lui Hristos. Fie ca toți creștinii ortodocși să se întărească pentru bătălia care îi așteaptă, neuitând niciodată că în Hristos victoria este deja a noastră.”¹¹

*Din problemele ecumenismului*¹²

Groapa aceasta în care cad cei mai superficiali dintre cei interesați de teologia sau spiritualitatea ortodoxă se găsește în special în adunările “ecumenice” și în tot soiul de conferințe, “refugii” și alte asemenea. Întâlniri ca acestea sunt specifice Frăției englezești a Sfinților Alban și Serghie, așa cum reiese din periodical lor, Sobornost. Spre pildă, putem citi textul unui discurs al unui presupus cleric despre Părinții Deșertului: “Părinții Deșertului pot juca un rol extrem de important pentru noi. Ei pot fi pentru noi toți un loc minunat pentru o întâlnire ecumenică”¹³. Cum se poate ca vorbitorul să fie atât de naiv încât să nu știe că Părintele pe care el dorește să-l studieze va fi, ca și ceilalți Părinți, îngrozit să afle că cuvintele lui sunt folosite pentru a învăța arta rugăciunii pentru heterodocși? La asemenea întâlniri “ecumenice” una dintre regulile de politețe despre care heterodocșii nu au cunoștință este că prima condiție pentru studierea Părinților este aceea de a avea aceeași credință ca și Părinții Ortodoxiei. Fără această condiție prealabilă, toată învățătura despre rugăciune și dogme rămâne doar o amăgire, un mijloc pentru o altă scufundare a ascultătorului heterodox în propriile-i erori. Acest lucru nu este corect față de ascultător; nu este nici o dovadă de seriozitate din partea vorbitorului; este exact modul cum nu trebuie să începem studiul sau să-i învățăm pe alții despre Sfinții Părinți.

În același periodic mai putem citi despre un “pelerinaj în Marea Britanie” unde un grup de protestanți au participat la slujbele diferitelor secte iar apoi la o Liturghie ortodoxă, în care “Părintele a ținut un cuvânt foarte clar și edificator despre tema Euharistiei” (Sobornost, Vară, 1969, p. 680). Fără îndoială că, în cuvântul său, Părintele i-a citat și pe Sfinții Părinți – dar nici în acest fel nu a reușit să-i facă pe ascultători să înțeleagă ceva, ci doar i-a aruncat într-o și mai mare confuzie dându-le de înțeles că Ortodoxia este doar una dintre sectele pe care ei le vizitau și că învățătura ortodoxă despre Euharistie îi poate face să înțeleagă mai bine slujbele lor anglicane sau luterane. Într-o relatare despre un “refugiu ecumenist” din același număr (p. 684),

¹¹ Textul a fost preluat, cu mici modificări, din traducerea Mihaelei Grosu - *Ortodoxia și religia viitorului*, FEP-Tipografia Centrală Cartea Moldovei, Chișinău, 1995, pp. 231-237.

¹² Cum nu trebuie citiți Sfinții Părinți

¹³ Arhimandritul Demetrius Trakatelis, *Sfântul Nil despre Rugăciune*, Sobornost, 1966, Iarnă/Primăvară, p. 84.

găsim o urmare a predicii despre “teologia ortodoxă” ținută în condiții asemănătoare. După ce au participat la o Liturghie Ortodoxă, refugiații au luat parte la un “serviciu Comunitar Baptist”, care a fost ca o respirație de aer proaspăt. Deosebit de înviorătoare a fost mica predică pe tema bucuriei Învierii. „Cei dintre noi care cunosc Biserica Ortodoxă au descoperit faptul că și în cadrul unui serviciu Baptist a fost exprimat același adevăr”. Acei ortodocși care încurajează un astfel de diletantism indiferent au uitat fără îndoială avertismentul scripturistic: Nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor (cf. Mt. 7,6) .

În ultima vreme, aceeași Frăție și-a dezvoltat diletantismul, adoptând ultima modă culturală, anume aceea de a include lecturi despre Sufism și despre alte tradiții religioase necreștine, care probabil că îmbogățesc “spiritualitatea” ascultătorilor într-o măsură mai mare decât a făcut-o până acum pentru ei Ortodoxia.

Aceeași atitudine coruptă poate fi văzută la un nivel și mai complex în “declarațiile de acord” care se publică din când în când în urma “consultărilor dintre teologi”, fie între Ortodocși și Romano-catolici, Ortodocși și Anglicani, sau alte combinații. Aceste “declarații de acord” pe teme precum “Euharistia” sau “natura Bisericii” sunt, din nou, un exercițiu de politețe “ecumenică” care nici măcar nu fac vreo aluzie la ideea de heterodoxie (numai dacă nu cumva “teologii ortodocși” prezenți nu știu ce vrea să spună acest cuvânt) încât, indiferent de definiția dată unor asemenea realități la care se ajunge prin “acord”, heterodocșii vor rămâne aceeași “creștini” fără experiența vieții în Biserica lui Hristos, fiind lipsiți deci de realitatea din ea. Asemenea “teologi” nu se dau înapoi nici de la a căuta vreun “acord” chiar asupra spiritualității însăși, dacă există cumva vreuna, dar imposibilitatea unui asemenea acord se arată foarte evidentă... Cei ce pot crede, cum declară “Mesajul” oficial al “Simpozionului ortodocșilor și cistercienilor” (Oxford, 1973), că monahii romano-catolici, ortodocși și anglicani simt o “unitate adâncă între ei, ca membrii ai unor comunități monastice cu diferite tradiții bisericești”, în mod sigur se gândesc conform cu stricăcioasa înțelepciune a acestei lumi și a modelor sale “ecumenice”, și nu în acord cu tradiția monahal-duhovnicească care insistă pe curăția credinței. Scopul lumesc și tonul unor asemenea “dialoguri” este prezentat foarte clar într-un raport al aceluiași Simpozion, care indică faptul că acest “dialog” are de gând să se lărgească, pentru a include astfel și monahismul necreștin, fapt care va permite “monahismului nostru de toate zilele să se identifice, într-un fel, realmente cu monahismul budist și hinduist”¹⁴. Oricât de sofisticată s-ar putea considera participanții la Simpozion, diletantismul lor este cu siguranță superior celui afișat de laicii protestanți care se înfioară în egală măsură atât de serviciul comunității baptiste, cât și de Liturghia ortodoxă.

Și iarăși, într-un periodic “ortodox”, găsim o relatare despre un “Institut Ecumenic pentru Spiritualitate” (Catolico-Protestanto-Ortodox) expusă la St. Vladimir’s Seminary din New York, unde a avut loc o conferință ținută de iluminatul profesor ortodox Nicolae Arseniev, teolog cu vederi largi, asupra spiritualității creștine din Răsărit și din Apus. Un preot ortodox a notat câteva impresii: “Una dintre cele mai izbitoare aserțiuni a fost aceea conform căreia există deja o unitate creștină în sfinții tuturor tradițiilor creștine. Ar fi interesant să încercăm să determinăm implicațiile acestui lucru pentru o tratare a diviziunilor doctrinale și instituționale care, în mod clar, continuă să existe”¹⁵. Devierile doctrinale ale ecumeniștilor “ortodocși” sunt destul de grave, dar, când se trece la spiritualitate, se pare că nu mai se ține cont de nici o limită, manifestându-se o indiferență față de orice se spune sau se crede – un semn care arată cât de depărtată și vagă a devenit tradiția și experiența adevăratei spiritualități ortodoxe pentru “teologii ortodocși” de astăzi. S-ar putea face foarte bine un studiu serios de “spiritualitate comparată”, dar acesta nu va duce niciodată la o “declarație de acord”. Să dăm doar un singur exemplu: primul exemplu de “spiritualitate Apuseană”, citat de Dr. Arseniev și de aproape toți ceilalți, este Francisc din Assisi care, conform spiritualității ortodoxe, este un exemplu clasic de monah care a căzut în rătăcire duhovnicească și în înșelare, fiind venerat ca sfânt numai pentru motivul că Apusul căzuse deja în apostazie pierzând criteriile ortodoxe ale vieții duhovnicești. În studiul nostru despre tradiția duhovnicească ortodoxă¹⁶ va fi necesar să explicăm prin (intermediul contrastului) unde au rătăcit Francisc și sfinții din Apus de mai târziu; deocamdată, este suficient să arătăm că atitudinea de pe care se produc asemenea “institute ecumenice” și “declarații de acord” este de fapt aceeași cu cea a diletantismului frivol, pe care l-am examinat mai sus, la un nivel mai popular.

¹⁴ Diakonia, 1974, nr. 4, pp. 380, 392.

¹⁵ Păr. Thomas Hopko, în *St. Vladimir’s Theological Quarterly*, 1969, nr. 4, pp. 225, 231.

¹⁶ Deși părintele Serafim și-ar fi dorit ca acest text să fie o parte a unei cărți despre studiul Sfinților Părinți, al unei *Patrologii*, nu a mai apucat să finalizeze acest proiect. De aceea în text, acolo unde se referea la *Patrologia* sa, am folosit termenul *studiu* și nu *carte*.

Cea dintâi cauză pentru această atitudine spirituală patologică nu este probabil atât de mult aceeași cu atitudinea intelectualistă a relativismului teologic răspândit în cercurile “ecumenice”, cât este una mai gravă, ceva ce cuprinde întreaga personalitate și modul de viață a celor mai mulți “creștini” de azi. Se mai poate vedea o licărire a acestei atitudini în comentariul unui student ortodox de la “Institutul Ecumenic”, sponsorizat de Consiliul Mondial al Bisericilor [C.M.B], Elveția. Vorbind despre valoarea “conflictului personal cu mulțimea de perspective pe care nu le-am experimentat niciodată”, el notează că “cele mai interesante discuții (ce aveau ca temă “Evangheliismul”) nu au avut loc în timpul sesiunii plenare, ci mai degrabă atunci când stăteau în fața șemineului la un pahar de vin”¹⁷. Aceste remarci necugetate scot în evidență mai mult decât “delăsarea” vieții contemporane; indică o întreagă atitudine modernă față de Biserică, de teologia și practica sa. Dar aceasta ne aduce în față a doua cursă fundamentală pe care trebuie să o evităm în studiul Sfinților Părinți.

¹⁷ *St. Vladimir's Theological Quarterly*, 1969, nr. 3, p. 164.

Un măreț condei a fost oprit

Atunci când trăia, ieromonahul Serafim Rose nu a fost cunoscut în mod personal decât de câteva sute de persoane – cei care l-au cunoscut în San Francisco înainte de mutarea Frăției Sfântul Herman pe îndepărtatul și împăduritul vârf de munte al schitului, cei care au făcut lungul și uneori dificilul pelerinaj la Mănăstire precum și alții care au slujit pe teritoriul nostru misionar. Totuși, mai multe mii de oameni l-au cunoscut prin cărțile și articolele sale – un torent care, în ultimii săi nouăsprezece ani, se revărsa atât în limba engleză cât și în limba rusă.

Aceste scrieri pot fi împărțite în două categorii majore: traduceri și comentarii teologice. Dar înainte să le discutăm, este necesar să înțelegem câte ceva din duhul care le-a inspirat.

Deși părintele Serafim și-a pus mintea, sufletul și inima în tot ce a scris, într-o o prelegere ținută la Pelerinajul de iarnă Sfântul Herman de la Mănăstirea Sfânta Treime din New York în 1979 (publicată sub titlul “Ortodoxia în USA” în *The Orthodox Word*, nr. 91, 1980) am găsit exprimată grija lui de căpetenie din toate cărțile sale: “Cum mai putem rămâne ortodocși, dezvoltându-ne Ortodoxia împotriva duhului acestei lumi care ne atacă din toate părțile?” El se temea că “Ortodoxia din America, dacă e lăsată în voia ei, s-ar transforma pur și simplu într-un «protestantism de rit răsăritean» – cu alte cuvinte ar păstra câte ceva din aspectele exterioare ale Ortodoxiei, dar lăuntric nu ar fi foarte diferită de lumescul protestantism.”

Cum putem contracara influența lumescului în încercarea noastră de a-I urma lui Hristos? “Ducând o luptă duhovnicească interioară împotriva lumescului. (...) [Ortodoxia] este în primul rând a inimii, nu numai a minții, ceva viu și cald, nu abstract și rece. (...) O persoană care ia în serios Ortodoxia, care începe cu adevărat să lucreze cu inima la înțelegerea ei, încercând să afle un nou de mod viață, dobândește cel puțin o parte din calitatea a ceea ce am putea numi mireasma adevăratului creștinism. (...) Acest tip de Ortodoxie nu poate fi dobândit peste noapte; e nevoie de suferință, experiență, cercare. Dar înainte de toate, necesită *hotărâre*.”

El însuși a recunoscut acest tip de “hotărâre” în viețile sfinților; el credea că “dragostea pentru sfinții lui Hristos e unul din criteriile adevăratei Ortodoxii” și, din această pricină, a început să traducă numeroase astfel de vieți de la care cititorii vorbitori de limba engleză să se inspire la fel ca și el. În acest sens, printre eforturile sale e de remarcat *Tebaida Nordului* - o colecție impresionantă de vieți de sfinți ai nordului Rusiei. A tradus de asemenea și *Vita Patrum* de Sfântul Grigorie de Tours, făcând accesibilă pentru prima dată în limba engleză puțin cunoscutele vieți de sfinți din Galia secolelor V și VI. Multe dintre acestea au apărut deja în *The Orthodox Word* și, cu ajutorul lui Dumnezeu, întreaga colecție va fi curând gata de publicare în volum.

Un alt grup de sfinți, care pentru noi sunt poate cele mai puternice exemple de astăzi ale creștinismului autentic născut din pătimire, este acela al Noilor Martiri ai Rusiei. Opus magnum-ul mănăstirii (650 de pagini) - Sfinții Ruși ai catacombelor - se compune în mare parte din materiale traduse și editate de părintele Serafim, care întotdeauna s-a inspirat în mare măsură din arzătoarea Ortodoxie a persecutatei Biserici din spatele Cortinei de Fier. În momentul morții părintelui Serafim tocmai se finalizase tipărirea acestei cărți, putând fi în scurt timp disponibilă.

În preocuparea sa pentru Ortodoxia autentică, părintele Serafim a accentuat importanța de a fi “în acord” cu Sfinții Părinți. Acum câțiva ani, mănăstirea a publicat o foarte importantă carte, *Sfântul Paisie Velichkovski* – o cheie către o legătură cu Sfinții Părinți. Nefăcând chiar pură hagiografie, cartea descrie setea duhovnicească pentru o călăuzire practică care, spunea adesea părintele Serafim, trebuie să constituie pentru noi și o motivare pentru citirea Sfinților Părinți. Din această pricină, el era foarte doritor să facă disponibile scrierile unor Sfinți Părinți mai “moderni”. Cu câteva zile înainte de a merge la spital, terminase ultima secțiune a primei părți a cărții Episcopului Teofan - *Calea spre mântuire*¹⁸, care va fi și ea disponibilă într-un format de buzunar. O altă serie la care lucrase părintele Serafim se numește “Legăturile noastre vii cu Sfinții Părinți” – relatări ale unor scriitori și personalități ortodoxe contemporane care pot fi numiți “eroi

¹⁸ Carte tradusă și în limba română de Arhim. Paulin Lecca, Editura Regia Autonomă, Monitorul Oficial, București, 1999.

duhovnicești” ai zilelor noastre.

De asemenea, părintele Serafim a tradus și a scris articole despre Părinții Bisericii primului mileniu, în special despre Sfântul Simeon Noul Teolog (publicată de Frăție sub titlul *Păcatul lui Adam*), Fericitul Augustin și alții. Totuși, cea mai importantă contribuție a sa, din demersul său de a face disponibile în limba engleză texte teologice ortodoxe, este traducerea cărții părintelui Mihail Pomazanski - *Teologia Dogmatică Ortodoxă*. Părintele Serafim o privea ca pe o capodoperă; este în întregime neacademică, oferind o indispensabilă explicație a Credenței Ortodoxe. Prin pronia divină, părintele Serafim a reușit să facă pe perioada verii corecturile finale, rămânând doar să fie publicată.

Era conștient și de nevoia unor comentarii ortodoxe la Scriptură. Comentariile Arhiepiscopului Averchie la Apocalipsă, traduse tot de el, sunt publicate acum în serial în *The Orthodox Word*. Nădăjduim că va putea fi publicată și seria de prelegeri despre Cărțile lui Daniel și Geneza, ținute la Pelerinajele de vară Sfântul Herman. Prelegerile despre Cartea Genezei constituie rezultatul unor cercetări pregătitoare pentru o carte despre viziunea ortodoxă asupra creației. Și aceasta, cu voia lui Dumnezeu, va fi tipărită în viitorul apropiat.

Alte două cărți semnate de părintele Serafim au o importanță specială pentru vremurile noastre: *Ortodoxia și religia viitorului și Sufletul după moarte*¹⁹. Prima este o colecție impresionantă de eseuri care analizează întregul fenomen modern al anti-Creștinismului – proliferarea religiilor orientale și a duhului vremii, care și-au pregătit terenul pentru o acceptare pe scară largă. Această carte este o sărbătoare atât pentru intelect cât și pentru suflet, provocând și stimulând gândirea, înfricoșătoare uneori și în permanență apocaliptică, inspirată în acest sens dintr-un pasaj scripturistic: *Copii, este ceasul de pe urmă* (I Ioan 2, 18).

Sufletul după moarte a fost scrisă la cererea mai multor oameni din Biserică - preoți, ierarhi și alții, care doreau să vadă o prezentare concisă a învățaturii tradiționale a Bisericii legată de ceea ce se întâmplă după moarte. În această lucrare, părintele Serafim a inclus și o fascinantă interpretare ortodoxă a concepțiilor moderne despre “perioada de după moarte”, “ieșirea din trup”, respectiv diferitele experiențe oculte și paranormale. Scrisă într-o manieră sobru-academică, această carte a răspuns la întrebările mai multor oameni, chiar și din rândul heterodocșilor interesați de o învățătură autentic-creștină despre acest subiect. (...)

În acest deceniu, al optulea din cel de-al doilea mileniu după Hristos, Ortodoxia a pierdut o puternică voce. Dar această pierdere nu este definitivă, deoarece, atâta timp cât scrierile sale vor continua să fie publicate, părintele Serafim poate atinge și acum sufletele multora...

Părintele Alexie Young

¹⁹ Ambele traduse și în românește.

Scrisori misionare

Correspondența de 12 ani dintre ieromonahul Serafim Rose și părintele Alexie Young

Prezentare

Cu publicarea acestui volum de scrisori adresate între 1970 și 1982 de către regretatul ieromonah Serafim (Rose) părintelui Alexie Young, cititorului i se dă ocazia de a intra puțin în atmosfera relațiilor dintre un părinte duhovnicesc și un fiu al său și, de asemenea, poate cunoaște, prin intermediul materialului epistolar, cum a decurs o împreună-lucrare dintre doi oameni implicați activ într-o lucrare misionară a Bisericii Ortodoxe pe tărâm american.

Dacă aceste scrisori nu ar fi decât o reamintire a unor timpuri trecute, un memento al unei relații care, indiferent de semnificația ei pentru cei pomeniți în ele, nu ar avea relevanță decât pentru aceștia, și nu pentru toți ceilalți care i-au cunoscut fie pe unul fie pe celălalt, atunci nu ar avea nici un sens ca aceste scrisori să fie publicate. De fapt, aceste scrisori ne ajută să discernem și să aplicăm o serie de principii ale modului de viață creștin-ortodox. Ele ne arată, de asemenea, că misiunea ortodoxă nu este rodul unei teoretizări abstracte, ci al unei lupte duhovnicești, prin urmare, al unei învățături puse în practică. Scrise de-a lungul unui deceniu și ceva și acoperind o mare varietate de subiecte, aceste scrisori oferă o adevărată relatare a unei atente și înțelepte lucrări de “îndrumare” a unui de curând-convertit la Ortodoxie, de la primele mișcări “cu pași de copil” în viața în Hristos, până la sporirea în credință și maturitate duhovnicească spre o mai mare statornicie a sufletului și o dorință de împreună-împărtășire cu ceilalți de comorile Credinței.

Aceste scrisori nu încetează să aibă o relevanță chiar și astăzi, părând a fi scrise în zilele noastre. Deși părintele Serafim abordează teme și evenimente care au avut loc în viața Bisericii de acum mai bine douăzeci ani, el face acest lucru într-un mod de natură să îi ofere cititorului o perspectivă clară și matură – o cale cu adevărat creștină de a aprecia oamenii și evenimentele dintr-un punct de vedere obiectiv al istoriei și al principiilor duhovnicești, și nu din acela al unor cercuri bisericești ce adesea doar pălăvrăgesc cu pasiune. Valoarea neprețuită a acestor scrisori le face să nu-și piardă astăzi din caracterul lor instructiv din vremea scrierii lor.

Născut în 1934 și crescut într-o familie protestantă, Eugene Rose, viitorul părinte Serafim, a fost încă din tinerețe dăruit cu calități intelectuale deosebite, în vremea aceea fiind înclinat către filosofie. În momentul când a ajuns la Colegiu, tânărul Eugene Rose deja respinsese Creștinismul pe care, într-un fel sau altul, îl cunoscuse încă din copilărie, îndreptându-se către știință și filosofie. În vremea studenției, ca mulți alți tineri, a continuat să caute sensul vieții – o căutare plină de pasiune și chiar de chinuri sufletești. Dorința lui fierbinte de a ști pentru ce ne-am născut l-a dus spre multe căi dintre care cele mai multe s-au sfârșit în dezamăgiri dureroase: raționalism științific, tradiții chinezești, Budismul Zen, nihilism, ateism, esteticism, hedonism.

După ce a absolvit Colegiul, s-a înscris la secția de limbi orientale din California University-Berkley, absolvind-o în 1961.

La începutul anilor '60 a început să frecventeze slujbele Bisericii Ortodoxe Ruse din afara Rusiei. Nu după mult timp a început să înțeleagă că se află pe calea găsirii limanului duhovnicesc pe care îl căuta cu disperare de atâta vreme. Găsirea lui Hristos și convertirea la Ortodoxie a fost făcută din toată ființa, desăvârșit. Sinceritatea pocăinței sale a fost marcată în primul rând de puterea hotărârii de a-și supune întreaga ființă voinței lui Dumnezeu și cugetului Bisericii.

Astfel s-a pus început unei extraordinare demonstrații de putere a lucrării harului dumnezeiesc în viața umană. Mândria intelectuală și intoleranța, mânia și nerăbdarea, complicațiile psihologice și sentimentale, care mergeau adesea mână în mână cu darurile pe care le avea tânărul Eugene Rose, au fost de cele mai multe ori înfrânate, domolite și vindecate. Maica Domnului, la care avea o mare evlavie, l-a ajutat să-și întărească duhul de pocăință pe care-l dobândise, încurajându-l în lupta sa. La puțin timp după convertire, el i se ruga fierbinte să-l ajute să-I slujească lui Dumnezeu. Nimeni, uitându-se la mulțimea faptelor sale lăsate în urmă după moartea sa, nu se poate îndoi de faptul că Maica Domnului i-a ascultat rugăciunea.

Ca unul ce încă era nou-convertit, Eugene s-a înscris la cursurile de teologie pe care Sfântul Ioan

Maximovici le ținea în San Francisco. Ca citeț la Catedrală, evlavie sa a sporit în cadrul ciclului dumnezeieștilor slujbe cărora li s-a dăruit din tot sufletul, din toată inima și din tot cugetul, având marea cinste să se afle adesea în prezența Sfântului Ioan pe care l-a avut și ca pildă de urmat, până ce sfântul arhieru a trecut la Domnul în 1966. În acel an, Eugene vindea cărți și icoane ortodoxe într-un mic magazin de lângă Catedrală. Alături de Gleb Podmoșenski (ulterior - după tunderea în monahism - cunoscut sub numele de părintele Herman), au fost primii membri ai frăției Sfântul Herman. Ei au început prin a edita o revistă misionară de limbă engleză, *The Orthodox Word* [Cuvântul Ortodox], prin care au tipărit vieți de sfinți, texte patristice și articole sau comentarii asupra unor teme duhovnicești contemporane. Dorința lor de a se muta din San Francisco cu scopul de a trăi o viață liniștită, "pustnicească", de rugăciune și muncă, s-a împlinit chiar o dată cu prima scrisoare publicată în acest volum.

Odată stabiliți în îndepărtatele păduri din Nordul Californiei, aproape de micul cătun Platina, părintele Serafim a dus o viață de rugăciune stăruitoare, care îl hrănea în munca sa de autor și traducător – o muncă desfășurată în mijlocul celorlalți care lucrau alături de el. Trăind fără electricitate, apă curentă sau telefon, chiar cele mai simple sarcini cereau mult timp și efort, dar, cu toate acestea, asprimea unei astfel de vieți îi dădea realității imediate a vieții de zi cu zi un caracter urgent.²⁰

Deși frații se mutaseră din oraș în căutarea liniștii și a singurătății, cu trecerea timpului, s-au trezit sub ochii credincioșilor într-o măsură pe care nici nu o anticipaseră, nici nu o doriseră. După ce părintele Herman și părintele Serafim au fost hirotoniți preoți, ei au devenit mai cunoscuți ca niciodată. Oamenii veneau din ce în ce mai mult la ei, le răpeau tot mai mult timp, iar părintele Serafim mai era implicat și în viața bisericească precum și în diferite activități din afara mult-doritei sale pustii a liniștei. De atunci și până la moartea sa în 1982, munca de scriere și de traducere și-a continuat-o în mijlocul responsabilităților din ce în ce mai mari din interiorul mănăstirii, în misionarismul de pe tărâm american, care izvorau din jurul ei și sub presiunile din ce în ce mai mari venite din partea unor grupări nesănătoase din interiorul vieții Bisericii americane.

Sub nici o formă nu se poate spune că părintele Serafim a fost un renegat care se credea deasupra oricăror legături, acțiuni sau obligații ale vieții bisericești. De la convertire și până la moartea sa, a fost un susținător credincios al Bisericii Ruse din Diaspora. Nu s-a putut observa la el vreo urmă de fanatism, din contră, întotdeauna se arăta deschis tuturor creștinilor ortodocși care veneau la el cu bună-credință și cu inima deschisă; fanatismul unora i se părea lamentabil și plictisitor. Calea sa se lega foarte strâns de aceea a primilor săi dascăli într-ale Credinței, printre care se aflau: Sfântul Ioan Maximovici, Schimonahia și Stareța Ariadna (de la Mănăstirea Maicii Domnului a Vladimirului din San Francisco) și alții. Ca și Sfântul Ioan, părintele Serafim era un ortodox adevărat și un credincios universal cu suflet sobornicesc, iubind tot ce găsea bun în fiecare Biserică națională, fără să-și fabrice un amestec pe gustul său.

Supus autorității bisericești reprezentate de arhipăstorii și dascălii săi întru Credință (incluzând pe unul dintre apropiații săi cei mai importanți, răposatul Arhiepiscop Antonie de San Francisco), părintele Serafim s-a opus întotdeauna oricărei intenții de a crea în viața Bisericii vreo partidă de vreun fel sau vreun duh schismatic. Era foarte conștient de mulțimea pericolelor ce puteau veni de oriunde - fie din stânga, fie din dreapta nevoitorului creștin, în acest veac de slăbire și dezorientare duhovnicească – îndemnând în permanență pe ceilalți să țină în toate lucrurile calea de mijloc sau cea "împărătească" și să încerce întotdeauna să țină linia trasată de îndrumătorii mai bătrâni și mai înțelepți, punând accent pe răbdare, echilibru, sobrietate, tărie, smerenie și ascultarea de sfatul unor oameni de încredere.

În vremea primilor ani de viață ortodoxă, părintele Serafim a avut deosebitul prilej să vadă ce înseamnă a te supune cu totul lui Hristos. În Ioan Maximovici vedea o persoană despre care efectiv se poate spune că nu mai era el cel care trăia, ci Hristos era Cel Ce trăia în el. În Stareța Ariadna, Arhiepiscopul Averchie (din Mănăstirea Sfânta Treime), Protoprezbiterul Mihail Pomazansky și în alții, el a văzut bărbați și femei care s-au pătruns cu adevărat de o vie tradiție duhovnicească care le pătrundea ființa, precum și tot ceea ce lucrau. El și-a dat seama foarte clar că cel ce dorește să meargă pe calea lui Hristos nu poate să o facă având vreun duh de revoltă care implică, desigur, impunerea propriei voințe, a "opinie" personale, cărtirea, condamnarea celorlalți ori altă patimă de care sufletul se leagă mai mult decât de Hristos. Unitatea lui de măsură în asemenea cazuri era una simplă: orice tendință sau acțiune care putea da naștere vreunui duh de cărteală, de învârtoșare a inimii sau de îndreptățire de sine care slăbea pocăința și ocara de sine, este de la bun început greșită, indiferent cât de dreaptă sau rațională ar părea în ochii altora.

Cu siguranță că în timpul ultimilor ani ai vieții părintelui Serafim, ispitele de-a dreapta se înmulțiseră în

²⁰ Adică părintele Serafim se folosea aproape numai de ceea ce venea din 'mâna' lui Dumnezeu, trăind mai mult din darurile Lui, fapt care conferea vieții sale și mediului în care trăia un caracter genuin, autentic, necontrafăcut.

viața bisericească mai mult ca oricând, astfel că el începuse să vorbească despre “boala corectitudinii”, care ataca o mulțime de oameni și care îi transforma în specialiști în teologie, eclesiologie, drept canonic și alte discipline zise “fundamentale”.

Cu mult înaintea altora, părintele Serafim semnalase o problemă foarte dificilă și foarte periculoasă, pe care el a numit-o “marele conflict al vremilor noastre - Ortodoxia minții versus Ortodoxia inimii”. El nu negase niciodată existența unor probleme serioase în viața bisericească, dar simțea, cu o îngrijorare crescândă, că ceva nu mergea în mulțimea “răspunsurilor” la această problemă, așa cum vedem și în *Scrisorile* sale.

În același timp, “râvna fără cunoștință” nu era singura cursă care amenința Ortodoxia în America. În vremea aceea, Creștinismul Ortodox era, ca și acum, o prezență discretă în viața americană, înconjurată la rândul ei de alte credințe și filosofii adesea indiferente sau chiar vădit ostile Ortodoxiei tradiționale. Emigranții ortodocși care au venit în America în prima jumătate a secolului XX erau în cea mai mare parte țărani săraci din Rusia, Europa de Est și Grecia, nerăbdători să-și găsească cât mai repede un nou adăpost. Câțiva dintre ei erau capabili să le explice credința lor prietenilor americani; dar și mai puțini erau aceia care realizau faptul că dorința lor de a se potrivi culturii americane îi expunea unor pericole foarte grave. Tradiția ortodoxă era [pentru cei ce veneau în America - n. tr.] din ce în ce mai puțin înțeleasă.

În timpul vieții părintelui Serafim, această pierdere a “miresmei Ortodoxiei” a afectat inevitabil și într-o măsură destul de mare viața bisericească, iar el pe bună dreptate a avertizat asupra periculoaselor relativizări a neprețuitei moșteniri a Credinței ortodoxe. În arhitectura bisericească, băncile, orga și dulamele coriștilor au înlocuit tradiționala atmosferă a cultului ortodox, înlocuind-o cu moda amestecurilor hibride protestante și catolice. În studiile de seminar, hiper-criticismul la modă și inovațiile liturgice au înlocuit “demodatele” metode ale învățământului ortodox tradițional, atâta timp cât profesorii și studenții au fost prinși în modele deja depășite din teologia heterodoxă. Veșmintele clerului, obișnuite în Lumea Veche, au fost înlocuite și ele, fiind considerate nepotrivite pentru scena americană, de aceea în locul lor au apărut gulerele romane ale preoților fără barbă. Printre mulți dintre ierarhi și clerici, în general, a existat un vădit duh anti-monahal. Iar lista poate continua. Aceste ispite de-a stânga – venite din duhul acestei lumi și al prințului acesteia – s-au proliferat alături de cele de-a dreapta – adică cele ale falsei evlavii și ale „corectitudinii”.

Împreună, toți acești factori au dat naștere unei vieți bisericești de cele mai multe ori nestatornice care se expunea cu ușurință la influența nefastă și modele spiritualității heterodoxe, ale sociologiei și psihologiei, nefiind în general înclinată să-și afle remediile în ethosul monastic, ascetic și patristic care de secole a ancorat viața ortodoxă în Lumea Veche.

De aceea, în aceste scrisori, ca și în celelalte cărți ale sale, părintele Serafim nu avertiza numai asupra “râvnei fără cunoștință”. El vorbește, adesea pe un ton destul de aspru, împotriva falsului liberalism, la fel de periculos în lupta pentru mântuire.

Nu putem nega faptul că în anii ce au trecut de la moartea părintelui Serafim s-au văzut unele tendințe polarizante, fragmentare și schismatice care se înrăutățeau tot mai mult atât în America cât și peste granițele ei. Citind aceste scrisori nu putem să nu simțim avertismentul său și să fim sensibilizați de el.

În tot cuprinsul scrisorilor, părintele Serafim accentuează mai multe teme pe care el le credea a fi esențiale pentru oricine dorește să învețe să trăiască în Hristos, indispensabile unui început în Hristos, care se vrea să fie roditor. De asemenea, acestea sunt și indiciatori indispensabile pe “calea cea împărătească”, a echilibrului dintre diferitele extreme – spirituale, personale sau istorice.

El vorbea adesea de nevoia de “mai multă inimă și mai puțină minte”. Viața în Hristos nu este un demers intelectual, ci un proces profund, de multe ori dureros, de pocăință și înnoire. Părintele Serafim însuși era un bun exemplu de intelectual dificil care găsisse în Ortodoxie cheia deschiderii unei inimi arzătoare și adesea chinuite, cheia unirii puterilor minții și ale inimii într-o lucrare duhovnicească plină de roade, întâi asupra lui însuși și apoi asupra celorlalți.

Creștinismul ortodox trebuie să fie un mod de viață. El nu este o religie de duminică dimineață, pe care o putem pune într-un colț în timp ce ieșim pe porțile bisericii la sfârșitul slujbelor. Ea trebuie să cuprindă întreaga noastră concepție de viață asupra propriei persoane, asupra fraților noștri și a lumii în general, într-un cuvânt, să afecteze radical viața de zi cu zi.

Viața în Hristos poate fi adesea una dificilă, dar nu complicată. O smerită autocritică²¹, o atenție la propriile păcate fără a judeca pe fratele nostru, participarea la dumnezeieștile slujbe, rugăciunea regulată, deasa mărturisire și primirea Sfintei Împărtășanii, citirea Sfintelor Scripturi și a cărților duhovnicești – aceste mici osteneli, practicate frecvent, toate parte integrantă a vieții tradiționale ortodoxe, vor aduce treptat schimbări

²¹ Sau, în perspectiva Părinților Filocalici: osândirea de sine [n. tr.].

profunde în minte și inimă.

Nu există scurtături. Nu există “îndumnezeire pe moment - scrie el. Trebuie să avem hotărâre”.

Viața în Hristos este un proces de schimbare și sporire în același timp, hrănit de harul dumnezeiesc și întemeiat pe pocăință. Trebuie să ajungem la măsura lui Hristos devenind fi responsabili ai Bisericii, nu numai primind în dar, ci și fiind capabili și doritori să dăruim.

Părintele Serafim înțelegea foarte bine problemele omului contemporan. Dar vedea foarte clar că răspunsurile la problemele respective se găsesc la Dumnezeu și că nici o piedică nu-i atât de mare pentru a afla mila și harul Tatălui nostru Cel iubitor din Ceruri.

Rugăciunea, nevoințele și experiența duhovnicească l-au înzestrat pe părintele Serafim cu o credință puternică în Pronia lui Dumnezeu; el niciodată nu s-a lăsat atras prea mult de lucrurile trecătoare. El reamintea în permanență tuturor că viața e grabnic trecătoare, că nimic din cele lumești nu dăinuie după moarte și că întotdeauna trebuie să cugetăm la scopul principal al vieții – dobândirea Împărăției Cerurilor – fără să ne abatem nici la stânga, nici la dreapta. Viața sa pământească a fost scurtă – numai 48 de ani – dar de îndată ce și-a oferit inima sa lui Dumnezeu, el a trăit numai și numai pentru El, lucrând neobosit ca ceilalți să poată găsi același Adevăr pe Care el a ajuns să-L iubească.

Nădejdea și rugăciunea părintelui Serafim pentru toți cei ce vor citi această carte poate fi exprimată în cuvintele pe care el le-a scris cândva unei mici și aproape necunoscute misiuni din Nordul Californiei, unde o mână de oameni se adunau zilnic într-o capelă improvizată în casa cuiva, loc în care se săvârșeau slujbele dumnezeiești:

„Fie ca bucuria Mântuitorului nostru cel Înviat să se reverse peste voi în aceste luminate și strălucitoare zile ale Paștelui, iar harul pe care l-ați primit ca pe un dar de la El, să-l păstrați pentru totdeauna! Să nu vă biruiască nici o ispită, nici întunericul să nu vă umbrească calea și nici ispita să nu vină asupra voastră fără ca voi să vă întoarceți fața către Atotmilostivul Hristos, Care a călcat moartea și a biruit puterea diavolului. Rămâneți în harul lui Hristos și El vă va călăuzi pe toți la mântuire. Amintiți-vă de sfârșitul vieții voastre, de Ziua neînserată a Împărăției lui Hristos, și veți cunoaște pentru ce trăiți și pentru ce vă osteniți. Hristos a înviat!”

*Schimonahia Teadelfia,
Sfânta Mănăstire Apostolul Pavel*

Cum a început totul...

Părintele Alexie Young

CALEA PE CARE EU ȘI FAMILIA MEA am urmat-o intrând în Biserica Ortodoxă a coincis cu o perioadă de timp când părintele Serafim și părintele Herman începuseră cu multe eforturi să-și împlinească visul – o mănăstire în genul schiturilor rusești din secolul XIX. În momentul în care această corespondență a început, părinții deja aveau câteva luni de retragere în rugăciune pe vârfurile munților împăduriți de lângă Redding, California.

Pe părinții Herman și Serafim i-am întâlnit prima dată în 1966, când țineau un magazin cu cărți și icoane în apropierea Catedralei Doamnei Noastre “Bucuria Celor Necăjiți” din San Francisco (o biserică a Diasporei rusești). Cu toate că nu erau tunși în monahism, ei primiseră binecuvântare de la Arhiepiscopul Ioan Maximovici (canonizat în 1994) pentru a forma o frăție laică sub patronajul Cuviosului Herman de Alaska, un simplu monah rus care a trăit în insula Spruce cu 150 de ani în urmă; Sfântul Herman a fost canonizat în vara anului 1970. În acest timp, părinții publicau *The Orthodox Word* într-o cămăruță din spatele magazinului. Era evident pentru orice vizitator care trecea pe acolo (eu eram unul dintre ei) că acest magazin devenise deja un centru liber, deschis atât bărbaților cât și femeilor care erau de același cuget, atât convertiți cât și ruși, însuflețiți de o atitudine mult mai serioasă față de o Ortodoxie înțeleasă ca mod de viață.

Mi-amintesc de prima dată când am intrat în magazin. Cărți și icoane așezate pe rafturi umpleau teighelele acoperite cu sticlă. Am mirosit imediat o combinație curioasă, dar plăcută, de mirosoare: cerneala tiparniței, supă de varză și urmele de fum de tămâie. În spatele teighelei stătea un tânăr înalt, subțirel, mergând pe treizeci de ani, bine ras, îmbrăcat în haine lumești, palid, puțin murdar, cu ochi adânci și profunzi. De îndată ce a aflat că sunt romano-catolic a început la modul cel mai direct și serios să-mi vorbească despre Ortodoxie. Mi-amintesc cu deosebire cum îmi vorbea, plin de o simțire a cuvintelor sale, dar și cu severitate, de adevărata atitudine pe care trebuie să o avem față de Maica Domnului, și despre cum Biserica Romano-catolică a stricat adevărata ei imagine, atribuindu-i Fecioarei mai mult decât trebuie. Am fost puțin surprins, dar nu ofensat totuși, fiindcă sinceritatea omului era evidentă. Niciodată nu auzisem că Maica Domnului e văzută diferit de ortodocși și de catolici. Și nici nu am auzit pe cineva vreodată vorbind cu o asemenea autoritate despre erorile Bisericii Romei. Nu eram fericit în Romano-catolicism și căutam cu tot dinadinsul o expresie “mai adevărată” a Creștinismului, dar nimeni, niciodată, n-a vorbit cu mine așa de serios despre ceea ce nu e în regulă cu Biserica Romano-catolică.

Acest om era Eugene (ieromonahul Serafim de mai târziu) Rose. În timp ce vorbea cu mine, se auzeau zgomote și cuvinte înăbușite din camera din spate, separată de magazin printr-o perdea improvizată. Deodată, se arătă un cap din spatele perdelei – un om cu ochelari și cu o barbă subțire și înmănunchată, care îi spunea lui Eugene ceva în limba rusă.

Acesta era Gleb (ieromonahul Herman de mai târziu) Podmoșenski.

În camera de dincolo am reușit să disting o presă, iar într-un colț o icoană cu o candelă arzând deasupra ei.

Întâlnisem atunci doi oameni care aveau să exercite cea mai mare influență asupra vieții mele, fiecare în modul său personal.

Când am părăsit magazinul, m-am gândit: am dat peste ceva, nu alta! Acest mic magazin și acești doi oameni, ruși din altă lume - de modă veche, viguroși și autentici – neinteresăți în mod deosebit de lumea de lângă ei... Voiam să știu mai multe despre lumea lor, dar cu excepția câtorva lecturi ocazionale, a unor reviste și cărți ortodoxe, nu m-am apropiat cu seriozitate de Ortodoxie decât abia peste patru ani.

În Marea Sâmbătă din anul 1970, i-am întâlnit din nou pe Gleb și Eugene. După multe frământări, eu și soția mea ne-am hotărât să ne convertim la Ortodoxie. În dimineața următoare am participat la Sfânta Liturghie de la Catedrală, iar la sfârșit, ne-am dus să-l întâlnim pe Arhiepiscopul Antonie de San Francisco. Când i-am spus că vrem să devenim ortodocși a chemat doi oameni pentru a vorbi cu noi, Eugene și Gleb!

Un subdiacon care ni i-a prezentat, ne-a șoptit la ureche cu asprime, spunându-ne să nu vorbim cu ei prea mult, pentru că postesc încă din Marea Vineri și că există un obicei monahal conform căruia nu trebuie să întrerupi acel post până la Împărtășania din Marea Sâmbătă, astfel că erau pe deasupra flămânzi și însetați.

Părinții ne-au dus pe o bancă în aripa dreaptă a bisericii, aproape de partea altarului unde era și icoana Sfântului Nicolae. În ciuda faptului că maniera de a vorbi a părintelui Serafim nu mai era atât de severă ca atunci când l-am întâlnit prima dată, el încă își păstra o vigoare nelipsită de o anumită discreție. Cei doi oameni au început să ne pună o ploaie de întrebări: “Așa, de ce vreți să deveniți ortodocși? Știți ce înseamnă asta? Care e diferența dintre Ortodoxie și Romano-catolicism? De ce vreți să vă alăturați Bisericii Ruse din Diaspora și nu altei Biserici? Nu știți că noi suntem o Biserică mică și prigonită a exilului? Toți ne urăsc și râd de noi. De ce vreți să vă alăturați unei Biserici ca aceasta? Oare știți voi cu adevărat ce se întâmplă în timpul Sfintei Liturghii?” și așa mai departe. Aproape că ne descurajam. Ne gândeam că, într-un fel sau altul, vom fi întâmpinați cu brațele deschise, ca și când Biserica ne-ar fi așteptat de secole; în schimb, ne-am trezit la interogatoriu! A fi ortodox, începeam eu să înțeleg, nu era un lucru ușor. În această Biserică trebuia neapărat să înțelegi cu adevărat și să crezi unele lucruri. Nu puteai să crezi așa o sumă de învățături care ți se propuneau. Aceasta era spiritualitate adevărată. Am fost impresionat, dar mi-a fost și un pic teamă, simțind că sunt provocat.

Cred că trecusem testul, deoarece părinții ne-au spus că-i vor comunica Arhiepiscopului situația noastră și vor obține binecuvântarea sa pentru ca noi să fim primiți în Biserică.

Cred că nu e de puțin folos să precizez cititorului faptul că eu și soția mea, Susan, aveam amândoi în acea vreme douăzeci și nouă de ani și eram căsătoriți de cinci ani. Eu am fost crescut în Romano-catolicism, iar Susan era membră a bisericii Episcopale, iar în anii de facultate s-a convertit la Catolicism. Până atunci, dăduse naștere unui singur copil, Ian, care împlinise patru ani. Eu eram profesor într-o școală primară, având în spate studii de jurnalistică.

În acea Sâmbătă Mare, acum treizeci de ani, părinții mi-au sugerat să corespondăm cu ei, la schitul lor din munți, pentru a ne pregăti să intrăm în Sfânta Ortodoxie. Voiau în special să le punem întrebări despre Credință. Părintele Serafim ne-a îndemnat să citim cartea *Războiul nevăzută* care, spunea el, ne va ajuta să venim cumva cu picioarele pe pământ. Ne-a mai îndemnat în special să nu ne minunăm prea mult de bogăția și frumusețile exterioare ale Credinței – oricât de frumoase și de importante ar fi ele – ci să purcedem imediat la lucrarea de sporire duhovnicească, care înseamnă luptă, disciplină și suferință... care vine dintr-o lucrare sinceră pe care o realizăm cu noi înșine.

Corespondența a început. Urma să dureze doisprezece ani frumoși, până la moartea prematură a părintelui Serafim în 1982. Scrisorile, scrise la modul foarte sincer, au o prospețime remarcabilă, pentru faptul că nefiind scrise pentru publicare, reprezintă răspunsuri relativ spontane și directe la întrebările mele sau, după caz, răspunsuri la unele provocări contemporane din Biserică. Astfel că aceste scrisori nu se înscriu în categoria scrierilor bine lucrate ale părintelui Serafim. Cu toate acestea, ele constituie o contribuție importantă la înțelegerea creștinismului ortodox, a Ortodoxiei ca mod de viață, și pot fi citite pur și simplu ca un comentariu la anumite evenimente din scena istoriei Bisericii Ortodoxe contemporane.

În ciuda avertismentelor părintelui Serafim legate de chestiunea apropierei excesive de elemente exterioare, cele mai multe din întrebările noastre au avut de-a face într-o măsură oarecare cu lucrurile exterioare. Oricum, am vrut să tragem un real folos sufletesc, și să arătăm că aparținem și noi de o Biserică. Din fericire, părintele Serafim a înțeles că acesta era un pas de copil în Credință, astfel că a fost foarte răbdător cu nesfârșitele noastre nelămuriri legate de practicile elementare. Prima lui scrisoare a sosit chiar cu o săptămână și ceva înainte ca noi să fim primiți în Biserica Ortodoxă, la Catedrala din San Francisco. Această scrisoare e un exemplu al dorinței sale de a ne ajuta să înțelegem duhul din spatele literei și al legii. L-am întrebat în special despre Taina Mărturisirii, despre post, despre controlul nașterilor. Cum nu se putea mai bine, legat de ultima temă, părintele Serafim ne-a dat cel mai strict și cel mai înalt standard de urmat. Dar în conversația care a urmat, el ne-a mai îndemnat să consultăm un preot căsătorit pentru a afla dacă există și unele pogorăminte. Ne-a explicat că, fiind monah, el nu știa aproape nimic despre viața de familie – sau despre relațiile dintre bărbat și femeie în general – și, oricum, nici nu prea a avut ocazia.

L-am întrebat de asemenea despre modul cum înțeleg eu atitudinea Bisericii din Diaspora care, ziceam eu, este uneori neînțelegătoare cu alte Biserici Ortodoxe (o problemă care nelipsită de importanță pentru un nou-convertit, ridicată adesea într-o societate atoaate-tolerantă unde se consideră nepolitic să critici credința religioasă a celui de altă religie, indiferent de persoana sa sau de cât este de bizară sau neobișnuită aceasta). Nădăjduiesc că înțeleptele răspunsuri ale părintelui Serafim vor rezista în timp; este o atitudine echilibrată și bine gândită a unei probleme care din 1970 a devenit din ce în ce mai dramatică..., este vorba de acele dioceze care s-au înscris în cursa modernismului, inovațiilor și reformei.

În aceasta, ca și în multe alte scrisori de-ale lui, părintele Serafim nu dădea niciodată ordine, nu insista niciodată pe supunerea oarbă și, cu deosebire, nu mi-a sugerat niciodată că aș fi cumva naiv sau stupid (cu toate că adesea am fost). El îmi arăta pur și simplu învățătura Bisericii, crezând că aceasta, în sine, este destul convingătoare. Mai scrisese că, în tinerețe, fusese cucerit de Arhiepiscopul Ioan Maximovici, nu pentru că a

văzut în el un “specialist infailibil - pentru că Biserica nu cunoaște așa ceva - ci pentru că am văzut în acest sfânt arhipăstor un model de Ortodoxie, un teolog adevărat, a cărui teologie venea dintr-o viață sfântă și dintr-o înrădăcinare desăvârșită în tradiția Ortodoxă. Când vorbea, cuvintele lui erau demne de încredere...”²². Chiar fără să-mi dau seama, părintele Serafim mi-a devenit și mie un astfel de model.

Nota editorului: Numele unor persoane particulare au fost redactate cu inițiale, din respect pentru intimitatea lor.

²² *Cultul Maicii Domnului în Ortodoxie [The Orthodox Veneration of the Mother of God]*, de Arhiepiscopul Ioan Maximovici, St. Herman of Alaska Brotherhood, Platina, CA 1978, p. 9.

Scrisori

[1970]

5/18 Mai 1970²³

Te rog să mă ierți pentru întârzierea cu care îți scriu – am avut foarte mult de lucru! Acum legat de întrebările tale: fiul tău va fi primit prin Mirungere, iar apoi poate primi (și este chiar de dorit, cât de des posibil) Sfânta Împărtășanie fără a se mărturisi, până la șapte ani după care trebuie să se mărturisească de fiecare dată – o practică foarte obișnuită la o vârstă ca aceasta și care, dacă se va întâmpla foarte bine încă de acum, îi va deveni mai târziu ca un principiu de nezdruccinat. Încă de la șapte ani copilul trebuie să țină și posturile bisericești, în mod special cel dinaintea de Împărtășanie - e recomandabil să începi să-l pregătești încă din fragedă copilărie pentru aceasta, etc. Poți judeca tu însuși la cât te poți aștepta de la fiul tău.

În general, obiceiul mărturisirii în Ortodoxie este diferit, cred eu, de practica catolică prin faptul că este mai puțin legalist și formal. Avem în comun aceleași șapte păcate capitale, dar spre deosebire de acestea, se pune un accent sporit pe starea de păcătoșenie continuă chiar în lucruri mărunte, fie în cuvânt, faptă, sau gând. Trebuie de asemenea să conștientizăm aceste lucruri și să le mărturisim astfel încât să nu se atrofieze sau să se înmulțească. Nu e nevoie să intrăm în detalii sau circumstanțe nesemnificative etc., doar dacă nu ai vreo nelămurire în privința aceasta; vei vedea că preoții din bisericile de mir sunt obișnuiți cu spovedanii destul de generale, important e să mărturisești mai ales păcatele mai mari, să te pocăiești pentru toate păcatele și greșelile înaintea lui Dumnezeu, fie ele mari sau mici, și să nu lași nimic să-ți îngreueze sufletul.

Este foarte important să nu rămâi cu vreo dușmănie față de cineva și se cuvine să existe până la Împărtășanie, o iertare reciprocă între tine (mai ales din partea ta) și cei de aproape ai tăi (de obicei în familie). (Obișnuita replică este următoarea: “Dumnezeu va ierta; iartă-mă și tu”).

În privința primei mărturisiri, cred că va fi suficient să mărturisești pe scurt sau în linii mari păcatele mai mari din trecut.

Despre controlul nașterilor, Biserica Ortodoxă sigur nu este așa de “liberală” ca cea Catolică, astfel că orice fel de interferență în procesele naturale de reproducere, adică în zămislirea copiilor, este condamnată ca fiind păcat grav. “Pilula anticoncepțională” intră și ea în aceeași categorie. Înțelepciunea omului e una, iar legea lui Dumnezeu e alta. Cât despre înfrânarea (de la împreunare) în zilele de post, aceasta face parte din același ascetism sau lepădare de sine care deosebește postul de mâncarea de dulce. Dragostea întru căsătorie spre nașterea de prunci nu este privită ca ceva mai rău decât ouăle sau carnea, ci viața pământească a omului este o pregătire pentru cea veșnică - fie ea o viață în căsătorie, fie prin renunțarea la aceasta – unde vom avea parte de sărbătoare veșnică, fără mâncare pământească, iar o parte a nevoinței pe calea spre Împărăție presupune supunerea cărnii de către duh. Sfântul Pavel vorbește despre soțul și soția care se lipsesc unul de altul (I Cor. 7, 5), iar acest fapt este tâlcuit ca referindu-se cu deosebire la pregătirea pentru Sfânta Împărtășanie dar și la alte perioade de post.

Nădăjduiesc că toate acestea nu te vor descuraja. Cred că vei înțelege că nu vin dintr-o încercare oarecare de a impune sarcini imposibile asupra oamenilor ci mai degrabă dintr-o mare evlavie pentru cele dumnezeiești și din necesitatea curăției indispensabilă înțelegerii acestor lucruri.

Cât despre atitudinea “intolerantă” a Sinodului nostru față de alte Biserici Ortodoxe vreau să spun următoarele: cu mulți ani în urmă, o fată de confesiune catolică care a fost primită în Biserica noastră mi-a spus că una dintre primele ei nedumeriri a fost cea referitoare la presupusul mare contrast dintre înfricoșătoarele afirmații la adresa ereticilor, apostatilor, etc. și abordarea înțelegătoare și iubitoare pe care a întâlnit-o adesea în convorbirile cu preoții sau credincioșii noștri. Eu nu văd aici nici un conflict. Pentru a păzi

²³ Aproape întotdeauna, părintele Serafim își data scrisorile folosind în primul rând calendarul iulian, urmat de data calendarului nou sau gregorian, iar în partea de sus a primei pagini a fiecărei scrisori desena o cruce simplă.

adevărul trebuie să vorbim la modul cel direct despre cei ce se depărtează de el pentru a păzi astfel turma și, dacă e posibil, a-i călăuzi pe cei rătăciți. Dar Biserica își deschide comorile pentru fiecare suflet – cu condiția ca el să asculte de adevăr și să primească învățăturile ei – iar aceste comori nu pot veni decât de la Sfântul Duh și nu din “reinterpretarea” unora sau altora. Referitor la acele Biserici Ortodoxe care se depărtează de adevăr, trebuie să fim foarte bine înțeleși, problema stă mai mult în atitudinea păstorilor respectivi care, cunoscând Ortodoxia, se depărtează în mod conștient de ea (de învățatura ei) trăgând și turma după ei. Dar, în toate legăturile pe care le am cu susținătorii fermi ai Ortodoxiei din Biserica noastră, pot spune cu mâna pe inimă că nu am întâlnit nici unul dintre ei care să nu manifeste o iubire creștinească pentru cei rătăciți; dacă Patriarhul Athenagora s-ar fi pocăit de rătăcirea sa și s-ar fi întors la Ortodoxie, cred că ar fi fost primii care l-ar fi îmbrățișat²⁴. Cred că impresia contrară vine în special din partea criticii acelora a căror idee despre Biserică este foarte vagă și care acuză râvnitorii noștri de “lipsă de iubire”, pe când ei, de fapt, se împotrivesc cu toată dreptatea apostaziei²⁵. Din păcate situația Bisericii Ortodoxe nu pare să se îmbunătățească, iar poziția Mitropoliei²⁶, care pare-se că s-a rupt de Biserica Sovietică, e în continuare fermă. Nu putem decât să-i compătimim pe cei în suferință din Biserica Ortodoxă din Rusia, dar faptul că conducătorii acestei Biserici încearcă, dacă nu să distrugă, cel puțin să discrediteze Biserica Ortodoxă, pentru interesele și triumful Comunismului, nu se poate să ne lase indiferenți. Dar, chiar și aici, noi nu încercăm să emitem judecăți asupra lor, ci doar să le respingem minciunile și să încercăm să-i ajutăm pe cei din URSS, pe care ei îi persecută și îi aruncă după gratii.

Sper că nu v-am pricinuit o tulburare prea mare în “meditațiile”²⁷ voastre.

Bineînțeles că nu e nimic rău în a citi Scriptura și a cugeta asupra ei. Ar fi și mai bine dacă ați citi și un comentariu asupra versetelor Scripturii – ca cele ale Sfântului Ioan Gură de Aur, care se găsesc traduse complet în limba engleză.

Mă rog cu tot dinadinsul ca să izbândești în lupta împotriva ispitei Uniater²⁸. Am auzit de un număr atât de mare de catolici care au cunoscut acolo un eșec spiritual încât, chiar dacă n-aș fi ortodox, te-aș sfătui să stai departe de ea. Tragedia acestor catolici e sinonimă cu conștientizarea faptului că ei, în fond și la urma urmei, “joacă un fel de teatru”, în sensul că au de-a face cu unele elemente ortodoxe fără a fi ortodocși și, în același timp, își pierd și identitatea de catolici, ajungând să simtă că nu sunt nici catolici nici ortodocși, ci un amestec straniu – sfârșind prin a deveni ortodocși întorcându-se la Catholicismul “Vestic” sau chiar mai rău.

Sper ca acestea să-ți răspundă pentru o vreme la întrebările tale, și nu te teme a întreba și altele. A învăța (despre) credința ortodoxă este o sarcină de-o viață, iar atunci când ești primit în Biserică poți spune că abia ai atins marginea. Dar cred că până acum ai agonisit cele esențiale, cu acestea putând deja naviga pe curentul de har al Bisericii.

Împreună cu soția și fiul meu am fost primiți în Biserică de Ziua Eroilor²⁹ în 1970. În luna septembrie a

²⁴Athenagora - patriarhul grec-ortodox al Constantinopolului din vremea aceea – era primul inițiator al mișcării ecumenice; el a căutat unitatea cu Biserica Romano-catolică fără să rezolve problema serioaselor diferențe doctrinare.

²⁵ “Eugen și Gleb au publicat mai multe articole prin care arătau cum Patriarhul (Athenagora) o apucase pe căi greșite, încercând să-l aducă la adevărata Ortodoxie” [Not of This World, The Life and Teachings of FR. SERAPHIM ROSE, by Monk Damascene Christensen, Second Edition, FR. SERAPHIM ROSE FOUNDATION, 1993, p. 374 - n. tr.].

²⁶ Mitropolia este o schismă americană ivită în Biserica Ortodoxă Rusă din Diaspora care a început să se manifeste începând cu anul 1946, reușind să dobândească recunoașterea oficială și statutul de Biserică autocefală, despărțindu-se în acest fel de Patriarhia Moscovei în 1974 – an în care părintele Serafim scria această scrisoare. După îndelungi negocieri cu reprezentanții Patriarhului din Moscova, o marionetă a Guvernului Sovietic, Mitropolia s-a autointitulat “Biserica Ortodoxă a Americii” (The Orthodox Church of America), cunoscută astăzi sub numele de O.C.A.. Această autocefalie a stârnit controverse nu numai în Biserica Ortodoxă din Diaspora, ci și în toată lumea Ortodoxă.

²⁷ Într-o discuție la magazin l-am întrebat pe părintele Serafim despre meditație, la care eu și soția mea, încă sub influența trecutului nostru romano-catolic, luam parte în cadrul ciclului de rugăciuni de dimineață. Noi nu ne dăduserăm seama de faptul că viziunea Ortodoxă asupra meditației este diferită față de cea a Bisericii Apusene. În convorbirea pe care am avut-o, părintele Serafim ne explicase că utilizarea imaginației în sistemul spiritual vest-european de meditație (și anume, în timpul rostirii Rozariului, a recitării drumului Crucii, or în cadrul exercițiilor spirituale ale lui Ignațiu de Loyola etc.) nu era compatibilă cu spiritualitatea Ortodoxă, fiind interzisă din pricina faptului că imaginația, care a apărut după căderea lui Adam și a Evei, este una dintre cele mai nesemnificative funcții ale sufletului, respectiv terenul de joacă preferat al diavolului prin care acesta înșală (sau duce în eroare) chiar pe oamenii bine-intenționați.

²⁸ În cele câteva săptămâni ce au precedat momentul intrării noastre în Biserică, eu și soția mea am fost puțin ispitiți să intrăm în Ritul de Răsărit al Bisericii Catolice Bizantine – cunoscute și sub numele de Uniație – care nu este altceva decât una dintre multele părți sau “departamente” ale Bisericii Romano-catolice. Cu ajutorul părintelui Serafim am reușit să trecem și peste această ispită.

²⁹ 30 Mai - n. tr..

aceluiși an am făcut primul meu pelerinaj la schit, aflat cam la trei ore de locuința noastră din nordul îndepărtat al Californiei. În privința drumului, părintele Serafim îmi dăduse indicații foarte precise, deoarece ultimele patruzeci și ceva de mile erau drumuri de țară prost marcate. Ultimele două mile le-am făcut - până la locul numit de părinți Muntele Sfântul Herman - pe un drum accidentat, mocirlos, inutilizabil iarna și foarte periculos după ploi abundente, așa cum am aflat mai târziu.

Pe la jumătatea drumului către munte am luat-o greșit, împotmolindu-ne în noroi. Nu știu dacă mersesem prea sus sau eram în urmă, așa că m-am întors în micul sat Platina de la poalele muntelui. Vânzătorul de la băcănie mi-a dat unele îndrumări, după care m-am întors pe jos spre pădurea de pe munte. Era abrupt, locul nu dădea semne că ar fi locuit, drept care mă hotărâsem să renunț când, deodată, la stânga, cu greu se puteau vedea câteva barăci, dacă le pot numi așa. Apoi, cotind puțin, am văzut o enormă cruce cu trei brațe. Găsisem în sfârșit schitul.

Una dintre barăci se dovedea a fi o capelă cu un acoperiș neterminat care încă mai era deschis către cer, o casă veche și deteriorată și o casă mai mică. Părinții m-au primit cu cea mai mare căldură într-o cameră încăpătoare care funcționa ca arhondaric, cameră de zi și capelă de ocazie. Au adus apă rece și câteva felii de pepene, mi-au oferit un scaun, după care au început imediat să vorbească despre viețile sfinților sau "bătrânii" din pustie – așa cum obișnuiau să facă cu toți pelerinii. Nu aveau loc convorbiri pe teme seculare, excepție făcând cazul când exista ceva ce avea de-a face cu obiceiul viețuirii în singurătate într-o sălbăticie împădurită. Totul părea destul de bine chibzuit și foarte inspirat. Chiar și pentru un începător ca mine, atmosfera nelumească a schitului era palpabilă.

Pe la sfârșitul toamnei a fost terminat acoperișul capelei de la schit, iar apoi, câțiva ani mai târziu, i s-a adăugat o mică tindă. Din câte am aflat, în deceniul ce a urmat casa a fost remodelată și îmbunătățită de cel puțin trei ori. Căsuța adăpostea și o mică tipografie, îmbunătățită și ea de mai multe ori în anii următori. După moartea părintelui Serafim în 1982, alte patru sau cinci dependințe au fost de asemenea construite de către frație, având a adăposti chilii monahale aflate puțin mai departe de complexul principal de clădiri. Cu vremea, toate aceste dependințe au fost pictate și decorate destul de drăguț într-un fel de stil rural rusesc. O serie de camere și clădiri au primit nume speciale: avem Camera Țarului (cea mai frumoasă și mai oficială dintre camere, folosită în special pentru primirea episcopilor), Arhondaricul Roz (numit așa pentru faptul că cineva îi aplicase vopsea roz), Sala Gregoriană (construită de un vizitator oarecare numit Gregory și folosită pentru prelegeri) și așa mai departe. Pe toată suprafața așezământului monahal se găseau plante și flori de toate felurile – unele în diferite recipiente, altele în ghivece de flori – iar părintele Serafim obișnuia să planteze în fiecare an o mică dar productivă grădină de legume, de care se bucura și se mândrea foarte mult. Acestea nu erau niște realizări oarecare: în primii ani, lipsa unei fântâni necesita ca apa să fie cărată la fiecare plantă. Pe de altă parte, părintele Serafim a trebuit să împrejmuiască cu gard grădina de legume din cauza căprioarelor care veneau la ea ca la vasul cu salată!

În prima mea vizită, după câteva ore de convorbiri, părintele Serafim ne-a asigurat că va merge cu mine să vadă ce se poate face cu mașina blocată în noroi, dacă o putem scoate cumva de acolo. Pe cale, cânta laude și tropare la diferiți sfinți, ale căror ecouri se strecurau ușor prin pădure amestecându-se cu sunetele păsărilor. Odată ajunși la mașină, a trebuit să împingem, ca s-o urnim din loc, și asta nu fără unele exclamații de neputință, dar mașina nu se mișca din loc. În cele din urmă am mers în oraș să căutăm un camion care s-o tracteze. În timp ce așteptam în spatele mașinii, părintele Serafim observă cât de supărat, cât de nerăbdător eram ca să se isprăvească odată cu mașina asta. Deodată, arătând către splendoarea munților și a pădurilor din jurul nostru, spuse: "Vezi toată această frumusețe? Și acei munți de acolo – au fost aici de atât de mult vreme..., și se pare că vor fi aici pentru totdeauna, nu-i așa? Dar nu este adevărat. Chiar acei munți vor trece într-o zi". Era clar ce voia să spună: de ce să te enervezi de la o problemă trecătoare, de la o mașină împotmolită, care până la urmă va fi urnită, când chiar acești munți impunători se vor duce într-o zi? A fost primul din numeroasele momente când liniștea inimii părintelui Serafim se revărsa și către mine. M-am simțit deodată împăciuit, odihnit, toată agitația dispăruse, așa cum urma să se întâmple de multe ori în prezența lui de-a lungul anilor ce au urmat.

[1971]

16 Martie 1971

Salutări în Domnul nostru Iisus Hristos. Vom fi foarte bucuroși să te vedem împreună cu familia la schitul nostru ori de câte ori puteți veni. Pe vizitatorii de parte femeiască încercăm să-i descurajăm pentru o vreme deoarece nu suntem pregătiți pentru ei. Dar acele câteva femei care vor reuși să treacă peste orice piedică și să ajungă aici sunt binevenite pentru o scurtă vizită. De fapt, unele doamne din orașul din apropiere deja au venit pe aici cu mașina, așa că nu avem nici un motiv să le refuzăm femeilor de confesiune ortodoxă același privilegiu, cel puțin din când în când!

Alexie, îți urez toate cele bune cu ocazia primei voastre aniversări a intrării în Biserică. Fie ca Dumnezeu și Sfântul vostru patron să vă călăuzească în toată viața, pe strâmta, îngusta cale a Ortodoxiei!

15/28 Mai 1971

Bucurați-vă întru Domnul! Îmi face plăcere să aud din nou de voi. Ne vom bucura dacă vă vom putea vedea Miercuri, 9 Iunie, ori în altă zi din săptămâna aceea, atunci când vă va conveni cel mai bine.

În Biserica Ortodoxă nu este interzis să te rogi la Sfinți “necanonizați”³⁰. De fapt, canonizarea oferă doar un statut oficial la ceea ce deja există neoficial: oamenii se roagă unui sfânt înainte ca Biserica, în cele din urmă, să-i stabilească un cult general, moment în care i se stabilește o slujbă, o icoană etc. Tot astfel, în mod particular, putem cere să se roage pentru noi oricărui creștin plecat dintre noi, așa cum obișnuim să cerem rugăciunea creștinilor ortodocși în viață – pentru că toți sunt vii în Hristos; cu atât mai mult cineva a cărui viață sfântă sau mucenicie au fost bine-primate de Hristos Domnul nostru, astfel că el poate auzi rugăciunile noastre, mijlocind pentru noi. De aceea, dacă ești inspirat să faci așa, roagă-te cu toată încrederea Ieromartirului Serafim. De fapt, nu e nimic rău în a decupa fotografia lui și a o pune între icoanele tale – dar nu într-un loc central, ci undeva deoparte, pe la marginea colțișorului tău de rugăciune, cum s-ar spune. Au fost mulți oameni care au făcut astfel cu imagini reprezentând pe Sfântul Ioan de Kronstadt și Sfântul Herman cu mult înainte ca ei să fie canonizați.

Cât despre Biserica din Catacombe și “cultul membrilor Familiei Imperiale”³¹ – nu știu cu câtă seriozitate trebuie să privesc acest fapt, având în vedere că sovieticii sunt foarte cunoscuți pentru abilitatea cu care descoperă peste tot “comploturi monarhiste”, respectiv “practici religioase” dintre cele mai bizare, care se întemeiază pe o gândire rătăcită. Dacă totuși această declarație se bazează pe fapte, chestiunea devine interesantă dacă ar fi să o alăturăm următoarei afirmații: “ipoteza numelor țarilor...” care la început ne-a pus pe gânduri. Se poate ca Biserica din Catacombe să fi canonizat (oficial sau neoficial) ca martiri Familia Imperială și astfel să fie venerați ca sfinți și să li se preia numele la botezuri și în monahism. Dar aceasta e numai o speculație. Fără îndoială că țarul și familia sa trebuie văzuți ca martiri ai Credinței Ortodoxe, fapt care nu are nici o legătură cu chestiunea monarhiei; din nefericire, există oameni din afară care îi numesc “monarhiști” pe cei care îi venerază pe acești martiri, ceea ce nu poate stârni decât confuzie. Întreaga chestiune a “monarhismului” sinodal a stârnit deja destulă confuzie. Există un număr de fire care trebuie descurcate pentru a obține o imagine clară – m-aș bucura să o discut cu tine odată; fiind amândoi americani, probabil că nu vom suferi tot felul de reacții emoționale care ar putea cumva să-i tulbure pe ruși!

Pe scurt, este foarte adevărat că mulți emigranți ruși, în special cei evlavioși și cei din rândul clerului, vor

³⁰ Eu întrebasesem dacă e bine să mă rog noului mucenic rus - Arhiepiscopul Serafim din Uglich, care în acea vreme nu era încă canonizat; portretul său fusese tipărit pe coperta revistei *The Orthodox Word*, Nov./Dec. 1971.

³¹ Îl întrebasesem de asemenea câte ceva în legătură cu ceea ce citisem despre cultul Familiei Imperiale Ruse, familie care a fost martirizată – o idee destul de nouă și surprinzătoare pentru mine.

pleda pentru vechea ordine din Rusia și cu siguranță că o vor prefera oricărei alte ordini din zilele noastre (pentru Rusia); dar în America, aceiași oameni vor trebui să fie considerați ca democrați, deoarece participă la alegerile noastre și nu au de gând să-l “reabiliteze” (aici) pe George III!³² Dar să numești Sinodul însuși “monarhist” este lipsit de orice logică, cel puțin irelevant, pentru că nu afectează în nici un fel (din câte mi-aș putea imagina) credinciosul simplu. Nu e nici un “păcat” să speri ca în Rusia să se instaureze o democrație, cu toate că, personal, cred că destinul istoric al națiunii ruse este strâns legat de cel al Țărilor și tot ce a urmat [de la ultimul Țar - n. tr.] și va mai urma, va fi doar o idee impusă cu forța, spre marea pagubă a poporului rus. Cred că cei care vorbesc despre “monarhismul” Sinodului exprimă de fapt propriul dezgust față de poziția în general tradiționalistă a Sinodului care înainte de toate este o poziție bisericească. Așa cum am spus, dacă vă interesează toate acestea, le putem discuta cândva, dar nu cred că este o chestiune atât de importantă!

Așteptăm cu nerăbdare să vă vedem. Acum două zile districtul nostru a început obișnuita reparație anuală a mocirlosului nostru drum – ieri și astăzi a plouat și drumul este deja o mocirlă totală, spre paguba pescarilor care deja au început să sosească pentru week-end (la pârâu)! De îndată ce ploaia se va opri, se va usca repede, dar toată lucrarea va trebui cândva refăcută.

În vara anului 1971, începusem să scriu câte ceva despre noua mea viață de creștin-ortodox. Am scris un scurt articol și l-am trimis părintelui Serafim pentru a-și exprima o părere - în scrisoarea care urmează, părintele și-a exprimat câteva comentarii asupra articolului.

“Arhiepiscopul Ioan”, pe care părintele Serafim îl menționează în următoarea scrisoare, este același cu Arhiepiscopul Ioan Maximovici din San Francisco, care a murit în 1966, fiind înmormântat în Catedrala din același oraș. Arhiepiscopul sau “Vlădica” Ioan, așa cum preferă rușii să-l numească (*vlădica* este termenul rusesc ce denotă afecțiune, dragoste, însemnând “micul stăpân”), a dus o viață foarte ascetică și sfântă. Părinții l-au cunoscut, numărându-se printre slujitorii lui. În ultimele decenii, cultul său s-a răspândit în toată lumea ortodoxă, chiar și dincolo de limitele jurisdicționale. Trupul său a fost găsit neputrezit după douăzeci și opt de ani de la moartea sa, iar în 1994 a fost canonizat de către Biserica Rusă din Diaspora.

16/29 August 1971

Salutări în Domnul nostru Iisus Hristos. După ce în cele din urmă m-am hotărât să nu mai preget a-ți scrie, mi-am zis s-o fac neîntârziat chiar astăzi – am constatat totodată că sârbătoarea de astăzi este închinată acelei icoane la care tu ai o mare evlavie³³. Așa că, de această sârbătoare, îți doresc toate cele bune; conform rușilor, icoana aceasta poartă numele de “Al Treilea Mântuitor” – adică a treia sârbătoare a Mântuitorului din această vară³⁴.

Iartă-mă, te rog, pentru îndelunga-mi tăcere dar, pe lângă munca la tipografie (care include un *Orthodox Word* rusesc, dedicat vieții Arhiepiscopului Ioan, pe care am și terminat-o în ziua anterioară celei de-a cincea aniversări a trecerii sale din această viață), am cam avut de lucru cu vizitatorii care pentru noi nu erau puțini. Șapte oameni într-o săptămână sunt o companie destul de mare pentru standardele noastre din sălbăcie!

Am citit cu mare interes articolul pe care l-ai trimis; de fapt l-am citit de câteva ori, tocmai l-am terminat de citit ultima oară. N-am găsit nimic în neregulă în el, m-am gândit doar la o eventuală schimbare în text, pe care am și notat-o. Punctul tău de vedere are importanța lui, e confirmat atât de Sfânta Scriptură, de Părinții din vechime cât și de cei mai noi, ba mai mult, este scris cu simțire și nu ca un exercițiu academic de rutină. Nu este inutil și nici o “dovadă de pedanterie” să scrii un asemenea articol, pentru că te ajută să-ți clarifici și să-ți dezvolți propriile idei și simțăminte, comparându-le cu izvoarele – atât cu Scriptura cât și cu aceia care au trăit credința pe care noi o propovăduim și încercăm să o trăim. Îmi vine în gând chiar un loc unde s-ar cuveni să fie publicat: într-un ziar numit *Orthodox America* [America Ortodoxă], care, pe lângă știrile pe teme

³² George III (1738-1820) - rege al Marii Britanii și al Irlandei (1760-1820), nepotul lui George II [n. tr.].

³³ Când eram elev la liceu în Europa mi-am cumpărat prima mea icoană, o simplă reproducere pe hârtie a “Chipului Nefăcut de Mână”. În vremea aceea nu știam nimic despre Ortodoxie, iar despre iconografie nici atât, dar am fost atras în mod deosebit de această icoană a lui Hristos, cu totul specială pentru mine, drept care i-am vorbit despre ea și Părintelui Serafim.

³⁴ Celelalte două sârbători sunt Scoaterea Sfintei Cruci pe 1/14 August și Schimbarea la Față pe 6/19 August.

ortodoxe, cuvinte de folos, și obișnuitul punct de vedere asupra problemelor contemporane, să aibă și o secțiune în care cei convertiți la Ortodoxie ca și toți ceilalți copii ai Americii ortodoxe răspândiți peste tot împărtășesc câte ceva din părerile, ideile, speranțele lor, etc. Din nefericire, un asemenea ziar nu există! Poate într-o zi va exista. Cu toate acestea, chiar și fără un ziar, nu e rău ca cei convertiți să comunice între ei.

Am scris acum câțiva ani câteva scurte articole cam pe aceeași linie la insistențele Arhiepiscopului Ioan, care voia cel puțin o pagină sau două de material în limba engleză în buletinul diocezei din San Francisco (a cărui apariție a încetat)³⁵. Nu știu dacă le-o fi citit cineva, dar uitându-mă acum înapoi la ele le găsesc, în ciuda “simțirii” ce le-o port, cumva “abstracte”, un rod al gândirii care nu avea în spate destulă experiență, fie în literatura sau în viața ortodoxă. Totuși, ele au avut o funcție importantă în modul meu de înțelegere și de exprimare a diferitelor probleme din Ortodoxie și chiar în “dezvoltarea” mea ortodoxă, iar Vlădica Ioan are și el contribuția lui.

De aceea, dacă te simți înclinat să scrii articole asemănătoare, fă-o cu tot dinadinsul. Ai pomenit de un lucru important: marele folos al citării din operele Părinților. Aici aș mai adăuga: marele folos al citării unor întâmplări din viața lor, atunci când e cazul. Dar, cu deosebire în zilele noastre, isteții “teologi” au capacitatea de a-i cita pe Părinți și să-i răstălmăcească spre sminteala credincioșilor. Însă ceea ce au făcut Părinții este adesea așa de limpede și neechivoc încât nu se poate răstălmăci. Spre exemplu: se vorbește mult în zilele noastre despre înțelegerea celor “Șapte Sinoade Ecumenice”, cât de obligatorii sunt, dacă sunt valabile pentru toți creștinii ortodocșii și dacă sunt ultima autoritate în Biserică, etc. - și apoi începi să-ți amintești că ortodocșii au avut și un al “Optulea Sinod Ecumenic” – deoarece toți reprezentanții Patriarhatelor au semnat convenția Sinodului de la Florența.

Cu toate acestea, din pricina unui singur episcop, Sfântul Marcu al Efesului, care s-a împotrivit întregului Sinod ținând mai mult la adevăr decât la niscaiva “interese bisericești”, respingând hotărârea (unirea cu Roma) din cauză că era în contradicție cu tradiția ortodoxă, întreaga Biserică Ortodoxă a respins-o. Chiar și astăzi, susținătorii uniației (unirii cu Roma), vor fi având multe și subtile argumente, dar noi ne vom împotrivi nu numai cu argumente și citate din Părinți, ci chiar cu exemplul Sfântului Marcu al Efesului.

Dacă aș avea vreo sugestie pentru viitoarele tale articole, ar fi aceea să ai totdeauna în minte Viețile Sfinților. De fapt, chiar în articolul acesta sunt cel puțin două puncte care ar suna și mai sugestiv dacă ar fi întărite prin referințe la viețile autorilor citați (un sfânt și un duhovnic al zilelor noastre). Când ai scris despre “dragoste” ai citat pe Sfântul Ioan de Kronstadt – dar este nu numai un mare Sfânt ortodox al acestui secol, ci el este chiar întruparea dragostei de care vorbește, și cu greu putem găsi un exemplu asemănător în viața altor sfinți pentru a ilustra desăvârșita sa dragoste ce se răstignește pe sine în slujba altora, binecuvântat de Dumnezeu prin mulțimea de minuni care nu pot fi comparate decât cu cele ale Sfântului Nicolae.

Și iarăși, când îl citezi pe I. M. Andreiev în legătură cu Creștinismul ca un “nou principiu de viață, capabil să îmbrățișeze totul”, acest fapt devine cu atât mai percutant când știi că această afirmație vine din teribila experiență a realității sovietice care s-a născut în pușcării și catacombe, având conștiința că toate au venit asupra lui prin forță, încât astăzi nu mai poți [pur și simplu] să fii un creștin cu inima împărțită³⁶, ci unul cu toată inima sau deloc; Creștinismul fie este totul pentru cineva, or pur și simplu nu va rezista testului realității sovietice.

De altfel, pe aceeași linie de gândire este și interesanta cărticică³⁷ pe care ți-am trimis-o, o mărturie ortodoxă contemporană în fața aceleiași inflexibile realități sovietice. Poți păstra cartea deoarece ni s-au trimis mai multe.

Acum că am început în acest ritm, pot să dau alte exemple. Din rânduială dumnezeiască, Sfântul Paisie cel Mare nu a reușit să-și recunoască propriul ucenic după ce s-a întors dintr-o scurtă călătorie în Alexandria. Pentru că s-a întâmplat ca ucenicul să întâlnească pe cale un eretic cu care s-a pus de acord în privința faptului că, “probabil”, unele dogme ortodoxe nu sunt chiar așa de adevărate în cele din urmă, și astfel harul l-a părăsit, iar lipsa aceasta a fost imediat observată de bătrânul său; deci iată cât de real se manifesta harul și de cât de multă grijă e nevoie pentru a-l păstra.

E destul pentru acum. Transmite-le lui Ian și Susanei salutările mele. Spune-i lui Ian că avem doi pui de căprioară cu pete. Sperăm să te vedem din nou înainte de venirea iernii. Se spune că iarna va veni devreme

³⁵ Aceste prime articole ale părintelui Serafim au fost culese și publicate după moartea sa sub titlul *Tărâmul cereșc* (Platina, CA 1984).

³⁶ Căldicel [n. tr.].

³⁷ *Noii martiri ai Rusiei*, de Pr. Mihail Polsky, adăugită și republicată de Monastery Press, Wildwood, Alberta, Canada, 2000 [cartea a fost tradusă și în românește, în două volume, de către Schitul românesc Prodromu, 2002, sub titlul *Noii martiri ai pământului rus* - n. tr.].

anul acesta și va fi aspră. Nu-i de mirare că vara aceasta, cu excepția unei scurte perioade, a fost neobișnuit de rece, iar astăzi este tot așa. Am avut și trei furtuni cu trăsnete.

Părintele Serafim avea toate calitățile unei pregătiri academice și o bogată experiență în lumea editorială unde a scris și publicat printre cercurile bisericești, alături de o intensă experiență duhovnicească – nu doar spiritualitate abstractă, ci una concretă, practică. Pe de altă parte, eu nu aveam nici una din aceste calificări. Dar totuși aveam o diplomă în jurnalism, iar acum eram creștin ortodox; aveam o foame crescândă de tot mai multă cunoaștere și experiență, având pe deasupra și ceva talent pentru scris. Eram astfel un teren disponibil pentru acest grădinar cu totul special, părintele Serafim – un grădinar în căutarea unui petic de pământ pentru semănat și cultivat. Și astfel, din acest moment al corespondenței noastre el și-a început munca de grădinar punând semințe după cum eram pregătit să le primesc, altoind și curățind ori de câte ori era necesar.

În această scrisoare, părintele Serafim scria de asemenea și despre visul său privitor la un nou și original tip de publicație de limbă engleză - *Orthodox America*. A trebuit să treacă mulți ani de atunci pentru ca acel vis să se îplinească. Încă nu eram nici pregătit nici în stare să ajut în vreun fel la crearea unei asemenea publicații. Între timp, părintele Serafim m-a stimulat să încep a mă gândi la ceva mult mai simplu și mai smerit, un fel de buletin informativ mai extins prin care puteam împărtăși altora propriile mele experiențe și puncte de vedere către alți convertiți și, în același timp, să-mi dezvolt talentul scriitoricesc sau editorial pentru a mă pregăti pentru ceva mai consistent în viitor.

Vedeam clar entuziasmul părintelui Serafim - ceva ce arareori putea fi văzut la el - dorința lui ca eu să continui să scriu. Dorința lui fierbinte ca eu să folosesc anumite întâmplări din viețile sfinților pentru a ilustra unele puncte mai abstracte era foarte importantă pentru mine. De fapt, aceasta era introducerea mea în ideea că spiritualitatea ortodoxă nu este deloc abstractă sau teoretică, ci întotdeauna are o aplicație practică la viața de zi cu zi.

Ca în multe alte scrisori ale sale, părintele Serafim sfârșea cu un comentariu legat de vreme. Acesta este încă un exemplu al aspectului concret versus abstract din viața lui, și nu doar un obicei convențional și “reconfortant” pentru scris. Părintele Serafim nu se deda la asemenea obiceiuri și convenții și nu obișnuia aproape niciodată să spună vrute și nevrute sau să se amestece în discuții inutile. Pentru el, vremea era o parte din mediul în care Dumnezeu l-a rânduit. Așa că se pricepea bine la ea, îi admira capriciile, multiplele sale manifestări, asprimea ei..., adeseori scria și vorbea despre ea, în special în primii ani; indiferent ce formă lua, el se bucura de ea.

Pe măsură ce anii treceau și numărul de vizitatori și pelerini creștea, părintele Serafim trebuia să-și impună restricții pentru rugăciune, lectură și scris, ajungând să-și dorească venirea unor ierni aspre care efectiv l-ar izola de lumea din afară săptămâni întregi. Din nefericire, aceasta nu se întâmpla prea des, fiind nevoit, ocazional, să se pună la discreția cuiva care se întâmpla să treacă pe acolo. Cu timpul, deprinse obiceiul să se retragă tot mai mult în chilia sa, departe de complexul principal. Stătea în chilie zile întregi, coborând doar pentru slujbe și la mese, putând în acest fel să finalizeze proiecte de traducere sau scrieri. Dar către sfârșitul vieții, după ce sănătatea i se subrezise puțin, îmi spunea de repetate ori, pe măsură ce se apropia o nouă iarnă: “Nu cred să mai pot îndura aceste ierni. Devine din ce în ce mai greu”.

8/21 Octombrie 1971

Iartă-mă te rog pentru cererea mea fără rost, dar dacă vii sâmbătă, ai putea să ne aduci câte ceva. Mergând spre Redding săptămâna asta am uitat să luăm geamurile pentru a repara ușa de la arhondaric; recent am spart două geamuri în clădire așa că, dacă poți, adu două geamuri de mărimea 19x24 inci³⁸. Magazinul de unde poți lua geamurile e chiar pe drumul principal care trece prin Redding. Dacă cumva e închis, lasă totul în seama noastră, vom merge în oraș într-o săptămână sau două. Toată cheltuiala intră în socotelile de întreținere ale clădirii, drept care îți vom înapoia toți banii.

A plouat puțin în ultimele zile, dar astăzi e cald și frumos, iar drumul este destul de uscat. Nădăduim că această vreme va dura până sâmbătă.

Dacă poșta nu va aduce scrisoare până vineri, nu te îngrijora, ne vom vedea noi până atunci. Roagă-te pentru noi.

Pentru noi, cei din vremea aceea, cea mai apropiată parohie a Bisericii Ruse din Diaspora era fie Sacramento, fie San Francisco – ambele cam la 350 de mile depărtare, sau la vreo șapte ore de mers cu mașina. Deși schitul era la trei ore depărtare, nici unul din părinți nu fusese hirotonit preot, astfel că pentru Dumnezeiasca Liturghie mergeam în San Francisco o dată pe lună. La fiecare vizită de acest fel, obișnuiam să ne adunăm cu noii noștri

³⁸ 1 inch = 2,54 cm [n. tr.]

prieteni din comunitatea Ortodoxă de acolo – atât dintre convertiți cât și ruși – și să ne punem la curent cu ultimele evenimente din viața parohială.

Într-o astfel de vizită în San Francisco, eu și soția mea ne-am arătat interesați de eventuala înființare a unei publicații bisericești. Deja stabilisem cu părintele Serafim detaliile legate de format și de conținutul general, iar acum încercam să-i găsim un nume potrivit. Auzind despre acest proiect, cineva din San Francisco ne-a spus că în curând urma să aibă loc în Montreal o conferință misionară oficială ce avea ca scop și elaborarea unui nou periodic de limbă engleză și, deci, aveam de așteptat hotărârile și perspectivele oferite de acea conferință înainte de a ne lansa în vreo inițiativă, or poate că trebuia deja să o abandonăm de pe-acum. Aceasta a fost prima dată dintr-o serie de ocazii când diferiți indivizi au încercat – adesea, firește, cu sinceritate – să ne descurajeze or să ne tragă înapoi de la încercarea de a ne duce la împlinire visele și idealurile pe care părinții Serafim și Herman le nutreau cu noi. Pe de altă parte simțeam că în jurul nostru se seamănă confuzia, de care, în parte, eram și noi responsabili; despre ea va vorbi părintele Serafim în următoarea scrisoare.

Acest incident l-a făcut pe părintele Serafim să-și dea seama de faptul că fenomenul convertirii își avea propriile probleme și nevoi, destul de diferite de acelea ale generației emigrării. El observă că dacă acești noi convertiți ar trebui să supraviețuiască în Biserică, va trebui să li se facă un oarecare loc, deschis căilor de comunicare cu diferitele autorități bisericești, iar el și părintele Herman erau chiar foarte potriviți pentru această treabă. Pentru cei mai mulți dintre cei ce veneau la Ortodoxie pe Coasta de Vest în anii 1970, părinții Herman și Serafim se dovedeau a fi un adevărat pod între noi și Biserică.

16/29 Noiembrie 1971

Salutări în Domnul nostru Iisus Hristos. Multe mulțumiri pentru scrisoarea ta. Aceasta va fi doar o scurtă notă pentru a ușura unele griji de-ale tale. Pe lângă obișnuitele probleme, nu cu multă vreme în urmă m-am rănit la un deget (din fericire la mâna stângă) la linotip, când lucram cu acul, iar apoi s-a infectat etc.³⁹ Acum începe să se vindece dar toată infecția și perioada de vindecare m-au costat mai multe săptămâni. Iată ce înseamnă să înveți să te încrezi mai mult în Dumnezeu decât în propriile planuri.

Sper ca în curând să-ți scriu câte ceva despre Glastonbury etc.⁴⁰

Noi înțelegem foarte bine tulburarea din sufletul tău, venită cu ocazia conferinței despre misiunea creștină etc. Dar să știi că nu e normal să ai o astfel de tulburare; pentru că atunci când începi ceva cu scopul de a-i plăcea lui Dumnezeu, diavolul nu va întârzia să te ispitească și să te dezorienteze prin toate mijloacele, chiar prin cele mai nerușinate. Chiar noi am auzit recent despre noul periodic de limbă engleză din Montreal, și am înțeles că A. era implicat în afacere; părea să fie vorba de o publicație sinodală “oficială” și, prin urmare, nu trebuie să te temi că cineva, conștient sau inconștient, ar vrea să-ți zădărnicească planurile. De această publicație se va ocupa o nouă “Comisie Misionară” sinodală, dar nu știm dacă ea se va întruni în Ianuarie. Este un proiect oficial, și nu prea cred că va putea reuși să descurajeze mica lucrare misionară “neoficială” prin care Ortodoxia este cu adevărat propovăduită.

De aceea, noi te sfătuim să mergi drept înainte cu planurile tale, făcând tot ce este omenește posibil și lăsând rezultatul în seama lui Dumnezeu. Este de așteptat să întâmpini dificultăți pe cale, pentru că diavolul nu doarme niciodată; dar dacă cumva vei da de niște piedici care ar putea să-ți lase fără rod toate eforturile tale, zădărnindu-le cu totul, nu deznădăjdui, ci mergi drept înainte bizuindu-te atât pe propria-ți știință cât și pe sfatul altora. Chiar înainte să ne-o ceri tu, noi deja ne hotărâsem să-i scriem Vlădicăi Antonie pentru a ridica într-un fel bariera dintre convertiți și episcopi. Una peste alta, am vrea întâi să vedem macheta primului număr, să putem să ne bazăm pe ceva concret atunci când îi scriem. Te vom anunța cumva în ziua când îi vom trimite scrisoarea, ca să fii sigur că n-am uitat! Nu putem ști cum va reacționa, atâta timp cât (...) Comisia Misionară l-ar putea face să șovăie în privința binecuvântării oarecum îndrăznețe pe care o va da în propria-i dioceză. Așa că pregătește-te! Fă-ți treaba și apoi înarmează-te cu rugăciune. Înainte să-l vizitezi pe Arhiepiscop, du-te neîntârziat la Vlădica Ioan și imploră-i ajutorul, chiar la mormântul său, și întreabă-l dacă

³⁹ Atât părintele Serafim cât și părintele Herman au suferit de-a lungul anilor tot felul de răni lucrând la mica lor tipografie. Pe munte viața era în general foarte grea. Nu numai că trebuiau să se lupte cu o tiparniță antică (pe care o puneau în funcțiune cu ajutorul unui generator cu gaz – din altă parte neavând de unde să obțină energie electrică), chiar și mașina trebuiau să și-o repare singuri – și alte treburi pe care, efectiv, numai ei trebuiau să le facă, precum tăiatul lemnului pentru foc, construirea clădirilor, aducerea apei (până ce, în 1977, s-a săpat în cele din urmă o fântână). Ca o consecință, cu toate rănilor de la mâini, care își aveau locul lor în viața trăită aproape de pământ, ei și-au dezvoltat niște mâini adevărate de țărani-agricultori.

⁴⁰ Mă gândisem la o serie de articole despre Ortodoxia din Vest înainte de Schismă – în special în Britania timpurie – aceasta fiind o zonă neexplorată de alte publicații în acea vreme.

ceea ce vrei să întreprinzi este bine-plăcut lui Dumnezeu, ca să te binecuvânteze.⁴¹ Dacă Vlădica Ioan va binecuvânta, se va împlini, indiferent de dificultățile care pot apărea! Presupun că știi ce vreau să spun atunci când afirm că “comisia noastră misionară” are doar un singur membru – Vlădica Ioan.

Cât despre titlul (noii noastre publicații) - *Nikodemos*, mi se pare un nume potrivit, care nu sună mai puțin “oficial”, deoarece nu conține în titlu, “Ortodoxia”, iar implicațiile sunt dintre cele mai potrivite (sete de cunoaștere, ignoranță desăvârșită în fața puternicei presiuni venite din partea noii revelații, probabil că până și vizitele nocturne de taină sugerează un timp al catacombelor, al exilului etc.). Te avertizez de pe acum, că dacă vei folosi titlul de *Nikodemos*, vei primi cel puțin o scrisoare furioasă care-ți va cere să folosești transcrierea standard, *Nicodemos*, acuzându-te de încercare de grecizare a limbii engleze. Se înțelege că e o chestiune de gust și te-aș sfătui să fii conștient de ceea ce faci, astfel încât să poți răspunde mai târziu pentru ortografia aleasă!

Vom încerca să-ți trimitem săptămâna asta lista adreselor poștale.⁴²

Roagă-te pentru noi și, mai presus de toate, sprijină-te pe Arhiepiscopul Ioan.

P.S. Încă nu ne-am acoperit de zăpadă – doar ploaie cât cuprinde.

În cele din urmă ne-am decis să-i punem titlul *Nikodemos*, sub care să punem, cu litere mici, un fel de motto: “dacă un om nu se va naște din nou”. Am pus la cale o machetă de probă pentru primul număr, cu o copertă cam neinspirată ce ilustrează niște turlle în stilul bulbilor de ceapă rusești. Totuși, periodicul nu a ajuns să fie tipărit așa. Părintele Serafim știa că noi doream în mod deosebit să-i “atingem” cumva pe Romano-catolicii conservatori, dintre care cea mai mare parte erau cuprinși de o deznădejde din pricina “înnoirilor” din Biserica lor; în timp, am încercat în mod deschis să intrăm în sufletul catolicilor. Așa cum reiese din reacția părintelui Serafim la machetă, încă mai aveam mult de învățat!

30 Noiembrie/13 Decembrie 1971

Salutări în Domnul nostru Iisus Hristos. Am citit cu interes primul număr din *Nikodemos* și avem câteva comentarii.

Articolul final nu este semnat, chiar dacă începe cu “Eu”. S-ar putea crede că întreaga publicație este rodul eforturilor unui singur om – dar acest fapt nu pare să reiasă din pagina de titlu. Unui articol scris pe un ton personal s-ar cuveni să-i pui niște inițiale sau un pseudonim.

Acum ajungem la punctul cel mai important. Începând cu pagina 2 până la 9 totul e în regulă, totul e la locul lui; dar pagina 1, care trebuie să dea tonul întregului demers, are o slăbiciune, și asta din mai multe motive:

(a) Introducerea trebuie să conțină o “lovitură”, ceva percutant, care să se facă vizibil chiar din primul rând. Dar în loc de aceasta tu ne spui că: “Biserica... e bine, e în viață”. Prea prozaic! Bine..., e surprinzător, e *uimitor*, Biserica este nu numai în viață, dar *înflorște* pe seama sângelui martirilor, pe viața ascetică etc. Această lovitură poate fi dată doar prin reformularea primei propoziții, poate cu un citat evanghelic, ca de pildă cuvântul Mântuitorului: *Nu te teme, turmă mică, pentru că Tatăl vostru a binevoit să vă dea împărăția* (Luca 12, 32). În ciuda aspectului său teribil, Biserica nici nu a murit, nici nu s-a predat satanei, și cei ce vor ști să o găsească (aici făcându-se o aluzie: unde este Biserica?) vor moșteni slăvita și nesfârșita Împărăție a Cerurilor! Gândește-te la situația Romano-catolicilor de astăzi: spune-le că Biserica e “în viață și bine” și nu vor citi mai departe – pentru că pentru ei, porțile iadului par să aibă întâietate asupra Bisericii. Sigur că prima ta propoziție este corectă în sine, dar nu i se dă importanța cuvenită. Pune ceva acolo, astfel încât să-l determine pe catolicul deznădăjduit (de pildă) să citească mai departe.

(b) Cine este Fericitul Ioan Maximovici și de ce faci pomenire de el? Crezi că lumea îi cunoaște deja

⁴¹ Părintele Serafim se referea la evlaviosul obicei de a te ruga la mormântul Sfântului Ioan, în cripta Catedralei din San Francisco, chiar dacă în vremea aceea el nu era canonizat, fapt pe care l-a săvârșit mai târziu Biserica prin Arhiepiscopul Antonie.

⁴² Părinții se oferiseră să ne ajute să punem început periodicului nostru prin oferirea listei cu adrese [a celor ce vor primi revista - n. tr.].

toată povestea? Nu, nu o cunosc. Din nou, ceva mai percutant! Un Sfânt ancorat cu totul în tradiția ortodoxă, prin preocupările și pilda sa de viață, a inspirat un avânt misionar către Vest, iar acum cinci ani el a pășit chiar pe acest pământ californian!

(c) Cui aparține această publicație? Nu trebuie să-ți dai numele, dar așa un cuvânt, o aluzie, poate limpezi lucrurile - măcar titulatura mirean (or, familie laică, indiferent), ar ajuta într-un fel la împrăștierea suspiciunilor că tu a-ai fi cineva “oficial” și lucrezi pentru dioceză. Apropos, cred că ar fi înțelept să se scrie la început (dacă și Vlădica îți dă binecuvântare): “Apărută cu binecuvântarea Arhiepiscopului Americii de Vest și San Francisco”, etc. Dacă Vlădica își vede numele acolo s-ar putea ca aceasta să-l facă să se simtă destul de responsabil pentru tot ce se spune acolo. Vlădica Ioan nu era așa de strict în chestiunea aceasta. Poate că Vlădica Antonie îți va comunica dacă dorește sau nu ca numele să apară.

În fine, legat de copertă: nu cumva turlele accentuează prea mult aspectul exterior al Ortodoxiei (fie el “rusec” sau de altă origine), în contrast cu mesajul mult mai spiritual pe care vrei să-l exprimi? Ce fel de litere vrei să folosești în alcătuirea titlului? Părintele Herman ți-ar putea face un desen – dar va trebui să vedem dacă găsește timp și inspirație. Noi apreciem afirmațiile tale “discrete”, care dau publicației un ton potrivit de sobrietate, dar totuși pagina s-ar putea îmbogăți în câteva locuri dacă i-ai mai adăuga puțină forță. Dar acum nu încerca să te forțezi a spune ceva doar pentru că ți-am zis noi – ci, după ce citești comentariile noastre, uită-te din nou în pagină și vezi cum arată. Așa cum este, nu arată rău – noi vrem doar mai mulă forță în afirmații!

O dată cu scrisoarea ta trimitem și mesajul nostru către Vlădica Antonie, prin care vrem să-l convingem că publicația ta e una “modestă”, cu scopul înlesnirii de contacte între cei convertiți. Fie ca acest bun “modest” început să dea roade! Dar dacă Vlădica Antonie nu-și dă binecuvântarea? Ei, acum așteaptă! Roagă-te mult, și cere-i Vlădicăi Ioan să binecuvânteze.

Roagă-te pentru noi. Aici suntem sub zăpadă, în sălbăticia nordului. Superb!

P:S: Nu am uitat de lista cu adrese⁴³ – dă-ne câteva zile!

Unul din aspectele cele mai izbitoare ale modului prin care părintele Serafim îi îndruma pe cei care-l căutau era, înainte de toate, renunțarea la orice metodă prin care ar putea manipula (fie pe mine sau pe altcineva). Spre deosebire de alții, el nu făcea pe guru-ul și nu dădea ordine (avea fii duhovnicești, nu discipoli). Îi ceream părerea și el mi-o dădea – sincer – dar întotdeauna lăsa pe seama mea hotărârea finală. Aceasta însemna că eu puteam oricând face greșeli, dar el știa că voi învăța din urmările acelor greșeli. De asemenea, ori de câte ori simțea nevoia să critice câte ceva, făcea acest lucru echilibrând lucrurile cu ceva pozitiv, astfel încât nimeni să nu se simtă cumva jignit ori descurajat în lucrarea sa. Acesta este un indiciu de sănătate duhovnicească opus comportamentului egocentric al unora care își închipuie întotdeauna că ei știu “mai bine”.

Această scrisoare ne-a mai arătat două lucruri: primul, părintele Serafim simțea că era esențial ca noua noastră publicație să-și dezvolte o direcție proprie, propria personalitate dacă vreți. Asupra acestui lucru el a insistat în mod deosebit. Nu voia să vadă o copie servilă a propriei publicații sau a alteia, nici un efort inutil, fără un scop special. Al doilea, ca și de la bun început, voia să mă convingă să nu-mi îndrept prea mult atenția către elementele exterioare ale Credinței, încurajându-mă să mă concentrez spre interior, spre cele duhovnicești.

L-am întâlnit între timp pe Arhiepiscopul Antonie care s-a arătat entuziasmat de proiectul nostru, drept care ne-a dat cu toată bunăvoința binecuvântarea sa, adăugând faptul că s-ar bucura chiar să-și vadă numele tipărit alături de numele editorilor și ale colaboratorilor. Pe părinții Serafim și Herman i-a numit “îndrumătorii” mei. Astfel, în primul număr am încorporat sugestiile părintelui Serafim, l-am tipărit și am început să-l trimitem.

⁴³ Lista posibililor abonați [n. tr.].

[1972]

2/15 Ianuarie 1972

Felicitări pentru un bun început! Nu te îngriji de micile detalii – impresia generală nu poate fi decât una bună. Voi scrie mâine câteva comentarii. Acum lucrăm la Calendar⁴⁴, care deja a întârziat cu o zi.

Am inclus și restul primei jumătăți din lista cu adrese poștale din U.S. Poți să-mi păstrezi zece sau douăzeci de exemplare?

Roagă-te pentru noi!

11/24 Ianuarie 1972

Salutări în Domnul nostru Iisus Hristos. Iată și cealaltă jumătate a listei cu adrese – iartă-mă, te rog, din nou pentru întârziere, dar a plouat o săptămână întreagă iar astăzi este prima zi după puțină zăpadă și un ger bun care ne-a lăsat camionul în drum.

Ai început bine cu *Nikodemos*. Primul articol reușește binișor să comunice foarte clar niște idei, iar “identitatea” ta e bine aleasă. Dar acum, când deja ai început, și se va cere mult! Fie ca Dumnezeu să te ajute și să te inspire.

Avem un tânăr vizitator, un nou-convertit din L.A., căruia i-am dat să citească *Nikodemos* cerându-i apoi părerea. Primul lucru: e o ușurare atât de mare să vezi pe cineva că face efectiv ceva și nu doar vorbește. Nădăjduia să vadă în viitor mai multă corespondență și probleme etc. Cât despre Glastonbury⁴⁵, nu avem cine știe ce comentarii de făcut, dar cred că ar fi cel mai înțelept să ataci subiecte ce au vreo legătură cu acele scrieri ortodoxe serioase și necontroversate din Vestul de dinainte de Schismă, scrise de autori ortodocși. Dovezile arheologice sau alte dovezi de acest tip pot asigura un suport secundar fără a ocupa primul rând. Dintr-o lectură fugitivă a articolului Glastonbury din *Enciclopedia Catolică* [*The Catholic Encyclopedia*] pur și simplu nu știm ce să recomandăm. Articolul îl menționează pe Iosif din Arimatea – în izvoarele rusești de care dispunem n-am putut găsi nimic despre el decât că e în calendar (31 iulie) și că “s-a săvârșit în pace”. Este foarte probabil să fi fost în Anglia, dar pentru asta avem nevoie de dovezi solide, texte pe care să ne bazuim pentru a reuși să convingem. Tu ce ai găsit?

Iartă-mi graba – tocmai am terminat lucru la Calendar și suntem cam grăbiți.

După ce ieșise primul număr din *Nikodemos* și reacțiile au început să apară, nici întrebările nu au întârziat să sosească. Oare să tipărim și articole oferite de membrii altor dioceze ortodoxe, și dacă da, în ce condiții? Și care trebuie să fie atitudinea noastră practică față alte dioceze? Răspunsul părintelui Serafim la aceste întrebări a arătat faptul că el cugetase foarte mult la aceste probleme. De fapt, începuse să se gândească foarte adânc la ce caracter ar putea sau ar trebui să ia o misiune ortodoxă în America. El simțea foarte tare că acest caracter trebuie dezvoltat în armonie cu toți ceilalți episcopi și cu restul clerului în general și nu ceva pe care el și părintele Herman să-l impună cu forța asupra cuiva. Niciodată nu simțea că știe mai bine decât alții cum ar trebui să arate acest caracter, cu toate că avea și el propriile lui idei și păreri asupra acestuia.

24 Ianuarie/6 Februarie 1972

⁴⁴ Ei au fost primii părinți din Biserica Diasporei care au publicat un calendar al Bisericii Ortodoxe în limba engleză pentru fiecare an. Cea mai mare parte din lucru a fost făcută cu ajutorul părintelui Laurence Campbell, o persoană foarte apropiată părinților, care locuia de câțiva timp la schit, urmând ca apoi să se mute la Mănăstirea Sfânta Treime din Jordanville, New York.

⁴⁵ Plănuiam o serie de numere despre Ortodoxia Britanică.

Ne-am bucurat auzind de primele reacții la *Nikodemos*. Legat de articolele ne-sinodale, în principiu zicem că, pe lângă conținutul articolului propriu-zis, trebuie luată în considerare posibilitatea apariției unor neînțelegeri sau chiar a unor scandaluri (depinzând și de cine e implicat). Noi credem încă în Ortodoxia celor mai multe dintre principalele dioceze din America, dar totuși le privim ca aflându-se în diferite trepte de cădere de la Ortodoxie, și că diferiții preoți sau laici din fiecare dioceză încearcă, mai mult sau mai puțin insistent (sau chiar deloc), să rămână ortodocși. Ca să putem rămâne în contact cu cei din afară care încearcă să-și păstreze același duh, și de teamă ca nu cumva poziția noastră să se transforme într-una de partid, noi am încercat să nu “forțăm” prea mult asupra Sinodului. Fiecare caz trebuie cântărit separat.⁴⁶

[Cartea] *Mănăstirea Optina* va apărea în rusește..., am promis puțin în pripă că o mare parte din material va apărea, începând cu acest an, și în *Orthodox Word*. Este un subiect mare și important, pe care am ezitat de multe ori să-l abordăm, deoarece necesită o prezentare foarte atentă într-un mod cât mai sobru, astfel încât să putem evita căderile duhovnicești. Cartea va apărea într-o lună sau două și va cuprinde viața celui mai cunoscut dintre Stareți – Ambrozie – scris de John Dunlop de la Sinod; din nefericire nu e lipsit de unele scăderi, una dintre ele fiind luarea în discuție a Starețului “Zosima” (din *Frații Karamazov*) - existent numai în imaginația lui Dostoievski și care e nu e altceva decât un fals stareț care duce poporul în rătăcire. Vezi cât de complicate pot ajunge lucrurile? Suntem fericiți că ne-am putut folosi din plin de tradiția duhovnicească a autorului⁴⁷ *Mănăstirii Optina*, bucurându-ne de prețioasele lui materiale folosite la alcătuirea cărții și, ceea ce e mai important, satisfacția de avea binecuvântarea sa pentru continuarea lucrului – de asemenea și sfatul permanent al văduvei sale⁴⁸, care de fapt a și scris jumătate din carte. Cu toate acestea, tremurăm la gândul începerii unei asemenea lucrări despre care credem că va avea o deosebită valoare pentru Ortodoxia Americană. Roagă-te pentru noi, ca Dumnezeu să ne lumineze și să ne călăuzească neputințioasele noastre cugete și inimi pentru a săvârși această lucrare.

Așteptăm cu nerăbdare articolele pentru următorul număr din *Nikodemos*. Salută-i pe Susan și Ian.

Căderile duhovnicești pomenite de părintele Serafim mai devreme sunt experiate de mai toți cei de curând convertiți la Ortodoxie: ei obișnuiesc să sară de la ABC-ul învățaturii și spiritualității ortodoxe – cel pe care îl găsim în textele clasice, ca de pildă *Războiul Nevăzută* și *Pelerinul Rus* - la ceea ce el numea “nivelul academic” al Filocaliei și al altor scrieri mistice sau foarte profunde. Pentru începători, spunea părintele Serafim, pericolul mândriei și al înșelării este foarte mare. Ortodoxia nefiind un simplu exercițiu intelectual, el simțea că cei de curând veniți la credință trebuie să înceapă cu ceea ce el numea “laptele copilului” înainte de trece la un “vin tare”.

Părintele Serafim era deranjat și de faptul că multe din scrierile mai “mistice”, deja pe cale de a fi traduse, erau citite de cei din afara Credinței. Acest lucru era foarte periculos, spunea el, pentru faptul că ei citeau fără a fi iluminați de har. Chiar și textele cele mai elementare precum *Pelerinul*, spunea el, trebuie citite de către creștinii ortodocși sub supravegherea unui părinte duhovnic, pentru evitarea ispitei asemănării noastre cu pelerinul și că am avea “Rugăciunea lui Iisus”.

Până acum i-am trimis părintelui Serafim articolele pentru numărul doi din *Nikodemos*, care urma să includă și un articol despre Nebunul pentru Hristos - Teofil din Rusia, scris de soția mea. Din răspunsul său reieșea faptul că noi încă “pierdeam rostul” unor lucruri, cum obișnuia el să spună.

10/23 Februarie 1972

Iartă-mi te rog întârzierea trimiterii comentariilor la *Nikodemos* nr. 2 – dar cred că înțelegi! Părintele Herman a insistat de asemenea să citesc întâi viața Fericitului Teofil – pe care, până acum, nu am citit-o pe toată.

Am citit cu grijă articolele și amândoi ne-am gândit exact la același lucru: primul articol e bun, scrisorile [către editor] sunt pline de viață și interesante, iar celelalte articole sunt mai slabe. Cred că slăbiciunea vine în principal de la un singur lucru: lipsa unor imagini concrete sau exemple pentru a reține atenția sau a produce o impresie puternică. În absența acestora, pericolul stă în faptul că articolul devine oarecum abstract, lăsându-l pe cititor puțin în aer, fără să-i fie pusă în față o chestiune definitivă sau, dacă este

⁴⁶ Într-o discuție particulară mi-a spus că aceasta era și părerea Sfântului Ioan (Maximovici) referitoare la alte dioceze.

⁴⁷ Profesorul Ivan M. Konțevici († 1965), pe care părinții îl cunoscuseră personal destul de bine și pe care l-au admirat și respectat.

⁴⁸ Elena Konțevici (†1989) a fost un mare cărturar. A contribuit în decursul anilor cu numeroase articole pentru *Orthodox Word* și pentru alte publicații.

vreuna, îi este prezentată atât de vag încât nu-l lovește.

Articolul tău, „Sfințenia Sfântului Nectarie”, este destul de bun; „corectitudinea” vine din însăși lectura vieții Sfântului Nectarie. Totuși, un exemplu sau două ar întări-o. De pildă, la sfârșit spui că iradierea Sfântului Nectarie “continuă să-i lumineze pe creștinii secolului XX”. Ai vreo dovadă în sensul acesta? Da – sutele de minuni (el este replica grecească a Sfântului Ioan de Kronstadt) și faptul că o mulțime de mișcări misionare și l-au luat ca și patron: părintele Nichita din Seattle; misiunea ortodoxă elvețiană din Geneva (părintele Vasile Sakkos); parohia grecească din Toronto, înființată de un tânăr preot (părintele Peter Carras), care a părăsit Arhidioceza grecească acum doi ani – s-a dezvoltat spectaculos și cuprinde în ea peste o mie de familii: misiunea ortodoxă franceză din Paris; parohia grecească pe stil vechi din Montreal.

Scrisorile [către editor] vor fi bineînțeles partea cea mai interesantă din *Nikodemos*, mai ales atunci când atacă unele chestiuni elementare, care-i deranjează pe convertiții noștri. Susan, să știi că ceea ce afirmi tu în prezentarea vieții Fericitului Teofil⁴⁹ este cu siguranță ceea ce mulți cititori ai publicației *Nikodemos* vor simți pe măsură ce vor citi, dar tu trebuie să-i transpuși dincolo de experiența lor americană, într-o experiență ortodoxă mai universală. Citatul cu care începi este bine ales, dar trebuie să mergi pe linia lui. Fericitul Teofil nu era cineva cu niscai obiceiuri ciudate sau cu o cultură aparte; ceea ce-l distinge nu e faptul că impresiona oamenii, ori că stătea departe de mulțime, ori că avea un „stil de viață” anormal (e chiar așa de necesară expresia „stil de viață”? a devenit așa de uzuală în cercurile academice?) – mai degrabă toate acestea sunt rezultatul faptului că el, „Îl avea pe Dumnezeu ca și Tată al său” și trăia deplin viața harului în Duhul Sfânt și de aceea logica umană nu-l poate înțelege cu nici un chip. În relațiile cu oamenii, nu dădea nici o atenție obișnuitei politeți specifice societății – deoarece se comporta așa cum îl călăuzea Dumnezeu pentru folosul și mântuirea acelor oameni. În cele mai multe cazuri se poate vedea că folosul pe care-l trăgeau oamenii din neobișnuitele lui acțiuni era real. Iar aceasta, cred eu, este ceea ce se numește o Ortodoxie universală, nu numai o caracteristică culturală sau locală. Iar pricina pentru care nu am văzut-o încă în America este aceea că acolo avem de-a face cu un exemplu de înaltă trăire ortodoxă, pe când America – care abia a început să cunoască Ortodoxia, cu un monahism în fașă și cu o mulțime de texte de temelie pentru trăirea ortodoxă încă netraduse – nu este încă coaptă pentru ea. Chiar și așa, al nostru Vlădică Ioan, avea unele din aceste caracteristici, astfel că pământul american nu a fost văduvit în întregime de „sfânta nebunie”. (O să-ți povestesc odată despre „ciudățeniile sale” la care am fost martor și care pur și simplu îi exasperau pe preoții săi – dar chiar dacă nu le înțelegeam, am găsit ceva mai adânc în ele... care mă învăța să nu fiu mulțumit numai cu împlinirea părților exterioare ale slujbelor, etc.) De fapt, pentru a-l înțelege pe Teofil, cred că ar trebui să-l comparăm cu Profetul Moise – cineva destul de „nebun” în aparență (era gângav), a cărui viață se întemeia pe faptul că L-a văzut pe Dumnezeu, iar Dumnezeu a vorbit cu el și, sfidând toată logica umană, El i-a călăuzit pe izraeliți într-o călătorie pe care nici o logică umană nu o putea înțelege, însoțită pe deasupra și de o mulțime de minuni. În ambele cazuri, „logica” dumnezeiască iese biruitoare.

Aici afirmi ceva interesant: astăzi, să postești, să ții calendarul⁵⁰, etc. – cu alte cuvinte, să fii un creștin ortodox în sensul deplin al cuvântului – deja ne face cumva „nebuni” în ochii lumii, din pricină că lumea a „progresat” atât de mult în propria ei înțelepciune încât Creștinătatea Ortodoxă face notă discordantă. Totuși, nebunia lui Teofil aparține unei spații deosebite; noi suntem nebuni pentru că încercăm să urmăm un standard dumnezeiesc, dar el (era nebun) pentru că îl urma chiar, și nu numai exterior ci și interior. Roagă-te fericitului Teofil să te povățuiască.

Mai bine mă opresc, altfel nu voi isprăvi niciodată. Alexie, află că părintele Nichita (din Seattle) a pomenit *Nikodemos* „cu laude” [în buletinul său parohial], iar mulți oameni îl au deja în vedere. Și iată că deja ai o mare responsabilitate în a da mărturie – de acolo de unde te afli - despre Sfânta Ortodoxie ajutând la creșterea acestor muguri ai Ortodoxiei americane. Fie ca Dumnezeu să-ți fie un ajutor continuu! Cere ajutorul Fericitului Teofil. El ne ajută tot timpul; fă trei metanii!

Roagă-te pentru noi. Îți doresc să treci cu cât mai mult folos prin Marele Post – și fie ca toți să fim socotiți vrednici să întâmpinăm luminata Înviere a lui Hristos!

Cu blândețe, dar cu fermitate, părintele Serafim ne-a călăuzit către o altă direcție, astfel că nu mai puteam să vedem lucrurile decât într-o nouă lumină, dar și lucruri noi. Acest lucru se făcea vădit în comentariile lui asupra Fericitului Teofil și a nebuniei sale pentru Hristos, pe care o vedea ca pe ceva oarecum diferit de orice altceva ne-

⁴⁹ *Ieroschimonahul Teofil – nevoitor și văzător cu duhul al Lavrei Pecerska din Kiev*, monografie de Vladimir Znosko, Jordanville, 1970. O importantă monografie despre Fericitul Teofil s-a publicat și în românește [n. tr.].

⁵⁰ Calendarul Iulian.

am fi închipt, sau dincolo de ceea ce înțelegem de obicei cu ușurință noi, cei ce ne-am „trezit” cu un background occidental de clasă mijlocie. Dar acum, uitându-mă înapoi la acei ani, observ că o parte din comentariile sale la adresa Fericitului Teofil se potriveau de fapt părintelui Serafim însuși. Nu era un nebun pentru Hristos în sensul strict al cuvântului, dar nici el nu era scutit de ironiile unor creștini-ortodocși mai lumești, mai sofisticați, care obișnuiau să-l ia în batjocură și să râdă de el pe la spate. Cu adevărat și el „Îl avea pe Dumnezeu ca și Tată al său” și trăia atât cât era cu putință „viața harului în Duhul Sfânt”, la fel ca și Fericitul Teofil. Pe măsură ce treceau anii, acest fapt devenea tot mai evident.

Dar el n-a încetat niciodată a rămâne același practic părinte Serafim, atât de atașat pământului, încât își exprima îngrijorarea până și de cheltuielile noastre poștale, noi fiind cei care suportam toate costurile pentru *Nikodemos*.

3/16 Martie 1972

Ca să nu uit..., chestiunea taxelor poștale începe să ne îngrijoreze din cauză că, realmente, poate deveni o povară, mai ales dacă continui să adaugi la listă tot mai multe nume. Nu merită trimiterea cu clasa a III-a deoarece se percep taxe anuale foarte mari. Totuși, nouă ni se pare că la clasa a II-a sunt alte prețuri care ar fi peotriva posibilităților noastre.

Așteptăm noul număr [din *Nikodemos*]. Dacă vei ieși cu revista în jurul datei de 15 [ale lunii], te vei alinia la o tradiție sănătoasă: Vlădica Ioan, atunci când edita în San Francisco buletinul diocezei sale, ținea foarte mult ca acesta să iasă pe întâi ale lunii respective după Vechiul Calendar – adică pe 14. Tot materialul era adunat până pe întâi ale lunii, după noul calendar.

Așteptăm cu nerăbdare să vii cât mai curând. Zăpada a dispărut de mult, iar drumul este uscat, cu toate că este puțin accidentat pe alocuri, iar călduroasa primăvară este deja printre noi. Vom fi aici în fiecare weekend. În Duminica Floriilor se poate să avem chiar aici Liturghie, dar încă nu știm sigur.⁵¹ Nădăduiesc ca într-o săptămână și ceva să termin de făcut un nou teanc de matrițe (schimbări de adresă și noi abonați – peste o sută de nume) și apoi să-ți trimit copia de îndată ce va fi corectată.

Iartă-mi aceste notițe în grabă și roagă-te pentru noi.

11/24 Martie 1972

Bucură-te în Domnul nostru Iisus Hristos! Ne-am bucurat foarte mult de primirea noului *Nikodemos* [nr. 2] și de scrisoarea ta. Noul număr e bun și pare că are mai multă „carne” ca primul – dar cred că-ți dai seama că cititorii așteaptă ca fiecare nou număr să fie mai bun ca cel anterior! Numai într-un loc cred că ar fi trebuit să fie mai multă carne, din cauză că sunt niște lucruri despre *Pelerin* (noi scrisesem o recenzie la *Pelerinul Rus*) care nu sunt în general cunoscute în engleză – de pildă, că prima parte a fost tipărită în Rusia cu recomandarea Stareșului Ambrozie de la Optina, iar partea a doua (din câte mi-amintesc) a fost găsită în chilia lui după moartea sa. De aceea, pecetea patristică a lucrării e destul de evidentă, deoarece Optina este centrul patristic a Sfintei Rusii, continuând tradiția Stareșului Paisie [Velicikovski] și a scrierilor ascetice majore ale Părinților, care au fost tipărite în secolul XIX tot la Optina. De asemenea, toate edițiile rusești ale *Pelerinului* conțin o parte importantă care nu a fost tradusă: cele „Trei Căi” care cuprinde selecții din scrierile Părinților asupra rugăciunii lui Iisus, pentru a se asigura că cititorul înțelege cartea în adevărata tradiție patristică. Dar poate că într-o zi se vor găsi materiale pentru un alt articol!

Ne vom bucura să te vedem în Duminica Floriilor. De obicei nu ajungem niciodată să știm sigur, până în ultimul moment, dacă vine părintele Spiridon⁵², așa că trebuie doar să așteptăm și vom vedea.

Dacă nu vom avea Liturghie, vom avea totuși Utrenie dimineața, așa că oricum va fi o slujbă lungă. Astăzi plouă, dar dacă nu va continua prea mult, drumul nu va avea de suferit. Dacă vremea va deveni imposibilă vom încerca să te anunțăm din timp. Părintele Spiridon nu știe prea multă engleză, dar pentru

⁵¹ Părinții citeau și cântau zilnic toate slujbele din ciclul obișnuit, dar fiindcă nici unul dintre ei nu era încă hirotonit, nu puteau săvârși Dumnezeiasca Liturghie. Când se întâmpla să vină vreun preot să slujească, de obicei anunța acele suflete ortodoxe mai izolate de prin părțile Californiei că se pot alătura și ele slujbelor fără să mai fie nevoie să conducă câteva ore până în San Francisco.

⁵² Arhimandritul Spiridon a fost părintele duhovnic al schitului până la moartea sa, în 1984. Sănătatea îi era șubredă, dar reușea cu mari eforturi să vină la schit de câteva ori pe an pentru a sluji Dumnezeiasca Liturghie. Era foarte apropiat de Sfântul Ioan și avea o fire foarte simplă și dulce – copilărească.

mărturisire poți cel puțin să citești spovedania generală a Sfântului Dimitrie al Rostovului.⁵³ Putem citi rugăciunile de dinainte de Împărtășanie în limba engleză între slujbe. Nu, nu ne deranjează casetofonul⁵⁴, atâta timp cât nu-l folosești pentru a ne da în direct! Dacă vrei, poți aduce câte ceva – poate o bucată de pâine de casă sau niște pește pentru sărbătoare!

Urmează să apară a treia secțiune [din *Orthodox Word*]: „Dialog cu religiile necreștine”⁵⁵, în ciuda faptului că concluziile se prelungesc foarte mult fiind nevoie de un nou număr care va apărea în curând. Concluzia e atât de înfricoșătoare încât ne întrebăm dacă cititorii o vor putea suporta. Dar e timpul ca astfel de lucruri să fie spuse.

Necazurile tale cu *Nikodemos* nr. 2 sunt nimic în comparație cu ce te mai așteaptă. Oricât de modest ai crede tu că este *Nikodemos*, cu el ai pășit mai departe în lupta din arena duhovnicească, iar vrăjmașul nu va șovăi să accepte provocarea. Va ataca acolo unde te aștepti cel mai puțin. Probabil că după ceva vreme vei începe să primești unele scrisori șocante – oameni spunându-ți că greșești sută în sută, cu ceva sau cu altceva, că aperi cauza Ortodoxiei etc. Dar nu te aprinde, nu-ți lăsa duhul să meargă prea departe sau să coboare! Roagă-te și încearcă cu seriozitate să afli ce și cum. Cu rugăciunile Vlădicăi Ioan nu vei fi biruit. Și prin harul lui Dumnezeu îți vei aduce contribuția personală la zidirea unei autentice Ortodoxii americane în tradiția pe care Vlădica Ioan și alții ne-au transmis-o.

Roagă-te pentru noi. Te așteptăm în Duminica Floriilor.

Afirmația părintelui Serafim conform căreia nu trebuie să-ți lași duhul să meargă prea departe sau să coboare era un sfat deosebit de înțelept, perfect racordat la spiritualitatea ortodoxă în general. Era o luptă pe care o ducea și el, așa cum ne arată încă de la început următoarea scrisoare.

De îndată ce pregătisem materialul pentru numărul 3, începusem să mă întreb dacă nu ar trebui să extind puțin, inserând niște recenzii la vreun film sau o carte, ca un ghid pentru cititorii noștri. Părintele Serafim a primit și el această idee.

18 Aprilie/1 Mai 1972

Adevărat a înviat! Iartă-mă din nou pentru întârzierea cu care îți înapoiez manuscrisele [pentru *Nikodemos* nr. 3], dar între prima și a doua lectură a lor, am trecut prin atât de multe aventuri și încercări încât nu am mai găsit timp! Câteodată, aceste încercări ni se adună pe cap chiar când încercăm să finalizăm un număr, astfel că ne facem o idee destul de bună despre originea lor! (Acest lucru se adevărea în chestiunea Calendarului, dar și în cea a canonizării de anul trecut [a Sfântului Herman de Alaska]). Săptămâna trecută, după ce camionul nostru a luat foc (!), eram gata să mă scufund într-un întuneric groaznic; dar am reușit totuși să scoatem numărul (am împins camionul pe stradă, apoi am continuat drumul fără motor – ca unul care e obișnuit cu ciudatele noastre sosiri, dirigințele poștei nu ne-a pus nici o întrebare, á la the Lone Ranger!) și se pare că stricăciunile nu sunt în definitiv așa de mari. Și iată cum Dumnezeu ne învață cu credincioșie răbdarea și încrederea în El și nu în puterile noastre care de fapt nu pot face nimic!

Tot materialul pe care l-ai trimis arată bine, avem de făcut doar un comentariu sau două.

În răspunsul la scrisoarea lui H. către editor [despre modurile de fi un mărturisitor ortodox] nu credem că el face referire la faptul că modurile de mărturisire nu sunt realizate pentru a “dovedi” unora ceva, ci mai degrabă la faptul că a mărturisi înseamnă să fii ortodox până în măduva oaselor, arătând aceasta și altora. Poate că ar fi bine să adaugi sau să revizuiști vreo propoziție pentru a arăta limpede acest lucru, pentru a evita astfel impresia unora cum că creștinii ortodocși ies în public pentru a-și „etala” credința, ca și protestanții.

Legat de acest lucru, săptămâna trecută am dat peste un pasaj interesant din viața martirilor lituanieni

⁵³ *Spovedania Sfântului Dimitrie al Rostovului* – o înșiruire sumară de diferite păcate – este binecunoscută clerului rusesc. Dacă un convertit folosește această mărturisire cu un preot care nu știe engleză, preotul își va face o idee aproximativă despre ceea ce se mărturisește.

⁵⁴ Întrebasesem dacă pot aduce un casetofon la Schit. În izolarea noastră ne-a fost de real folos, pentru că astfel puteam asculta casete cu slujbe înregistrate.

⁵⁵ Acest articol a fost prezentat în serial în *Orthodox Word* și inclus în cele din urmă în cartea părintelui Serafim - *Ortodoxia și religia viitorului* [trad. rom. de Mihaela Grosu, Chișinău, 1995]. „A venit timpul ca astfel de lucruri să fie spuse” era o afirmație recurentă în conversațiile sale. Pe măsură ce treceau anii, el vorbea tot mai deschis. În mod deosebit se lua de faptul că foarte multe publicații bisericești, în loc să se ocupe de problemele sau poverile ce apasă sufletele multora, se concentrau pe „anti-teme”, precum activitățile parohiale locale sau nostalgii istorice.

din secolul XIV - Antonie, Ioan și Eustație (14 aprilie): „Aflându-se în slujba prințului lituanian Olgerd, Antonie și Ioan au încercat să-i ascundă că sunt creștini, dar nu au reușit, deoarece comportamentul și obiceiurile creștine i-au deosebit net de păgâni”. În final au fost întemnițați și uciși pentru refuzul de a mânca carne într-o zi de post.

Sigur că C.D. are binecuvântarea noastră pentru a scrie o recenzie la [filmul] *Nicholas și Alexandra*. Mi-e teamă că odată l-am descurajat cumva prin lipsa noastră de interes – dar noi suntem monahi și se presupune că nu trebuie să mergem la asemenea spectacole, în vreme ce pentru cititorii voștri filmele fac parte din viață și bineînțeles că e bine ca ei să fie informați atunci când acolo sunt prezentate unele denaturări de vreun fel.

Vlădica Nectarie⁵⁶ ne-a vizitat la întoarcerea din Seattle – era destul de slăbit, dar încă putea face o călătorie atât de epuizantă. Întotdeauna a fost pentru noi o pildă de curaj și o mină de sfaturi. Sper ca acest răspuns cam întârziat să nu amâne apariția lui *Nikodemos*. Iartă-ne și roagă-te pentru noi. Salutările noastre lui Ian și Susan.

5/18 Iunie 1972

Voi începe chiar cu comentariile noastre la materialul pentru *Nikodemos* nr. 4.

Editorialul [care trata despre a doua arătare a lui Hristos]: până acum trebuie să fi primit numărul nostru „harismatic”, unde în partea a șasea spunem câte ceva despre semnele sfârșitului lumii, accentuând marea dezamăgire care va fi atunci. Cercetând alte „profeții” penticostale, aș putea spune că această înșelare va fi mai teribilă decât ne-am putea imagina... și vor fi „minuni” care îi vor determina pe cei mai mulți „creștini” să creadă că Antihristul chiar se va coborî din cer, alături de Semnul Crucii – pe scurt, această imitație va fi aproape „perfectă”. De aceea, întreaga chestiune e una care ne cheamă să fim extrem de prevăzători.

Dincolo de aceasta, atunci când te referi la tema “privegherii”, se pare că pierzi din vedere un lucru important. În miezul capitoului apocaliptic de la Matei (24, 32; dar și Mc. 13, 28), Mântuitorul, zicând parabola smochinului, spune: *Tot așa și voi, când le veți vedea pe toate acestea, să știți că El este aproape...* Cu alte cuvinte, trebuie să fim prevăzători cu semnele vremilor ca să nu fim înșelați. Dar nu trebuie să înțelegem la modul simplist că „Împăratul Slavei poate veni în orice moment” – numai cei care nu au deosebit semnele vremilor vor fi luați prin surprindere; dar creștinii care priveghează vor ști dinainte că „este aproape”, recunoscând semnele și dându-și seama de amăgirea lui Antihrist, cu a cărui venire momentul sfârșitului va mai întârzia câțiva ani – nu vom cunoaște data precisă a aceluia moment decât atunci când va veni, dar apropierea lui devine din ce în ce mai evidentă – așa cum ne uităm cum cad frunzele smochinului.

Întreaga misiune a revistei *Nikodemos* devine evidentă. Ne bucurăm să vedem sămânța adevăratei Ortodoxii prinzând rădăcina, dând muguri și exprimând o „dimensiune” a vieții ortodoxe care nu prea s-a văzut în America: ortodoxia laică, care nu este „lumească”, caută rădăcini mai adânci și simte că nu se poate „potrivi” lumii; nu se poate mulțumi ca oricine altcineva care susține „un punct de vedere ortodox” pentru orice, ci caută răspunsuri la Părinți, neocupându-se cu chestiuni academice sau teologice, ci cu un mod de viață. Avem de-a face aici cu o viziune ortodoxă „neadăugată” pur și simplu la modul viață american, iertată ulterior și făcută accesibilă heterodocșilor, „potrivindu-se” ca o a patra Credință majoră – ci ceva ce mai degrabă țintește la transformarea vieții, care transformă poporul ortodox într-un scandal pentru lume, care se dezvoltă pe propriile principii destul de diferite de lumea din jur, dar care este în sine foarte normală și sănătoasă. Articolele și citatele tale din Părinți se concentrează foarte mult pe acest lucru. Dacă poți continua pe aceeași linie, ți-ai justificat existența ei.

Încă nu am auzit nimic de la părintele Nichita în legătură cu propunerea ce ți-a făcut-o⁵⁷ și nu prea înțelegem ce avea de gând. Sigur, câteodată dăm de unele condiții speciale care fac ca un asemenea amalgam să fie logic și să rodească, dar în lipsa unor astfel de condiții credem că e mai bine să continui să lucrezi independent. Ai un punct de vedere și o abordare personale care se hrănesc mai bine în mod „autonom”.

⁵⁶ Episcopul Nectarie (Konțevici; el și profesorul I.M. Kotzevitch erau frați) era un prieten și un susținător apropiat al schitului. În ultima decadă a vieții sale a avut probleme cu inima, fapt care i-a slăbit mult puterile. Catedrala sa era în Seattle, dar cea mai mare parte a anului și-o petrecea în San Francisco. Ori de câte ori călătorea la Seattle (pentru marile praznice) de obicei venea cu mașina, astfel că se putea opri și pe la schit, fie la dus ori la întors. Adesea se oprea și prin Etna, pentru a ne vizita. La începutul anilor '70 încă mai arăta ca un om cu o prezență fizică impunătoare – înalt și solid, cu barbă, păr alb și lung – dar foarte tăcut și blând. Vorbea puțin engleza; de obicei ne traducea șoferul. Vorbea adesea despre amintirile sale din copilărie de la Optina. Vlădica Nectarie a mai trăit câteva luni după moartea părintelui Serafim.

⁵⁷ Părintele Nichita Palassis se oferise să tipărească *Nikodemos* pentru noi în Seattle.

Sezonul nostru de vară începe în curând, iar acum două zile „puiul” nostru de căprioară a dat naștere la doi pui gemeni, se pare chiar în fața bisericii! Când i-am văzut prima dată aveau doisprezece ore, dar deja alergau (și se împiedicau) prin jur. Spre surprinderea noastră, am observat că Baby nu are nici o odihnă sau ceva asemănător, ci doar îi mută din loc în loc, lăsându-i să doarmă acolo unde nimeresc apoi găsimu-și și ea vreun loc prin apropiere. Aceasta este a treia zi și încă nu s-au depărtat de zona mănăstirii – ceea ce dovedește că suntem de „încredere”. Câteodată, uitându-ne prin jur, găsim pe vreunul dintre pui ghemuindu-se sub „copacul Sfântului Gherasim”, având o icoană deasupra. O privești deosebit de mișcătoare.

Rogu-te, fă rugăciune pentru noi.

Până acum trecuseră deja doi ani de stat sub oblăduirea Părinților – în special cu părintele Serafim. Părinții lucrau ca o echipă, fiecare caracter echilibrându-l și completându-l pe celălalt. Părintele Herman era cel al cărui entuziasm ne inspira și ne stârnea la acțiune; părintele Serafim era cel care ne arăta, pas cu pas, cum să punem în funcțiune ideile pe care părintele Herman ni le dădea.

Prin dese mele vizite la schit și prin intermediul unor lecturi și studii făcute sub călăuzirea lor, fusesem pătruns de o anumită viziune ortodoxă, una pe care adesea am ridicat-o la un standard tot mai înalt și pe care acum o puteam cel puțin recunoaște, și deci puteam deosebi între ea și contrafacerea ei. Chiar mai mult decât atât, am fost condus către bogatul râu al spiritualității ortodoxe rusești și încurajat să beau de acolo. Întreaga lume a bătrânilor de la Optina și a renașterii patristice din secolul XIX mi se deschidea în față. Zilele „copilăriei” mele într-ale credinței se apropiau acum de sfârșit, acum urma să-mi fac un drum prin necazurile pe care părintele Serafim le prevăzuse că vor veni negreșit.

Așa cum arată și scrisoarea anterioară, părintele Nichita mă anunțase că tipografia parohiei sale va tipări și distribui *Nikodemos* în schimbul oferirii unor cenzuri editoriale asupra conținutului. Din pricină că părinții erau deja „cenzorii” mei, acest lucru nu mi se părea nici drept, nici necesar. Consultându-mă în această privință cu prieteni din San Francisco, auzisem câte ceva despre părintele duhovnic al părintelui Nichita, stareț al mănăstirii Schimbarea la Față din Boston (pomenită adeseori ca „mănăstirea Boston”), arhimandritul Pantelimon, care se bucura de multă atenție în cercurile convertiților. Părintele Pantelimon și mănăstirea sa veniseră din Arhiepiscopia grecească și se îndreptau către Biserica Rusă din Diaspora din motive de conștiință și împotrivire la modernism și inovaționism. Dar celelalte lucruri pe care le-am auzit despre el nu au putut decât să mă îngrijoreze. Cel mai tulburător era un zvon conform căruia episcopii noștri urmează să-i încredințeze pentru „supraveghere” părintelui Pantelimon și adepților săi greco-americani pe toți convertiții. Dacă acest lucru este adevărat, nu am vrut să am de-a face deloc cu el, deoarece eu am proprii mei ghizi duhovnicești și nici nu am fost interesat în ceea ce se numește expresia „grecească” a Ortodoxiei promovată de părintele Pantelimon și adepții săi, care aveau o atitudine generală pe care o simțeam ca diferită de tradiția rusească pe care am ajuns s-o cunosc și s-o iubesc. Auzisem de asemenea că grupul părintelui Pantelimon l-a canonizat în particular pe Vlădica Ioan. Într-o vizită la schit, am discutat cu părinții despre consternarea mea, scriindu-i apoi o scrisoare părintelui Serafim. În cele ce urmează avem răspunsul lui.

18/31 Octombrie 1972

Am primit ieri scrisoarea ta și ne-am grăbit să-ți răspundem. Aseară, la Parabolele privegherii de la Luca, am citit din Iacov 1, 1-12, unde se pare că găsim răspunsul cel mai bun la toate întrebările tale: *Toată bucuria să v-o puneți în seamă, fraților, când dați de felurite ispite, știind că încercarea credinței voastre naște răbdarea; dar răbdarea să-și aibă lucrare desăvârșită, pentru ca voi să fiți desăvârșiți și întregi, întru nimic știrbiți. Și dacă cineva dintre voi e lipsit de înțelepciune, s-o ceară de la Dumnezeu Cel ce tuturor le dă cu simplitate și fără înfruntare, și i se va da. Să ceară încă cu credință, întru nimic îndoindu-se, pentru că cel ce se îndoiește e asemenea valului mării, mișcat de vânt și aruncat încoace și încolo...*

Judecând după scrisoarea ta, se pare că această consternare în care te afli acum nu merge spre rău, ci e în firea „durerilor nașterii”, e ceva pentru care te-ai tot pregătit de o vreme încoace. Este bine că ți-ai exprimat sincer „consternarea” – cel puțin acum te-ai liniștit cumva: ai aflat pentru ce ești tulburat (ceea ce e o realizare)!

Vom încerca să-ți răspundem la fiecare punct, luându-le pe rând; printre ele sunt mai multe chestiuni de care nu trebuie să te alarmezi, asupra cărora ți-ai format unele păreri greșite, altele, în schimb, sunt de domeniul opiniei, și pur și simplu nu necesită un „răspuns” (necesitatea discernământului, împotrivirea la ispita judecării, dar în același timp păstrându-ți bunul simț și rațiunea), pe altele nu le putem comenta deloc pentru că nu cunoaștem problematica. Apoi vom purcede la observații generale sugerate de scrisoarea ta. Dacă am afirmat cumva că părintele Pantelimon reprezintă un grup „izolat” în Biserica din Diaspora, cu

siguranță că nu am vrut să spunem chiar acest lucru. După câte îmi amintesc, ai întrebat: „oare toți convertiții sunt predați grecilor?” și eu am încercat să-ți răspund: „nu, părintele Pantelimon și cei ce se identifică cu el nu reprezintă tot tabloul problemei convertiților sau al celor ce nu vorbesc rusește în Biserica Diasporei, ci numai o parte din el; nu trebuie ca cineva să fie neapărat de acord cu toate punctele sale pentru a fi integrat”. Pe de altă parte, legat de „influența” părintelui P. în Biserica Diasporei, nu putem nega faptul că aceasta e una relativ mare. Totuși, se pot desprinde două aspecte din această „influență”, din care tu ai menționat doar una; mă voi referi la ea mai jos.

Părintele P. e foarte sever cu monahii săi: tot ceea ce ei scriu o fac numai cu binecuvântarea lui. Dar ar fi cel mai necugetat lucru să crezi că orice vine din acea mănăstire sau din jurul ei reflectă opiniile sale. Știm că monahiile sale nu se află sub o supraveghere așa de strictă și nici nu credem că s-ar afla mulți laici. Se-ntâmplă ca părintele P. să fie acum „în pas cu moda”, astfel că atrage nu numai oameni de bună credință, ci încorporează și elemente marginale dubioase. Așa că, păzea, și nu crede tot ce auzi!

Nu, „grecii”⁵⁸ nu l-au canonizat pe Vlădica Ioan. Canonizarea este treaba episcopilor, care dau pecetea ultimă și oficială pentru o venerare locală a unui om sfânt. Ceea ce a făcut mănăstirea [Boston] a fost să scrie (sau probabil să traducă dintr-o lucrare a vreunei mănăstiri pe stil vechi care obișnuia să-l numească Sfânt pe Vlădica Ioan) o Vecernie pentru Vlădica Ioan (noi avem o copie și arată destul de bine), o practică foarte normală obișnuită de ruși atât pentru Sfântul Ioan de Kronstadt cât și pentru Fericita Xenia, cu mulți ani înainte de canonizarea lor. Aceste slujbe ale Sfinților necanonizați sunt săvârșite în particular (de către o persoană particulară sau o mănăstire) până ce episcopii permit ca întreaga Biserică să le săvârșescă public. Rugăciunile oricărui sfânt trecut din această viață trebuie oricum făcute în particular, iar în unele cazuri, sfințenia unui sfânt este așa de evidentă încât i se adresează rugăciuni mai mult sau mai puțin public, cu mult înainte ca acesta să fie canonizat. În cazul Vlădicăi Ioan, episcopii care au slujit la înmormântarea lui, deja ceruseră deschis rugăciunile lui inserând în mod deliberat în anumite părți din slujba înmormântării sau din panihidă sintagma, „cu ale lui sfinte rugăciuni”. Dacă părintele Nichita [din Seattle] are într-adevăr o icoană cu Vlădica Ioan, nu face rău că o folosește pentru sine și nu în public, și aici nu trebuie ca nimeni să se simtă cătuși de puțin ofensat, pentru că aceasta e o practică normală și de asemenea pentru faptul că dușmanii Vlădicăi Ioan vor pricinui niscăi probleme din această cauză. Cu toate acestea, o mulțime de ruși vor fi fericiți să o vadă, fără să viseze măcar a o face public, adică oficială. Un episcop rus pe care-l cunoaștem s-a umplut de bucurie auzind că există o slujbă grecească închinată Vlădicăi Ioan, drept care a cerut să fie tradusă imediat în slavonă! Nu cred că „grecii” în general sunt mai preocupați decât alții de chestiunea cinstirii deschise a unui sfânt necanonizat; mai degrabă din pricina mai multor râvnitori atât dintre greci cât și dintre ruși care fac acest lucru; și deci din pricina lor au hotărât episcopii ca în cele din urmă să-l canonizeze. În cazul Vlădicăi Ioan, atât rușii cât și grecii (slavă lui Dumnezeu!) au fost găsiți „vinovați” în această chestiune, fapt foarte normal în istoria Bisericii. (O călugăriță rusoaică foarte așezată ne-a implorat să scriem noi o slujbă pentru Vlădica Ioan imediat după moartea lui!) Cu toate acestea, este limpede că o astfel de cinstire nu trebuie „forțată”, ci trebuie lăsată să crească și să se manifeste firesc până ce în cele din urmă se coace într-o ziua cea mare a canonizării. Nu am simțit că cineva l-ar „forța” pe Vlădica Ioan. Dacă Vlădica e într-adevăr „la modă” acum, nu va dura mult, credem mai degrabă că cei care-l cinstesc cu adevărat pe Vlădica Ioan trebuie să se pregătească cu seriozitate să pătimească pentru aceasta în viitor.

Din câte cunoaștem, Vlădica Ioan nu și-a exprimat niciodată vreun dubiu în privința „poziției” sau „legitimității” Bisericii din Diaspora.⁵⁹ Ceea ce voia să exprime de fapt era interesul său pentru existența continuă a Bisericii ca entitate unitară.

Acum să trecem la unele observații generale: ca să încep direct, o bună parte din ceea ce ți-a pricinuit tulburare sunt zvonul, pălăvrăgeala și poveștile de tot felul. Rușine să-ți fie! Nu trebuie să te lași copleșit de toate aceste zvonuri „care circulă nestingherite”. E totul numai fum dar fără nici o substanță. Ți-am putea spune povești fantastice care ni s-au încredințat în forma unor certitudini. Dacă ai de gând să te necăjești, să fie de la ceva ce te privește sau de la ceva ce auzi la prima mână. Iar celelalte lucruri ignoră-le, cel puțin 99%, sau uită-le complet, altfel nu vei avea niciodată pace în cuget. Nu există nimic în scrisoare, din câte îmi amintesc din conversația noastră, pentru care tu sau noi să nu putem face ceva – adică nimic de acolo nu are

⁵⁸ Acesta era un termen generic pentru părintele Pantelimon și mulțimea de adepți ai săi din Biserica Rusă din Diaspora.

⁵⁹ Auzisem un zvon conform căruia Sfântul Ioan ar fi negat legitimitatea Bisericii din Diaspora. Ispita de a asculta zvonuri sau palavre și a le transmite mai departe era pentru mine o problemă serioasă. Pentru a mă feri de căderea în nisipurile mișcătoare ale zvonurilor, părintele Serafim m-a descurajat chiar de la a învăța rusa. „În acest fel - îmi spunea - nu vei fi în stare să înțelegi pălăvrăgeala, cu atât mai mult să o pasezi și altora”.

de-a face cu noi. Este adevărat, unele lucruri care nu ne privesc în mod direct trebuie să ne frământeze puțin, ca să nu ne mirăm apoi de ce sunt folosite pentru a ne scandaliza (incluzând exagerări și jumătăți de adevăr de care am putea fi înșelați). Dar această cunoaștere nu ne folosește decât pentru a fi prevăzători și cumpătați, nu pentru a le răspândi, scriind episcopilor despre ele⁶⁰, umplându-le cu plângeri sau altceva de acest fel. Dacă am face acest lucru, am fi catalogați ca scandalagii care-și bagă nasul peste tot.

Dacă crezi cumva că încercăm doar să îndreptăm ceea ce face părintele Pantelimon sau „grecii”, te înșeli. Noi (prin mila lui Dumnezeu), nu cunoaștem toate zvonurile „care circulă nestingherite”, dar stăm în permanență cu ochii deschiși. Astăzi, părintele P. își are „influența” sa. Aceasta înseamnă două lucruri:

(a) În mod superficial, el este „la modă”, ceea ce presupune paraziți, zvonuri, adepți fanatici, dușmani, etc. Orice lucru pe care-l face poate fi subiect de aprobare sălbatică sau respingere oarbă ori numai o simplă exagerare. La acest nivel noi nu știm prea mult, dar multe din punctele ridicate de tine nu i se potrivesc, sau exagerează ceea ce a făcut.

(b) Mai mult, din punct de vedere ideologic și spiritual, părintele P. se înscrie pe linia celei mai sănătoase Ortodoxii, atât în teorie cât și în practică, iar atunci când și-a început construcția mănăstirii a fost ceva despre care nu mai auzise nimeni în America.

Ceea ce s-a întâmplat pozitiv în Ortodoxia americană în ultimii doisprezece sau treisprezece ani, în mod sigur nu e numai contribuția lui, el a avut o influență considerabilă asupra ei și s-a mișcat în aceeași direcție cu dreapta tradiție a Ortodoxiei. Comparat cu mari luminători ai unei pseudo-ortodoxii, el este o minune și o binecuvântare care a făcut mult bine. El a fost unul din primii susținători ai demersului nostru, nedându-ne altceva decât încurajări. În câteva puncte el și-a exprimat dezacordul față de noi, dar nu am simțit niciodată nici cea mai mică „presiune” legat de ceea ce trebuie tipărit sau nu. Mănăstirea lui este astăzi unul din puținele locuri care se ocupă cu traducerea (sau care accentuează importanța traducerilor) izvoarelor ortodoxe de bază precum Viețile Sfinților și slujbele bisericești (contrastând puțin cu „respectabilele” locuri care răspândesc astăzi înțelepciunea ortodoxă, precum următoarea despre Viețile Sfinților: „de îndată ce vei fi citit una, le-ai citit pe toate”, fără să mai menționăm și mai spectaculosul modernism care se instalează astăzi în toată lumea ortodoxă⁶¹). Chiar dacă cineva ar avea opinii foarte diferite de cele ale părintelui P. (erezii sau ceva asemănător ieșind din calcul) trebuie în primul rând să recunoască contribuția lui fundamentală față de propovăduirea adevăratei Ortodoxii, în special Ortodoxiei americane. Nu e nevoie să fii un adept orb al său pentru a aprecia acest lucru! Dacă ar fi vreun indiciu clar că el ar învăța ori ar susține erori, cu siguranță că i-am spune direct, și credem că ne va și asculta⁶².

În general, contrastul „greci” versus „ruși” ne pare destul de artificial și nu se face decât din pricina unor certuri și tensiuni inutile. Evident că „grecii” care folosesc „rus” ca un termen de dezaprobare se gândesc la un anumit soi de atitudine a rușilor care este într-adevăr regretabilă; evident că cealaltă parte are și ea în minte unele însușiri neplăcute ale unor „greci”. Dar aceasta dovedește faptul că suntem toți oameni, iar adevărul nu e de găsit în nici o „partidă” de acest fel. Ar fi mult mai bine și mai înțelept să avem cele mai bune gânduri atât pentru „greci” cât și pentru „ruși”, ca unii care vrem să ne găsim într-o armonie mai înaltă a Ortodoxiei, care e dincolo de orice naționalitate. Vlădica Ioan se gândea întotdeauna în acest fel la „greci” și din acest motiv a adoptat multe obiceiuri grecești care acum sunt practicate de ruși – prin obiceiuri grecești mă refer la acele practici care sunt mai aproape de tradiția autentică a Ortodoxiei, și cu siguranță le-a adoptat nu pentru că sunt pur și simplu „grecești”!

Dacă, cu toate acestea, există într-adevăr o “partidă grecească” în Biserica din Diaspora – să fie pe pace și ne lase pe noi, restul, să ne vedem cu frică și cutremur de mântuirea noastră și de smeritele noastre munci, fără a intra în luptă până ce nu apare o pricină reală pentru a lupta pentru sau împotriva. Până acum nu am primit destule indicii care să ne convingă că părintele P. pledează pentru ceva împotriva căruia să luptăm⁶³.

E adevărat că scrisoarea părintelui Efrem⁶⁴ către tine a fost dezamăgitoare pentru noi din mai multe motive, în special pentru faptul că nu se referea la nici un lucru din cele care te frământau și, de fapt, nici nu

⁶⁰ Părintele Serafim se referea aici la faptul că unii prieteni comuni scriseseră cu puțină vreme în urmă o scrisoare deschisă tuturor episcopilor noștri, prin care își exprimau unele griji în privința părintelui Pantelimon și a presupuselor sale intenții față de Sinodul nostru.

⁶¹ Printre acestea se numără introducerea băncilor și a orgilor, scurtarea slujbelor, renunțarea la practica mărturisirii, eliminarea sau relativizarea nevoinei duhovnicești a postului.

⁶² După cum vom vedea mai departe, speranța părintelui Serafim se va dovedi deșartă [n. tr.].

⁶³ Indiciile vor veni! [n. tr.].

⁶⁴ Părintele Efrem era un călugăr sub ascultarea părintelui Pantelimon care criticase cu toată asprimea articolul meu din *Nikodemos* despre evoluție.

părea că recunoaște că există o întreagă filosofie religioasă anticreștină care se centrează în jurul ideii de „evoluție” specifică secolului XIX, al cărei propovăduitor la modă astăzi este Teilhard de Chardin⁶⁵.

Sigur, nici unul dintre noi nu e perfect și deci nu poate ști totul, suntem cu toții atrași de ispita ghicirii a ceea ce este în mintea cuiva, noi fiind cei ce „știm mai bine” ce să-i răspundem. N-ar avea nici un rost să răspunzi la o asemenea scrisoare și, până ce unele din posibilele idei problematice exprimate aici nu vor fi mai bine dezvoltate și prezentate, nu vedem de ce i-am mai acorda atenție.

În privința canoanelor⁶⁶: avem de-a face cu o sminteală întâlnită adesea la cei convertiți, o dată pentru că suntem toți stăpâniți de fariseism, a doua din cauza canoanelor care, ca unele ce formează „legea” Bisericii, nu pot fi înțelese și aplicate decât în interiorul tradiției bisericești și în Duhul acesteia care o și călăuzește. O mare parte a tradiției bisericești este „necodificată”, fiind conținută în Viețile Sfinților, în scrierile patristice (cărora nu li s-a întocmit nici un index general, mulțumită lui Dumnezeu – altfel nici un convertit n-ar mai supraviețui!)⁶⁷ și în tradiția orală a Bisericii. Canoanele sunt partea cea mai vizibilă a tradiției bisericești, de aceea, atunci când le cercetează, unii convertiți au parte de un naufragiu încercând să le aplice, fără să-și dea seama de întreaga tradiție din care ele constituie doar o parte.

Canoanele au fost făcute pentru oameni, și nu oamenii pentru canoane. Unele canoane nu pot ori nu ar trebui, în anumite vremi sau circumstanțe, să fie aplicate cu strictețe; de aici și „iconomia” Bisericii. De asemenea, ca o regulă, aplicarea canoanelor (și „iconomia” lor) este treaba episcopilor, și ei se ocupă de ele atât cât este posibil, prin consultare reciprocă. În acest caz, cu atât mai mult noi ceilalți trebuie să ne abținem a ne încrede în judecata noastră atunci când ne referim la ei. Sigur, unii care au de-a face cu noi în mod direct, trebuie cunoscuți și, dacă se poate, să fim povățuiți de ei sau să ne consultăm cu alții mai înțelepți în Credință, pentru a fi pregătiți pentru apărarea – de pildă, a canoanelor legate de rugăciunea împreună cu ereticii, a căror încălcare nu înseamnă altceva decât însăși trădarea ideii de Biserică a lui Hristos.⁶⁸ Alte canoane, precum cele legate de vârsta la care este permisă hirotonirea diaconilor și preoților, nu implică o asemenea trădare și deci nu e treaba noastră, iar dacă ar fi să le cerem episcopilor să ne dea (nouă!) socoteală, pentru ei ar însemna același lucru cu a începe să se amestece în treburile casnice sau de serviciu ale enoriașilor obișnuiți. Cu toate acestea, în general, canoanele sunt accentuate cu deosebire în polemici, iar dacă noi vrem într-adevăr să rămânem în Biserică în aceste vremuri dificile, în primul rând trebuie să o facem în virtutea faptului că suntem credincioși Duhului Bisericii și nu canoanelor⁶⁹.

Cât despre chestiuni mai subtile precum ascultarea și autoritatea în Biserică, există „legi” asemănătoare pe care fiecare trebuie să știe cum să le aplice în interiorul tradiției și a Duhului Bisericii.

Cu lucrurile acestea nu putem „negocia” așa cum încerci tu să faci în scrisoarea ta la pagina șase („Lepădăm oare regulile doar pentru faptul că lucrurile nu pot fi împlinite și, prin urmare, nu putem merge spre mai bine?” etc.); nu putem decât să le experiem suferind până la capăt (dacă e nevoie), cu credință în Dumnezeu și cu cercetarea celor sporiți în credință. Este pur și simplu un fapt de viață duhovnicească și bisericească, pentru dragostea lui Hristos: canoanele trebuie uneori încălcate formal, iar o autoritate duhovnicească trebuie și ea uneori „ignorată”; avem exemple în viețile sfinților. Dacă vreuna din aceste „legi” este absolutizată, Ortodoxia devine Fariseism. Dar nu are nici un rost să scriem un tratat pe această temă, iar a pomeni de vreun punct dintr-un articol, s-ar pricinui numai neînțelegeri.

Apropo, sunt mai multe tipuri distincte de „ascultare” și „autoritate” în Biserică și confundarea lor poate aduce multă vătămare duhovnicească. Bătrân - ucenic, părinte duhovnic - ucenic, preot - turmă, episcop - preot, episcop - credincioși, bătrâni - tineri, etc. – toate aceste relații implică diferite feluri de trepte de ascultare și autoritate, nu pot fi „codificate”, ci se pot învăța numai prin experiență.

Legat de cruciala problemă a Bisericii, înțeleasă fie ca „organizație” sau ca „organism”, la care duceau punctele anterioare, nu putem decât să te trimitem la eseurile scrise cu sânge despre Biserica din Catacombe

⁶⁵ Propovăduit la rândul lui de unele cercuri academice [așa-zis teologice] din România, care spun că se situează (în anumite puncte [...]) pe linia patristică a Sfântului Maxim Mărturisitorul [n. tr.].

⁶⁶ Ascultând palavrele celor loiali „grecilor” din Biserica Diasporei, descoperisem și canoanele Sinoadelor bisericești, asupra cărora am manifestat un interes deosebit, spunându-mi-se în acest sens că canoanele erau mult mai importante decât alte aspecte ale Creștinismului Ortodox.

⁶⁷ Oare la ce s-ar putea referi aici părintele Serafim? Oare la acei teologi care pun Tradiția și sfinții ei la index? [n. tr.].

⁶⁸ Rugăciunea împreună cu ereticii este o practică destul de răspândită și pentru o parte a clerului român, iar unii credincioși „simplici” consideră că este un lucru “firesc” – doar e același Dumnezeu (!). Exemplele sunt de prisos [n. tr.].

⁶⁹ Aici, părintele Serafim se dovedea a fi înainte-văzător. Ulterior, în 1986, părintele Pantelimon și adepții lui începeau să se înstrăineze puțin de duhul Bisericii, îndreptându-se către un adevărat sectarism, printr-o obsesivă atenție acordată canoanelor – „literei legii” - mai mult decât duhului ei.

din *Orthodox Word* numărul pe mai/iunie⁷⁰; respectiv [trimitem n. tr.] la chestiunea aceasta a „serghianismului”⁷¹, din vremea când torționarii de la GPU ajungeau să le „dovedească” unor episcopi ortodocși că Mitropolitul Serghie [din Patriarhia Moscovei] „nu a încălcat nici o dogmă și nici un canon”. Probabil că nu a făcut-o, dar oare noi trebuie să ne luăm după „canoanele” lui până în iad, ori trebuie să-L urmăm pe Hristos pe calea cea strâmtă până în rai, împreună cu eventualii Săi mucenici „necanonic”⁷² ai ultimelor vremuri?

Motivul principal pentru care ți-am ridicat chestiunea părții „realiste” a episcopilor⁷³ este acela că tu însuși te faci responsabil nu numai pentru oferirea de „teorii” cititorilor tăi, dar într-o oarecare măsură și pentru că tu îi călăuzești la modul practic. Principiile rămân aceleași; dar firea este aceea care atașează acestora anumite preconcepții pur idealiste despre persoane, iar acest lucru nu poate duce decât la eșec. Dincolo de toate acesta e adevărul despre episcopi, conducătorii Bisericii. În zilele noastre, zilele decăderii generale din Biserică, nu trebuie ca nimeni să se aștepte la prea mult de la ei. În vreme ce le dăm cinstea cuvenită, respectul și supunerea, trebuie să fim realiști și să recunoaștem că (cu excepția unor cazuri rare) ei nu se află într-o postură de slujire ca îndrumători personali, cu atât mai puțin a convertiților. O remarcabilă excepție de la această „regulă” generală, Vlădica Ioan, despre care credem că oricine și-ar fi putut pune încrederea în el cu desăvârșire – *hotărâse ferm ca să nu accepte ucenici, ci mai degrabă să inspire și să încurajeze lucrul independent în interiorul Bisericii*, cu condiția ca toți să urmărească progresul și consultarea reciprocă în interiorul tradiției ortodoxe. De nenumărate ori noi înșine am fost la el pentru a-i cere binecuvântarea pentru diferite lucruri – de pildă, pentru cumpărarea unei noi piese pentru tipografie – iar răspunsul său era întotdeauna același: „Nu mă pricep la tipografie. Judecă singur ceea ce ai nevoie, cumpăr-o dacă poți și Dumnezeu îți va binecuvânta lucrarea. Dacă ceea ce faci este plăcut lui Dumnezeu, va da roade, dacă nu, Dumnezeu îți va pune astfel de piedici în cale încât să nu mai poți continua”.

Dacă ți-am sugerat cumva că starea generală a ierarhiei sinodale nu este una bună – atunci cred că am comis o eroare. Per total, episcopii noștri sunt mai buni ca oricare alții de care am cunoștință, și probabil nu mai diferiți decât episcopii din ultimii 2000 de ani prin care Sfântul Duh a călăuzit Biserica. Din fericire, cei mai mulți dintre credincioși văd puțin sau nu văd nimic în partea umană, politică, „realistă”, a conducerii Bisericii. Prin faptul că ți-ai luat asupra ta *Nikodemos*, ai devenit în oarecare măsură un „dascăl” în Biserică – aceasta se numește că „ai vrut-o cu tot dinadinsul”. Cu deosebire atunci când ai de-a face cu probleme bisericesti despre care nu știi chiar totul, de dragul adevărului trebuie să fii bine informat astfel încât să nu rănești pe nimeni cu o jumătate de adevăr.

În general, episcopii noștri nu sunt cunoscuți ca fiind administratori slabi, din contră (de obicei, cu cât e mai sfânt un episcop, cu atât e mai slab ca administrator!). La drept vorbind, marea lor ispită e aceea de a-și lua prea în serios partea „organizatorică” a Bisericii, astfel că uneori ajung să „stingă Duhul” unora din măduarele organismului Bisericii. Cei dintre noi care pot, trebuie pur și simplu să țină în viață acest duh – așa cum ai scris foarte clar: „a-ți întoarce încrederea în «organizație» și întorcându-te la «organism»”. În acest fel, nu numai că putem rămâne în slujba Bisericii, dar devenim chiar cel mai bun sprijin al episcopilor, deoarece noi lucrăm împreună cu ei în adevărata slujire a „organismului” Bisericii, Trupul lui Hristos. Dacă în felul acesta suferim din cauza neînțelegerilor dintre noi sau a calomniilor (și toți suntem vinovați pentru acestea, nu numai episcopii!), Biserica ne oferă mijloacele duhovnicești pentru a trece peste sau a uita de ele.

Ne întristăm foarte mult văzându-te cum te mânia pe părintele E.⁷⁴, care, după câte cunoaștem, este

⁷⁰ *Documente ale Bisericii din Catacombe: Rusia și Biserica zilelor noastre*, în *Orthodox Word*, Mai/Iunie 1972.

⁷¹ De la Mitropolitul (ulterior pseudo-patriarhul) Serghie Stragorodski, care în 1972 a publicat o declarație de susținere a guvernului sovietic prin care încercase să asigure structurii exterioare a Bisericii Ruse de sub stăpânirea sovietică o existență neîntreruptă. (În acea vreme o mare parte din Biserica Rusiei se afla fie în lagărele de concentrare, fie în clandestinitate. Astăzi, termenul „serghianism” este folosit pentru a numi orice politică sau ideologie din Ortodoxie prin intermediul căreia structurii unei Biserici locale i se asigură mai multă încredere și susținere decât trupului organic al lui Hristos.)

⁷² Părintele Serafim vorbea aici despre Biserica Rusă din Diaspora, considerată necanonică de anumite dioceze pentru că refuza să recunoască „autoritatea” Patriarhiei de Moscova, care era dominată și controlată de comunism. De asemenea, Biserica Diasporei refuzase să intre în comuniune cu acele dioceze ne-rusești care au rămas în comuniune cu Moscova.

⁷³ Începusem o nouă serie de articole în *Nikodemos*, având ca subiect general episcopii în Biserica Ortodoxă. În general, tonul meu era idealist și pe alocuri nerealist, chiar ignorant. Părintele Serafim era neliniștit de faptul că susținusem un punct de vedere catolic asupra episcopilor (și anume că ei nu pot greși) și că dacă nu am grijă, așa putea fi în mod inutil părăsit sau dezamăgit de latura mai „omenească” a unor membri ai ierarhiei bisericesti.

⁷⁴ Îl întrebam pe părintele Serafim de un preot rus despre care se zvonea că afișase o atitudine foarte critică la adresa Vlădicăi Ioan în vremea când acesta trăia, desconsiderându-i de asemenea pe mulți dintre episcopii noștri și căutând cu tot dinadinsul să-i controleze și să-i manipuleze din umbră. Aceasta era poziția părintelui Serafim.

chiar o persoană „liniștită, ascultătoare și înțeleaptă”, de aceea nu avem nici un motiv pentru a-i purta pică. Dacă el s-a plasat cumva pe o poziție greșită, aceasta s-a întâmplat cu siguranță datorită unor motive întemeiate, puteau fi vătămătoare din cauza caracterului lor politic, cu alte cuvinte, se îndreptau către partea „organizatorică” Bisericii în detrimentul organismului. Ca să fim cinstiți, în timpul vieții sale, Vlădica Ioan a fost înțeles de prea puțini episcopi, și aceasta pentru că el era în primul și în primul rând un organism viu în Biserică și nu lăsa cu nici un chip ca organizarea să aibă întâietate. *Acesta este de fapt și testamentul său către noi toți*, dar tu nu-ți face griji dacă acum nu înțelegi acest lucru. Nu putem înțelege mare lucru, ci numai prin experiență și prin suferință până la capăt, pe măsură ce creștem în Biserică și în tradiția ei. Dumnezeu îți va trimite pricini pentru a înțelege cu inima.

Nu te încrede prea mult în inima ta; gândirea trebuie filtrată prin suferință, altfel nu va trece proba acestor vremuri vitrege. Nu cred că cei „raționaliști” vor fi cu Hristos și Biserica Sa în zilele ce vor veni peste noi; vor exista prea multe „rațiuni” împotriva lor⁷⁵, iar cei ce se vor încrede în cugetele lor se vor lepăda de Biserică. Nu-ți este străină această ispită, dar primul an al lui *Nikodemos* dovedește și el că ai prins gustul unei dimensiuni mai profunde, a „treia dimensiune” de gândire în Biserică. Poți obține mult prin cărți... (să nu te lași influențat de nimeni și să renunți la ele!), din ce în ce mai multe cărți de bună calitate sunt acum pe cale să apară (fără îndoială că anii pe care-i trăim acum reprezintă Epoca de Aur a cuvântului tipărit în Ortodoxia americană). Dar a treia și deplina dimensiune se va apropia de tine numai pe măsură ce o experiezi continuând să păstrezi legătura cu și să iei sfat de la cei înrădăcinați mai mult în tradiția Bisericii. Dacă părintele Pantelimon, părintele Nichita ori altcineva nu vor fi „pe potrivă sufletului tău” (cum zic rușii), nimeni nu te va forța să le primești sfatul. Dar nu cădea totuși în ispita de a te încrede numai în tine însuși sau în converțiții cu cuget asemănător. Noi, americanii, trebuie să ne aflăm în viitorul anticipabil într-o oarecare măsură de dependență practică atât față de greci cât și de ruși, de preferat în ambele izvoare și într-o cât mai bună măsură. Aceasta este calea care a existat din vechime în Biserică și astfel tradiția va putea fi sădită într-un nou pământ. Depinde de noi ca să mergem (sau nu) și să lucrăm la țarină!

Iartă-mă dacă am scris prea mult ori prea puțin ori am înțeles ceva greșit. Dă-ne de știre dacă și de ce ești tulburat, și fie ca prin rugăciunile Fericitului Vlădică Ioan tulburarea ta să devină limpede și roditoare. Roagă-te pentru noi.

Ca o concluzie finală și practică: mergi drept înainte pe aceeași cale pe care ai pornit, având mintea și inima deschise și încrezătoare în rugăciunile Vlădicăi Ioan. Așteptăm cu nerăbdare articolele tale despre modernism, care ar putea îndeplini cu succes o funcție pe care odinioară am dorit (și chiar am început) să o îndeplinim, dar din varii pricini am ajuns să ne împotmolim serios. Avem nevoie disperată de ele. Fie ca rugăciunile Vlădicăi să te lumineze!

De doi ani de zile unul dintre copiii nașilor noștri trăgea să moară de o boală foarte rară. În cele din urmă fetița a murit acasă. Am luat parte la înmormântarea ei la o „mănăstioară” din San Francisco – metoc al mănăstirii rusești închinată Maicii Domnului din Vladimir – unde ea și familia ei obișnuiau să participe la Dumnezeiasca Liturghie. După aceasta, a fost dusă la schitul Sfântul Herman pentru înmormântare.

Cam tot în acea vreme, o laică convertită scrisese episcopilor o scrisoare având ca temă evoluționismul. Ca membră a Societății Antropologice din Londra, avea cunoștință directă de activitățile murdare ale unor oameni de știință preocupați de evoluție. Auzise de curând că „grecii” din Biserica Rusă din Diaspora erau pe cale de a publica un studiu ce favoriza evoluționismul. Acest lucru nu a făcut decât să o alarmeze, în ciuda faptului că ulterior se dovedise că nu s-a publicat nici un studiu de acest fel.

6/19 Noiembrie 1972

Mulțumită lui Dumnezeu, am îngropat luni dimineată rămășițele pământești ale lui M. de sărbătoarea Maicii Domnului - Bucuria Celor Necăjiți. De îndată ce se stabilise totul în privința locului unde urma să fie îngropată, toată întristarea părea să fie înghițată de bucurie, încât tot acel timp părea rupt din perioada pascală. Copiii radiau de bucurie! Cât de nepătrunse sunt căile lui Dumnezeu către noi și cât este de milostiv!

Am fost bucuroși să primim scrisoarea și să aflăm că în mare parte tulburările tale au trecut. În aceeași scrisoare am primit și o copie a scrisorii lui E. către episcopi și, spre marea noastră surprindere, era scrisă în

⁷⁵ Părintele Serafim vrea să spună despre cugetarea raționalistă a acestora că va fi atât de rațională (fie ea și în „limitele” dogmatice sau canonice ale Bisericii) încât Duhul Cel Sfânt al comuniunii cu Hristos nu va mai încăpea în acele suflete.

rusă! Cunoscând-o pe E. din scrisoare, totul a devenit limpede în privința necazului ei, punctele ei de vedere legate de evoluție păreau bine întemeiate. Cu toate acestea, din nefericire, ea își îndreaptă un întreg arsenal către ceva care este (cel puțin până acum) foarte mic și întrucâtva neclar. Cu siguranță, cele trei surse din care citează nu reprezintă o încercare conjugată de a propovădui o erezie.

Cred că este o greșală regretabilă să încerci să-i alarmezi pe episcopi având la mână niște dovezi atât de slabe ca acestea – cel puțin ar trebui ca cineva să citească în primul rând controversatul articol astfel încât să aibă în minte ceva bine definit pentru a putea continua. Așa cum este, episcopii vor lepăda scrisoarea, considerând-o neserioasă (doar dacă nu cumva articolul se va dovedi totuși unul șocant), iar dacă cumva mai târziu chestiunea evoluționismului se va ridica din nou, nu vor mai fi tentați să ia în serios ceva din ce-ar mai putea spune E. Va fi trist, deoarece ea pare că se informează destul de bine asupra subiectului și ar putea da o mărturie importantă, pe care sper din toată inima că va continua să o împărtășească cu noi în viitor. De fapt, o parte din informațiile ei – dat fiind și experiențele sale cu unii oameni responsabili pentru fabricarea unor lucruri de acest fel, ca „dovezi ale evoluției” – ar fi fost cu greu obținute din altă parte. Dar, între timp, se creează atitudini ostile și toată lumea începe să creadă că ceilalți oameni sunt pe punctul de a-i „ataca” – iar climatul de încredere reciprocă și deschidere, atât de favorabil pentru rodirea Bisericii, se dizolvă într-o atmosferă de neîncredere și suspiciune.

Părinții (de la Mănăstirea Schimbarea la Față) din Boston sunt și ei oameni și cel mai probabil e că reacția lor în viitor la orice ar putea E. să scrie va fi negativă și se vor da peste cap pentru a găsi argumente împotriva ei. Totuși, sunt căi mai simple și mai eficiente pentru a rezolva lucrurile în Biserică, pentru a obține simpatia oamenilor de bună credință, dintre care una din primele etape ar fi consultarea reciprocă [sfatul] și neîncrederea prea mare în sine. Dacă într-adevăr cineva încearcă să învețe învățături greșite, e bine ca primul nostru pas să fie mustrea frățească de care vorbește Sfântul Pavel, și numai dacă acest lucru nu va fi de nici un folos, să aducem problema înaintea Bisericii.

Între timp, bineînțeles că problema „evoluției” a fost adusă în prim-planul discuțiilor și mai devreme sau mai târziu se va tipări câte ceva. Să ne rugăm ca să nu fie ceva pripit și plin de îndărătnicie ori mai degrabă înclinat spre stărnirea unor controverse decât spre isprăvirea lor. Deocamdată haidem să stăm liniștiți și să privim ce se întâmplă!

Cu toate acestea, fiind eu mai îndrăzneț din fire, nu am reușit să „stau liniștit și să privesc”. Luând pricină din controversa asupra evoluției și inspirat de multe discuții avute cu alții despre acest subiect, am lansat o serie de articole despre Freud, Darwin etc. – cei pe care-i consideram a fi „părinții modernismului” din lumea seculară. Această întreprindere a ajuns să reprezinte pentru mine deschiderea unui nou univers al ideilor – văzut într-o viziune ortodoxă. Aceste articole noi au stârnit și interesul părintelui Serafim. Dar cel mai important lucru legat de dificultățile și controversele pe care să-mi copleșească capul era modul foarte direct prin care părintele Serafim încerca în permanență să-mi rețină atenția nu pe niscăi controverse ci pe principii. El credea că temele în sine nu erau așa de importante pe cât era *modul cum trebuie privite* asemenea probleme – cu alte cuvinte, că trebuie să privim controversele cu detașare, de pe o poziție detașată de această lume, nu cu patimă și îndreptățire de sine.

30 Noiembrie/13 Decembrie 1972

Iartă-ne întârzierea și mâzgăleala de față – dar așa cum ai observat fără îndoială, a venit iarna, de câteva zile suntem paralizați, iar drumurile în afară ni s-au redus considerabil.

Avem câteva comentarii la articolul despre Freud [pentru *Nikodemos*], vom încerca să ți le trimitem în acest week-end. Cu voia lui Dumnezeu, Calendarul va fi gata într-o săptămână. Ce lucrare! Roagă-te pentru noi.

13/26 Decembrie 1972

Iartă-ne te rog pentru noua întârziere. Am vrut să zăbovim și să cugetăm mai mult la ultimele două articole, dar au existat atât de multe probleme și eșecuri încât pur și simplu nu am avut nici un moment liber. Mulțumită lui Dumnezeu, Calendarul este terminat – cel mai mare proiect și cea mai mare încercare de până acum!

Din fericire, iarna noastră ne-a părăsit la mijlocul lui decembrie, iar de Ziua Sfântului Herman (25 decembrie, pe stil nou) zăpada se topise, iar soarele primăverii deja își arăta razele sale. Superb!

Legat de articolul despre Freud: intenția generală și modul de exprimare par să fie gata pentru începerea unui război cu el, dar cineva se poate întreba dacă nu cumva dușmanul nu este slobozit prea ușor, fiind vorba de cineva care ar putea fi ispitit să creadă că vreo școală sau alta de psihologie sau de psihiatrie adoptă doar o perspectivă „parțială”. Scrii, de pildă, că: „Dacă se întâmplă ca o concluzie să fie adevărată, aceasta se întâmplă datorită hazardului...” Dar de aici se poate trage concluzia că în psihologie există unele „adevăruri”, drept pentru care se poate acorda o oarecare încredere psihologilor sau altor specialiști. Firește că există unele adevăruri..., chiar și gânditorii moderni nu pot scăpa de bunul simț și de firea umană – dar poate că trebuie scos mai mult în evidență faptul că adevărurile întâmplătoare ale unor sisteme de psihologie au prea puțină valoare, deoarece fac parte dintr-un sistem mai complex, întemeiat pe premise false, din cauză că e racordat la întreaga perspectivă anti-creștină asupra omului.

În plus, mă întreb dacă se accentuează îndeajuns faptul că diferitele curente ale „modernismului” nu numai că nu sunt în stare să reziste vreunei analize, dar, în intențiile lor fundamentale, nu sunt deloc științifice – cu alte cuvinte, predispoziția anticreștină domină deja în mare măsură descoperirile de tot felul. (Oare acest lucru va fi mai evident atunci când darwinismul se va instaura oficial? – spun asta deoarece e clar că evoluția constituie „răspunsul” cel mai la îndemână pentru cei ce caută cu disperare să explice natura lucrurilor fără Dumnezeu.)

Din nou, nu cumva Marx - alături de Freud și Darwin – face parte dintr-un trio care formează adevăratele rădăcini ale războiului împotriva adevărului revelat? Influența lui a fost canalizată către Răsărit, iar Vestul a fost realmente lăsat în primul rând în voia lui Darwin și Freud; dar în peisajul general cu siguranță că el ocupă un loc al său. Mai e de remarcat faptul că freudieni precum Erich Fromm ar trebui să facă un efort deosebit pentru a-l reabilita în Vest pe Marx ca „umanist”.

Am mai fi avut și alte lucruri de spus, fără legătură cu materialul pe care l-ai trimis, dar camionul care va duce scrisoarea pleacă în cinci minute, așa că va trebui să revin mai târziu. Iartă-mi graba! Transmite-le lui Ian și Susan salutările noastre. Am avut o zi foarte bună de Praznicul Sfântului Herman. Roagă-te pentru noi!

[1973]

31 Ianuarie/13Februarie 1973

Salutări în Domnul nostru Iisus Hristos. Iartă-ne te rog obișnuita și lunga tăcere, dar efectiv în ultima vreme am fost copleșiți de evenimente. Tocmai m-am întors din Seattle unde, la cererea părintelui Nichita, am stat trei zile pentru a purta o discuție serioasă cu părintele Pantelimon – asupra căruia voi reveni mai jos.

Noul *Nikodemos* a sosit și arată bine; articolul despre Freud ar trebui să stârnească o reacție interesantă.

Articolul „Evoluția” pentru numărul următor ni se pare bun și el, destul de cuprinzător și la obiect și cred că nu există ceva la care părintele Pantelimon și alții să ridice obiecții (Îți voi spune mai jos ce am adunat de la ei). Totuși articolul ar putea fi îmbunătățit prin lărgirea mai multor puncte:

Menționezi „orice formă de evoluție”, și precizezi: „evoluție fizică atee sau evoluție spirituală”. Cu toate acestea, articolul tău este efectiv îndreptat aproape în întregime împotriva evoluției fizice ateiste și a absurdităților sale, iar unii oameni ar putea găsi prilej și să spună că nu te-ai apropiat mai mult de formele mai „rafinate” ale evoluției spirituale sau teiste. Desigur, într-un articol așa de scurt, temele nu pot fi dezvoltate prea mult, nu le poți adânci îndeajuns, dar poate că o propoziție sau două adăugate la el va arăta de ce nu pot fi luate în serios și de ce nu sunt ceva mai „rafinate” (adică atât de neclare și confuze!). Astfel, „evoluția teistă”, așa cum îi înțeleg eu rațiunile, este invenția unor oameni care, de teamă ca evoluția fizică să nu fie de fapt una „științifică”, Îl ignoră pe Dumnezeu în diferite etape ale procesului evolutiv, pentru a nu fi dați de-o parte, pentru a conforma „teologia” cu „cele mai noi descoperiri”. Dar acest fel de inteligență artificială este numai pe gustul celor mai vagi și mai confuze minți: nu mulțumește nici știința, nici teologia, ci doar amestecă cele două domenii.⁷⁶

Din nou, evoluția „spirituală” aplică „concluziile” evoluției fizice atee la tărmurile „spirituale” și ajunge la rezultate îngrozitoare, inacceptabile din punct de vedere științific și teologic; o amestecătură și o confuzie ce nu se poate ascunde decât după un jargon fantastic á la Teilhard de Chardin. Ambele tipuri de evoluție depind în întregime de acceptarea evoluției fizice, iar dacă aceasta se dovedește a fi greșit concepută, ele vor cădea; pe deasupra se și contrazic pe sine, deoarece toată intenția și întregul scop al teoriei evoluției fizice este să găsească o explicație a lumii, dar fără Dumnezeu; altfel spus, evoluția fizică este atee prin natura ei și devine ridicolă atunci când „teologii” aleră după cea mai nouă teorie „științifică” pentru a nu rămâne în urmă timpului. Mai mult, „dumnezeul” evoluției teiste sau spirituale nu este Dumnezeul Creștinismului Ortodox!

Mă tem că irolesc prea multe cuvinte pe această temă, dar tu ar trebui să-i spui cititorului ceva mai mult legat de celelalte feluri de evoluție, anume de ce nu pot fi acceptabile. Desigur că punctul central e acela după care evoluția nu este de loc „științifică”, ci mai degrabă un soi de teologie science-fiction, produs al unei credințe (o credință atee, dar totuși credință). Că acest fapt este încă așa de larg acceptat ne dovedește clar cât de jos a căzut astăzi nu numai teologia, ci și simpla, sănătoasă percepere a realității. (Încă mi-l mai amintesc pe profesorul meu de zoologie din anul întâi dezvoltând la infinit „marile idei despre om”: pentru el, cea mai mare idee pe care a inventat-o omul vreodată a fost ideea de evoluție..., cu mult mai mare, credea el, decât „ideea de Dumnezeu”).

Termini apoi cu o referință la „Evanghelia nebuniei” – care ar putea, în mod necugetat, să-i facă pe unii cititori să creadă că, în definitiv, tu admiți faptul că, într-un fel, evoluția nu e chiar lipsită de noimă și că trebuie să ai o gândire superioară, mai spirituală pentru a-ți da seama că nu are noimă. Nu. La orice nivel, de la bunul simț în sus, evoluția e lipsită de orice noimă. Iată în ce nebunie evidentă și iremediabilă cad cei ce vor să cugete fără Dumnezeu!

Deși scurt, articolul este excelent, folosind cu înțelepciune citate din Darwin și alții. Probabil că vei stârni numeroase discuții în acest sens. Poate că într-o zi vei reuși să concepi un articol mai detaliat asupra evoluției, cu numeroase citate adunate atât din tabăra evoluționistă (arătând credința lor naivă și gândirea lor contradictorie) cât și din cea a criticii sănatoase, pentru a oferi o sursă de referință pentru cei care vor să se

⁷⁶ S-a dovedit că aceasta era chiar poziția adoptată de părintele Pantelimon și de alții care i s-au alăturat prin scrierile lor.

gândească serios la subiect. În general, oamenilor le este atât de teamă să-i provoace pe oamenii de știință pe „teren propriu”, încât se tem să între în acest subiect; puțină gândire limpede, așa cum arată micul tău articol, poate dispersa mult din această frică și ceață care copleșește problema.

Apropo, în articolul despre Marx ar fi bine să aduci niște exemple din sistematica cruzime sovietică, pentru a arăta partea practică a marxismului: ceea ce reprezintă „omul nou” a lui Marx, imediat după ce toate „superstițiile” creștine și religioase au fost abolite. Ai cumva citate din Marx referitoare la ideea lui despre „violență” și rolul ei în formarea „omului nou”? Ori ceva din afirmația lui Lenin conform căreia întreaga lume ar trebuie să devină o unică fabrică fără scăpare, unde toți dizidenții vor fi zdrobiți ca niște viermi? Ai de gând să pomenesci ceva și despre hiliasm, de care e pătruns de fapt marxismul? Marxismul e altceva decât ceea ce afirmi în primele două secțiuni. În el putem vedea clar semnificația „ideilor moderne”, „lupii” de care vorbești, ceea ce produc ele atunci când sunt aplicate sistematic.

Am fost trei zile în Seattle unde am purtat discuții utile și deschise cu părinții Pantelimon, Efrem și Nichita. Am plecat foarte liniștit, deoarece am constatat că ne aflăm cu toții pe aceeași cale a marii bătlăii a vremurilor noastre, că duhul și preocupările noastre sunt esențialmente aceleași și că ocazionalele diferențe dintre noi, în atitudini sau abordări a unor probleme, nu ating deloc acordul spiritual⁷⁷. Părintele P. este o personalitate foarte puternică: are abordări foarte serioase chiar și în cazul unor lucruri ce par de o importanță secundară (de pildă, giulgiul din Torino⁷⁸) care, se înțelege, ar putea pricinui neînțelegeri și conflicte. Dar ar fi o crimă dacă cineva dintre noi ar permite ca asemenea diferențe secundare să distrugă înțelegerea noastră în punctele esențiale, în special marile armate ale pseudo și anti-Ortodoxiei care ne înconjoară, dar și obositoarea inerție și ignoranță care există chiar în interiorul Bisericii din Diaspora. Părintele P. era același ca și cel de acum mai mulți ani, și credem că ne-ar putea sugera ceva pe care l-am fi putut gândi sau tipări altfel de cum o facem acum. Atunci când el sau părintele Nichita îți fac sugestii, sunt sigur că nu simt nici cel mai mic îndemn de a te presa în vreun fel, ci doar oferă niște sfaturi sincere și cu bună intenție, pe care trebuie să le iei ca atare și nu ca o pe încercare de a te presa sau a-ți porunci.

Părintele P. a pomenit câte ceva despre chestiunea evoluției (nu i-am spus nimic despre viitorul tău articol despre acest subiect), ceea ce mi-a fost îndeajuns pentru a afla, cred, atitudinea și temerile lui personale.⁷⁹

Îngrijorarea lui asupra „fundamentalismului” pare să-și aibă originea în temerea că, în lupta împotriva evoluționismului, ortodoxii s-ar putea coborî la același nivel al presupuselor argumente „științifice” pro-evoluționiste și, astfel, de aici ar putea urma polemici nesfârșite asupra dovezilor oferite de fosile, asupra înțelesului exact al celor *șase zile* etc. Desigur că el are dreptate când spune că punctul de vedere ortodox asupra subiectului nu trebuie să se situeze la nivel științific, ci teologic; dar am înțeles și că el nu este deplin conștient de netemeinicia dovezilor „științifice” care favorizează evoluționismul, fapt care-l face să se teamă foarte mult, devenind circumspect asupra întregului subiect. Da, trebuie să ne menținem punctul de vedere la un nivel superior sau teologic; dar putem de asemenea dinamita acele dovezi științifice care nu au nici un sens, fiind efectiv doar rezultatul unor prejudecăți oarbe și al unor teologhisiri sub acoperirea științei⁸⁰.

Părintele Nichita a anunțat într-o publicație recentă că va tipări o scrisoare despre „evoluție”, ce va cuprinde o parte din scrisoarea părintelui Efrem către tine! Mi se pare un lucru nechipzuit, iar părintele P., auzind de această intenție, i-a pus capăt imediat. În general, am observat că părintele Pantelimon este destul de dispus să se intereseze de subiecte asupra cărora nu e bine informat, gata să-și schimbe oricând părerile.

Cred că până acum ai devenit iar tată! Fie ca Dumnezeu să binecuvânteze primele zile ale copilului și să-

⁷⁷ Încrederea părintelui Serafim în acest „acord spiritual” nu va corespunde realității (vezi mai departe) [n. tr.].

⁷⁸ Giulgiul din Torino este o relicvă despre care se crede că este pânza cu care a fost învelit Iisus Hristos la moartea Sa. Este cunoscut încă din secolul XIV și păstrat în catedrala din Torino din 1578. Înfașșează o imagine (ce se distinge mai clar atunci când este folosit un negativ fotografic) ce reprezintă fața și spatele unui trup uman rănit care par să corespundă stigmatelor lui Iisus. Controversa asupra autenticității vine din folosirea independentă (în 1988) a testelor cu radio-carbon de către trei centre de cercetare la care au fost supuse părțile din pânza respectivă. Rezultatele au indicat faptul că giulgiul a fost făcut cu mult timp după Hristos (aceste teste au fost contestate de unii oameni de știință). Chestiunea modului cum a fost imprimată imaginea trupului pe giulgiu rămâne deschisă [n. tr. - după *The Wordsworth Dictionary of Beliefs and Religions*, Wordsworth Editions Ltd. 1995, p. 539].

⁷⁹ Părintelui Pantelimon îi era teamă că dacă noi, ortodocșii, am fi devenit critici în oarecare fel la adresa teoriei evoluției, alții ar fi crezut că avem o mentalitate fundamentalist-protestantă și, din acest motiv, nu ne-ar mai fi luat în serios nici în cazul altor subiecte. Auzind că mă gândeam la un articol pe acest subiect, părintele Pantelimon i-a cerut unuia dintre monahii săi, părintele Efrem, să-mi scrie o scrisoare prin care să-mi explice că viziunea ortodoxă asupra creației, așa cum o găsim în Geneză, nu contrazice teoriile evoluționiste.

⁸⁰ Asemenea „teologhisiri” pline de prejudecăți se întâlnesc și în spațiul teologic (ortodox) românesc. Vezi mai departe [n. tr.].

I (o) ajute în toate zilele vieții lui!

Cel de-al doilea copil al nostru, Felicity, s-a născut pe 8 februarie.

În legătură cu părintele Pantelimon și chestiunea evoluției, am observat că întregul ton [al discuțiilor - n. tr.] care venea de la părintele Pantelimon și adepții lui avea mai puțin de-a face cu evoluția, cât cu ceea ce eu am numit atitudinea unui „om influent”, izvorând dintr-o dorință sau nevoie de a-i controla și manipula pe ceilalți. Cât despre reacțiile părintelui Serafim de după călătoria sa: părintele Serafim nu era un om naiv, dar el efectiv, și adesea eroinic, practica virtuțile evanghelice voind întotdeauna să gândească bine despre alții în toată vremea și în toate circumstanțele. În cele din urmă, el și-a revizuit – ce-i drept, nu foarte repede sau ușor - considerabil părerile sale despre părintele Pantelimon și ceilalți.

13/26 Februarie 1973

Salutări în Domnul nostru Iisus Hristos. Doar o mică notă – fiindcă ai zis că s-ar putea să tipărești separat articolul lui E. despre Giulgiul din Torino, am reușit în sfârșit să-l citesc ieri, așa repejor, dar destul pentru a-mi da seama că nu trebuie tipărit așa cum este, pentru mai multe motive:

(a) Motivul cel mai convingător: este evident că a fost scris pentru Romano-catolici⁸¹ și conține un număr de fenomene și expresii latine. În forma aceasta de acum ar stârni mânie printre mulți ortodocși, făcându-i să creadă că orice posibilitate ca Giulgiul să fie ortodox este exclusă!

(b) În al doilea rând, cred că se pune un accent prea mare pe dovezile științifice [ale Învierii] în favoarea Giulgiului. Cum poate știința stabili un adevăr așa de non-științific?! E adevărat, cu ajutorul unor dovezi secundare se poate întări cumva faptul Învierii lui Hristos – dar cu condiția să avem și alte temeieri decât cele științifice pentru a accepta Giulgiul. Cunoașterea „științifică” este prin natura ei o formă a cunoașterii umane pe care te poți bizui cel mai puțin, un veritabil subiect de revizuire și decepție, fără a mai menționa posibilitatea reală a unor falsificări demonice.

(c) În articol se acordă o atenție foarte scăzută pentru ceea ce este crucial din punct de vedere ortodox, identificând efectiv Giulgiul cu un odor sfânt ortodox. Este deosebit de important ca punctul de vedere ortodox asupra Giulgiului să fie unul clar și definitiv; abia după aceea putem afirma că devine impresionantă confirmarea științifică. Dar a întemeia întreaga argumentație pe dovezile științifice mi se pare foarte riscant.

Am spus toate acestea nu pentru a tăia aripile cuiva! – ci doar am vrut să accentuez faptul că pentru a intenționa să faci Giulgiul convingător pentru mulți ortodocși, mai mult decât o face dovada științifică, trebuie să ai în vedere tot contextul ortodox. Trebuie găsit, de exemplu, un răspuns satisfăcător pentru cei ce cred că nu poate fi autentic deoarece nu există vreo sărbătoare ortodoxă sau vreo slujbă consacrată acestuia. Toate acestea necesită chibzuință și cercetare, iar o prezentare prematură a problemei nu va face decât să afecteze încercarea de a-l face acceptat.

Roagă-te pentru noi – suntem încă pe ultima sută de metri cu *Orthodox Word*; Oficiul Poștal ne-a dat termen până la 1 iulie (...).

Din păcate, înainte să apuc să transmit toate aceste informații autorului/oarei articolului, ea deja îl tipărise și îl trimise tuturor celor din lista noastră de abonați! Am fost foarte mâhnit să aflu acest lucru, deoarece obiecțiile părintelui Serafim erau potrivite și bine gândite și ar fi putut fi încorporate în articol fără nici o problemă. Cu toate acestea, acum eram deja amestecați în publicarea a ceva ce nu putea face decât să aducă mai multă vătămare cauzei Giulgiului decât îmbunătățire. Mă supărasem atât pe autor cât și pe mine, dar nu am stat degeaba și i-am spus și părintelui Serafim.

25 Februarie / 10 Martie 1973

Doamne Sfinte, cred că te simți groaznic! Deci așa, Cel Rău te-a împresurat. Pentru o așa încercare, acum nu mai folosește la nimic să descoperim toate cauzele care au pricinuit-o, atât demonice cât și umane; ceea ce e esențial e să supraviețuiești și să fii în stare să mergi mai departe, trecând în siguranță prin toată depresia și tristețea și încrezându-te în Dumnezeu, Care ne poate trece de orice necaz.

⁸¹ De fapt, acest eseu despre Giulgiu nu a fost scris pentru romano-catolici, dar totuși conținea referințe latine împotriva cărora obiecta părintele Serafim – fiind un bun exemplu al faptului că nu am reușit să mă lepăd de „bagajul” exterior romano-catolic, așa cum îl numea părintele Serafim, și să dobândesc un mod ortodox mai desăvârșit de privire a lucrurilor.

Ce să mai zic de articolul despre Giulgiu? Din fericire, în ultimele câteva zile, am avut un vizitator, un tânăr convertit, care a venit de la Mitropolie acum mai mulți ani și e foarte sensibil la misiunea de astăzi a adevăratei Ortodoxii (apropo, îi place foarte mult *Nikodemos*). I-am „pus la încercare” concepțiile sale:

Prima - Giulgiul însuși, despre care a citit una sau două cărți, îl acceptă ca autentic.

A doua - legat de ce crede el despre respingerea fățișă Giulgiului de către părintele Pantelimon: cu toate că-l respectă foarte mult pe părintele P., bănuiește că această atitudine ar putea reflecta mai mult decât orice altceva puternicul său sentiment anti-latin. El ar vrea să vadă ce argumente are împotriva lui.

A treia - ce crede el despre manuscrisul lui E., pe care l-a citit aici pentru prima dată: spunea că articolul și maniera sa de abordare i-a făcut o impresie destul de plăcută, deși ar prefera să vadă totul prin documente. În general, spunea că ar saluta totuși publicarea lui de către un editor ortodox, în forma unor preliminarii sau a unui studiu experimental. Când i s-a spus că deja se tipărise, se întreba dacă n-ar fi posibil să se retipărească cel puțin pagina 12, lăsând de-o parte referințele romano-catolice.

Ei bine, iată opinia unui om, și ti-am redat-o și ție deoarece este opinia tipică a unui cititor conștiincios al lui *Nikodemos*. Ideile lui sunt relativ aproape de ale noastre. Voi adăuga doar câteva remarci.

De ce referințele romano-catolice sunt așa de criticabile? Zic aceasta nu atât din pricina faptului că unii oameni se vor „plictisi” la acest capitol (e o chestiune secundară), cât pentru aceea că aceste referințe contribuie la „poluarea” atmosferei ortodoxe de care e înconjurat cititorul, făcându-l să se jeneze și chiar să se îndoiască din cauza lor ori făcându-l chiar să accepte unele tradiții pur romano-catolice ca și cum ar fi autentice – ceea ce e foarte grav, și așa bietul nostru popor ortodox este deja destul de latinizat.

În concluzie: orice ai alege să faci, problema Giulgiului și a acceptării lui printre creștinii ortodocși rămâne, desigur, una deschisă. Indiferent de ce ai putea să scrii, nu cred că-l va convinge cu nimic pe părintele Pantelimon (deși este de presupus că o investigație completă a slujbelor bisericești și a istoriei lor l-ar putea convinge – în chestiuni ca acestea el și-a mai schimbat și altădată părerile). Articolul lui E. are unele puncte bune, altele mai puțin bune; folosește-l așa cum te îndeamnă conștiința. Nu fă nimic în privința lui atâta timp cât conștiința ți-e tulburată sau ai dubii care te chinuie într-un fel sau altul – lasă întâi ca lucrurile să se liniștească astfel încât să poți gândi și acționa cu limpezime. Desigur că oricine poate acționa „greșit” chiar având un cuget limpede! Dar chiar și așa, nu e o greșeală fatală atâta timp cât inima și mintea rămân deschise și au în vedere în primul rând lucrurile esențiale. Nu-ți fă nici o grijă, vei fi binevenit la smeritul nostru schit indiferent de atitudinea ta față de Giulgiu sau de argumentele tale în favoarea lui. Suntem cu toții oameni supuși greșelilor, iar aici avem de-a face cu chestiuni supuse interpretării personale. Îclinăm a fi de acord cu tine în privința autenticității lui, dar dacă cumva nu ne vom potrivi, nu te vom excomunica de la noi, ci doar vom aduna cele mai puternice dovezi pe care ți le vom prezenta la momentul potrivit.

Măine este Duminica Iertării și începutul nevoițelor Postului. Eu și părintele Herman ne plecăm în fața ta și a Suzanei și te rugăm să ne ierți dacă v-am greșit în vreun fel cu ceva, în cuvânt, în faptă sau în gând. Să ne ierte Dumnezeu și să ne miluiască pe toți!

Fără să-l cunosc prea bine în acea vreme, părintele Serafim a devenit atât de intrigat de problema Giulgiului încât a început să citească unele cărți legate de acest subiect. La începutul anilor '80, după ce finalizase deja mai multe proiecte editoriale, s-a reîntors la problema Giulgiului scriind un articol de sinteză destul de bogat asupra subiectului sau, mai degrabă, un șir de articole pentru viitoarele numere ale revistei *The Orthodox Word*. Am văzut această sinteză, era remarcabilă. Din nefericire a murit înainte de a o dezvolta mai mult.

20 Martie/2 Aprilie 1973

Ne-am bucurat mult la auzirea veștii Botezului lui Felicity. Dumnezeu să vă țină totdeauna în starea de trezvie și mulțumire pentru Darurile Sale! Cu toate acestea, cât de puțin suntem conștienți de uriașele Sale binefaceri față de noi! Așteptăm cu nerăbdare să te vedem în această sâmbătă, de Bunavestire. Duhovnicul nostru, arhimandritul Spiridon, s-ar putea să vină aici pentru a săvârși Dumnezeiasca Liturghie, cu toate că cel mai adesea, la asemenea sărbători, trebuie să slujească în Palo Alto, așa că nu contăm prea mult pe venirea lui.

Suntem de asemenea nerăbdători s-o vedem pe E. și pe copiii ei. Ce zi frumoasă pentru creștinii ortodocși pentru a fi împreună! (Este și ziua când Vlădica Ioan m-a hirotonit citeț pe mine, iar pe părintele Spiridon, arhimandrit).

31 Martie/13 Aprilie 1973

Am inclus materialul pentru lunile mai și iunie pentru *Nikodemos*. Chiar nu avem nici un comentariu. Totul arată bine – proaspăt și de folos. Privind fugitiv la articolul despre evoluție, în forma lui tipărită, înțeleg ce vrei să spui prin „oboseala” de a scrie asemenea articole „controversate”. Câteodată am avut simțăminte asemănătoare. Cu toate acestea, este nevoie de unele articole ca acestea, iar articolul despre evoluție are cu siguranță un rol important mai ales pentru că puțini oameni se aventurează să scrie ceva direct despre asemenea subiecte. Poate că articolul suferă pe alocuri de o concizie prea mare (fapt care reclamă nevoia unui articol mai lung pentru viitor), dar, cu toate acestea, aceste lucruri trebuie spuse!⁸²

În weekend-ul trecut (Bunavestire) o stare de bucurie ne-a cuprins pe toți. Fie ca Dumnezeu să facă să răsară roade duhovnicești din aceste vlăstare ortodoxe (poporul), fiecăruia după cum îi arată Dumnezeu!

Reacțiile adepților părintelui Pantelimon la broșura noastră despre Giulgiu și la articolele noastre despre evoluție continuă să apară și acum. Reacțiile nu erau de apreciere. Reușisem într-un fel să punem degetul pe rană. Această reacție nestăpânită îi revela părintelui Serafim ceva despre „grecii” noștri. Era primul indiciu că ceva „nu era în regulă”, așa cum ar fi spus el.

Miercurea Luminată, 1973

Hristos a Înviat! Suntem încredințați că tu și familia ta ați petrecut un Paște binecuvântat. Aici am întâmpinat o zi liniștită și cu pace după ce mai înainte am fost în „lume” pentru a primi Sfânta Împărtășanie; acolo am fost foarte impresionați de profunda legătură duhovnicească care ne unea pe noi, așa-ziii „locuitori ai pustiei”, cu simpli credincioși ruși, cu cei convertiți care sunt sinceri și râvnitori și cu întregul și adevăratul popor ortodox de astăzi.

Am primit de la părintele Nichita copiile celor două scrisori pe care ți le-a trimis și care pentru noi au fost foarte dezamăgitoare; în mod sigur pe-a doua a scris-o după ce a primit detaliata noastră pledoarie în favoarea ta. Așa cum bine știi, noi i-am privit întotdeauna pe părinții Nichita și Pantelimon și opiniile lor cu toată admirația. Dar credem că trebuie să-i privim pe toți creștinii ortodocși sinceri și râvnitori cu aceeași admirație fără a ne alătura vreunei tabere sau partide. Iar ceea ce e foarte clar, așa cum îl vedem noi, e faptul că, spre deosebire de tipărirea unui text nelipsit de referințe latine, tu nu ai făcut nimic vrednic de o așa ocară, al cărei efect, indiferent de intenție, nu poate decât să-ți pricinuiască o mare descurajare.

Lasă-i pe aceia care doresc să primească orice părere a părintelui Pantelimon..., este dreptul lor în care noi nu vrem să ne amestecăm. Dar a accepta aceste păreri (atât chestiunea evoluției cât și cea a Giulgiului ridică desigur multe întrebări, în care caz părerea deține un loc destul de mare unde să se manifeste, respectiv perspectiva asupra lor, etc.) și a bătea pe cineva la cap cu ele doar pentru că nu e de acord – ni se pare un lucru nepotrivit.

Legat de evoluție: ei o privesc ca pe ceva neimportant, și e evident că nu se frământă prea mult asupra ei. Indiferent de vederile lor asupra evoluției înțeleasă ca „ipoteză” științifică, acestea sunt fără îndoială niște opinii vagi, ei necrezând că ar exista vreo legătură între aceasta și ceva teologic. Pe de altă parte, tu crezi că întreaga chestiune a evoluției este destul de adâncă - având importanța ei, fapt ce poate avea implicații periculoase pentru curăția credinței, chiar dacă acum nimeni din Biserica Ortodoxă nu încearcă în mod deschis să răstoarne vreo dogmă anume pe baza evoluției. Credem că ai dreptate, iar întreaga chestiune este una în mare parte filosofică (cu implicații teologice). Dar chiar presupunând că ai accentuat peste măsură importanța evoluției – chiar și atunci noi vom rămâne pur și simplu șocați de usturătoarea replică a părintelui Nichita (al cărui discurs implică în permanență o amenințare cu „demascarea” ta scrisă pentru niscai păcate viitoare!) care pare lipsită de orice măsură, indiferent de vreo posibilă scăpare a articolului tău.

⁸² Mai târziu, părintele Serafim a propus scrierea unei cărți întregi despre aceste subiecte. Sinteza am făcut-o împreună, am împărțit-o și am început să scriem niște preliminarii, fiecare în secțiuni separate. El se ocupa de contribuția patristică, eu de cea științifică. Din nefericire el a murit înainte de finalizarea cărții. Unele dintre materialele și notele părintelui Serafim legate de acest subiect au fost în cele din urmă culese și publicate de St. Herman of Alaska Press sub titlul - *Genesis, Creation and Early Man*, Platina 1999, [ed. rom. Ieromonah Serafim Rose *Cartea Facerii, Crearea Lumii și Omul Începuturilor*, traducere Constantin Făgețan – Editura Sophia, București, 2001]. Asupra acestui subiect, ca și în cazul Giulgiului și a altor subiecte care i-au atras atenția, părintele Serafim s-a aplecat cu minuțiozitate și spirit academic, citind tot ce-i cădea în mână, oricât de controversată ar fi fost tema.

Legat de Giulgiu: din nou ne aflăm în fața unei chestiuni deschise diferitelor accente, evaluări etc. Părintele Nichita a pus câteva întrebări cărora trebuie să li se răspundă de-a dreptul printr-o apologie extinsă a Giulgiului (cu toate acestea, încă sunt unele întrebări ridicate de bunul simț și logică și nu de „revelație”), dar totuși nu se poate spune că a afișat o atitudine negativă asupra Giulgiului. Sunt într-adevăr multe alte probleme ce vin din cealaltă tabără, cărora nu știu dacă le pot da vreun răspuns. Așa cum știi, suntem adesea înclinați să ne bizuim mai mult pe dovada științifică; cu toate acestea, dovada științifică în cazul Giulgiului este atât de puternică încât nu poate fi evitată, drept care nu e recomandat să respingem pur și simplu Giulgiul fără a avea o dovadă mai bună împotriva lui decât cea a părintelui Nichita (care, ca și toate dovezile negative, este destul de neconcludentă) fără măcar a examina acea dovadă științifică. Conform unei abordări ca aceasta, ar trebui ca toți să încetăm cu totul să mai gândim și să urmăm tot ceea ce spune „șeful” – singura problemă fiind aceea că, indiferent de cine este acest „șef”, este și el om, cu patimi și prejudecăți foarte asemănătoare cu acelea pe care și noi, ceilalți, le avem!

Dar dă-mi voie acum să trec direct la subiect. Este evident că violența cu care a reacționat părintele Nichita arată faptul că ceva mai adânc decât evoluția sau Giulgiul e implicat aici, și credem că știm despre ce e vorba: autoritatea. Evident, pentru părintele Nichita, părintele Pantelimon este autoritatea și, de aici, observăm că el așteaptă ca toți ceilalți să fie de acord cu el. Anul trecut ai fost foarte îngrijorat în privința aceasta, iar noi încercasem să-ți spulberăm temerile întemeindu-ne pe propria experiență, deoarece așa cum spuneam atunci, părintele Pantelimon nu a încercat niciodată să ne influențeze opiniile în vreun fel oarecare pe care l-am fi putut observa. Bineînțeles, este de asemenea adevărat că atunci când Frăția noastră se întemeiease, iar *Orthodox Word* se tipărea, el încă nu se alăturase Bisericii Ortodoxe Ruse din Diaspora, drept pentru care ne putem considera superiorii lui. De asemenea, părintele Herman îl cunoștea cu mulți ani înainte de aceasta, încă de când era tânăr și necercat (ca să nu spunem mai mult) în chestiuni legate de dioceze, etc.

Din păcate, e trist să vezi cum reiese foarte clar pricina pentru care părintele Nichita a vrut să facă cu ceva vreme în urmă o fuziune între revista lui, *Mărturia creștin-ortodoxă* [*The Orthodox Christian Witness*] și *Nikodemos*. În acea vreme, după câte îmi amintesc, îți dădusem din nou același sfat: să-ți păstrezi independența, iar acum nu putem decât să ți-l repetăm. Dacă atunci ai fi cedat acelei ispite, mi-e teamă că până acum ți-ai fi pierdut curajul și ai fi renunțat desăvârșit. Modul cum părintele Nichita privește contribuția *Nikodemos*-ului la misionarismul ortodox prin cuvântul tipărit este unul cum nu se poate mai greșit, și spunem aceasta cu mare mâhnire fiindcă noi îi iubim din tot sufletul pe părinții Nichita și Pantelimon și le admirăm lucrarea lor pentru Ortodoxie, care, de altfel, ni se pare destul de chibzuită în ciuda faptului că nici unul dintre noi nu e perfect. Nu avem nevoie de o „autoritate” infailibilă pentru a se pronunța în chestiunea Giulgiului sau a evoluției, ci de mai multă dragoste și înțelegere reciprocă; e prea multă minte aici și prea puțină inimă. Dacă într-adevăr Dumnezeu ne-a învrednicit să distingem adevărul dintr-o chestiune sau alta, mult mai clar decât ceilalți credincioși ortodocși, nu e nevoie să luptăm sau să amenințăm când e vorba de probleme de acest gen, ci numai să „grăim adevărul întru iubire”. Vom asculta cu toată bucuria și cu mintea deschisă orice dovezi autentice împotriva Giulgiului, dar n-are nici un rost să stăm așa degeaba și să ne lăsăm bătuți la cap cu opiniile (poate și sentimentele) unora asupra lui.

„Anti-latinismul” grecilor este de-a dreptul depășit. Își închipuie că în afară de ei toți sunt sub „influență latină”, pentru ei, de câteva secole încoace aproape toată teologia și spiritualitatea rusească și grecească a intrat în stare de putrefacție – toate acestea întrec orice măsură. Bineînțeles că pe ici pe colo se pot detecta niște influențe latine, dar dacă Ortodoxia s-a păstrat până acum, în general, aproape intactă, nu se poate spune că Protestantismul triumfă. Părintele Pantelimon nu vorbește cu autoritatea teologică pe care unii încă o mai au în Biserică, și nu poate fi considerat sub nici o formă un standard universal.

Sigur, părintele Nichita are dreptate în unele puncte, ...dar la ce bun să încerce să construiască un caz împotriva ta ca unui latin nevindecabil! Toți avem scăpările noastre, fie teologice sau de alt tip (la fel și părinții din Boston!); de aceea, de ce nu încercăm mai degrabă să inspirăm și să călăuzim pe calea cea dreaptă prin mijloace pozitive și prin exemple? Din păcate, simpatia lui pentru tine a fost spulberată de dezamăgirea sa conform căreia tu nu te supui autorității părintelui Pantelimon. Aceasta pare a fi toată povestea.

Toată această izbucnire nu ne face decât să ne întristăm, dar avem totuși satisfacția că ea a apărut acum și nu mai târziu. Probabil că părintele Nichita nu va mai încerca să te ajute, mai ales acum când ți-ai declarat independența prin scrierea unor articole asupra unor „subiecte tabu” (de fapt nu este chiar „Indexul” o născocire latină?!), dar tu nu trebuie să-l ții minte decât ca pe un „hazard profesional” al unui editor al Bisericii din Diaspora. Nu trebuie sub nici o formă să pornim vreun „luptă” împotriva lui sau a părinților din Boston, nici să formăm vreun „partidă” împotriva lor. Haide să ne vedem fiecare de treburile noastre personale, iar la

vreme de îndoială să ne bizuim pe sfatul altora și să ne încredem în harul lui Dumnezeu și în rugăciunile bineplăcuților Lui pentru ajutorul nostru. Cât de bine știa Vlădica Ioan cum să inspire și să călăuzească fără a tulbura duhul cuiva sau fără a-și impune cuiva părerea personală (și, cu toate acestea, el era mai teolog decât oricare dintre părinții din Boston). Să ne rugăm pentru toți și să ne urmăm calea pe care am ales-o.

Vom fi curioși să aflăm ce răspuns vei primi în urma articolelor despre evoluție și Giulgiu. I-am comunicat părintelui Nichita (înainte de articolul despre Giulgiu) faptul că, pentru noi, cauza unei mișcări misionare ortodoxe libere ne este atât de dragă încât nu ne temem de „greșelile” pe care le-ai putea face. În forma aceea, articolul despre Giulgiu, cu toate latinismele lui, a fost o greșală, dar mă îndoiesc serios că, în cele din urmă, va vătăma în vreun fel pricina apărării giulgiului, a cărui acceptare sau respingere în Ortodoxie trebuie până la urmă să fie hotărâtă în mod liber și de o manieră obiectivă. Faptul că latinii îl venerază sau nu - indiferent de evlavia cu care l-au înconjurat - nu ne afectează în vreun fel sau altul.

Duminica Sfântului Toma, 1973

Adevărat a înviat!

Acum că s-a așezat și praful puțin, totul arată ca și cum părintele Nichita a fost acela care s-a purtat ca un „convertit nebun”, în vreme ce tu, în constrângerea în care ai fost aruncat ai fost destul de echilibrat. Poate că toți am vorbit prea mult despre convertiți - cursele cărora le cad pradă fiind chiar aceleași cu cele în care poate cădea, și chiar cade, orice credincios!

Ieri am primit o scrisoare de la părintele Nichita. Nu scrie despre evoluție, Giulgiu sau *Nikodemos*, pur și simplu pentru că, la aceste capitole, diferențele dintre noi sunt atât de mari încât el încearcă să ne atingă folosind alte argumente, ceea ce arată că de câte ori încercăm să ne apropiem de el, pare să dea înapoi. Într-adevăr, așa cum i-ai scris, între noi există „serioase neînțelegeri”. Nouă ni se pare că aici se întâmplă lucruri grave, dar mi-e teamă că, cel puțin acum, nu se poate face sau zice prea multe despre aceasta. Pentru liniștea ta sufletească, noi te sfătuim să te îngrijești de cum „să ajungi la el” și, mai mult decât atât, pentru viitor e bine să-i acorzi cât mai puțină atenție. (Prin aceasta nu vreau să încurajez vreo atitudine de indiferență sau de răceală față de el, ci doar îți spunem că e bine să stai cât mai detașat posibil de o situație unde acum nu poate exista nici o nădejde de dialog!) Dacă grecii au într-adevăr de gând să preia o ideologie și să-și aroge dreptul de a ne porunci de pe acea poziție, ei vor cădea pur și simplu în cea mai mare capcană în care pot cădea niște convertiți și, de aici, pericolul îi paște și pe toți ceilalți. Dacă lucrurile vor merge astfel, mai devreme sau mai târziu nebunia lor va fi dată la iveală; dar, momentan, lasă-i pe toți ceilalți să stea de-o parte și să se implice în acțiunile lor cât mai puțin posibil sau chiar deloc. În noul număr din *Mărturia*, părintele Nichita scrie despre convertiți; ar fi un lucru tragic dacă el și părinții din Boston nu ar aplica acele cuvinte în primul rând la ei înșiși. Aceasta este ceea ce trebuie să facem noi toți atunci când intenționăm să învățăm pe alții (lucrare pe care cu siguranță că unii dintre noi suntem chemați să o facem, dar numai în cea mai desăvârșită smerenie).

Acum despre „teologi”: o parte din părinții din Boston au urmat cursurile seminarului Arhidiecezei grecești din Brookline [Holy Cross], care, recunosc ei, nu predau teologie ortodoxă. Teologia ortodoxă pe care o profesază au dobândit-o din diferite lecturi și mi-e teamă că nu de puține ori dau dovadă de lipsă de profesionalism. Părintele Mihail Pomazansky precum și alții din Jordanville (Mănăstirea și Seminarul Sfânta Treime) sunt teologi autentici, având la bază o școală și o tradiție sănătoasă. Părinții din Boston s-au auto-construit, iar noi am văzut deja destule exemple (în special atunci când încearcă să intre pe tărâm rusesc, loc în care se pierd cu totul) ale modului cum abordează unele puncte, pur și simplu pe baza unor impresii de moment sau toane, aceasta numai din pricină că le lipsește cu desăvârșire un background teologic. De asemenea, ei nu se încred în bătrânii ruși (și ne îndoim că s-ar bizui cumva pe sfatul unor bătrâni greci), din cauză că s-au aflat sub „influență latină”. Acestea sunt semne extrem de îngrijorătoare. Deși nu suntem „teologi”, noi urmăm școala din Jordanville, aflată în cea mai bună tradiție ortodoxă (care astăzi este pe nedrept și foarte defăimată), căutând adesea sfat la părintele Pomazansky și la alții, ale căror judecăți le credem și le respectăm, cunoscând astfel că ne situăm într-o bună tradiție ortodoxă fără a mai simți nevoia să ne încredem în socotințele noastre defectuoase ce tind uneori să aibă pretenția rezolvării tuturor problemelor. Părintele Pomazansky se pricepe cu deosebire la „influența latină”: acolo unde aceasta există, el o explică cu toată seriozitatea arătând de ce nu este ortodoxă, dar la el nu se observă acea revărsare emoțională care, din

păcate, umbrește interpretările părinților din Boston în această chestiune.

Nu văd de ce ne-am teme și am tremura în fața amenințărilor părintelui Nichita. Haide să așteptăm și să vedem dacă el sau părinții din Boston vor veni cu ceva despre evoluție sau Giulgiu, și dacă da, haide să cercetăm obiectiv și să vedem dacă are vreo valoare. Indiferent de ce ar mai putea afirma mai târziu vreunul dintre noi legat de aceste subiecte, aceasta trebuie să se facă cu calm, fără a da impresia că vrem să ne angajăm într-o controversă zgomotoasă. Trebuie evitate orice articole ce fac prea multe referințe la surse, sau ruperea unor propoziții din contextul lor original, sau orice intenții de tratare exhaustivă a problemelor pe care evoluția le-ar putea ridica pentru credință și pe care oamenii le privesc cu teamă. În cazul implicațiilor teologice, e bine să cerem sfatul părintelui Pomazansky sau poate altora, pentru ca prezentările pe care le facem să fie cât mai precis posibil. Un alt lucru important e maniera de abordare, care trebuie să fie una pe „limba” cititorilor. (Aceasta este probabil și explicația reacțiilor violente venite din partea părintelui N. – pur și simplu el nu era pregătit pentru o abordare așa de directă.) Ce ne scriu cititorii despre evoluție? O văd într-adevăr ca pe o problemă, sau poate că nu constituie o problemă, care e părerea lor și cum reacționează ei la articol?

Ca și în trecut, i-am acceptat și continuăm să-i acceptăm pe greci ca pe niște împreună-luptători pe calea adevăratei propovăduiri ortodoxe. Luptător e cel care nu se încrede în părerea sa, care nu le știe pe toate „mai bine”, care nu se consideră pe sine ca autoritate ultimă, care nu formează partide încercând să defăimeze pe oricine altcineva. *Dar dacă nu sunt luptători, ci numai „specialiști”, toate eforturile lor pozitive vor ajunge mai devreme sau mai târziu în ruină* [subl. trad.]. Biserica noastră din Diaspora a trecut prin multe experiențe de acest gen, a avut multă răbdare și a supraviețuit în ciuda celor care au apucat-o pe un alt drum.

Ai trecut prin ceva încercări în primul tău an, având la activ și câteva luni de eforturi misionare. Să știi că Dumnezeu îți trimite toate acestea pentru a te încerca și întări, dar și pentru ca altădată să știi să-i ajuți pe alții care se găsesc în aceeași situație. Credem că în acest moment nu simți că te afli așa de mult în mijlocul „furtunii”. Să sperăm că grecii o vor lăsa mai moale o vreme cu presiunile.

Legat de tot ce s-a întâmplat până acum, am vrea să ne apucăm mai mult de traducerea unor texte de bază. Acum avem un casetofon și, pentru că ni s-a alăturat și H., l-am pus să dactilografieze niște texte pe care le-am citit pentru înregistrare, traducând oral din limba rusă astfel încât să economisesc timpul pe care de obicei trebuie să-l cheltuiesc cu transcrierea și dactilografierea. Există un text foarte bun al părintelui Mihail Pomazansky despre dogmă în Ortodoxie⁸³, are două sute de pagini, o foarte bună introducere și un background pentru înțelegerea acestui important aspect. Presupunând că nu a fost încă tradus (lucru pe care îl vom afla în scurt timp), aș vrea să încep să-l traduc oral. Ai putea oare ca tu și Susan să ne ajutați la transcrierea lui?

Am obținut de asemenea o casetă ce cuprinde Acatistul Maicii Domnului cântat în Catedrala din San Francisco cu Vlădica Ioan slujind.⁸⁴ Cuvintele lui abia se înțeleg, dar familiara, dulcea voce, este acolo! Ești binevenit să-ți faci o copie când mai treci pe aici.

Părinții Herman și Serafim aveau o întregă și bine-gândită teologie despre cum să trăiești cât mai simplu, fără confort sau lux. Odată l-am bătut la cap pe părintele Serafim cu un casetofon cu baterie. Se uită întâi la mine, apoi la casetofon și spuse: „Bine, Dumnezeu ni l-a trimis, așa că ne vom folosi de el până se strică”.

Metoda de traducere a părintelui Serafim era aceea de a citi cu voce tare frașilor la mese, reușind astfel să economisească mult timp. Traducea *Teologia Dogmatică* a părintelui Mihail Pomazansky (și alte cărți) având în față un casetofon. Atât de fluentă era limba lui rusă încât putea să traducă simultan. Casetele ne erau apoi trimise pentru transcriere. Mai erau și alții care ne ajutau în această lucrare și, în final, întreaga lucrare urma să fie tipărită, cu toate că, din păcate, acestea au văzut lumina tiparului abia după moartea sa.

Întorcându-ne în Etna, prin harul lui Dumnezeu și rugăciunile părinților, am reușit să formăm o mică comunitate alături de o femeie laică convertită și familia ei. Citeam împreună Ceasul al Nouălea în fiecare după-amiază într-o mică clădire de pe proprietatea noastră, pe care am transformat-o într-o capelă particulară – fără altar sau iconostas, ci având doar un colț cu icoane și câteva candelă pentru priveghere. Având un caracter neoficial, nu părea să impresioneze foarte mult, dar nouă ne era foarte dragă.

1/14 Mai 1973

⁸³ *Teologia dogmatică ortodoxă (Orthodox Dogmatic Theology* – în rusește) de Protoprezbiterul Mihail Pomazansky, Holy Trinity Monastery, Jordanville, NY, 1963.

⁸⁴ Mai târziu, părintele Serafim mi-a spus că atunci când el și părintele Herman au ascultat pentru prima dată această casetă au izbucnit în plâns „pentru că nu ne așteptasem să mai auzim acea voce tocmai aici, în această parte a cerului”.

Hristos a înviat!

Ne-am bucurat mult să auzim de progresele ce le-ați făcut cu rugăciunea comună. Dumnezeu să vă întărească și să vă răsplătească cu daruri duhovnicești această importantă nevoie.

Într-o scrisoare de acum o lună, părintele Teodorit⁸⁵ ne-a comunicat faptul că părintele Pantelimon săvârșea lucruri necanonice (nu a spus ce anume). Părintele Teodorit s-a implicat în problema grecilor pe Stil Vechi; el a spus că: „poate scriu un articol pe această temă”. Ei bine, se pare că a făcut-o. Iar apoi, săptămâna trecută am primit pe calea aerului o broșură de 32 de pagini în limba greacă de la Alexander Kalomiros – în ciuda faptului că nu cunoaștem deloc această limbă, am reușit totuși să discernem pe pagina întâi numele părintelui Pantelimon. Nu prea înțelegem despre ce e vorba, dar fără îndoială că cea mai mare parte are de-a face cu împărțirea Greciei în două dioceze de credincioși pe Stil Vechi. Părintele Teodorit susține partea mai numeroasă pentru faptul că este „canonică”. Părintele P. susține cealaltă parte din cauza caracterului ei „rigorist”. Din ceea ce am aflat în ultima vreme, Biserica noastră este în comuniune cu ambele părți, dar nu știm ceea ce îi ține de fapt despărțiți. E foarte probabil ca, pentru tot ceea ce scrie, părintele Teodorit să aibă temeuri solide, dar va trebui să vedem întâi traducerea ca să vedem dacă într-adevăr este o dispută locală sau e ceva mai mult decât atât. E foarte probabil ca la mijloc să fie implicate niște „sentimente grecești”.

Cam tot în această vreme începusem să redactez un răspuns la o scrisoare a părintelui Efrem (din Mănăstirea Schimbarea la Față) prin care acesta critica o serie de articole de-ale mele asupra modernismului, numită „Lupi la ușă”. În timp ce-mi desfășuram cercetarea pentru a-i da un răspuns, mi-am dat seama că unele chestiuni precum evoluționismul sau Freud făceau parte dintr-un sistem global numit *umanism filosofic*. Așa că mă hotărâsem să includ în seria mea și aceste subiecte.

Acest lucru nu era deloc pe placul părintelui Pantelimon. Totuși, părintele Serafim, deși supărat că Mănăstirea Boston făcea atâta agitație, m-a încurajat foarte mult, îndemnându-mă din toată inima să continui aceste articole, nedându-se înapoi de la a fi și critic față de ceea ce scriam, ori de câte ori era necesar.

26 Mai/8 Iunie 1973

Doar o notiță. Am primit [articolul despre] „Umanism” și am de gând să fac niște comentarii mai lungi cu scopul de a-i da articolului mai multă energie. Voi lucra duminică la el iar luni îl voi trimite.

Ești binevenit să vii și să te cazezi în viitorul nostru arhondaric. Ai tot ce-ți trebuie? E bine să mai știi: acum avem de-a face cu un urs, care vine în fiecare noapte în preajma bucătăriei unde noi mai gătim și pui (poate că vrea și puii!). Nu e foarte mare, dar e foarte real. E sălbatic și nu e obișnuit cu oamenii, dar presupun că nu e periculos.

29 Mai/11 Iunie 1973

Atât eu cât și părintele Herman am citit articolul despre umanism, având amândoi aceeași impresie: luat în sine, fiecare punct este bine gândit, dar articolul este prea lung, încearcă să cuprindă prea multe citate și frânturi de gând ce par să-i rupă unitatea; luat în întregime, elementele lui nu se îmbină destul de coerent: la sfârșitul său, cititorul nu se alege decât cu o mulțime de păreri fără un deznodământ al lor – mintea cititorului va rămâne mai degrabă încurcată în firele filosofiei umaniste, iar spre final, acestea nu sunt suficient descurcate de o concluzie plină de convingere, clară și lucidă.

Având în vedere toate acestea, am citit din nou articolul, începând să mă gândesc cum să adaug niște clarificări: am rearanjat mai multe paragrafe, am adăugat niște sugestii pentru a da puțină forță începutului, și apoi mi-a venit în gând să-ți sugerez a scurta o mare parte din întreaga secțiune centrală, unde tratezi diferitele elemente ale umanismului, scoțând în evidență mai mult seria de trăsături principale. Dar nici aceasta nu a fost destul, așa că m-am întors înapoi și am citit primele două articole ale seriei, despre Freud și evoluție, iar de acolo m-am dus direct spre „Umanism”. Din toate acestea am tras concluzia că această secțiune este destul de diferită de primele două secțiuni: primele secțiuni tratau despre anumite chestiuni, fiind încheiate cu concluzii

⁸⁵ Un călugăr grec pe Stil Vechi de la Sfântul Munte.

hotărâte și clare, care nu lasă în urmă nici o îndoială, dar noul articol se ocupă cu un fenomen foarte complex, care se ramifică în diverse direcții repetând unele idei din secțiunile anterioare. E limpede că aceasta e realmente o introducere la umanism în general, ambele secțiuni constituind adevărate capitole într-un studiu despre umanism înțeles ca filosofie, care scoate în evidență întregul atac al „lupilor” din zilele noastre. De aceea, „Umanismul” nu trebuie să fie pur și simplu secțiunea nr. 3, ci mai degrabă un fel de sinteză, sau să ofere o perspectivă integratoare a tuturor secțiunilor de dinainte.

Pentru aceasta, îți recomandăm din tot sufletul ca, deocamdată, să lași deoparte întregul articol despre „Umanism”, oferind în schimb o altă secțiune pe o temă dată, ca de pildă „filosofia educației”, pe care ai promis-o pentru numărul viitor. Iar apoi, când vei fi terminat toate articolele respective pe care vrei să le pui, pune în continuare „Umanismul”, ca un sumar și o privire generală a întregului, numai să nu fie așa de lung ca aici. Noi am avut întotdeauna o regulă nescrisă pentru *The Orthodox Word*, și anume că subiectele controversate sau de dispută să nu ocupe mai mult de 50% dintr-un număr, pentru a păstra astfel un anumit echilibru, care e atât de necesar, și să ne împiedice, chiar la modul inconștient, de a ne înfierbânta prea mult de ceva prin a cărui analizare ne-am putea împătimi.

O altă chestiune: am auzit un comentariu sau două la primele două secțiuni, ceva de genul: „Ceea ce el afirmă despre aceste lucruri este destul de adevărat, dar oare ne dă el un răspuns la acestea?” Desigur, o parte din „răspunsul” pe care l-ai dat până acum este următorul: luați seama și țineți-vă copiii departe de aceste idei. Cu toate acestea, acest răspuns este total insuficient, iar dacă asta e tot ce poți oferi tu pe post de „răspuns”, unii oameni vor sfârși prin a spune că tu strigi doar „Lupul, lupul!”, drept pentru care nu vor lua cu suficientă seriozitate spusele tale. De aceea, cred că concluzia ce se impune pentru toată această serie trebuie să fie convingătoare și foarte clară, concluzie pe care cred că o și ai în minte: trebuie, cu toată hotărârea, ca, fie la sfârșitul ultimei secțiuni, sau ca o secțiune finală, să dai un răspuns: anume că ortodocșii, înconjurați și deja înotând în marea filosofiei și practicilor umanist-seculare, trebuie să facă orice le stă în putință să-și creeze, chiar în acea mare, propriile insule, despărțite de lume, insule orientate practic și mental spre Dumnezeu, iar apoi să le arăți câteva moduri de lucru: lectura, slujbele, etc.

Iată cum se prezintă ideile noastre. Să ne comunicîți părerile tale despre ele. Vom putea vorbi despre acestea și despre altele când vei veni, cu voia lui Dumnezeu, de Pogorârea Duhului Sfânt. Roagă-te pentru noi.

Legat de discuția noastră de dinainte despre episcopi [referitoare la seria: „Ce este un Episcop?”], ne întrebăm dacă nu cumva ultima propoziție de la ultima pagină din numărul pe mai/iunie nu pune prea mult accent pe un punct pe care deja îl analizase, și destul de bine. Deja suntem în epoca „episcopilor lumești”, despre care a profetizat Sfântul Serafim, și deja vedem în multe locuri (în Rusia cu deosebire) o oarecare nesupunere ascunsă sau chiar fățișă față de unii episcopi, nesupunere care a devenit deja o necesitate spirituală, deși nu se justifică aproape niciodată pe vreun temei dogmatic sau canonic. Acest lucru schimbă cu totul regula pe care ai citat-o [despre supunerea față de episcopi], dar vai, există oameni care sunt nerăbdători să culeagă avantajele acestor „reguli”, nu pentru binele Bisericii sau al episcopilor, ci numai în scopuri personale. Oricum, totul depinde de interpretarea acestor reguli: fie în linii mari, cu inima, fie cu răceală, de aproape, sau calculat. Haide să nu dăm muniție anumitor farisei! Am spus destul?

22 Iunie/5 Iulie 1973

Iartă-ne întârzierea pentru înapoierea materialelor pentru noul *Nikodemos*, dar au sosit chiar la mijlocul celor mai aglomerate zile din an – când ne grăbeam să ajungem la Poștă înainte de termenul final pentru *Orthodox Word* (pe care abia am reușit să-l redactăm); în plus, am avut oaspeți! După aceasta, luni, jumătate din frăția noastră s-a dus la mormântul Vlădicăi Ioan de ziua comemorării sale, drum foarte obositor dar plin de roade.

Eu și părintele Herman am citit materialele pentru numărul pe iulie/august [din *Nikodemos*] și le-am găsit bune, avem doar câteva comentarii asupra unor puncte mai puțin însemnate:

„Lupi la ușă”: bun și la obiect, cu un accent pe aspectul practic care poate că-l va face general acceptabil. Numai câteva critici:

[Scrii că:] „O mulțime de Părinți au deplâns anii pierduți cu dobândirea unei educații”. Poți da un exemplu de Părinte care realmente „a deplâns acești ani”? E adevărat că s-au îndreptat către ceva mai folositor

sau au simțit deșertăciunea acestei educații, dar „au deplâns” e o expresie prea tare, în special pentru că, în general, ei au adunat tot ce era pozitiv în acea educație și s-au folosit de ea, cunoscând de asemenea ceea ce gândeau „înțelepții” acelei epoci etc.

Termenul „erezii” trebuie mai degrabă referit numai la acele concepții heterodoxe majore (erezia lui Nestorie, Arie, etc.) și nu aplicat diferitor părți mai mici desprinse din acestea, pentru a-și păstra în acest fel sensul său deplin⁸⁶. E adevărat, „bunătatea ființială a omului” este desigur o idee eretică, dar poate că ar fi mai bine să folosești o expresie mai puțin energică pentru a o descrie (ca de pildă: „care contrazice doctrina ortodoxă”), mai ales că e o discuție doar în treacăt, cum s-ar spune.

Legat de tot ce-am discutat cu ocazia ultimei tale vizite, sunt încredințat că te-ai liniștit. Mai presus de orice, să ne amintim cu toții că acești ani sunt pentru noi niște ani de aur, tocmai buni pentru a produce cât mai mult pentru secerișul Domnului! Cu voia lui Dumnezeu, voi începe lucru la casele cu *Teologia Dogmatică*. Când am vorbit luni în San Francisco cu Vlădica Antonie, el mi-a mai sugerat că ar fi bine să traduc comentariile la Evangheliile și Epistolele ale Arhiepiscopului Averchie – două volume destul de concise care se ocupă și cu principalele probleme care se ridică astăzi (în special cele legate de interpretările protestantă și catolică). Dar acesta este numai un proiect de viitor!⁸⁷

17/30 Iulie 1973

Am primit scrisoarea ta cu schema răspunsului către părintele Efrem, citind-o pe aceasta din urmă cu un puternic sentiment de ușurare. Ne pare că este foarte *fresh*, la obiect, fără nici un fel de ranchiună sau dorință de „a riposta”. Prin comparație, scrisorile părintelui Efrem par pline de o părere bună despre sine, debordând de „cărturărie”, de argumente și interpretări forțate și irelevante, respectiv de indisponibilitatea de a se desprinde de un piedestal al intelectualului autodidact, pentru a vorbi despre lucruri așa cum sunt. Fie ca Dumnezeu să lumineze aceste vase pentru a înțelege lucrurile în modul în care au fost scrise, fără a mai încerca din nou să le desfacem în bucăți de dragul unor dispute deșarte pentru dovedirea propriei dreptăți.

Avem de făcut doar câteva comentarii asupra unor mărunțișuri: arhimandritul Pantelimon din Jordanville [am pomenit în scrisoarea mea către părintele Efrem] e un om simplu, nu prea se aventurează să scrie ceva de la el, ci se folosește mai mult de tot felul surse. E foarte probabil ca „teologii intelectuali” să-l privească ca pe un naiv fără speranțe, dar, cu toate acestea, el a reușit să pună cap la cap surse importante. Mi-amintesc îndeosebi de acel diacon Lev P[uhalo] care odată a scris ceva prin care voia să-și exprime profundul să dispreț pentru *Veșnicile taine de dincolo de mormânt* [*Eternal Misteries Beyond the Grave*], dar și părintele Nichita pare să fie împotriva lor; cu excepția câtorva surse mai neinspirate (din publicațiile spiritiste rusești din secolul XIX!), noi nu am găsit ceva suspect în acestea. Pare din nou că e vorba de o problemă a diferitelor materiale adresate diferiților oameni, iar *Veșnicile taine* conține cu siguranță un mesaj potrivit pentru cei care îi acordă atenție.

Nu vrem să-ți descurajăm smerenia⁸⁸, dar cred că ar fi mai bine să nu fii așa de apologetic, altfel părintele E. se va bucura de șansa de a dovedi că pledezi vinovat pentru răspândirea ereziilor, chiar dacă neintenționat. Poate că ar fi mai bine să spui: „Dar Părinte, oare trebuie ca asemenea expresii să fie înțelese într-o manieră eretică? Vrem să le folosim într-o manieră ortodoxă...”

Bineînțeles, acest punct e unul în care ispita „agățării de amănunte” va fi mare, dovedind astfel că „teologia rusească” e plină de „influențe catolice” etc. – dar va fi interesant de văzut cum vor reuși să înlăture îndoielile legate de Sfântul Nectarie⁸⁹. Să sperăm că aceasta nu va mai inspira încă o „scrisoare” inutilă!

Cu toate că până acum am reușit să facem mai multe pelerinaje la schit, abia la începutul acestui nou an au

⁸⁶ La sugestia părintelui Serafim acest lucru a devenit regulă editorială pentru *Nikodemos* și, mai târziu, pentru *Orthodox America*, adică folosirea termenilor „erezii” și „eretici” cu economie dar și cu exactitate, astfel încât să nu punem pe gânduri sau să speriem chiar pe oamenii la care vrem să ajungem.

⁸⁷ În cele din urmă, părintele Serafim a reușit să traducă remarcabilele comentarii ale Arhiepiscopului Averchie la ultima carte a Noului Testament, aceasta fiind publicată după moartea părintelui Serafim sub titlul *Apocalipsa Sfântului Ioan: un comentariu ortodox* [cartea a cunoscut și o traducere românească: *Apocalipsa în învățătura Sfinților Părinți*, Editura Icos, București, 2000]. Comentariile Arhiepiscopului Averchie la Evangheliile au fost traduse de Holy Trinity Monastery și își așteaptă publicarea; al doilea volum al său, asupra Epistolelor, a fost publicat parțial, în serial, în *Orthodox America*, și nădăjduim ca într-o bună zi să fie și el publicat integral.

⁸⁸ Îi scrisesem părintelui Efrem despre Giugiul din Torino și despre evoluție: „Dacă greșeam sau eram prost informați... era o greșeală cinstită...”

⁸⁹ Sfântul Nectarie din Pentapolis († 1920), un episcop grec foarte admirat de părintele Pantelimon și de alți greci din această țară care au scris împotriva evoluției.

făcut și părinții prima lor vizită în casa și capela noastră din Etna. Între timp, aici ni s-au alăturat încă două familii convertite, iar micuța capelă a fost reamenajată și pictată (curând va trebui să fie extinsă). Părinții au cântat cu noi Acatistul Domnului nostru Iisus Hristos, învățându-ne frumoasa melodie rusească a Acatistului. Au cântat cu o asemenea râvnă și zdrobire încât, chiar dacă ne aflam în împrejurări destul de modeste, „nu ne-am fi dat seama dacă eram în cer sau pe pământ”, ca și în relatarea trimișilor marelui cneaz Vladimir de acum o mie de ani, atunci când participaseră pentru prima dată la slujbele ortodoxe. Văzând cât de mișcați eram, părinții ne-au atenționat să nu ne lăsăm simțurile copleșite prea mult de frumusețea slujbei, explicându-ne faptul că simțurile, ca și imaginația, sunt o funcție a naturii umane căzute și, pentru aceasta, trebuie folosite cu mare atenție.

Părintele Serafim și cu mine ne hotărâsem să scriem un articol despre Teilhard de Chardin, evoluționistul și omul de știință iezuit care scrisese despre teologie dintr-un punct de vedere eretic, bazat pe propriile sale idei legate de evoluție⁹⁰. Dar ideea a fost lăsată de-o parte, deoarece ulterior a devenit foarte clar că era nevoie de o întreagă carte despre evoluție dintr-un punct de vedere ortodox, un subiect foarte discutat în următoarele câteva scrisori.

În mod surprinzător, pentru noi toți, din acel moment părintele Serafim mai avea de trăit numai opt ani. Privind retrospectiv, deosebim foarte clar un lucru: toate mijloacele lui de comunicare și modul cum el le folosea, primiseră un caracter urgent, ce creștea tot mai mult pe măsura trecerii anilor, ca și cum ar fi știut că timpul vieții lui pe pământ se limitase, parcă totul se desfășura sub presiunea acestui lucru. Această urgență a fost întotdeauna temperată de credința părintelui Serafim în pronia lui Dumnezeu, dar, în același timp, el experia și momente de mare descurajare.

⁹⁰ Teilhard de Chardin a stârnit simpatii și printre unii teologi români, care au descoperit în scrierile lui elemente de teologie patristică(!). Ce-ar fi să căutăm astfel de elemente (pentru că, să o recunoaștem, există) și în scrierile (neo)protestante sau în cele ale ereticilor din primul mileniu sau de mai târziu? Cum vom vedea mai departe, părintele Serafim îl va combate cu obiectivitate [n. tr.].

[1974]

17/30 Ianuarie 1974

Ne-am întors cu bine [din Etna] și, de îndată ce generatorul va ieși din reparații, vom începe lucrul la noul *Orthodox Word*. Pare că e așa de mult de adăugat la lista materialelor absolut „urgente” pentru tipar încât s-ar părea că nu vom reuși niciodată, dar ne străduim din toate puterile.

Am inclus o casetă cu [comentariul Arhiepiscopului Averchie la] Apocalipsa. La punctul 17, după sfârșitul textului Apocalipsei, ți-am înregistrat niște tropare și condace [din Duminica Vameșului și a Fariseului], în caz că nu ți-ai dat seama că ele trebuie cântate de acum și până în Duminica a Cincea din Post. Ele se cântă la Utrenie, dar sunt așa de potrivite sau reprezentative pentru săptămânile pregătitoare pentru Post, încât noi obișnuim să le cântăm la prima Liturghie de la Catedrală, în vremea împărtășirii preotului. Le poți cânta la sfârșitul Ceasurilor.⁹¹ Ele dau un „ton” bun începutului perioadei Postului, iar rușii, când le ascultă din nou după trecerea unui an, încep să suspine și să plângă.

Multe mulțumiri pentru ospitalitatea de duminică. Ne-a întors la ritmul obișnuit – găsirea doar a câtorva picături de combustibil în rezervor, și facerea unui ocol pe după Red Bluff pentru ca să aflui că podul peste Bowman Road a fost rupt complet. Pe drumul către munte, mașina s-a oprit acolo de trei ori, pe măsură ce se termina benzina, reușind cu greu să o aduc acasă!

Dumnezeu să vă întărească comunitatea în zilele și lunile pe care le aveți în față. Deoarece Dumnezeu știe totul mai bine decât noi, tot ce trebuie să facem e să ne încredem în El! Roagă-te pentru noi.

Părinții ne trimeau din când în când vizitatori, de obicei creștini ortodocși evlavioși care aveau înclinații sau apreciere față de calea monahală și se adăpau din izvoarele rusești la fel ca și ei. K., o femeie singură de pe Coasta de Est, era una dintre aceștia.

1/14 Februarie 1974

Salutări în Domnul nostru Iisus Hristos de sărbătoarea Întâmpinării Domnului! Să ne ierți lenea pentru că nu le-am felicitat pe Susan și pe Felicity de ziua numelor lor. Hristos Dumnezeul nostru să le dea mulți ani de spor duhovnicesc.

K. ne scrie că, în drum spre voi, va trece și pe la noi duminică. Vă doresc o întâlnire plină de folos duhovnicesc. Mai presus de toate, fie ca toți să sporim în înțelegere duhovnicească și nu în înțelegere „rațională” – de care mă tem că este o plagă a noastră, a bieților convertiți. Sfinții Părinți să biruie prin lumina lor întunericul nostru și să ne învețe cum să cugetăm drept!

Am strâns o mare cantitate de note din Sfinții Părinți, ce conțin mai multe idei cheie și care lovesc în ideea de evoluție. Este evident că articolul, dacă Dumnezeu ne va da puterea să-l terminăm, va fi o bombă pentru creștinii ortodocși de azi! Când îmi voi termina notele, le voi concretiza într-un posibil eseu, iar apoi vom vedea cum se potrivește cu ceea ce faci tu. S-ar putea să inserez și ideile lui Kireievski⁹² ca o contribuție la o coerentă filosofie patristică a vieții, și mai putem găsi materiale prețioase și în eseu Episcopului Ignatie Briancianinov despre „spiritul vremii”.

Recitind scrisorile părintelui Efrem către tine [legate de evoluție], rămân extrem de surprins de contrastul dintre frumoasele citate patristice (le-am verificat pe cele din Sfântul Isaac Sirul și corespund exact cu cele din textul nostru rusesc) și completa lor irelevanță pentru tema în cauză! Întreaga noastră cârtică [despre evoluție] poate constitui și o bună ocazie de a explica înțelesul orientării noastre patristice ortodoxe – care nu este pur și simplu o grămadă de citate patristice. (Apropo, la recitirea *Hexaimeronului*, aflui că Sfântul

⁹¹ Tipicul nostru consta în citirea în capela a Ceasurilor și a celorlalte slujbe caracteristice stranei, în fiecare duminică dimineață.

⁹² Ivan Kireievski a fost un laic din Rusia secolului XIX care fusese educat în Vest, dar a devenit un creștin ortodox conștiințios atunci când s-a însurat cu fiica duhovnicească a unuia dintre marii bătrâni ruși.

Vasile pomenește de cele 24 de ore ale zilei! Dar pentru noi, chestiunea nu are o importanță așa de mare.) Tot articolul nostru trebuie prezentat atât de chibzuit, încât inteligența ortodoxă să-l găsească cu adevărat convingător. Pentru aceasta trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu.

Întreaga problemă a devenit atât de cețoasă, încât singura rezolvare a ei în acest moment nu poate veni decât de la un studiu complet asemănător cu cel pe care l-ai început. Roagă-te pentru noi.

2/15 Februarie 1974

Doar o notiță. În legătură cu capitolul tău despre „Primul Om” – foarte bun! Ți-l vom trimite repede înapoi cu câteva comentarii. Acesta constituie cea mai mare parte din materialul științific de bază pe care îl vei folosi pentru a-ți susține concluziile la partea științifică a evoluționismului.

Întreaga noastră carte despre evoluție pare să se îmbine foarte bine – și în mod sigur e mai bine așa decât ar fi fost dacă am fi folosit un plan preconcept. Să fim cinstiți, nu ne-a trecut prin gând niciodată că vom dezvălui vreunul din aceste elemente de teologie la care lucrăm acum.

Așteptăm cu nerăbdare să ne vizitezi pe 1 Martie. Rogu-te, roagă-te pentru noi.

8/21 Februarie 1974

Te așteptăm cu nerăbdare la noi în această duminică. Totuși, fi pregătit. La noi a nins, în această dimineață zăpada era de șase sau opt inci [în jur de 15-20 de cm - n. tr.] și încă mai ninge când am plecat din Redding. Probabil că va trebui să mergi pe jos jumătate de drum.

Am observat că părintele Eusebius Stephanou⁹³, în noul număr din *Logos*, se folosește iar de Sfântul Simeon Noul Teolog pentru a apăra Penticostalismul! Este foarte important să-i prezentăm pe Sfinții Părinți în adevărul lor și să le dăm oamenilor adevăratul context pentru a-i înțelege.

19 Februarie/4 Martie 1974

Nădăjduim ca această scrisoare să te găsească bine și nevoindu-te în post. Am inclus cele două comentarii ale tale. Capitolul cu Teilhard probabil că va trebui revizuit de mai multe ori înainte să lovească în mod decisiv; acesta va deveni mai limpede pe măsură ce se va scrie secțiunea despre „Evoluționismul Creștin”.

Am inclus de asemenea și ceva informații despre admiratorii ruși ai lui Teilhard, pe care le-am redactat într-o formă destul de finală pentru mozaicul întregului articol. Dacă există vreo întrebare legată de materialul pe care ți-l trimitem sau dacă nu pare să se potrivească, spune te rog pe dată, deoarece este important ca întregul articol să fie convingător nu numai pentru monahi (sau laici, indiferent de prejudecăți și perspective), ci și pentru un segment mai larg de ortodocși care mai gândesc. Am inclus și câteva citate din Teilhard, adunate recent, pentru a le folosi cum vei crede de cuviință.

Am mai avut parte de ceva zăpadă, iar geroasa iarnă continuă. Noul *Orthodox Word* trebuie să iasă în câteva zile. Roagă-te pentru noi.

Dr. Kalomiros îi trimisese deja părintelui Serafim până acum o a doua scrisoare, scriind de data aceasta despre tema evoluției. Deoarece Kalomiros era doctor, părintele Serafim spera ca el să nu afișeze doar un punct de vedere științific, ci să fie capabil să-și ducă până la capăt slabele argumente și „dovezi” evoluționiste. Dar nu era cazul.

De fapt, Kalomiros a încercat să potrivească izvoarele patristice cu teoria evoluționistă într-un mod care dovedea cât de puțin cunoștea atât știința cât și teologia patristică – o mare dezamăgire⁹⁴.

⁹³ Părintele Eusebius, un preot ortodox grec și editor al unei reviste (*Logos*), s-a alăturat Mișcării Harismatice căutând să o aducă cu totul în Ortodoxie, folosind citate din Sfinții Părinți care, chipurile, păreau să-i confirme vederile.

⁹⁴ O asemenea încercare continuă și în „teologia” românească prin recenta reeditare a „profundelor” scrieri semnate de dr. Kalomiros, îmbunătățite de editori cu studii „solide”, prin care se arată „temeinicia” și „valoarea” eseurilor acestui doctor [n. tr.].

Nădăjduiesc că scrisoarea mea te găsește lucrând cu spor după trei săptămâni de post. După nevoința postului, bucurie mare ne va aștepta în Săptămâna Paștilor. (Atunci slujbele vor fi mai scurte. Cât de chibzuită e Biserica în cele privitoare la natura noastră căzută!)

Aproape că mi-am terminat răspunsul către dr. Kalomiros, și cred că Dumnezeu m-a ajutat să pun împreună întregul material patristic (sau aproape tot) pe care l-am tot adunat, și să-l prezint într-o formă unitară și mult mai eficace decât dacă aș fi continuat cu „modesta și obiectiva” prezentare pe care o plănuisem anterior. Odată, unul dintre bătrânii egipteni, i-a spus (cu asprime) Sfântului Ioan Cassian: „Mă bucur că ai pus această problemă atât de prostește, deoarece acum pot cu ușurință face cunoscută adevărata învățătură”. Kalomiros și-a exprimat „prostescul” său evoluționism așa de bine încât răspunsul meu către el aproape că nu are nevoie să fie prea convingător. Cu toate că îi cunosc pe Părinți numai în parte, totuși învățăturile lor legate de evoluție sunt așa de clare încât, de îndată ce sunt puse cap la cap, rămâi uimit de puterea pe care evoluția a avut-o chiar asupra celor mai educate minți ortodoxe. Iată puterea acestei lumi și ideile ei la modă. Când îmi voi termina de bătut scrisoarea, îți voi trimite și ție o copie, dar și o copie a scrisorii lui Kalomiros; este aproape de două ori mai mare decât scrisoarea lui către noi.

Ei bine, acum că am terminat și cu asta, nu prea înțeleg ce are de-a face această scrisoare cu cartea pe care o avem în proiect – carte care este absolut necesar să iasă! Cartea ar putea avea priză mai mare dacă am redacta-o într-o formă epistolară, revizuită într-un oarecare fel, împărțită în capitole și cu toate materialele tale științifice și filosofice plasate în locuri potrivite. Oricum, vezi ce poți să extragi din scrisori, iar noi ne vom ocupa și de răspunsurile lui Kalomiros. Scrisoarea e menită să-l zguduie din temelii.

Desigur că mulți vor fi supărați că problema evoluției e ridicată din nou, nefiind ținută sub tăcere, dar aici suntem de acord cu Kalomiros care spune că nu trebuie lăsată de-o parte și că adevărata învățătură patristică trebuie mărturisită. E ceva foarte nesănătos în faptul de a cere tăcere într-o problemă care rămâne așa de confuză în cele mai multe minți ortodoxe.

Se poate ca această carte despre evoluție să constituie elementul cel mai controversat care va fi izbucnit vreodată pe scena lumii ortodoxe de mai mulți ani încoace (dar poate că nu; nu sunt un profet). Pentru aceasta, dar și de dragul unei eficacități maxime, ar trebui să apară ca o surpriză și un șoc în mijlocul stării de auto-satisfacție specifică unei părți din Ortodoxia noastră; te rog, încă nu pomeni nimănui nimic despre scrisoarea sau cartea mea, înainte să știm mai bine cum vom continua.

Acum despre atacul părintelui Teodorit asupra părintelui Pantelimon:⁹⁵ toată această ceartă dintre credincioșii pe Stil Vechi e una foarte penibilă. Pe lângă faptul că implică și personalități, care nu fac decât să tulbure și mai mult lucrurile, adevăratele probleme în cauză sunt unele foarte subtile și delicate care necesită multă precauție, răbdare și dragoste și nu tirade canonice și teologice. Ni se pare că se poate spune mult din partea ambelor părți [din mișcarea grecească a celor pe Stil Vechi] deoarece fiecare dintre ele a comis greșeli.

Sper ca astăzi să termin ultima și cea mai importantă secțiune din scrisoarea către Kalomiros, care se referă la natura omului – despre care Kalomiros a afirmat ceva destul de suspect, ce miroase a augustinism, întemeindu-se pe o foarte proastă interpretare a cuvintelor Sfântului Serafim din Sarov!

Această scrisoare a fost scrisă într-o vreme în care situația celor pe Stil Vechi nu se complicase așa de mult ca acum. Astăzi, cuvintele pline de mânie ce vin din ambele părți ale conflictului l-ar fi tulburat mult pe părintele Serafim.

Încă din 1974 el începuse să murmure despre inutila dispută venită din toate taberele, dar el o făcea în particular, nevrând să agite apele, deoarece, în cele din urmă, Biserica Ortodoxă Rusă avea multe în comun cu mișcarea grecilor pe Stil Vechi.

⁹⁵ Părintele Teodorit, un monah de la Sfântul Munte, scrisese o scrisoare critică la adresa Mănăstirii Schimbarea la Față din Boston.

Îți trimitem din inimă urările noastre de bine de ziua onomastică. Hristos Dumnezeuul nostru să-ți dea mulți ani de eforturi pline de roade și mântuirea sufletului! Mergi mai departe pe calea pe care ți-a dat-o Dumnezeu și sădește semințele Ortodoxiei oriunde poți.

Scrisoarea lui Kalomiros încă este în lucru – 20 de pagini bătute și aproape 15 pe rol (fără spațiu între rânduri). Sper să o termin până sâmbătă, cel târziu până luni.

Sfintele Paști, 1974

Hristos a înviat! Iubiți în Hristos - Alexie, Susan, Ian, Felicity, [urmează apoi alte nume din micuța noastră comunitate de credincioși] și toți creștinii ortodocși din Etna, și cei ale căror inimi urmează să se deschidă către adevărata Credință în Hristos:

Fie ca bucuria Mântuitorului nostru cel Înviat să se reverse peste voi în aceste luminate și strălucitoare zile ale Paștelui, iar harul pe care l-ați primit ca pe un dar de la El, să-l păstrați pentru totdeauna! Să nu vă biruiască nici o ispită, nici întunericul să nu vă umbrească calea și nici ispita să nu vină asupra voastră fără ca voi să vă întoarceți fața către Atotmilostivul Hristos, Care a călcat moartea și a biruit puterea diavolului. Rămâneți în harul lui Hristos și El vă va călăuzi pe toți la mântuire. Amintiți-vă de sfârșitul vieții voastre, de Ziua neînserată a Împărăției lui Hristos, și veți cunoaște pentru ce trăiți și pentru ce vă osteniți.

Hristos a înviat!

În scrisoarea următoare, printre altele, părintele Serafim face niște comentarii pe marginea articolului părintelui Nichita din *Orthodox Christian Witness* despre eutanasiu, precum și asupra unui articol dintr-o altă publicație, despre icoane care plâng și cărora din precauție li se fac exorcisme – ceva ce, după părerea adeptilor părintelui Pantelimon, trebuia neapărat făcut.

În acest fel, în vreme ce viața bisericească își urma cursul ei și felurite probleme mai mici sau mai mari își făceau apariția, părintele Serafim învăța care trebuie să fie atitudinea potrivită a Bisericii față de problemele dificile și controversate. A făcut acest lucru destul de firesc, fără artificii sau atitudini autoritare.

24 Aprilie/7 Mai 1974

Ne vom bucura să te vedem în sâmbăta aceasta. După o ultimă zăpadă acum zece zile, vremea e acum vărată. De la sfârșitul lui octombrie încoace, primele noastre zile au fost cu temperaturi de peste 70° F, iar prognoza de azi e de 80° F. Pare de necrezut, dar grădina noastră e în creștere, ieri am cules trei ridichi! Mazărea și cartofii cresc și ele bine. Grădina aceasta e un fel de experiment, pentru a vedea în primul rând câtă apă ne va trebui pentru a satisface o anumite porțiune de grădină; dar dacă va merge, sperăm să avem o grădină în toată regula, cu un rezervor pentru a folosi cea mai mare parte din apă.

Legat de comentariile părintelui Nichita [la eutanasiu] se pare că, în oarecare fel, ei se află pe o lungime de undă diferită de a noastră. Principiul lor călăuzitor pare să fie: „Când te afli în dubiu, lovește în «mentalitatea Romano-catolică», fie că are sau nu de-a face cu problema respectivă”. Am observat imediat și subrezența distincției dintre eutanasiu „activă” și „pasivă”, fără să se gândească la problemele de ordin practic pe care tu le-ai pus pe bună dreptate, ci pur și simplu pentru că acestea aduc în prim-plan chiar ideea căreia articolul i se împotrivesc față: că ar exista un soi de eutanasiu „bună”, că ideea aceasta de păgânism modern, post-creștin este cumva justificată. Cugetarea noastră ortodoxă trebuie să fie mult mai exactă decât aceasta!

[Articolul părintelui Nichita despre icoane care plâng] conținea afirmația autoritară (citez din memorie): „În Ortodoxie, icoanele care plâng sunt cele care sunt primele exorcizate...”. Nici o fărâma de dovadă nu poate fi dată pentru această afirmație îndrăzneță, de altfel, în numerele trecute din *Orthodox Word* am tipărit relatări despre șaisprezece icoane din istoria Bisericii Ruse – dintre care nici una nu a fost exorcizată. Primul lucru care se face e acela de a face rugăciune [moleben] înaintea icoanei și a chema oamenii la pocăință. Din nou, e nevoie ca cugetarea noastră ortodoxă să fie mai exactă, și nu doar „așa cum pare” unora sau altora.

[Monahul athonit] Părintele Teodorit ne-a trimis un apel către monahii de la Mănăstirea Esfigumenu din Muntele Athos, care va intra în numărul viitor. Am primit și traducerea engleză a scrisorii lui către părintele Pantelimon. Argumentele lui par foarte inteligente, dar tonul lui sarcastic nu face decât să sporească

neînțelegerile care există. Ambele părți citează canoane și canoane, când de fapt au nevoie de dragoste și înțelegere – și cred că acea afirmație nu poate să fi venit decât de pe buzele unui ecumenist, fapt care ne arată cât de dificil de parcurs a devenit adevărata cale a Ortodoxiei în zilele noastre. Dar hai mai bine să ne rugăm și să facem ce putem aici, la nivelul nostru local, și să nădăjduim că vom ști ce să facem și să spunem dacă vom fi vreodată implicați noi înșine în asemenea dispute. Te așteptăm cu nerăbdare în această duminică.

O altă publicație bisericească a tipărit revelatoarea viață a Episcopului Kallistos, unul din liderii mișcării grecilor pe stil vechi. L-am întrebat pe părintele Serafim ce crede despre ideea unei retipăriri a vieții în *Nikodemos*. Răspunsul lui se adresează tuturor aceluia care ar fi ispitiți să scrie în culori vii și pline de adulație despre figuri bisericești pe când acestea sunt încă în viață.

31 Mai/13 Iunie 1974

M-am uitat repede prin textul modificat din [articolul nostru] „Evoluționismul creștin” și cred că ai dreptate. Arată bine, dar mai trebuie finisată secțiunea de tranziție. De la început până la sfârșit, studiul trebuie să aibă o continuitate logică și o construcție cât mai rezistentă posibil. Viața episcopului Kallistos e într-adevăr mișcătoare, dar atenție! E bine ca, cel puțin în viitorul apropiat, să nu se pomenească nimic despre ea. În ciuda faptului că a slujit la noi în țară alături de episcopii noștri, totuși, relațiile dintre dioceza lui pe Stil Vechi și Sinodul nostru sunt relativ tulburi, iar părintele Teodorit și dr. Kalomiros mărturisesc că organul oficial al Bisericii sale a făcut afirmații calomniatoare la adresa Sinodului nostru. Episcopii noștri sunt foarte prudenți și ezitanți cu privire la întreaga chestiune, drept care cel mai bun lucru ar fi ca să nu se dea publicității ceva ce mai târziu ar putea fi o sursă de scandal, [și care] fără îndoială ar putea fi interpretat de unii greci din altă dioceză (adică toți grecii de pe Stil Vechi cu care avem contacte) cum că „organele Sinodale sunt părintoare” în disputa din interiorul Bisericii grecești. În plus, [în această viață tipărită], episcopul Kallistos e tratat ca un sfânt – fiind încă în viață! Este extrem de periculos și nu se înscrie deloc în tradiția ortodoxă.

Tocmai am citit *Arhipelagul Gulag*⁹⁶ al lui Soljenițan și încerc să scriu o recenzie la el - una dintre cele mai importante cărți din istorie! Din păcate, dimensiunea religioasă lipsește cu desăvârșire⁹⁷ și, de aceea, cei mai mulți cititori nu-i vor înțelege semnificația. E foarte probabil ca însuși Soljenițan să nu o înțeleagă. El a lăsat scrisă o descriere clasică a realității sovietice.

7/20 Iunie 1974

Și zi așa, ai primit vizita părintelui Pantelimon! Am primit și noi o vizită frumoasă. Nu am atins nici o chestiune controversată, și oricum erau atât de mulți oameni aici încât nu am fi avut ocazia unei discuții de acest gen, chiar dacă unul dintre noi ar fi dorit acest lucru. Părintele H. își alege și el ziua aceea pentru singura lui vizită din acest an (aducându-și cu el pentru prima dată soția și copiii)! Una peste alta, a plouat toată ziua (peste un inch, două sute de galoane⁹⁸ de apă pentru grădina noastră) și nu s-a oprit decât atunci când a plecat toată lumea! Trebuie să fie ceva „tainic” în toate acestea, dar noi suntem prea opaci pentru a vedea.

Cu voia lui Dumnezeu, K. va veni sâmbătă la tine. Așezământul tău nu pare să fie vizitat prea mult de la o vreme. Vom fi curioși să aflăm ce-ți va spune părintele Pantelimon despre evoluție. Ne-a spus că a început să-ți scrie o scrisoare de 20 de pagini, pe care nu a reușit să o termine. Roagă-te pentru noi.

Părintele Pantelimon zice că diaconul Lev Puhalo este „paranoic”; el refuză să vorbească cu părintele P. spunând că acesta este în înșelare. Cerule!

Vizita părintelui Pantelimon la noi a fost în general plăcută. În mod ciudat, tema evoluției și a Giulgiului nu au fost abordate de loc. A cerut iertare dacă cumva ne-a ofensat în vreun fel, iar apoi a continuat prin a ne spune

⁹⁶ Tradus și în românește la editura Univers, 1997 [n. tr.].

⁹⁷ Aproape cu desăvârșire. Soljenițan face, ce-i drept, doar referiri sumare și statistice sau relatează întâmplări alese de nu se știe unde, neacordând o atenție specială situației bisericești (vezi în ed. rom., de ex. cap. 8 din vol. I, cap. 2 din vol. II etc. [n. tr.]). De altfel, despre cât de creștin e Soljenițan în *Arhipelagul Gulag*, părintele Serafim a făcut afirmații admirabile în prelegerea cu tema *Descoperirea lui Dumnezeu în inima omului* (din volumul *Mai aproape de Dumnezeu*, pp. 5-50, Editura Bunavestire, 2003, traducere de Tatiana Petrache) [n. tr.].

⁹⁸ 1 galon = 4,55 l [n. tr.].

că e foarte periculos pentru noi să trăim „tocmai aici” singuri, izolați de toți. Noi avem nevoie, zicea el, să trăim într-o parohie obișnuită, preferabil aproape de el sau de altcineva care să ne călăuzească. Părea că nu ia în serios călăuzirea duhovnicească pe care o primeam de la părinții din Platina.

Începeau să vină mai mulți bărbați, adesea dintre cei mai tineri, care vizitau schitul la diferite perioade de timp. Uneori veneau adolescenți care nu o duceau bine acasă dintr-un motiv sau altul, iar părinții lor îi trimiseseră la părinți pentru a dobândi ceva disciplină monahală. Cam în această vreme, unul dintre acești tineri se hotărâse să plece și să ne viziteze pentru o perioadă mai lungă. Nu spusese nimic despre motivele plecării sale, nici ceva critic la adresa părinților, dar părea să fie într-o stare foarte depresivă, stare la care se referă părintele Serafim în următoarea scrisoare.

18/21 Iunie 1974

Doar o notiță dintr-un gând care ne-a venit cu putere atât mie cât și părintelui Herman atunci când ne-am dat seama că Y. este încă probabil cu tine. Nu vreau să te înfricoșez în mod nejustificat, dar gândește-te că, actualmente, el se află într-o stare duhovnicească deosebit de rea și periculoasă. La exterior pare că e plin de înțelepciune și are multă experiență în cunoașterea modului cum alții gândesc și simt despre Ortodoxie, dar în interior este foarte tulburat și nestatornic, și de fiecare dată când „învață” sau „călăuzește” pe altcineva el face ceva periculos atât pentru el cât și pentru ceilalți. Cunoașterea exterioară a Ortodoxiei, fără o pace interioară, o convingere și un loc stabil în viață, poate face multă vătămare, chiar dacă e însoțită de cele mai bune intenții.

De aceea, te sfătuim și-ți cerem ceva din tot sufletul: nu te implica în nimic alături de el.

Te asigurăm că nu avem nimic personal cu Y.; personal îl iubim foarte mult și îi dorim doar mântuirea. Dar aici avem de-a face cu pericole duhovnicești de care tu nici nu-ți dai seama, de aceea ți-am și scris toate acestea. Scriptura ne spune: *Vai celui singur*. Y. nu are acum pe nimeni pe care să se bazeze sau să se încreadă, decât pe sine, și aceasta îi dă toate drepturile unui „convertit nebun” (poate în duhul părintelui Lev Puhalo). Rogu-te, roagă-te pentru el, pentru a putea să-și folosească talanții lui Dumnezeu pentru a-I sluji numai Lui și nu propriilor sale „idei bune”, care vin dintr-o natură umană căzută.

Vom încerca să aranjăm vizita Vlădicăi Nectarie la tine cu icoana din Kursk. Speră să vină la noi în dimineața zilei de 3 iulie (pe Stil Nou), în ziua de după comemorarea morții Arhiepiscopului Ioan, așa că, dacă totul se va aranja bine, e foarte probabil să vină la tine în după-amiaza acelei zile. Dar nu mai știu nimic despre restul programului său, așa că nu-ți pot promite nimic.

Roagă-te pentru noi. Dumnezeu este cu noi și toate ispitele vin numai să ne întărească!

Marea icoană din Kursk a Maicii lui Dumnezeu este patroana Sinodului episcopilor Bisericii Ruse din Diaspora. Având mai mult de șapte sute de ani, icoana este făcătoare de minuni și este asociată multor evenimente din istoria Rusiei, fiind întâlnită și în viețile sfinților. Icoana este dusă în multe locuri și aproape constant, vizitând parohii și case din toată lumea, aduce mângâiere și alinare tuturor acelor care o cinstesc.

S-a întâmplat ca Episcopul Nectarie să nu se simtă bine; s-a odihnit la schit, în care vreme părintele Serafim a adus Icoana Kursk a Maicii lui Dumnezeu la noi în Etna unde a binecuvântat cu ea pe toți și pe toate. A fost prima dintre numeroasele vizite anuale ale Maicii lui Dumnezeu în micuța și râvnitoarea noastră comunitate.

9/22 Iunie 1974

Bucură-te întru Domnul! Ne bucurăm să auzim că vizita părintelui Pantelimon a fost pașnică, dar nu te teme de izolare. Îți putem da sute de motive ca să o prețuiești! Cred că e ceva aici pe care părintele Pantelimon nu-l „simte”. (Întâmplător, Soljenițan a scris o controversată „Scrisoare către liderii sovietici”, un document „reacționar” de toată frumusețea despre capătul „progresului”, falimentul Apusului, nevoia întoarcerii la pământ, etc. Cred că în acest document se află și ceva pentru noi americanii. Poate încercăm mai târziu să spunem ceva și despre acest lucru).

Presupunem faptul că dincolo de împrejurări vizita părintelui P. poate avea de-a face și cu recunoașterea faptului că, în definitiv, sunt câteva locuri unde se desfășoară un oarecare fel de activitate ortodoxă, și între aceste locuri legăturile bune trebuie menținute. Chiar și o mică mlădiță ca *Nikodemos* este ceva viu care se crește!

14/27 Iunie 1974

Am avut o mulțime de pelerini – nouăsprezece oaspeți pentru prânzul din joia trecută, dar totul a mers ca pe roate. Pe lângă toți ceilalți, erau și doi foști absolvenți de seminar și un diacon de la Sinod din NYC (împreună cu fiul său de șaisprezece ani). Cât de multe și diverse situații și probleme! Câtă nădejde au aceia care nu se încred prea mult în ei înșiși și nu sunt excesiv de critici cu alții! Și cât de puțină nădejde au aceia a căror orientare este tocmai opusul! Dumnezeu să ne călăuzească și să Se milostivească de noi toți! Roagă-te pentru noi.

21 Noiembrie/4 Decembrie 1974

Încetând ploaia, având și o zi de odihnă, am reușit în final să scriem niște scrisori și să le trimitem. Noi suntem relativ bine, suntem doar puțin răciți, iar de acum până la venirea iernii avem de îndeplinit unele îndatoriri. Din fericire, iarna abia se apropie, iar semne că ar ninge n-am văzut. Calendarul a întârziat (dar nu așa de mult ca anul trecut!); cu voia lui Dumnezeu, va fi terminat până la sfârșitul săptămânii. Așa cum vei vedea, ne pregătim de o nouă serie de articole – de fapt, e vorba de o carte în serial – o patrologie a Sfinților Părinți care au scris despre viața duhovnicească⁹⁹. Simțim că timpul nu mai are răbdare și trebuie să oferim cât mai multe materiale fundamentale.

Bineînțeles că, pentru noi, cei cu inima slabă, se ridică o problemă: pentru cine sunt toate acestea? Nu ne facem prea multe griji, ci doar ne străduim să putem continua semănarea semințelor. Evident, cei care ascultă există, iar în viitor vor fi alții, mai ales dacă vom reuși să scoatem acum cărțile. Ultimul *Nikodemos* este excelent, cred că într-adevăr reușești să te menții pe o linie normală. Poate că va trece ceva timp pentru ca unii să-și dea seama de importanța materialelor pe care le oferi, dar cred că în curând vei începe să primești și unele reacții. În general, trebuie să fii pregătit să mergi înainte cu toată stăruința, fără să ascuți vreo voce descurajantă sau plină de înțelepciune lumească.

3/16 Decembrie 1974

Am inclus materialul despre Kireievski¹⁰⁰. Acest material auxiliar e legat de „noile principii pentru filosofie” pe care Kireievski le-a găsit la Sfinții Părinți – el nu doar a redat niște texte oarecare din Sfinții Părinți, ci a receptat învățăturile lor în mod creator, aplicându-le în viața de astăzi. Aceasta e acea „filosofie a integralității” pe care Kontzevich o găsește ca fiind cea mai importantă parte din gândirea lui Kireievski, dar care până astăzi a fost puțin apreciată.

Vei observa că articolul pe care l-am scris pentru Calendar este pe o temă care se apropie de articolele tale despre Kireievski – luându-l ca exemplu doar pe Episcopul Ignatie [Briancianinov], vom accentua contribuția monahală la renașterea patristică, iar tu, să zic așa, vei cerceta partea mirenilor. Toți erau în aceeași tradiție și lucrau pentru același scop. Toți aceștia sunt binefăcătorii noștri duhovnicești din Rusia secolului XIX.

12/25 Decembrie 1974

Prăznuirea Sfântului Herman a trecut cu pace și bucurie. Am luat tradiționala masă a Sfântului Herman, cu plăcintă cu mazăre (pe care Mitropolitul Gabriel avea obiceiul să o prepare), un somon mic (pentru Alaska) și colacii Sfântului Herman [pe care Sfântul îi făcea pentru orfani]. Mai târziu, la ceaiul din Camera Țarului, am ascultat cuvinte despre sfinții din America, Noii Martiri, Fericita Xenia (unul dintre pelerini a primit ajutor de la ea), și despre Mucenicii familiei țariste.

Ne gândeam că, în ciuda acestor vremuri teribile, este totuși posibil să faci ceva, și există cel puțin câțiva oameni care însetează de adevăr. Astfel că suntem cu atât mai mult decizi să dăm ceea ce putem în prețiosul

⁹⁹ E vorba de *The Holy Fathers of Orthodox Spirituality*, din care părintele Serafim a apucat să scrie doar câteva secțiuni. Versiunea românească a fost inclusă în volumul *Mai aproape de Dumnezeu*.

¹⁰⁰ Părintele Serafim mă îndemna să scriu despre el, dar fiindcă era prea puțin material în limba engleză, s-a apucat să traducă el însuși pentru mine unele texte.

timp de libertate care ne-a mai rămas.

Atât Vlădica Antonie cât și Vlădica Nectarie ne-au vizitat și au slujit Liturghia de ziua Sfintei Varvara! Vlădica Antonie știe că cultul nostru pentru Vlădica Ioan nu este bine-primit peste tot, de aceea am fost foarte fericiți că a sărutat cu evlavie icoana Vlădicăi Ioan (binecuvântând într-un fel cultul nostru local), iar apoi, în predica sa, ne-a îndemnat să urmăm, în singurătatea noastră, întreita lucrare a Sfântului Ioan Damaschin [a cărui prăznuire era în aceeași zi] ca scriitor de imne bisericești, teolog și apărător al Credinței. Să ne dea Dumnezeu puterea să le facem pe toate cel puțin după puțința noastră.

14/27 Decembrie 1974

Au trecut două zile, iar acum, după sărbătoare, după ce mulțimile de oameni s-au risipit, stau singur în sălbăticie. [Toți frații din schit se risipiseră și ei care încotro cu diferite ascultări]. Aseară târziu, s-a pornit prima zăpadă din această iarnă, iar astăzi după-amiază zăpada măsoară zece inci [în jur de 25 cm] și, dacă o ține tot așa, tinde să ajungă la optsprezece inci până la lăsarea nopții. Frumos și plin de inspirație, iar noi Îi suntem recunoscători neîncetat lui Dumnezeu pentru că ne-a dat o asemenea „pustie”. Fie ca toate să-și dea rodul lor!

Privind la viitor (care se anunță înfricoșător), rămânem într-un fel liniștiți și încrezători. Dumnezeu nu-și va părăsi „turma cea mică” și pe deasupra noi încă mai avem multe lucruri de făcut pe care nu le putem lăsa baltă. Tu ești pe aceeași lungime de undă cu mine, care înseamnă și aceea că, cu voia lui Dumnezeu, lucrările tale și ale noastre se vor întări reciproc și-i vor ajuta pe cei care abia încep să se „potrivească” Sfinților Părinți. Eforturile noastre pentru editarea Sfântului Paisie¹⁰¹ și cele ale tale pentru Kireievski pot aduce multe roade dacă se vor deschide măcar câteva inimi pentru primirea acestui mesaj. Suntem foarte nerăbdători să începem lucru la seria de *patrologie* și, după Sfântul Paisie (mai avem cinci părți), ne gândim la noua noastră serie: viețile ucenicilor Sfântului Paisie, iar apoi despre Bătrânii de la Optina. Ne rugăm lui Dumnezeu să ne dea putere, curaj și înțelepciune!

Astăzi am avut ocazia să citesc biografia Starețului Macarie¹⁰² într-o veche ediție rusească – plină de inspirație. Biografia dă multe detalii fascinante, incluzând o listă de portrete de pe zidul chiliei Bătrânului: episcopi și asceți contemporani (cei mai mulți din tradiția paisiană) și doi laici – dintre care unul este Kireievski.

De dimineață până acum, nivelul zăpezii a atins unsprezece inci.

Deoarece Vlădica Antonie ne-a cerut să traducem și să compunem imnuri bisericești, a trebuit să recunosc în fața Vlădicăi Nectarie, în timp ce Vlădica Antonie stătea în Camera Țarului scriind o scrisoare către ziarul rusesc, că noi deja compuseserăm o Vecernie pentru Sfântul Grigorie Sinaitul, care nu are nici o slujbă în slavonește!

¹⁰¹ Sfântul Paisie Velicikovski - marele sprijinitor din secolul XVIII al spiritualității patristice monahale. Părinții au tradus și publicat în serial *Viața Sfântului Paisie* scrisă de către Schimonahul Mitrofan, în *The Orthodox Word*, înainte ca aceasta să fie tipărită în volum în 1978.

¹⁰² Bătrânul Macarie (1788-1860) de la Optina, marele dascăl al lui Kireievski.

[1975]

4/17 Ianuarie 1975

O scurtă notă cu precizări despre noua casetă a părintelui Pomazansky – tocmai ne-a scris, spunându-ne că e fericit să audă că am început lucrul la traducerea cărții sale [*Teologia Dogmatică Ortodoxă*] și ar vrea foarte mult să trăiască să o vadă terminată. Ne rugăm să fie așa și fie ca Dumnezeu să ne deschidă calea pentru a o publica. Sunt deja la pagina 45 a traducerii, din două sute și ceva, câte sunt cu totul.¹⁰³

Am inclus și o scrisoare de la Kalomiros. Îi scrisesem ceva scurt ca răspuns la o recentă întrebare de-a sa, spunându-i că episcopii noștri înclină acum pe calea compromisului. La ultimul Sobor nu au pomenit nimic despre Zeloții [greci], sau despre cei care suferă la Muntele Athos, iar pe de altă parte, par că sunt prietenii tuturor. Scrisoarea episcopilor către Mitropolie [OCA] a fost foarte slabă și, așa cum ne-au spus Arhiepiscopul Averchie și Episcopul Nectarie, nu ar fi trebuit să fie trimisă fără o chemare de întoarcere la adevăr și o îndepărtare de căile acestei lumi. Trist e că Sinodul nostru are justificare pentru existență separată numai dacă este zelot și dă exemplul celorlalte dioceze căzute sau pe cale de a cădea, dar nu vedem nici un sens în această șovăială, care tergiversează lucrurile la infinit. Dar Hristos Dumnezeul nostru este cu noi, și Vlădica Ioan ne-a împins spre calea cea dreaptă (ne-a spus să continuăm să-l acuzăm pe [Patriarhul] Athenagora, chiar dacă oamenii nu le place), iar toate încercările ne-au venit numai pentru a ne întări pentru vremurile grele ce ne așteaptă. Dumnezeu este cu noi!

Îți dorim ție și comunității tale o Teofanie¹⁰⁴ cu bucurie. Adună toate binecuvântările acestui an și le păstrează pentru lupta ce ne așteaptă. Nu te descuraja dacă comunitatea ta [din Etna] „se va clătina” vreodată: aceasta e o parte din probele prin care toți trecem. Ieri ne-a venit un tânăr vizitator care va sta prin zonă vreo câteva săptămâni. A trecut prin yoga, a făcut „minuni”, apoi și-a găsit sensul într-o stare dincolo de toate sectele, în creștinismul „biblic” (interpretat literal). A reieșit că Sabatul este cea mai importantă dintre porunci și a cerut să-i arăt în Scriptură locul care contrazice opinia lui. Privirea din ochii lui spune că se află în înșelare și că nu va ieși din ea. Acești oameni se opun mișcării harismatice, dar din punct de vedere spiritual se înrudesesc cu ea. Se pare că doar câțiva dintre ei sunt în stare să vadă adevărul Ortodoxiei.

7/20 Ianuarie 1975

Salutări de sărbătoarea Botezului Domnului! Multe mulțumiri pentru scrisoarea și casetele tale și mai ales pentru transcrierea *Teologiei Dogmatice*. Părintele Mihail evită capcana academică, fiindcă el înțelege întreaga teologie ortodoxă atât de bine încât o poate prezenta simplu și chiar dintr-un punct de vedere drept (este numit de către inamicii lui „ideologia Jordanville”, dar de fapt este Ortodoxie pură, fără pretenții academice, apropiată de omul simplu).

Chiar noi înșine am avut un număr de experiențe triste, în special cu oameni în care aveam mare încredere sau speranțe. Y. este unul dintre ei. El ar fi putut ajunge un lucrător rodnic și plin de râvnă în via lui Hristos, dar acum... Dar are aceeași viziune egoistă a realității, centrată pe sine, pe auto-satisfacere; cunoaște atât de multe despre Ortodoxie, are atâtea simțăminte corecte despre contextul ortodox de azi..., dar a renunțat la orice angajament, probabil că nu va mai da nici o roadă. Ne temem că va aduce vătămare, chiar dacă nu intenționează acest lucru, doar pentru a fi „corect”, dar fără a fi capabil să-și încline inima către ceva sau cineva. Are vreo logică? Cu un om ca acesta trebuie să ai grijă să nu-ți dezvălui secretele inimii, nici speranțele, nici temerile de viitor pentru vreo comunitate ortodoxă etc.

¹⁰³ Traducerea a fost publicată de Frăția Sfântul Herman din Alaska la un an după moartea părintelui Serafim, în 1983. Autorul a apucat să trăiască și să vadă cartea terminată: a murit în noiembrie 1988, cu câteva zile înainte de cea de-a o sută aniversare a sa.

¹⁰⁴ Botezul Domnului.

Așteptăm cu nerăbdare noul capitol despre Kireievski, despre care acum credem că e un autor mult mai important decât credeam înainte. Kireievski spera că poate da un răspuns impasului în care se afla Apusul. Astăzi, renașterea filosofiei din Rusia începe să pună și să răspundă la aceeași întrebare. Noi vom scrie în următoarele numere câte ceva din vederile lui Soljenițan și ale noilor filosofi ruși. Din nefericire, ei sunt în mare măsură „pe dinafară”, neinspirându-se din Sfinții Părinți, ci din „înțelepți moderni” precum Berdiaev.¹⁰⁵ Dar în Rusia se întâmplă ceva plin de semnificații. Iar interiorul ortodoxiei rusești nu e diferit de acela al ortodoxiei americane; nu este doar o religie de Duminică, ci încearcă să trăiască după Sfinții Părinți. Unele dintre aceste probleme vor reieși din ultima sau ultimele două secțiuni despre Kireievski, după capitolul despre Sfinții Părinți.

Câteodată cădem în deznădejdi provocate de probleme materiale atât de mari... (acum problema cu care ne confruntăm e aceea a topirii plumbului în recipientul linotip), dar, o zicem iarăși, se întâmplă pentru smerirea noastră și cred că e mult mai bine să înveți răbdarea și smerenia decât să obții totul după voia ta și apoi să descoperi (așa cum vor fi descoperind intelectualii ortodocși) că în interior ești gol. Dumnezeu să ne dea puterea să ne încredem în El, ca Unul care ne călăuzește viețile mai bine decât am putea noi.

Duminica Sfântului Toma, 1975

Vai, vai, agitație și pizmă din toate părțile! Singura soluție e să nu le dai atenție, să uiți totul și să-ți vezi de treabă.

Suntem de mult obișnuiți cu „răceala” din anumite cercuri [din partea părintelui Pantelimon și a adepților lui], dar totuși ne-am păstrat prietenoși față de toți. Am adunat ramuri de dafin pentru Duminica Florilor pentru două mănăstiri și două parohii grecești, de unde am primit calde mulțumiri. În altă ordine de idei, ne deranjează că părintele Nichita nu menționează în buletinul său *Omiliile Sfântului Macarie*¹⁰⁶. Este sau nu este pentru Sfinții Părinți? Atunci cum s-ar putea scuza pentru reclama pe care o face edițiilor protestante fără să menționeze o excelentă ediție ortodoxă? Dacă nu o menționează, este numai pentru aceea că patimile proprii cântăresc mai greu decât conștiința sarcinii comune care ne stă înaintea. Dar cred că lucrul acesta e unul din efectele sindromului „convertitul nebun”!

Oricum, să facem noi ceea ce putem cât mai este timp. Curând îmi voi termina partea mea la cartea despre evoluție! Va fi interesant de văzut reacția provocată de noua carte, venită din diferite locuri. Tăcere din nou? Patimi mărunte peste tot! Singura noastră speranță e să fim simpli și încrezători, continuând să mergem înainte.

Am primit mai multe cereri [de la diferiți tineri] care vor să-și petreacă vara cu noi, așa că e probabil că vom mai avea un frate sau doi pentru câteva luni. Toți sunt teribil de nestatornici – iar pricina acestei stări nu ne este străină.

5/18 Iulie 1975

Acum două zile, după Utrenie, cine crezi că a sunat la poartă: J.K., udă flească din cauză că și-a petrecut noaptea pe drum venind din Redding! (Un pădurar a luat-o călare în cea de-a doua jumătate a drumului.) Stă de-atunci în arhondaric și va pleca mâine – voia doar să petreacă puțin timp în sălbăcie și să discute puțin. Dumnezeu să-i îndrepteze calea. S-a întâmplat că ultimul muncitor al nostru de vară din Jordanville, care stă aici pentru o lună, este unul și același cu acel tânăr care a cerut-o în căsătorie acum câteva luni, crezând că are o vedenie! Pare să fie destul de înclinat către monahism. Curios, tocmai suntem pe cale de a scoate noul *Orthodox Word*, care se concentrează pe femei și monahism.

Până în acest moment, două femei se hotărâseră să se mute în Etna și să se alătore eforturilor noastre de a construi o comunitate ortodoxă. Inițial am fost foarte fericiți, deoarece gândul lor era să trăiască împreună cu noi

¹⁰⁵ Nikolai Berdiaev (1874-1948), filosof religios ortodox rus. „Alți filosofi religioși, ca Nicolae Berdiaev (care, din păcate, a devenit mai cunoscut în Occident), doreau ca Ortodoxia să fie asemenea propriilor lor tipare de înțelegere și gândire, jucându-se cu ea și modificând-o, spre a o face oarecum «vrednică de mândria minții lor și de înțelegerea lor înaltă»” – (din volumul părintelui Pavel Florenski, *Sarea pământului*, Editura Bunavestire, 2003 [n. tr.]).

¹⁰⁶ Tipărită în 1974 de Eastern Orthodox Books, editură condusă de un fiu duhovnicesc al părintelui Serafim, viitorul părinte Vladimir Anderson.

și să vadă dacă ar putea face ceva monahal. Totuși, deși ne încredințasem că erau foarte hotărâte, temerea noastră era aceea că nu va merge.

22 Iulie 1975

Despre J.K. [una din femeile singure care ni s-a alăturat în Etna]: continuă să o avertizezi împotriva sindromului „îndumnezeirii pe moment”. Ea trebuie să știe că:

- (a) Hotărârea (ea crede că deja a dobândit-o, dar:)
- (b) Hotărârea nu are nici o putere dacă nu există nici o sporire conștientă în credință.
- (c) Fără un război nevăzut și permanent cu ea însăși, nu există sporire.
- (d) Cugetul trebuie întotdeauna îndreptat către scopul vieții.
- (e) Toate acestea pot pregăti pe cineva pentru o activitate plină de râvnă.

Roagă-te pentru noi. Am rămas în urmă cu toate, dar Dumnezeu este cu noi!

17/30 Iulie 1975

Am inclus articolul tău despre Kireievski. Excelent! Exact ceea ce aveam nevoie. L-am citit noaptea trecută la Academia Teologică Noul Valaam (numele „școlii de vară” de la schit) așa ca o concluzie potrivită pentru seria mea de lungi convorbiri (șaptesprezece ore de casete) despre gândirea Apuseană, de la Francisc din Assisi până la Teilhard. Apropos, Teilhard – pentru care am citit articolul nostru din „Evoluționismul creștin” – a fost respins și numit de toți, inamicul principal din gândirea Apuseană. Cea mai gustată discuție a fost cea despre conservatorismul secolului XIX, ai cărui eroi au fost Țarul Nicolae I, Dostoievski și Constantine Pobedonostsev.¹⁰⁷ Studenții par să se fi folosit foarte mult, iar unii sunt acum inspirați pozitiv. M-am bucurat că, în felul acesta, am reușit să-mi rânduiesc toate gândurile. Părintele Herman a vorbit foarte mult și revelator despre literatură, iar în următoarele două zile își va expune prelegerile de sinteză.

Ne bucurăm să auzim de progresele de la capelă. Numai să nu cumva să-ți numești adăpostul tău improvizat „biserica”, sau să începi să faci cine știe ce planuri. Sunteți doar un grupuleț de creștini ortodocși de la marginea societății, nu o „parohie”, adică nu sunteți înregistrați oficial într-o diocезă. În acest moment, L.M. [a doua femeie care venise la Etna] are nevoie să fie lăsată puțin în pace și să crească încet și firesc pe noul pământ. Dumnezeu știe ce vă rezervă viitorul, dar să-l lăsăm să vină cu pace și cât mai firesc posibil. Această stare liniștită și de ignorare ar putea fi de folos și pentru J.K. – dacă va avea răbdarea și râvna să-și construiască treptat casa sufletului, fără să dea vreo pricină fatalelor sale înclinații de „a merge în pustie” [pentru a imita pe pustnicii ortodocși de odinioară] chiar acum.

Camionul nostru albastru nu e încă gata pentru a naviga pe mare, așa că cel mai probabil nu o să te mai vizităm de Sfântul Ilie – la fel și cu capela: nu trebuie să crezi că deja s-a întâmplat ceva „grozav” doar pentru că ai adăugat câteva scânduri la ea.

Schimbarea la Față, 1975

Noaptea trecută am avut o priveghere frumoasă... am început-o pe vârful muntelui și am sfârșit-o în biserică. L.M. pare să fie gata a se integra cu toată seriozitatea în noua ei viață [din Etna], dar J.K. cade din nou în aceleași curse ale „convertitului nebun”. Nu o lăsa să te scoată din pepeni; cred că acum te învață „noțiunile elementare” pentru a deprinde modul cum să nu supraviețuiești! Acum nu prea e mare lucru de făcut pentru a o ajuta. Va trebui să fie în primul rând capabilă să se încreadă în cineva, pe lângă propriul sine, și acest lucru nu vine repede.

Vizita părintelui Nichita a fost cu pace, dar am simțit în permanență o anumită limitare. Erau unele teme despre care „nu se putea vorbi” și, în general, am simțit lipsa unității în cuget.

¹⁰⁷ Om de stat rus și conducător al Sfântului Sinod sub Țarii Alexandru al III-lea și Nicolae al II-lea.

Salutări în Domnul nostru Iisus Hristos și toate urările de bine de sărbătoarea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu. Nădărdăm că petreci aceste zile cu pace și în harul Mântuitorului nostru.

Am primit scrisori de la tine, de la L.M. și de la J.K., din care scrisori (mai ales cea de la J.K.) mi-am făcut o imagine destul de clară. Nu mai întrevăd nici o speranță, J.K. nu poate trăi alături de L.M., nici acum nici mai târziu; noi o sfătuim din tot sufletul să nu mai trăiască singură nici în rulotă, nici în baracă, ci să se întoarcă la New York, unde spune că are pe cineva „în același cuget” cu ea.

Ca să fiu deschis, scrisoarea de la J.K. o arată ca pe una care suferă de boala „cn” [„convertitului nebun” - n. tr.] în forma cea mai avansată, care de obicei e fatală – e chiar foarte probabil să-și piardă și Ortodoxia. Nu este în ea [în boală - n. tr.] decât răceală, critică și îndreptățire de sine. A dormi în singurătate nu înseamnă altceva decât a lua otravă spirituală. Poate că nu o să cadă într-o înșelare spectaculoasă, dar mândria va lua în ea forme inimaginabile, de necontrolat. Am mai avut de-a face cu acest tip de „cn”, și ne-am dat seama că nu există nici un remediu pentru el. Nu poate fi vindecată decât prin ascultare necondiționată, exact ceea ce nu poate oferi. Apropo, ea nu se află în vreo ascultare față de noi, noi nu am făcut decât să-i dăm unele sfaturi de ordin general, cu excepția cazului când i-am spus că va fi un lucru bun să se ducă în Etna și s-o ajute pe L.M., iar acum o sfătuim să se ducă înapoi în New York. Sperăm să nu-și petreacă iarna la voi... nu vă va face decât necazuri, ție și lui L.M. Și să nu te gândești că vei putea să o ajuți în vreun fel; te va acuza că o „forțezi”. Firește, trebuie tratată cu blândețe, dar las-o în apele ei. Mai presus de orice, nu-i încredința nimic, nici despre speranțele sau planurile tale, nici despre problemele bisericii; mai târziu le va răspândi. Lasă acest episod să rămână ca o lecție de învățătură. Firea noastră căzută e foarte puternică; cei ce se încred în ei înșiși vor cădea. În această situație, voința pozitivă e inutilă.

L.M. scrie despre construirea unei mese-altar pentru „adăpost”. Ferească Dumnezeu! Cu o masă pentru altar, adăpostul-capelă devine o „biserică”, și vei avea tot felul de probleme. Lasă aceste probleme să aștepte până ce vei fi pregătit pentru ele. Nu am avut o masă-altar până în ziua primei dimineți cu Liturghie în biserică. Fie să faci și tu la fel.

Iarna aceasta se anunță plină de încercări pentru tine, dar fii tare și cumpătat; Dumnezeu nu va îngădui ceva peste puterile tale. Cât de strâmtă e calea mântuirii și cât de prevăzători trebuie să mergem.

Roagă-te pentru noi. Comunitatea anglicană face o vizită în acest week-end și avem nevoie de rugăciunile Vlădicăi Ioan pentru a ne ajuta să le deschidem larg porțile Ortodoxiei. O să-ți facem o vizită cam peste două săptămâni. E mult de lucru la *Tebaida Nordului* [*Northern Thebaid*]¹⁰⁸, cu toate că, mulțumită lui Dumnezeu, noua presă automată merge bine. Atâta vreme cât Dumnezeu îngăduie să trăim, haide să aducem roade!

24 August/6 Septembrie 1975

Te-ai descurcat destul de bine cu J.K. În general, pentru tine și pentru toți cei de acolo: cu cât de gândești mai puțin în mod abstract la viața duhovnicească și cu cât te ostenești mai mult în treburile zilnice, rugându-te după puțină (adică fără „privegheri de fiecare noapte”, așa cum dorea odată J.K.), cu atât mai bine îți va fi. Îndreaptă-te către Ortodoxia râvnitoare și apoi nevoiește-te zi de zi și Dumnezeu te va înțelepți. Mă bucur dacă scrisoarea mea a zdruncinat-o puțin pe J.K., dar e nevoie de dreaptă socoteală, fără să așteptăm mari „evenimente” spirituale. Dacă își va găsi un loc al ei și va trăi o viață liniștită în această iarnă, dar nu prin sine, aceasta este deja o realizare. Dacă mai târziu va voi să aibă parte de aceeași viață ca și L.M., va trebui să conștientizeze singură acest lucru.

Despre călătoria noastră la Etna: a mai apărut ceva, și nu am terminat de tipărit nici *Tebaida Nordului*, așa că o vom mai amâna vreo două săptămâni. Între timp, mecanicul nostru va încerca vechiul nostru camion verde pentru care am găsit un motor ieftin.

Duminica trecută l-am vizitat pe N.P. Ne-a lăsat o impresie foarte bună – cam în duhul nostru „ortodox nord-californian”, rupt de toți și lucrând cu cutremur la mântuirea lui. Soția lui și cei doi copii sunt tot ortodocși. Au fost botezați în Arhidieceza grecească din San Jose, dar când a văzut pentru prima dată

¹⁰⁸ Inspirată de I. M. Konțevici, cartea cuprinde o colecție de vieți ale Sfinților Cuvioși din nordul Rusiei; Platina, 1975.

Catedrala noastră din San Francisco și slujbele ei, a simțit că a sa casă era în Ortodoxia „rusească”. El va locui la o fermă la cincisprezece mile sud de tine, unde va lucra tot ce se poate, iar soția lui va lucra ca servitoare.

Acum despre părintele Pantelimon din Boston – vai, vai, vai, necazul de care ne temeam pare să fie aproape.¹⁰⁹ Vlădica Averchie ne-a scris o scrisoare plină de disperare despre „acest tânăr Arhimandrit neobrăzat” și ultimele lui isprăvi. Înainte să mai spunem ceva, așteptăm vești de la Vlădica Lavru. Dar pregătește-te pentru șocuri. Părintele P. pare să-și întărească influența asupra tinerilor ortodocși doar prin simpla sa prezență harismatică de care puțini mai sunt în stare să scape.

10/23 Septembrie 1975

Doar o notă. Ne bucurăm să auzim că L.M. nu s-a tulburat prea mult la auzirea veștilor despre părintele Pantelimon. N-am auzit nimic nou, dar am primit de la Vlădica Antonie o copie a scrisorii sale către părintele P. – plină de cuvinte de blândețe, implorându-l să se întoarcă la umilință și smerenie, pe care le arătase atunci când l-a cunoscut cu ani în urmă în Detroit pe Vlădica Antonie, spunându-i să nu mai vină deloc la dioceza sa până nu va cere iertare de la Vlădica Averchie. [Unul din novici] este puțin deranjat de toate acestea, ceea ce-l face să se întrebe: „În cine să credem”? – la care răspuns nu poate să ajungă decât printr-o cufundare din ce în ce mai adâncă în viața și duhul ortodox.

Plănuim o introducere pentru noul Calendar care, ca întotdeauna, ne pune o întrebare: ce relevanță mai au comorile Ortodoxiei pentru această lume înfricoșătoare de astăzi? Iar răspunsul este întotdeauna același: pentru noi, aceasta [Ortodoxia - n. tr.] este Corabia Mântuirii, și prin fiecare luptă pe care o duce cineva pentru a o păstra, el îi ajută și pe alții.

Se pare că mâine va fi gata camionul nostru verde, dar vom crede numai când vom vedea. Între timp, generatorul nostru s-a stricat, iar zilele acestea începem în sfârșit să facem pregătirile pentru iarnă.

Ce-a mai făcut J.K.? A transcris ceva? Atât de multe sunt de făcut!

Între timp, aflasem că la nord de noi, în Oregon, exista o comunitate destul de mare de Credincioși Vechi [Old Believers]. Interesându-ne de ei, am întâlnit un om care, împreună cu familia sa, manifesta unele simpatii față de ei, devenind într-un fel un susținător al lor, făcându-le reclamă prin comunitatea de non-ruși de prin împrejurimi. Acum, acest om, P.Q., voia să-și aducă toată familia la Ortodoxie, drept pentru care i-am cerut lui P.Q. să aducă câteva cunoștințe de-ale sale dintre Credincioșii Vechi pentru a ne face o vizită.

19 Septembrie/2 Octombrie 1972

J.K. ne scrie că părintele Nichita zice „Rușii bat în retragere”? Noi n-am auzit nimic, dar însăși ideea că „grecii” se luptă cu „rușii” sună a înșelare de convertiți-nebuni. Dar Biserica noastră a trecut și prin încercări mai mari. Această nouă încercare (nu doar provocarea imediată) a fost una amară, dar Dumnezeu o îngăduie pentru un scop bun, fără îndoială, ca să ne facă mai cumpătați. În adevărata viață creștină nu există un substitut pentru a te smeri. Dumnezeu să ne întărească pe toți, ca să nu slăbim din această pricină, ci să continuăm să aducem rod după cum suntem în stare!

Fie ca Dumnezeu să-l călăuzească pe P.Q. și familia sa la Ortodoxie. Spune-i tot ce poți, dar nu fi prea idealist, indiferent despre ce îi vorbești. Acești Credincioși Vechi sunt fascinanti, dar sunt departe de duhul Ortodoxiei, sunt ceva în genul Mateiților.¹¹⁰

21 Septembrie/4 Octombrie 1975

Întreaga harababură [părintele Pantelimon și adepții săi vs. conducerea rusească a Bisericii din Diaspora] despre care se presupune că s-a limpezit este, bineînțeles, 90% o dezordine a părintelui Pantelimon și, departe de a fi limpezită, prevestește pentru viitor numai necazuri. Nu va trebui decât să așteptăm și să vedem, având

¹⁰⁹ Izbucnise o polemică aprinsă între Arhiepiscopul Averchie al Bisericii din Diaspora și părintele Pantelimon, care se hotărâse să-i „dea unele lecții” acestui episcop bătrân și înțelept din Lumea Veche.

¹¹⁰ Membrii unei grupări grecești pe Stil Vechi, atât de extreme în aspectele ei eclesiologice încât se consideră singurii ortodocși adevărați care au mai rămas pe fața pământului.

în vedere că părintele P. nu este o autoritate în Biserica noastră și că următoarea lui „mișcare dramatică” trebuie privită cu o suspiciune extremă. Din spatele lui vine un foarte puternic miros de politică și cred că într-o zi va face o greșală politică care îi va fi fatală. Să fim pregătiți și cumpătați.

Despre vizita la tine a Credincioșilor Vechi [din Oregon]. Nu se poate avea un dialog cu ei. Sunt sectari, iar duhul lor, nu doar aspectul exterior, îi desparte de Ortodoxie. Dacă Dumnezeu i-ar putea cumva atrage pe unul sau pe altul la Ortodoxie, ar fi foarte bine, dar nu trebuie să le satisfacem orgoliul sectar. Sfântul Paisie Velicikovski a fost împotriva primirii credincioșilor vechi, chiar dacă aceștia nu cereau nimic decât facerea Crucii cu două degete – nu din pricina acestui act de mai mică importanță, ci pentru că acest fapt dovedea că încă mai aveau o mentalitate sectară. Bineînțeles, de atunci Biserica Rusă le-a permis Credincioșilor Vechi să-și facă semnul Crucii cu două degete și să-și păstreze cărțile de slujbă. Pentru ca un Credincios Vechi să devină ortodox, trebuie ca acesta să-și dea seama că elementele exterioare pe care ei le păstrează nu constituie esența Ortodoxiei.

Cât despre vizită, lasă să fie doar o vizită. Vorbește doar despre ce te interesează pe tine și pe ei, dar nu te aprinde spunând că regulile sunt o nerozie care nu duce la nimic. Dacă vor să se certe pentru ceva, găsește un răspuns, cum spune Apostolul Petru, după puterea ta.

Credinciosul Vechi Pimen Sofronov (iconarul care a pictat frescele de la mormântul Fericitului Arhiepiscop Ioan), datorită insistențelor părintelui Dimitrie Alexandrov¹¹¹, a primit Sfânta Împărtășanie într-una din bisericile noastre de la Locurile Sfinte cu câteva luni înainte de a muri. Dar bineînțeles că el nu era deloc un Credincios Vechi „riguros”, așa cum sunt sectarii propriu-ziși.

Mai mulți Credincioși Vechi din Oregon ne-au făcut o vizită chiar în acest week-end, participând la Slujbele Citirilor din micuța noastră capelă. Am fost mai puțin interesați de strictețea și aspectele lor exterioare, cât am fost de scopul vieții lor, cine și ce erau ei de fapt. Câțiva ani mai târziu, un tânăr Credincios Vechi din Erie, Pennsylvania, Pimen Simon, conducea o parohie de Credincioși Vechi din Biserica Rusă din Diaspora, iar episcopii noștri le-au îngăduit să-și păstreze Vechile Rânduieli. Ulterior a fost hirotonit. Prin eforturile părintelui Pimen, acest grup a dobândit nu doar un duh drept, dar de atunci s-au constituit ca model de evlavie pentru mulți alții din Biserică.

Între timp, au apărut zvonuri, și zvonuri ale zvonurilor, emanații ale mănăstirii părintelui Pantelimon. Multe din acestea s-au concretizat în scrisori deschise, din care una am primit-o cu puțin timp în urmă, sau în articole ale părintelui Nichita în publicația sa parohială. În vremea aceea, ținta lor continuă era Arhiepiscopul Averchie de Jordanville (†1976), precum și politica Sinodului nostru față de diverse grupuri de greci pe Stil Vechi și episcopi. Atitudinea lor o găseam descurajantă și tristă; eu începusem să sufăr de ceea ce părintele Serafim numea boala „lașității” – o ispită de a lăsa totul baltă.

Atâta timp cât critica și pâlăvrăgeala emanată din mănăstirea părintelui Pantelimon se înscriu pe un nivel personal mai neînsemnat, părintele Serafim continua să spere într-un deznodământ, chiar dacă era supărat din cauza insultelor adresate Arhiepiscopului Averchie. Dar atunci când au început să atace un Sfânt Părinte – Fericitul Augustin – devenise, în final, prea de tot. Simțea că este de asemenea și un atac la adresa Bisericii, drept care trebuie semnalat ca atare.

2/15 Octombrie 1975

Starea ta ne este familiară. De o vreme încoace am tot trecut prin atacuri ale aceleiași „boli”! Din fericire, când dau de primul semn al acesteia, de obicei părintele Herman apucă să se ferească la timp, și invers, și reușim să ieșim din adâncurile disperării și să ne continuăm lucrul.

Cred că pricina „boli” este foarte simplă: la fel ca și noi, întotdeauna cauți și crezi în partea cea bună a oamenilor, indiferent de ce-ar putea face; iar apoi, când ei își dau seama că faptele lor nu sunt primite pozitiv, ci mai degrabă seamănă peste tot neîncrederea, și ceea ce e mai grav este că te acuză că semeni neîncrederea – e suficient pentru a te arunca în deznădejde.

Leacul este simplu și conține exact același lucru de care îți vorbeam acum câțiva ani, când ai fost atacat ultima dată de grecii noștri: nu-i băga în seamă, indiferent de ceea ce spun sau fac. Nu le răspunde, nu te îndreptăți nici tu nici altcineva înaintea lor; mai mult: nu crede un cuvânt din gura lor și nu fă nimic din ceea ce ar putea să-ți ceară.

¹¹¹ Mai târziu, el a devenit Episcopul Daniel al Bisericii Ruse din Diaspora.

Ne simțim groaznic de trădați de grecii noștri. În toți acești ani am crezut că sunt un suflet și un cuget cu noi, că dau orice pentru cauza misiunii pe pământ american. Dar crede-mă, cred că în tot acest timp, tot ce-au construit a fost pentru propria slavă, profitând cu cruzime de încrederea episcopilor, preoților și mirenilor ruși simpli, pentru ca în final să iasă în față și să se considere singurii specialiști cu autoritate în Ortodoxie.

În continuare, ne-am dori din tot sufletul să greșim spunând acestea, dar să-i lăsăm să dovedească prin fapte și cuvinte - nu prin plictisitoare îndreptări de sine.

De ani de zile le-am tot iertat greșelile și excesele, iar pe părinții Pantelimon și Nichita i-am apărat de nenumărate ori – chiar de tine, după cum îți amintești. Dar acum, pentru a ne păstra judecata sănătoasă, continuând cu spor misiunea ortodoxă, trebuie să spunem adevărul pe șleau: *Aceștia sunt băieți de liceu ce se joacă de-a Ortodoxia!*

Ultimul număr din *Mărturia creștin-ortodoxă* al părintelui Nichita despre Fericitul Augustin este o grosolanie. El numește „teologi neexperimentați” și „latino-cugetători” pe următorii:

(a) Zeloții greci care spun, „bineînțeles”, că Fericitul Augustin este un Sfânt, dacă și Sfântul Nicodim a crezut așa.

(b) Arhiepiscopul Ioan, căruia i s-a compus o slujbă și este cinstit cu mare evlavie.

(c) Sfântul Nicodim Aghioritul, care l-a așezat în calendar.

(d) Tradiția teologică rusă și greacă a secolelor XIX și XX, care a primit părerea Sfântului Nicodim.

(e) Sinodul V ecumenic, care i-a conferit lui Augustin aceeași autoritate teologică de același nivel cu Sfinții Vasile, Grigorie și Ioan Gură de Aur.

(f) Toți Sfinții Părinți contemporani cu Augustin, dintre care nici unul (după câte știm) nu l-a numit eretic sau i-a tăgăduit vreun loc lângă marii învățători ai Bisericii, chiar dacă s-au opus învățaturii sale greșite despre har.

Tradiția sobornicească a Bisericii Ortodoxe îl acceptă pe Fericitul Augustin ca Sfânt Părinte, în ciuda punctelor slabe ale învățaturii lui – la fel ca și pe Sfântul Grigorie al Nyssei în Răsărit. Autoproclamarea Părintelui Nichita ca autoritate este copilărească și categoric neortodoxă.

Acesta este unul dintre nenumăratele exemple care scot în evidență faptul că grecii noștri sunt, în cele din urmă, incapabili de a discuta despre teologie – nu pentru că nu sunt destul de deștepți sau pentru că sunt necitiți, ci pentru că vor să arate cu înflăcărare că ei au întotdeauna dreptate. Acesta nu este duhul teologiei ortodoxe.

Și acum despre L.M.: dacă ea îl apără pe părintele Pantelimon, aceasta e din pricină că nu și-a tăiat încă toate legăturile [emoționale] cu el. Dacă e așa, o așteaptă numai necazuri. Ei bine, necazurile par să fi venit, și L.M. nu va avea nici o pace până ce nu efectuează o ruptură completă, iar dacă nu, să se alătore sectei părintelui Pantelimon.

Secta lui: din cauza atitudinii lor, grecii noștri nu vor mai colabora mult timp cu noi, și nici cu Mateiții nu cred că o vor mai duce mult, decât dacă în spatele cortinei e vorba de bani, sau e implicată vreo politică. Tocmai am primit o lungă scrisoare de la Vlădica Lavru.¹¹² (Apropo, vorbește despre „semnarea de tulburări păcătoase și neîncredere în Biserică”. Cum poți califica ceea ce au făcut grecii cu Vlădica Lavru? Dacă întrebi pe oricine care se află sub influența părintelui P. despre Vlădica Lavru: „A, Vlădica Lavru, nu, nu putem avea încredere în el, etc”. Vlădica Lavru ne-a scris o lungă scrisoare despre situația calendarului vechi grecesc; ceea ce spune el corespunde în mare măsură cu ceea ce ne-a scris dr. Kalomiros. Se pare că decizia Sinodului nostru ca noi să nu mai fim în comuniune, cel puțin pentru o vreme, cu Episcopul Petros (până ce nu-și încheie socotelile cu Sinodul său pe Stil Vechi din Grecia) e un mod de a-l liniști pe părintele P. și de a-l împiedica de a mai oscila între dioceze. Dar dacă Sinodul l-ar trata deopotrivă și pe părintele Pantelimon, cerându-i să rupă legăturile cu Mateiții, până ce aceștia se vor realipi grupului Auxentie, fără a face ceva în Grecia fără cunoștința și binecuvântarea propriului său episcop – ce crezi că va face sau va zice părintele P.?

Sfârșitul „aventurii grecești” pare aproape! Suntem mâhniți doar pentru dezbinările pe care le pricinuiesc slava deșartă a grecilor. Biata noastră misiune americană! Ce va mai râde OCA și Arhidioceza grecească!

E adevărat că ne-am ajutat reciproc, am suferit împreună cu ei, dar îngâmfarea lor a întrecut orice limită. Haide să ne întoarcem la normal, ca toți ceilalți din Biserică, și atunci relația noastră cu ei va fi din nou normală.

Pentru aceasta: noi, cei ce am rămas, trebuie să continuăm pe aceeași cale a dreptei socoteli, fără vise mărețe de a ajunge cineva, căutând să ne mântuim sufletele și încercând să împărtășim și altora bogățiile

¹¹² Arhiepiscopul Lavru este acum starețul Mănăstirii Sfânta Treime și rector al Seminarului Sfânta Treime.

Ortodoxiei.

Nici să nu te gândești să abandonezi *Nikodemos*. Este mai de preț decât îți închipui – nu pentru că ai fi un mare teolog sau vreun specialist de vreun fel (să ne ferească Dumnezeu de vreunul ca acesta!), ci pentru că ești suficient de simplu și firesc pentru a crede că Ortodoxia este realmente Adevărul care aduce inspirație și prospețime în viață și nu ceva supus unor meschine interese politice.

Ți-am inclus în sfârșit și noul *Orthodox Word*. De un an ne străduim să-l punem pe Vlădica Averchie pe această copertă. Lasă-i să creadă ce vor; acesta e un adevărat arhipăstor și teolog ortodox străin de orice ipocrizie politică, ca unul care a suferit el însuși enorm din pricina acestei „politici” din Biserica. Coperta ni se pare foarte odihnitoare.¹¹³ Credem că în fața acestui drept noi ne-am făcut datoria care se cuvenea!

Un citat din Vechiul Pateric [egiptean] folosit de Arhiepiscopul Teofan al Poltavei pentru a-i îmbărbăta pe bieții nevoitori ai vremurilor de pe urmă:

„Frații părinți ai Schitului au proorocit pentru neamul cel de pe urmă. Ce am lucrat noi? - ziceau ei. Și răspunzând unul din ei, mare cu viața și cu numele, avva Ishirion, a zis: noi poruncile lui Dumnezeu le-am făcut. Și răspunzând, frații au zis: dar cei de după noi, oare ce vor face? Și a zis: or să vină la jumătatea lucrului nostru. Și au zis frații: dar cei de după dânșii? A zis avva Ishirion: nu au nicidecum lucru cei ai neamului și rândului aceluia, ci va să le vină lor ispita. Și cei ce se vor afla lămurii în vremea aceea, mai mari și decât noi și decât părinții noștri se vor afla.”¹¹⁴

Alți Părinți au spus: ispitele gândurilor, ale celor ce vor trăi în vremurile de pe urmă vor fi echivalente încercărilor fizice ale martirilor. Dar pentru a birui aceste ispite trebuie să trăim într-o lume diferită.

Ai un carnet pentru a lua notițe din Sfinții Părinți atunci când citești? Ai întotdeauna asupra ta o carte a Sfinților Părinți din care să citești și la care să te îndrepti în momente de depresie? Începe acum – e un lucru capital.

Citim convorbirile părintelui Dimitrie Dudko¹¹⁵ ținute anul trecut în parohia sa (înainte să fie arestat) la Moscova. Foarte pilduitor! Activează în cadrul Patriarhatului Moscovei, iar filosofia lui e uneori inexactă, dar cu câtă îndrăzneală se împotrivesc ipocriziei, ateismului, politicii bisericești! Oamenii cărora le vorbește se situează la un nivel rudimentar..., iată un gând care ne revine adesea în minte de la el: Giugiul din Torino este pentru ei! Este exact răspunsul „științific” la o întreagă generație de oameni amețiți de ateismul științific. Părintele Pantelimon se frământă atât de mult pentru a-și forma o opinie proprie asupra Giugiului (pentru care oricum nu oferă nici o dovadă), încât este, desigur, complet insensibil la nevoile unor astfel de credincioși.

4/17 Octombrie 1975

Bucurați-vă în Domnul, și iarăși zic bucurați-vă. Sunteți învățați să fiți smeriți, nu să vă încredeți în propria cugetare stricăcioasă!

Cazul grecilor noștri constituie un exemplu clasic de înșelare (prelest), pricinuit de slavă deșartă și de părerea de sine. Sfârșitul va fi catastrofal, și mulți vor cădea în prăpastie fiindcă s-au încrezut în părintele Pantelimon mai mult decât în Dumnezeu.

Acum doi ani părintele P. mi-a spus în Seattle următoarele: „de dragul Bisericii, «totul» este permis – minciuna, furtul, orice; scopul scuză mijloacele”. În acea vreme, nu mi-am dat seama de implicațiile acestei afirmații, deoarece îmi închipuiam că, în anumite situații, pentru a evita un rău mai mare, este necesar să faci un păcat mai mic, precum minciuna. Dar acest lucru trebuie făcut întotdeauna numai dacă există o necesitate absolută, făcând acest lucru cu osândire de sine și pocăință înaintea lui Dumnezeu pentru faptul că ai fost nevoit să faci ceva necuvenit. Dar în cazul părintelui P. acest principiu iezuit devine un principiu de bază în viața bisericească, pe care cei mai vicleni din punct de vedere politic îl pot practica fără nici o grijă. Are un mod greșit de a privi Biserica, fapt ce explică pricina pentru care și-a construit mănăstirea în mijlocul unui oraș (pentru a-i folosi la maximum din „sfințenia” sa pe oamenii însetați de spiritualitate), fiind repede interesat de problemele politice ale Bisericii de pretutindeni.

¹¹³ Un portret remarcabil al Arhiepiscopului Averchie, *Orthodox Word*, mai/iunie, 1975.

¹¹⁴ Preluare după traducerea românească a Patericului Egiptean, Alba Iulia, 1994, Avva Isihirion.

¹¹⁵ Publicate sub formă de carte sub titlul *Nădejdea Noastră* (SVS, Crestwood NY, 1979), aceste convorbiri au fost recomandate cu căldură de părintele Serafim. Părintele Dimitrie a fost ulterior arestat, judecat și trimis în exil intern de sovietici.

„Of, ce plasă încurcată am țesut când am învățat să înșelăm pentru prima dată”! Dăm numai peste politică de cea mai proastă calitate. Există o lege spirituală: un sentiment de îngreuiere și de disperare n-ar trebui să vină de la niște conducători spirituali ai Bisericii; acest lucru nu e efectul harului. Dacă într-adevăr acest sentiment provine de la ei, ei se află în mare necaz; ceva e în neregulă cu ei. Totuși, este mai ușor pentru cei care trebuie să sufere din această pricină, pentru că efectiv îi lămurește duhovnicește.

Totul va trece, ca un coșmar teribil. Să nu uiți că nu *aceasta* e realitatea. Încearcă să eviți orice gând care te îndeamnă să dai dreptate sau să învinovățești pe cineva. Roagă-te pentru părintele P., care are probleme duhovnicești, dar rupe orice legătură cu el. Din acea direcție vin numai lucrări demonice, boli și politică meschină. Aici, în adâncul nostru, noi suntem împăcați cu noi înșine, fiindcă știm că Biserica e mai puternică decât cei care au fost înșelați să creadă că „ei” sunt Biserica, tocmai ei fiind cei ce cad întotdeauna, făcându-i pe cei ce rămân în Biserică să fie astfel mai cumpătați.

8 / 21 Octombrie 1975

L.M. ne-a trimis niște scrisori din [mănăstirea părintelui Pantelimon din] Boston. Au un ton total neduhovnicesc și, pe lângă aceasta, răspândesc zvonuri deghizate în virtuți. Episcopii de care am fost mai apropiați nu ne-au turnat *niciodată* străina, papistașa idee conform căreia ei și un „cerc restrâns de inițiați” sunt o elită care pot discuta liber chestiuni bisericești, iar maselor li se interzice acest lucru. Când a fost vorba de evenimente importante din Biserică, ei au fost întotdeauna liberi să-și exprime opiniile, fără să ne fleteze în vreun fel spunând că noi am face parte dintr-o „elită” care știe despre ce e vorba. Dar, spre deosebire de acest aspect, notează următoarea contradicție izbitoare: se presupune că numai episcopii și elita, nu credincioșii, trebuie să știe ce face părintele P. – dar scrisoarea către Nina spune că pricina comportării părintelui P. este „să demonstreze credincioșilor în Sinod și printre cei de Stil Vechi din Grecia o oarecare logică” (citez din memorie). Da, „să demonstreze” credincioșilor. Singurul motiv pentru care aceasta este acoperită de o filosofie elitistă este din pricina faptului că „demonstrația” nu a ieșit conform planului - a avut efecte laterale. Părintele P. și adepții lui o știu mai bine. Este sindromul mortal al convertitului. Este evident că vor să rămână în Biserica noastră, pentru că din punct de vedere politic este mult mai avantajos să fii „străin” și să ai libertate maximă, pe care clerul nostru rusesc nu o are. Motivul exact pentru care credem că nu vor rămâne cu noi prea mult este că ei nu-și dau seama bine de întreaga atmosferă bisericească; adică, ei „cred” că știu ce cred rușii, numai că aceștia nu vor să le spună. Destul despre acest subiect plictisitor.

Despre încercările tale: cele mai multe fac parte din ritmul firesc al vieții, iar Dumnezeu îngăduie ca o mare parte din ele să se adune pentru că vede că ești în stare să le înduri. Amorțeala de care ești cuprins, care vine mai ales din expunerea în atmosfera politică dintr-un loc sfânt căruia îi este străină, va trece și ea. Trebuie să înveți să suferi și să înduri, dar nu privi lucrurile ca și cum ar fi „nesfârșite și triste”. Aici greșești. Dumnezeu trimite și multe mângâieri, pe care le vei cunoaște din nou. Trebuie să înveți să găsești bucurie în mijlocul dozelor crescânde de tristețe; astfel îți vei putea mântui sufletul și-i vei ajuta și pe alții.

Încă sunt multe de făcut atât pentru tine cât și pentru noi, haide să nu renunțăm. Nu-ți lua „la revedere” de la munca editorială. Muncește fără întrerupere la ea. Este atât de mult material inspirator pentru tipărit după ce-l vei fi absorbit în suflet, străduindu-te apoi să-l mesteci pentru noii noștri convertiți. Chiar și noi suntem nerăbdători să finalizăm în această iarnă câteva din proiectele noastre mai mari.

22 Octombrie / 4 Noiembrie 1975

La mulți ani de ziua numelui Vlădicăi Averchie! Tocmai l-am întrebat pe părintele Mihail Pomazansky: „Există vreun ghid teologic autentic ortodox?” Răspunsul lui: „Arhiepiscopul Averchie!”

Legat de Credincioșii Vechi [de vizita lor]: observațiile tale par echilibrate, oferindu-ne o imagine a lor la care ne așteptam. Bineînțeles că nu e nici un rău să continui relația personală cu ei. Dacă vor să devină ortodocși, aceasta va veni la timpul potrivit.

Avem vaga impresie că L.M. e supărată pe noi din cauza părintelui Pantelimon. Chiar crede că ne aflăm într-o vrajbă personală? Cea mai bună asigurare împotriva vreunei tulburări pe care ți-ar putea-o pricinui este conștiința fermă că părintele P. și adepții lui nu sunt o autoritate pentru tine: tu ai de îndeplinit propria lucrare cu care el nu are nici o legătură. Cugetă la această idee cu calm și fermitate. Nu cred că înțelege ce vreau să spun atunci când afirm despre ea că mai bine ar “termina” cu el – nu mă refer desigur la relațiile personale, ci

la dependența emoțională.

Apropo, ne-a răspuns Vlădica Averchie, mulțumindu-ne pentru sprijinul moral acordat în această perioadă foarte dificilă pentru el.

V. și familia lui ne-a vizitat în acest week-end. O vizită plină de veselie. Se pare că sfera noastră de influență este aceea a celor simpli și a copiilor; nu potrivim teologia cu casele mari¹¹⁶. Slavă lui Dumnezeu! Vizita lui J.K. a fost și ea înduioșătoare... dacă și-ar aborda și ea ideile cu mai multă seriozitate!

23 Noiembrie/6 Decembrie 1975

Iartă-ne că îți scriem așa târziu. Am fost copleșiți de lucrul la finalizarea *Tebaidei Nordului* și la terminarea Calendarului, nu ne-a mai rămas mult timp pentru altceva. Slavă lui Dumnezeu, am terminat de tipărit *Tebaida*, și am dus-o la timp în San Francisco pentru legare, reușind să trec și pe la mama înainte să plece în San Diego. La sfârșit am adăugat multe materiale greu accesibile chiar în limba rusă, iar Epilogul are niște idei cheie despre care sunt sigur că „unii oameni” nu le vor primi cu plăcere – dar faptele sunt foarte clare¹¹⁷. Acum lucrul la Calendar merge bine și chiar linotipul nostru a început să meargă bine din nou, așa că Îi mulțumim lui Dumnezeu. Articolul despre Kireievski [pe care-l scrisesem pentru *Nikodemos*] este foarte bun, reușind să comunice ideile cu claritate, dar totuși puțini cred că îl vor înțelege. Totuși acest lucru nu trebuie să te descurajeze; acum vor înțelege mesajul puțini, iar alții îl vor înțelege mai târziu. Trebuie tipărit sub formă de broșură.¹¹⁸ Sunt sigur că d-na Konțevici se va umple de bucurie. Această „reînviere” a lui Kireievski a fost visul ei și al soțului ei.

3/16 Decembrie 1975

Am fost atât de ocupați cu tipăritul (cu *Calendarul* ne-am întins aproape o săptămână) încât nu ne-am gândit foarte mult la lumea din afară, dar nemulțumirile care ne împresoară ne fac să ne gândim la „marea problemă”. Coperta noastră cu Vlădica Averchie pare să ne fi așezat definitiv într-o anumită categorie – care poate este și cea mai bună. Simțim că peste noi se odihnește o greutate de neînțeles, ca și cum am duce greul unei lupte ale cărei linii de front nu sunt clare.

Poate că izolarea în care ne aflăm ne dă puterea să ducem această greutate, așa că nu putem decât să-I mulțumim lui Dumnezeu. În jurul părintelui Pantelimon s-a creat un nor care îi împiedică până și pe oamenii mai cumpătați să gândească limpede; noi am primit mai multe semnale care ne spun că generația mai veche speră ca noi să luăm cuvântul și să îndreptăm lucrurile la momentul potrivit. Dumnezeu să ne dea putere. Vlădica Ioan a binecuvântat și i-a dat nume revistei noastre *Orthodox Word*, așa că mergem înainte având încredere în el. În general suntem în pace și avem treabă până peste cap.

Am avut puțină zăpadă, iar ultimul petic de zăpadă se va topi astăzi; drumul nostru a fost accesibil cam tot timpul. Cu voia lui Dumnezeu, te așteptăm să vii la sărbătoarea noastră [Sfântul Herman din Alaska, 25 decembrie, Stil Nou]. Roagă-te pentru noi.

20 Decembrie/2 Ianuarie 1975

¹¹⁶ Aici părintele Serafim afirmă că teologia pe care o propune nu se lasă contaminată de duhul rece al teologiei academice [n. tr.].

¹¹⁷ Epilogul la *Tebaida Nordului*, o secțiune remarcabilă și plină de pătrundere, afirmă câteva lucruri tăioase despre care părintele știa că nu vor fi bine primite de unii. Considerând că Biserica Rusească – și în special monahismul rusesc – păstrase, chiar și la acel nivel foarte scăzut din secolul al XVIII-lea, o vigoare și un nivel de spiritualitate mai înalt decât cel din Grecia sau din alte țări ortodoxe, părintele Serafim s-a întors apoi în vremea noastră, spunând că această vreme este caracterizată de un „vid spiritual nemaîntâlnit”, unde „viața obișnuită a devenit anormal de «confortabilă» și chiar perspectivele unora dintre conducătorii religioși și intelectuali sunt teribil de frivole”. Cu toate acestea, noi trebuie să „ținem vie în inimile noastre mireasma pustiei: să îi avem în minte și în inimă pe acești îngeri în trup, bărbați și femei, și să-i ținem ca pe cei mai adevărați prieteni ai noștri”, rămânând “întotdeauna departe de patimi și de aplecarea către lucrurile acestei lumi, chiar când acestea se instalează într-o instituție sau într-un conducător al vreunei organizații bisericești; să fii în primul rând un locuitor al Ierusalimului Ceresc... și numai în al doilea rând un membru al acestei lumi pieritoare de jos”.

¹¹⁸ A fost ulterior extins și tipărit ca broșură sub titlul *Un om este credința sa* [*A man Is His Faith*] (St. George Orthodox Information Service, London, 1980).

Mulțumită lui Dumnezeu, boala mea e aproape vindecată. Mai rămâne o ușoară slăbiciune și puțină răgușeală, poate din cauză că am umblat prea mult în ultimele zile prin aer rece. Amintește-ți [legat de editare]: tu nu ești un om de afaceri care alimentează o piață deja existentă; ești mai degrabă un pionier care se aventurează pe un pământ nou și neexplorat de cititorii noștri. De aceea nu te poți aștepta ca mulți, sau majoritatea dintre ei, să înțeleagă deplin ceea ce primesc.

Când am început *Orthodox Word*-ul (cu doisprezece abonați!) ne-am dat seama că pentru a supraviețui financiar trebuia să ne creăm propria piață. Acest lucru l-am realizat, iar majoritatea abonaților ne plătesc pentru ca noi să le dăm ceea ce credem că trebuie să aibă! Tu participi alături de noi în acest spirit pionieresc și de fapt cei mai mulți dintre cititorii tăi s-au abonat și la *Orthodox Word*, astfel că ei sunt deschiși către ceea ce le oferi, chiar dacă acum nu-și dau seama pe deplin de acest lucru.

Roagă-te pentru noi. Stau în chilia mea pregătind material pentru următorul *Orthodox Word*. E atât de mult de spus. Tocmai ne-a scris d-na Konțevici: i-a plăcut foarte mult „Prologul”¹¹⁹ și scrie: „Dacă nu ai fi stătut în sălbăticie, nu te-ai fi gândit niciodată să scrii un asemenea articol!”

[Nedatată, scrisă probabil de
Sărbătoarea Nașterii Domnului, 1975:]

Salutări de sărbătoare! Suntem plini de speranțe și de planuri pentru Noul An. N-a mai rămas decât puțin timp. Să răscumpărăm timpul!

¹¹⁹ Un articol despre Sfinții din Galia din *The Orthodox Word*, Sept./Oct. 1975. A fost folosit mai târziu ca material introductiv pentru cartea *Viețile Părinților* [*Vita Patrum: The Life of the Fathers*] de Sfântul Grigorie de Tours (Platina, 1988).

[1976]

3/16 Ianuarie 1976

Terminând mare parte din munca de anul trecut și având în față perspective mărețe, ne simțim teribili de inspirați de noul an, dar vom reuși ceea ce ne-am propus numai dacă Dumnezeu va continua să ne ofere aceleași condiții. Ne ajută și vremea de primăvară! S-ar putea ca, cu voia lui Dumnezeu, noul *Orthodox Word* să apară până la sfârșitul săptămânii următoare. Rămâne să mai finisăm puțin prezentarea Vlădicăi Andrei¹²⁰ (a doua din seria noastră - "pilde vii". Roagă-te să fim în stare să spunem despre el ceea ce e de folos și de inspirație pentru alții.

Lupta Credincioșilor Vechi¹²¹ pentru supraviețuirea tradițiilor lor (față de care nu poți decât să ai o oarecare simpatie) nu este aceeași luptă pe care noi, ortodocșii, o ducem pentru a ține în viață duhul Ortodoxiei. Peste tot vedem cum duhul este stins, iar dacă duhul va pieri, păstrarea vechilor obiceiuri nu va fi de nici un folos!

18/31 Ianuarie 1976

Starea lui O. și P. [doi convertiți cunoscuți mie și părintelui Serafim] e o stare de *prelest* [înșelare] numită de Sfinții Părinți „închipuire” sau „păreră de sine”, atunci când se împletește o plasă de idei lipsită de vreo legătură reală cu realitatea, motiv pentru care, când se manifestă, par foarte „aiurea”. În acest caz, o persoană se comportă conform cu patimilor sale, crezând că este logică, adică în acord sistemul de idei pe care și l-a împletit. De obicei diavolul se folosește de o idee mai neînsemnată pentru a ne prinde în cursă, știind că ne poate prinde apoi în ceva de care ne-am legat afectiv; și acea „prindere” este suficientă pentru a ne determina să țesem toată plasa păianjenului, care ne va prinde cu totul aruncându-ne în înșelare. Cel mai probabil e că scrisorile lui O. din ultima vreme au venit după lungi frământări și conversații cu el însuși. Scrisorile nu exprimă vreo realitate anume, ci trepte diferite ale conversațiilor cu sine însuși, cel din plasa păianjenului. Am văzut aici nenumărate exemple [cu unii candidați la viața monahală], care arată cu prisosință dificilul fenomen al convertirii. Răspunsul pare să fie numai unul: viața duhovnicească conștientă conformă cu învățătura patristică. Numai acolo poate fi găsit adevăratul mod de gândire, care risipește toate „opiniile” noastre. I-am cerut Vlădicăi Averchie să scrie un articol pe această temă.

28 Ianuarie/10 Februarie 1976

Am uitat să te întrebăm cum se descurcă L.M. în comunitatea ta. Are cumva vreun dor pentru viața din marile orașe? Mi-a spus că ea și J.K. nu se prea înțeleg, ea crezând că e vorba de pizmă. Dar poate că e din pricină că J. nu poate suporta genul lui L. – deschis, având întotdeauna dreptatea de partea ei, încă reflectând ceva din atmosfera răsfățată a perspectivei „bostoniene”?

Deja am vorbit cu L., ne-am și scris despre această abordare răsfățată a Ortodoxiei – plină de palavre, care „știe ce se-ntâmplă”, care are „răspunsul exact” la orice problemă, conform cu ceea ce spun „specialiștii”. Încep să cred că aceasta e problema ei principală, care nu îl privește în mod direct pe părintele Pantelimon.

¹²⁰ Arhiepiscopul Andrei († 1979) din mănăstirea Novo-Diveevo din statul New York.

¹²¹ Familia mea făcuse o vizită Credincioșilor Vechi din Oregon.

Un exemplu: ea este îngrozită de faptul că T. a fost primită în Biserică [venind din romano-catolicism] fără Botez sau Mirungere. „E greșit”, zice ea. Dar noi nu vedem nimic greșit; e de datoria preotului și a episcopului să decidă, și deci nu e treaba noastră (cu atât mai puțin a ei). Rânduiala prin care ea fost primită a fost de mult aprobată prin economie, și poate că în acest caz a fost cea mai bună soluție, deoarece T. ar fi putut ezita și mai mult în fața Botezului. Pogorământul Bisericii a fost înțelept. Dar L. ar vrea ca cineva „să-i citească Vlădicăi Antonie hotărârea Soborului” pe această temă. Dragul meu, el a fost aici, compunând hotărârea care permite explicit episcopilor să se folosească de economie ori de câte ori doresc! Nu ne place deloc această atitudine, pentru că introduce în atmosfera Bisericii tulburări complet inutile. Iar dacă are de gând să-i spună lui T. că ea nu este cu adevărat o membră a Bisericii Ortodoxe, ar putea pricinui răni de nespus în sufletul ei.

Un alt exemplu: L. era foarte bucuroasă că Q. a fost botezată [după ce fusese de mai mulți ani membră a Bisericii Ruse din Diaspora]: în sfârșit, a procedat „drept”! Dar pe noi nu ne mulțumește deloc această atitudine, pentru că vedem din partea ei un semn al unei imaturități spirituale de proporții și un fanatism îngust din partea celor ce îl încuviințează. Sfântul Vasile cel Mare refuzase să boteze un om care se îndoia de validitatea botezului său, și aceasta deoarece el primise deja împărtășanie de mai mulți ani și era prea târziu să te îndoiești atunci de calitatea lui de membru al Bisericii lui Hristos!

În cazul convertirilor noștri este evident că cei ce insistă sau sunt convinși să primească Botezul după ce au fost membri ai Bisericii încearcă, dintr-un sentiment de nesiguranță, să primească ceva pe care taina *nu* îl dă: siguranță psihologică, o compensație pentru vechile eșecuri din vremea când era deja ortodox, un abonament pe viață la „clubul” celor care au dreptate, o „corectitudine” duhovnicească automată. Dar acest act pune sub semnul întrebării Biserica și slujitorii ei.

Dacă preotul sau episcopul care ar primi asemenea oameni ar greși (atât de mult încât să fie necesar apoi ca întreaga rânduială a primirii să fie săvârșită din nou!), s-ar crea un soi de Biserică în Biserică, un clișeu care, spre deosebire de „cei mai mulți episcopi și preoți”, are întotdeauna „dreptate”. Și desigur că *aceasta este cea mai mare problemă de astăzi – și chiar a vremurilor ce vor urma* [subl. trad.]. Este foarte greu să te lupți cu ea, pentru că ți se oferă răspunsuri „simple și clare” la toate întrebările, iar instabili noștri convertiți găsesc că acesta este răspunsul la toate nevoile lor.¹²²

Câteodată am vrea să credem că toată „problema părintelui Pantelimon” din Biserica noastră este doar o chestiune de accente diferite care, în final, nu vor fi teribil de importante. Dar cu cât analizăm mai mult, cu atât ajungem să credem că treaba e mult mai serioasă decât atât, că de fapt se formează un „sectarism ortodox” pe cheltuiala (și spre paguba) poporului nostru simplu. Pentru aceasta, cei ce sunt conștienți de acest lucru, trebuie să fie „râvnitori conform cunoștinței”. În trecut, Biserica a supraviețuit unor ispite mai mari, dar ne temem pentru convertirii noștri, ca nu cumva în simplitatea lor să fie atrași în vreo sectă și/sau în afara Bisericii.

Dumnezeu este cu noi! Trebuie să sporim în credință.

14/27 Februarie 1976

Roagă-te pentru R. Scrie că e pe cale să „renunțe” la Ortodoxie și e “obosit” pentru că nu a găsit ceea ce căuta de șaisprezece ani. E trist, o poveste tipică despre convertire (una dintre cele mai obișnuite): goliciune în interior, și mai vrea să obțină ceva de la Ortodoxie fără să lucreze asupra lui însuși, adică în sensul de a-i jertfi ceva lui Dumnezeu. Acum îi scriu să citească *Confesiunile* Fericitului Augustin, o bună carte pentru convertiți, cu toate că, după cum se știe, Fericitul Augustin avea destulă energie interioară pentru a începe ceva! E foarte interesant ceea ce scrie în Cartea a VI-a, anume cum el împreună cu zece prieteni voiau să întemeieze o comunitate, dar și-au pus problema soțiilor, cum se vor încadra..., apoi planul a căzut.

Sfântul Grigorie de Tours este teribil de impresionant! Am găsit o *viață* a lui din secolul X, alcătuită în special din scrierile lui..., este una din cele mai mișcătoare *vieți* pe care le-am citit vreodată.

¹²² Trebuie notat că acum, după 23 de ani de când părintele Serafim a scris acestea, situația din Bisericile heterodoxe și din diocesele ortodoxe mai moderniste s-a înrăutățit într-un grad pe care părintele Serafim nu l-ar fi putut anticipa și care sigur l-ar fi îngrozit. În general, Biserica Rusă din Diaspora consideră necesar și de cuviință să recomande mai puțin folosirea „economiei” insistând mai mult asupra acriviei pastorale, pentru a evita să se ajungă la deznodăminte nefericite. În orice caz, aceasta nu are de-a face cu comportamentul sectar și deosebit de legalist al celor care neagă existența harului în Bisericile și diocesele de pe Stil Nou.

Deoarece locuiam atât de departe de prima parohie (350 de mile depărtare)¹²³ nu cunoșteam încă toate formele pe care le putea lua evlavia ortodoxă, în special cele legate de Postul Mare. Auzisem, sau citisem despre Rânduiala Iertării cu care începe Postul Mare, dar nu o văzusem până atunci, și nici nu înțelesesem exact sensul ei, așa că l-am întreat pe părintele Serafim.

21 Februarie/5 Martie 1976

Cererea iertării din această duminică [Duminica Iertării] are loc după Vecernie. De obicei, înainte de a cere iertare, se cântă Canonul Paștilor, pentru ca cei de față să guste puțin din bucuria pascală înainte de începerea Postului (inițial se practica numai de către pustnici, care posteau așa de aspru încât abia mai supraviețuiau până la Paști, dar constituia și o mângâiere pentru noi păcătoșii). Este bine să ceară iertare unul altuia în mod personal, printr-o plecăciune până la pământ și un sărut întreit (pentru cei de același sex) sfârșind cu a doua plecăciune până la pământ. În mănăstiri această rânduială se face conform rangului, într-o ordine desăvârșită, dar într-un loc precum Catedrala din San Francisco e o dezordine minunată, toți fiind aliniați se pleacă înaintea episcopului și a clerului, iar restul oamenilor din catedrală se pleacă cum pot.

Am primit în sfârșit scrisoarea doctorului Kalomiros despre evoluție, pe care am citit-o cu diverse simțăminte. Sunt aici destul de multe lucruri pozitive, pe care le-am putea folosi în studiile noastre despre evoluție. El a corectat câteva greșeli și inexactități din citatele și interpretările mele patristice și, pentru prima dată, concepția lui originală despre evoluție începe să se limpezească. Totuși, ceea ce este dezamăgitor, este să vezi cum și-a construit un sistem solid pentru uzul propriu. Suntem de acord cu o mare parte din citatele lui patristice (deși nu toate), dar el le-a pus împreună, asociindu-le cu filosofia modernă a evoluției, crezând că aceasta este incontestabil un fapt științific – refuzând chiar să discute cu mine despre partea științifică, până ce îi voi putea oferi un titlu de expert în știință. Cred că-i vom trimite un citat dintr-o teză de doctorat în Biologie în care se arată că teoria „recapitulării” fetusului uman (despre care Kalomiros crede că e un fapt dincolo de orice critică, nu mai este luată în serios de oamenii de știință. Este evident că nu este obișnuit cu critica recentă sau cu autocritica din știința evoluționistă; la acest aspect, probabil că Grecia este în urmă cu multe decenii înaintea Vestului. Dar per total, critica lui nu e chiar așa de inutilă.

I-am întâlnit pe Vlădica Antonie și pe Vlădica Nectarie; sunt niște martiri pentru turmele lor. Mulțumită lui Dumnezeu, trăim în afara lumii și a „obișnuitei vieți bisericești”! La următoarea ta vizită vei vedea ce îmbunătățiri frumoase a adus Vlădica Antonie pentru Biserica noastră!

Am avut prima zăpadă însemnată a anotimpului, iar camionul nostru este împotmolit pe la jumătatea drumului spre munte, cu aproape o tonă de hârtie și alte materiale în el.

Dumnezeu este cu noi! Ne cerem iertare înainte de începutul Postului pentru păcatele împotriva ta făcute cu gândul, cuvântul și fapta. Dumnezeu să ne ierte pe toți și să ne miluiască. Fie ca acest Post să fie unul plin de roade.

Părintele Serafim se hotărâse să tipărească o serie de articole, majoritatea fiind traduceri de-ale sale, bazate pe *Vita Patrum* a Sfântului Grigorie de Tours.

A Doua Sâmbătă a Postului Mare, 1976

M-am cufundat adânc în Ortodoxia din Galia secolului VI. Ce mireasmă minunată are! Ne rugăm ca Dumnezeu să ne ajute să tipărim această carte ca o datorie către Vlădica Ioan [care i-a iubit atât de mult pe sfinții din Vestul pre-schismatic]. Introducerea mea, care a început cu două pagini, are acum treizeci spre patruzeci de pagini!¹²⁴

S. [unul din novici] va pleca spre Jordanville [Mănăstirea Sfânta Treime]... Bietul om nu are nici cea mai mică idee despre ce înseamnă să “lucrezi pe cont propriu”!

17/30 Martie 1976

¹²³ Aproximativ 57 de km [n. tr.].

¹²⁴ În forma ei finală, atunci când cartea a fost publicată, această *Introducere* a ajuns la aproape o sută de pagini.

La mulți ani de Ziua Onomastică! Hristos să te păzească totdeauna în harul Său.

Ideea unei „biblioteci” a noastre ne-a bucurat și pe noi¹²⁵ – cel puțin știm că există undeva! De fapt ne-am gândit mult la ea în ultima vreme, dar am fost ocupați cu un proiect ce nu suferea amânare – niște îmbunătățiri la tipografia noastră.

Este evident [din răspunsul referitor la tipărirea cărților și a revistei lor, *Orthodox Word*] că există un interes real față de Ortodoxie. Ceea ce e dezamăgitor e faptul că există prea puțină ascultare, și aici mă refer la povestea numeroaselor eșecuri ale convertiților. Nu am mai auzit de R.; cel mai probabil e că va încerca să-și găsească răspunsurile în Boston, etc., de ce? Pentru că dorește în primul rând un fel de “siguranță” care nu-l va clinti sau schimba, sau care îl va face să-și asume cine știe ce responsabilitate.¹²⁶

Nu văd multe speranțe nici pentru ceilalți cursanți de vara trecută ai academiei noastre. Toți au stat alături de noi, dar este evident că C. e pe cale de a deveni un „floater ortodox”¹²⁷, iar părintele S. pune în circulație „sindromul convertitului decepționat” care nu-și poate găsi pacea nicăieri. Ne rugăm să supraviețuiască, dar background-ul și atmosfera luminează puternic împotriva lor. B. continuă să viseze, dar cel puțin stă într-un singur loc, Jordanville, de unde tocmai am primit ceva de la el, de care ne-am bucurat foarte mult: un încărcător de baterii pentru bateriile casetofonului nostru.

Cu voia lui Dumnezeu, vom umple mai multe numere din *Orthodox Word* cu materiale despre Ortodoxia din Galia; bineînțeles că pot exista cazuiști care cred că acești sfinți „nu se regăsesc în calendar”, sau că umbra Fericitului Augustin învăluie mai multe figuri importante ale acestui timp.

Legat de primul punct, am foarte ușurați de replica Vlădicăi Nectarie. El a pus doar o sigură întrebare: „Au fost ei atunci [înainte de marea Schismă] recunoscuți ca sfinți de Biserica Romano-catolică? Dacă da, atunci firește că sunt ortodocși” – probabil cu câteva excepții care trebuie cercetate separat.

Legat de al doilea punct, noi ne-am temut puțin de „reacția din Boston”, pur și simplu pentru paraziții pe care i-ar putea pricinui. Din acest motiv, am primit acum două zile cu o mare ușurare ultima reeditare făcută de părintele Nichita a articolului semnat de părintele George Grabbe despre educația ortodoxă a copiilor, unde Prosper din Aquitania este citat favorabil. Singurul susținător „fanatic” al doctrinei despre har a Fericitului Augustin din Galia secolului VI! El este singura figură a timpului său pe care noi am ezita să-l numim Sfânt fără o cercetare prealabilă (pe care o vom și face curând), dar chiar și atunci am vrea să credem doar că el accentuează prea mult unele aspecte și nu oferă o învățătură falsă. Apropo, micul articol al părintelui Mihail Azkoul despre Fericitul Augustin din ultimul număr din *Vița Cea Adevărată* [*The True Vine*] este destul de slab, construit numai din citate de „la sursă”. Nu știe nici măcar unde să caute pentru a afla care este adevărata perspectivă ortodoxă despre el.

Dar dincolo de acești paraziți, atmosfera secolelor VI și VII din Galia este întăritoare și plină de inspirație pur ortodoxă, mergând chiar până la detaliile iconografice, vestimentare etc. Sfântul Grigorie de Tours este un izvor atât de bogat, încât nu mai este nevoie să „reconfigurezi” duhul ortodox al acelei vremi; noi îl recunoaștem și ca pe un Părinte al Răsăritului, iar cărțile lui sunt realmente de aceeași valoare ca și *Dialogurile* Sfântului Grigorie cel Mare, *Lavsaiiconul*, *Limonariul*, etc. Dacă Dumnezeu ne-ar mai fi dat încă doi ani cu o ocazie de aur ca acum, am fi putut folosi Galia ca pe un „cap de pod” pentru a administra o doză puternică atât Angliei cât și Irlandei ortodoxe! Sau poate ai putea face tu acest lucru!

Călătoria ta [în Anglia și Scoția] din această vară să fie începutul unei conștientizări ortodoxe a Angliei din trecut, nu numai pentru tine, dar și pentru alții. Pentru rugăciunile Vlădicăi Ioan, fie ca acest drum să aducă roade.

Mi-ar plăcea teribil să stau aici și să traduc operele complete ale Sfântului Grigorie de Tours (existente toate într-o franceză foarte literală care îmi va ajuta latina mea defectuoasă) precum și alte multe texte de temelie ale aceluși timp pe care le avem în rusește. Din când în când, ne mai îngăduim să și visăm nu numai la o bibliotecă completă, ci și la doi sau trei frați care să fie de un cuget cu noi, care ar putea să dubleze sau să tripleze munca de traducere și tipărire; dar realitatea obiectivă ne spune că noi atingem o eficiență maximă tocmai „prin suferința până la capăt” pe care o îndurăm. Am impresia că noi „pre-digerăm” hrana unui

¹²⁵ Îi propusesem să vin la schit și să cataloghez imensa dar întrucâtva dezordonată lor bibliotecă.

¹²⁶ De fapt, nu mult timp după aceea R. a apostaziat, devenind budist.

¹²⁷ Cuvântul *floater* este un americanism care desemnează un alegător al cărui vot poate fi cumpărat, un muncitor sezonier sau ceva care plutește, care e dus de toate valurile; e lesne de înțeles la ce se referă sintagma *orthodox floater*. Mai departe, părintele Serafim folosește substantivul *floating* înțelegându-l ca ispită în care pot cădea cei instabili, cei duși de diferite „valuri”, curente, parohii, viziuni, păreri sau de propriile patimi născute sau influențate de acestea [n. tr.].

anumit număr de căutători, și dacă am mestecat-o prea mult, vor începe să li se facă rău!

N-am revenit la scrisoarea lui Kalomiros și, înainte de vară, nu cred că vom mai încerca vreun răspuns. În ciuda tonului ei neplăcut, scrisoarea are folosul ei, căci arată ce fel de reacție ar fi stârnit în anumite cercuri cartea noastră despre evoluție, dacă n-ar fi fost mai întâi testată/încercată prin acest schimb de scrisori. Aceasta ne ajută să evităm unilateralitatea. Am impresia că dr. Kalomiros e puțin raționalist; el nu scrie ca din interiorul unei tradiții, ci ca unul care se străduiește să se introducă în tradiție. Neîntreputa noastră tradiție rusească, în ciuda presupuselor sau adevăratelor ei western-isme, are o tărie și o vioiciune pe care „redescoperitorii tradiției” nu o au. Să ne ajute Dumnezeu să exprimăm aceste lucruri într-un mod acceptabil și ușor de asimilat pentru oameni de astăzi.

Luni, în Săptămâna a V-a din Postul Mare

Simțămintele tale în privința slujbelor Pascale sunt îndreptățite.¹²⁸ Cel puțin așa simțim și noi! În condițiile date, dacă această dorință s-a înfiripat de prima dată în inima voastră și dacă ați reușit să vă împărtășiți cu o săptămână sau două înainte de Paști este foarte firesc duhovnicește să întâmpini Paștele în liniște, acasă. Dar nu te aștepta ca mulți să înțeleagă acest lucru! Cei mai mulți oameni gândesc după „opinia publică bisericească”, care nu întotdeauna înțelege astfel de lucruri.

2/15 Aprilie 1976

Roagă-te cu tărie! Marți după-amiază Arhiepiscopul Averchie a trecut la Domnul cu pace, lăsându-ne singuri. Părintele Herman s-a dus la înmormântare [în Jordanville] cu Vlădica Antonie și Nectarie. Firește, pentru noi e o lovitură. Noi încă mai speram să-l avem ca sprijin pentru câțiva ani, dar Dumnezeu a vrut altfel. Simțim cât de greu este să sprijini dreptatea Bisericii care apasă asupra noastră. Tocmai am fost informați că Mănăstirea Schimbarea la Față a pregătit o „epistolă” pentru noi, prin care își exprimă cu lux de amănunte dezacordul față de „Prolog” [viitoarea carte despre Sfinții din Galia], și tremurăm numai când ne gândim la ce bătălie ne stă în față. Noi știm un lucru: înțelepciunea omenească nu ne va ajuta! Ne încredem în rugăciunile Vlădicăi Ioan și Vlădicăi Averchie din cer. Părintele Vladimir din Jordanville (cu care a vorbit ieri părintele Herman) spune că atmosfera e „înfrorătoare”. Ce ne așteaptă oare?

Dar Dumnezeu este cu noi!

Roagă-te pentru Arhiepiscopul Averchie, vineri în special – înmormântarea va avea loc în acea după-amiază.

*Vinerea celei de-a șasea
Săptămâni din Post, 1976*

O dată cu moartea Vlădicăi Averchie, plecarea lui S. și vizita celor trei tineri convertiți de săptămâna asta, suspin și mă gândesc: este oare posibil să ajungi la o înțelegere autentică a Ortodoxiei acum când te simți înconjurat de mulți care „știu mai bine” sau de alții care „nu știu” și care sunt slabi ca niște spaghete? Sau poate, așa cum bine a sugerat odată tânărul T.: dacă toți ceilalți gândesc în mod diferit, oare noi suntem aceia care greșim? Dar atunci mă duc cu gândul la Vlădica Averchie, la părintele Pomazansky și la toți ceilalți din generația mai veche din care aproape toți s-au prăpădit, și vreau să plâng pentru tinerii „știu-toate” care au greșit ținta. Dar înțelegerea vine numai printr-o suferință reală, și cât de mulți pot acest lucru?

Părintele Serafim vorbea adesea despre valoarea suferinței în viața duhovnicească. Dar fiindcă societatea noastră a produs idei foarte nesănătoase despre suferință, se cuvin câteva cuvinte lămuritoare. Părintele Serafim învăța că suferința este un mijloc duhovnicesc, nu un scop în sine. Nu avem de-a face aici cu o idee creștină periculoasă sau sentimentală de sorginte vest-europeană conform căreia trebuie să te victimizezi, suferind din noblețe de dragul unui Dumnezeu mâniaș, ca „ispășire” pentru propriile păcate (sau ale altora). Ci mai degrabă, el credea că atunci când suferința vine, vine ca o consecință a propriei noastre imaturități sau a greșelilor noastre, și

¹²⁸ Îi spusese părintelui Serafim că, doar pentru această dată, ne gândeam să săvârșim în Etna slujba pascală prin citiri, decât să batem obișnuitul drum de 7 ore până în San Francisco.

dobândește valoare numai dacă învățăm ceva din această suferință¹²⁹.

Acceptarea durerilor și a greutăților care rezultă din firea noastră umană căzută, sau acelea trimise din „afară” prin prigoniri și neînțelegeri, nu e aceeași cu mila față de sine, ci trebuie să înmoaie inimile noastre împietrite de păcat și să purifice firea noastră spirituală, făcându-ne să ne simțim din ce în ce mai mult dependenți de Dumnezeu. Trebuie să acceptăm aceste suferințe *fără a ne plânge*, altfel nu vor avea nici o valoare duhovnicească. Adesea părintele Serafim vorbea de nevoia de „a suferi până la capăt” o anumită problemă sau greutate. Prin aceasta înțelegea că omul trebuie să rabde, din nou, fără a se plânge, răbdarea fiind unul din cele mai bune instrumente pentru sporirea duhovnicească.

Pentru că aveam de gând să facem unul din obișnuitele noastre drumuri la Catedrala din San Francisco, părintele Serafim ne-a trimis următoarea rugămintă:

*4/17 Aprilie 1976:
Sâmbăta lui Lazăr*

Roagă-te pentru noi, mai ales când te afli la mormântul Arhiepiscopului Ioan, atunci când mai ai ocazia să treci pe acolo. Numărul nostru pe martie/aprilie i-l vom dedica, drept care avem nevoie de putere și înțelepciune pentru a spune un „cuvânt” important despre el. Când vei fi acolo, cere-i binecuvântarea pentru noi.

Așteptăm ca părintele Herman să se întoarcă până luni [de la înmormântarea Arhiepiscopului Averchie din Jordaville, NY]. O mare povară a căzut peste noi odată cu plecarea Arhiepiscopului Averchie. Ce exemplu de rodnicie ne-a dat el, până în ultima clipă! De aceea, nici noi nu trebuie să cădem în deznădejde, ci să continuăm să propovăduim cuvântul.

Joiă Patimilor, 1976

Părintele Herman s-a întors cu bine seara trecută. La următoarea noastră întâlnire îți va comunica impresiile călătoriei sale. Imaginea Bisericii în general e destul de sumbră: generația rusă mai veche e pe moarte, iar părintele Pantelimon își canalizează acum întreaga carieră bisericească către o „preluare” a autorității, indiferent de formele pe care le-ar putea lua aceasta. Seniorul părinte Pantelimon [din Jordanville] dă din cap și zice: „Ce fel de ieromonahi suntăștia de astăzi – cred că e sfârșitul lumii!” El [părintele Pantelimon din Boston] are o mare influență asupra seminariștilor și a călugărilor mai tineri din Jordanville, ca unul care este un „expert” în teologie și care subminează cu succes autoritatea generației ruse mai vechi. În legătura cu acest lucru, dacă Dumnezeu ne întărește, ne vom spune „cuvântul” nostru.

De acum încolo, roagă-te zilnic pentru Episcopul Lavru [succesorul Arhiepiscopului Averchie], ca Dumnezeu să-i dea puterea să ducă cea mai grea cruce. Deși este un om foarte sincer, are mulți dușmani feroce! Noi i-am promis susținere deplină.

Marea Vineri, 1976

Suntem în miezul nopții Marii Vineri, ceasul arată ora 2 a.m., iar noi, după obiceiul monahal, ne vom trezi pentru Utrenia Marii Sâmbete – cred că Prohodul îl vom face în zori, când începe să se crape de ziuă. Cât de emoționante sunt aceste slujbe – o comoară care acum pare să dispară de pe fața pământului.

Rămânem toți trei aici, într-o pace adâncă, puțin după ce am primit Sfânta Împărtășanie, și... ne simțim mai tari și mai capabili să facem față viitorului. Acum este evident că ni se va cere mai mult, drept pentru care va trebui să devenim mai „vizibili”. Avem mare nevoie de cât mai multe rugăciuni din partea ta.

Părintele Herman a adus cu el câteva casete de la înmormântarea Vlădicăi Averchie și de la Liturghia Darurilor mai înainte Sfințite de dinaintea ei. Acestea vor fi darurile noastre pascale către comunitatea voastră; vei fi astfel în contact cu un adevărat „eveniment” duhovnicesc din Biserica noastră. Abia pot să le ascult; aș vrea numai să plâng; era un om drept, noi am fost șocați să aflăm că puțini au fost aceia care-l prețuiau. Va trebui acum ca noi să-i facem cunoscută învățătura, dându-ne seama că, dacă am sta nepăsători, ea s-ar putea pierde.

¹²⁹ Adică dacă o înțelegem ca pe o pedagogie divină [n. tr.].

Ne simțim pe marginea dezastrului – dar cred că aceasta este starea pe care trebuie să o simțim ¹³⁰.

4/17 Mai 1976

Am inclus o carte despre contextul în care se găsea Ortodoxia în Marea Britanie. Folosește-o și returnează-o când o termini.

Roagă-te pentru V., catehumenul nostru. A sosit acum câteva zile și deja a plecat, dar poate se întoarce. Mă îndoiesc că-l vom putea ajuta sau vedea măcar cumva, ne e o teamă teribilă pentru viitorul Americii. Ce se întâmplă atunci când un super-guru [la fel ca și Antihristul] vine să exploateze aceste suflete neajutorate?

De Sfânta Treime, 1976

Nădăjduim că această scrisoare te găsește cu bine și cu gânduri bune înainte de lungul tău pelerinaj.¹³¹

Evenimentele și descoperirile pe care le-am avut în ultimele câteva luni ne-au pus serios pe gânduri, în special cele legate de viitor. Citind noua scrisoare din Boston [de la Mănăstirea Schimbarea la Față] către Mitropolitul Antonie Bloom [exarh în Londra al Patriarhiei Moscovei] – care este, desigur și ca de obicei, de cele mai multe ori „corectă”, dar pe un ton nepotrivit – se desprinde un singur gând: aceasta este o repetiție pentru o scrisoare similară către episcopii noștri! Se cred așa de tari acum și atât de plini de sine încât, evident, este doar o chestiune de timp până se vor plictisi de atâta „incorectitudine” și „inconsecvență” din partea episcopilor noștri care nu vor să rupă în mod oficial comuniunea cu toate Bisericile Ortodoxe. Suntem siguri că deja s-au infuriat pe noi din cauză că am descoperit lumii, prin noul nostru *Orthodox Word*, că *nu* am rupt legătura cu ei. Fanatismul plutește în aer; a devenit chiar o modă în aripa americană a Bisericii noastre, iar poziția mai echilibrată a episcopilor noștri va părea acum, pentru cei care gândesc „logic”, una de netolerat. Toate acestea par că ne ridică întrebări: *Pe ce poziție stăm acum? Unde am putea merge de aici?*

Nu putem urma calea „Ortodoxiei din Boston” – o Ortodoxie „reformată”, care se întâmplă să fie de cele mai multe ori „corectă”, dar care de fapt se situează în afara tradiției ortodoxe, o creație a logicii umane. E o ispită teribilă pentru vremurile noastre și cred că marea majoritate a convertiților vor cădea probabil în ea. Ne e teamă ca nu cumva toate articolele noastre despre fanatism din ultimii ani să fi contribuit la crearea unui monstru. Pentru viitor va trebui să accentuăm „simțirea” Ortodoxiei, fără de care fanatismul este gol și chiar vătămător.

Probabil că pe viitor, „aripa dreaptă” a Ortodoxiei¹³² va fi împărțită în multe dioceze mai mici, cele mai multe luptându-se și anatimizându-se reciproc. Dacă măcar Biserica noastră Rusă din Diaspora ar putea fi unitară, situându-se pe o cale sănătoasă, fără să încline spre stânga ca o reacție împotriva aripii fanatice – ne va fi destul! *Trebuie* să menținem viu contactul cu clerul rusesc din generația mai veche, chiar dacă unii dintre ei ne par prea liberali, căci altfel ne vom răătăci în jungla fanaticilor ce se dezvoltă în jurul nostru.

E de la sine înțeles că învățătorii noștri trebuie să rămână titanii acelei generații mai vechi: Vlădicii Ioan, Averchie și toți ceilalți de valoarea lor. Vlădica Nectarie e cel mai scump om din acea generație care ne mai rămâne. Dumnezeu să-l țină în viață ani îndelungați!

Cel ce voiește să rămână în adevărata tradiție a Ortodoxiei va trebui să fie ferm hotărât și râvnitor, fără a înclina spre fanatism, fără să creadă că ar putea să-i învețe pe episcopii noștri ce să facă. Mai presus de toate, trebuie să ne nevoim să păstrăm adevărata mireasmă a Ortodoxiei, fiind măcar puțin „afară din lumea aceasta”, detașați de toate grijile și politica acestei lumi sau chiar de cea bisericească, hrănindu-ne din mâncarea nelumească pe care Biserica ne-o dă cu prisosință. Bine scrie Bătrânul Macarie într-o scrisoare: „Fanatismul limitează modul de gândire al omului, dar adevărata credință dă libertate. Această libertate se descoperă prin fermitatea omului în toate momentele de fericire sau de tristețe”. Acea libertate este un semn al Ortodoxiei; iată și motivul pentru care iosefiții¹³³ s-au despărțit de Serghie în 1927: nu pentru o eclesiologie greșită sau pentru vreo încălcare a canoanelor, ci pentru că el a lipsit Biserica de cel mai prețios dar al ei:

¹³⁰ A fi în pragul disperării este o stare care în literatura ascetică este privită ca fiind o treaptă spre dobândirea smereniei și aflarea lui Dumnezeu; paradoxal, aceeași stare poate duce și la abandon „duhovnicesc” sau, simplu, la deznădejde [n. tr.].

¹³¹ Urma să fac (împreună cu familia mea) un pelerinaj la Locurile Sfinte din perioada pre-schismatică a Angliei ortodoxe.

¹³² Aici, părintele Serafim se referea nu numai la părintele Pantelimon și la adepții lui, ci și la unii dintre grecii pe Stil Vechi.

¹³³ Iosefiții au fost adepții Mitropolitului Iosif al Petrogradului care în 1920 a refuzat să accepte compromisurile și trădările Mitropolitului Serghie, supus guvernului Sovietic.

libertatea ei interioară.

Dar, pentru a simți aceasta, trebuie să avem mireasma Ortodoxiei. Să nu o pierdem!

Roagă-te pentru noi în săptămânile ce vor urma, în special în ziua morții Vlădicăi Ioan (în mormânt, în timpul Liturghiei, între 6 și 8 a.m.). Simțim că stau înaintea noastră și a Bisericii vremuri cruciale, drept care vrem să-i cerem acum Vlădicăi Ioan, din ce în ce mai des, să ne arate ce să facem, cum să procedăm. Fie ca prin rugăciunile lui să rămânem statornici pe calea cea dreaptă în mijlocul ispitelor ce ne stau înaintea.

14/27 Iulie 1976

Așteptăm cu nerăbdare relatarea pelerinajului tău [din Anglia], pelerinaj care s-ar putea transforma într-o sursă de inspirație pentru Ortodoxia Americană. Într-adevăr, este simplu să iei de bune cele mai mari comori care îți stau la îndemână. Vedem aceasta la greci și la ruși, care posedă astfel de comori patristice la care noi, cei de pe tărâm american, nu putem decât visa, iar în privința convertiților englezi, nu putem decât să sperăm într-o creștere tot mai mare a evlaviei față de proprii lor sfinți ortodocși.

Cât despre numărul dedicat Mitropolitului Filaret¹³⁴, puținele reacții pe care le-am avut până acum au fost în mare parte favorabile. După cum am auzit de la doi preoți greco-americani, părinții Pantelimon și Nichita păstrează o tăcere ostentativă. Scrisorile lor au fost foarte sincere, fără părtinire, dar e evident că sunt extrem de naivi atunci când vorbesc de ceea ce crede sinodul, și pur și simplu nu-și pot închipui că pot exista ispite și din partea dreaptă. Am încercat să-i pregătim puțin pentru șocul care îi așteaptă.

Din toate acestea se desprinde necesitatea de a formula o poziție sănătoasă, echilibrată, care va accentua adevărata Ortodoxie, care se opune cu hotărâre ecumenismului și modernismului, fără a întrece măsura încercând să definim lucruri precum prezența sau absența harului sau rebotezarea celor care sunt deja ortodocși. Va fi o sarcină foarte dificilă, mai ales datorită prezenței printre noi a unui fanatic care din punct de vedere politic este teribil; dar, cu ajutorul lui Dumnezeu și pentru rugăciunile sfinților noștri patroni, vom încerca tot ce ne stă în putință pentru a face puținul nostru.

Nu prea avem nădejde că episcopii noștri ne vor da vreo soluție mai simplă pentru a o folosi. Noi personal nu avem nici o problemă: din pricina crescândeii apostazii, noi nu avem comuniune cu dioceze non-Sinodale, fără a avea vreo dușmănie, fără a demonstra prea multe lucruri și fără a-i judeca pe cei ce îngăduie o asemenea comuniune. Acest lucru ne permite libertatea să ne ocupăm și să ne inspirăm din chestiuni necontroversate, fără de care viața bisericească devine insuportabil de sufocantă. Cu cât sunt mai mulți cei ce oferă hrană duhovnicească și inspirație, cu atât mai bine pentru toți.

21 Iulie/3 August 1976

Iată aici o copie a scrisorii noastre către părintele Nichita. Am fost foarte ușurați după ce i-am scris, punând capăt tensionatei tăceri care ne-a copleșit până acum. Dar nădăjduiesc că această scrisoare îi va dovedi „apostazia” noastră finală. Celor doi preoți greci care au protestat [împotriva articolului despre Mitropolitul Filaret] le-am scris cu o prudență mai mare, încercând să batem în retragere. Nu au mai existat și alte proteste, dar ni s-a spus că s-a stârmit „consternare” – ceea ce nu dovedește decât premisele eronate ale extremei lor poziții. Atunci când vor voi să exprime punctul de vedere al Sinodului, va trebui să se întoarcă cu fața spre episcopii noștri – altfel totul va fi un dezastru.

29 Iulie/11 August 1976

Nu am auzit nimic de la părintele Nichita și, ca să fiu sincer, nu credem că va avea nici cea mai mică

¹³⁴ *The Orthodox Word*, Ian./Feb. 1976, conținea un articol despre Mitropolitul Filaret și *Apelul* său către Întâistătătorii Sfințelor Biserici ale lui Dumnezeu și Preasfințiiile lor, Ierarhii ortodocși, avertizând asupra pericolelor ecumenismului. Într-un număr ulterior (Sept./Oct. 1976), părinții au dezvoltat vederile lui referitoare la aripa “stângă” și cea „dreaptă” a Ortodoxiei, accentuând importanța căii împărătești.

disponibilitate să încerce să vadă lucrurile într-o altă lumină. El are o foarte puternică siguranță de grup, iar dacă vom încerca să-i schimbăm poziția, acest fapt îl va șoca foarte tare, și aceasta din pricina grupului în care se află și nu din cauza acelor de a căror Ortodoxie se îndoiește de câțva timp. Presupun că acest articol¹³⁵ i-a dat exact ocazia de care avea nevoie pentru „a ști sigur” că noi nu suntem demni de încredere. Până acum nu am primit nici o scrisoare deschisă.

Ei bine, deja a devenit foarte limpede că nu mai suntem la modă în acel cerc, iar strădaniile noastre, cel puțin pentru o vreme, vor fi susținute mai puțin ca în trecut. Este un lucru trist, deoarece în acești ultimi zece ani și ceva a fost destul de evident că în America s-a manifestat o dorință și un interes deosebit pentru adevărata Ortodoxie, iar a folosi acest fapt doar că pe o linie de partid nu va face decât să aducă vătămare adevăratei misiuni ortodoxe.

Am mai primit niște dialoguri ale părintelui Dimitrie Dudko, și putem spune că deține destulă forță pentru a răspândi cele de trebuință nu numai în Uniunea Sovietică ci și aici. Vorbește împotriva transformării în „papi” a episcopilor și duhovnicilor noștri, sau împotriva celor ce gândesc mai mult pentru ei, nelăsând nimic altora. El este una din vocile cele mai sănătoase și mai proaspete din Ortodoxia de astăzi (în ciuda unor greșeli teoretice), dând mari speranțe pentru viitorul Ortodoxiei din Rusia. Având acestea în cuget, *trebuie* să fim mai deschiși în privința Patriarhiei moscovite. Întreaga problemă a ecumenismului și a apostaziei nu poate fi abordată pur și simplu la nivel oficial – dogmatico-canonice, ci trebuie văzută în primul rând *din perspectivă duhovnicească*. Părintele Dimitrie este și el ferm împotriva închistării noastre spirituale în canoane, împotriva abordării lor strict formale, care nu face decât să sufocă viața bisericească, îngăduindu-le protestanților să iasă în față cu o abordare mai „vie”. Este evident că abordarea părintelui Pantelimon nu are nimic de spus Rusiei de astăzi.

Pentru prima dată Vlădica Antonie a stat cu noi peste noapte, făcându-ne cea mai plăcută vizită de până acum. Am vorbit pe larg cu el despre chestiunea „rebotezării” (celor care vin din alte dioceze ortodoxe) etc., ajungând împreună la un acord desăvârșit. Am tradus pentru el toate pasajele „controversate” din articolul nostru despre Mitropolitul Filaret, după care și-a făcut cruce mulțumindu-ne pentru osteneala scrierii lui. Este evident că „râvna neconformă cunoștinței” devine o problemă care îi stârnește oarecari griji, atât lui cât și multora dintre episcopii noștri, și mi-e teamă că rezolvarea ei, dacă există vreuna, nu va fi ușoară. Atâta timp cât părintele Pantelimon are propria lui „dioceză psihologică” în interiorul Bisericii, va fi întotdeauna o sursă de neînțelegeri și conflicte. Cred că virtutea de care avem nevoie este o anumită smerenie adâncă a minții, care îi îngăduie omului să accepte celelalte perspective de privire a lucrurilor sau celelalte expresii la fel de ortodoxe ca și cele proprii. Cred că dacă ei ar putea face acest lucru, tensiunea care ne apasă ar dispărea pe dată. Până la urmă, poate că nu e așa rău că s-au supărat, pentru că aceasta le va da o șansă mai bună să vadă lucrurile așa cum le văd alții și să-și regândească puțin perspectiva asupra lucrurilor. Dar vom vedea.

Văzând că vara este pe sfârșite, ne ostenim mai mult sau mai puțin pentru a nu rămâne în urmă. Indiferent ce ne așteaptă, să nu uităm niciodată că Dumnezeu este cu noi! – cam tot așa și sfinții. Crește interesul față de adevărata Ortodoxie și poate că Ortodoxia noastră americană va supraviețui chiar sindromului „Boston dependence” [dependența de Boston], care pare să fie, mai presus de toate, un semn al imaturității. Roagă-te pentru episcopii noștri!

7/20 Octombrie 1976

Tocmai la timp pentru o notiță. Săptămânile din urmă au fost foarte ocupate nelăsând timp deloc pentru lucruri suplimentare precum corespondența, dar lemnele pentru iarnă au fost în final strânse, chiar dacă lucrul la *Calendar* nu a fost început.

23 Octombrie/5 Noiembrie 1976

În general, America (cel puțin într-o mică parte) se trezește la Ortodoxie. Mai mult ca oricând este esențial să avem „duh” drept și materialele necesare. Îmi pare rău să aud că L. e într-un dezacord profund cu poziția noastră „ecumenică”. Dar fiindcă este poziția episcopilor noștri, cred că unora li se înfățișează ca un dezastru. Să ne păzească Dumnezeu!

¹³⁵ Despre Mitropolitul Filaret, din *Orthodox Word*, Ian./Feb. 1976 (vezi mai sus).

În ultima vreme am primit semne bune, care indică faptul că „a patra generație” a rușilor din Diaspora a manifestat un interes duhovnicesc – acum în limba engleză. Misiunea noastră se îndreaptă către ei și către acei convertiți care vor fi credincioși.

Noaptea trecută am avut un vis. L-am văzut pe Vlădica Averchie (de ziua numelui!) tătăind pe un câmp superb plin de iarbă, aflat cumva pe un loc mai înalt. Prin preajmă era un diacon pregătit să-i slujească în permanență, dar nu știa ce cuvinte trebuia să rostescă, drept pentru care am îndrăznit să cânt ceva, o cântare mai deosebită: „Să învieze Dumnezeu și să se risipească vrășmașii lui. Aliluia!” Nu eram sigur dacă urmam Tipicul, deoarece mi se părea că era altă slujbă. Părintele Herman sugerează că e vorba de o slujbă a învierii din Rusia – respectiv de o aniversare a eliberării Rusiei de polonezi! Oricum, a fost o mângâiere!

A început din nou să plouă. În ultimele zece zile am avut patru inci la barometru. Și puțină zăpadă. Noi suntem bine și luptăm. Roagă-te pentru noi.

1/14 Noiembrie 1976

Nădăjduiesc că scrisoarea mea te găsește cu bine și cu dispoziție bună. Ne luptăm ca de obicei, și după neașteptatele dar obișnuitele probleme de tipar, am mai înaintat puțin cu munca la *Calendar*. Cu voia lui Dumnezeu, anul viitor îl vom termina prin imprimare offset!

Suntem aproape de sfârșitul unui an pe care l-am început cu teamă. Ne simțim „mai bătrâni, dar mai înțelepți”. Problemele bisericești par să se rezolve de la sine mai repede decât ne-am fi așteptat. Atitudinea părintelui Pantelimon nu va prevala în Biserică. Rămâne de văzut cum va avea de gând să accepte această situație.

Aceasta ne va da o libertate mai mare pentru a face față problemelor vremii. Ceea ce ne dorim mai mult e ca în Biserica noastră să nu existe „tabere” sau chiar o schismă în toată regula. Și să dea Dumnezeu ca diferitele semne de imaturitate venite din aripa convertită să fie doar niște dureri ale creșterii. Cred că a venit vremea să ne lărgim sfera de activitate.

Viitorul nu ne neliniștește, iar de părintele Pantelimon nu ne facem griji (ne-a trimis de curând niște rânduri împăciuitoare, scrise de mâna sa – o raritate). Sperăm că nu a fost împins spre o poziție extremă de către opinia publică din jurul lui. Noi chiar ne-am resemnat, recunoscându-ne incapacitatea fizică de a tipări mulțimea de materiale pe care le-am dori, și suntem fataliști în privința iernii plină de zăpadă care tot încearcă să vină. Slavă lui Dumnezeu pentru toate!

16/29 Noiembrie 1976

Am avut așa de mulți vizitatori în ultima săptămână încât încă suntem amețiți. Dar partea cea mai luminoasă a săptămânii a fost C.B. și prietenul ei. Am acceptat mai mult sau mai puțin diagnosticul pus de L., conform căruia ea era efectiv aproape „pierdută în tabăra protestanților”, așa că am fost luați complet pe nepregătite pentru adevăr. E *extraordinară!* E plină de viață, e nemulțumită de „corectitudine”, vrea să se dăruiască în întregime lui Dumnezeu – dar nu e în stare să se potrivească „obișnuitelor” situații ortodoxe de astăzi. S-a încurcat cu un grup protestant, pe de-o parte din pricina confuziei de tinerețe și, pe de altă parte din pricina nemulțumirii față de Ortodoxia căldicică pe care a văzut-o. A vizitat Seattle [părintele Nichita și parohia lui] (unde i s-a spus că va găsi o adevărată și plină de viață comunitate ortodoxă), găsindu-l pe părintele Nichita la fel de nesatisfăcut de „litera legii”. Are mult de învățat despre ceea ce se întâmplă în exterior, dar inima ei e profund ortodoxă. Acum e doar o chestiune de găsire a unui loc în care să dea rod. Ea și prietenul ei începeau să se tulbure din ce în ce mai mult din cauza amestecului cu protestanții.

S-a putea să-ți faci o vizită înainte să plece în următoarele câteva săptămâni și trebuie să faci toate eforturile pentru a-i încuraja să facă așa [vizita] dacă tot iau legătura cu tine. Pentru noi, ei par să fie o altă dovadă că se ridică o „nouă generație” de ortodocși. E limpede că C. a depășit fascinația pe care o avea față de activitățile protestante, fiind conștientă că în Ortodoxie există ceva mai adânc, numai să poată ajunge acolo. Roagă-te pentru ei.

Evenimentele se desfășurau rapid și neașteptat. Părintele Herman a fost hirotonit preot, iar părintele Serafim diacon. Deși părintele Herman a fost hirotonit la schit, de sărbătoarea Sfântului Herman din Alaska (12/25 decembrie 1976), pentru hirotonirea întru diacon, părintele Serafim a fost nevoie să meargă la Catedrala din San

Francisco. Îmi amintesc cum îmi spunea cât de mult se sfîia și cât de nelalocul lui se simțea, înconjurat de toată „pompa și ceremoniile” de la Catedrală. În timpul celor cinci ore de mers până la schit ne-am pomenit cu nesigurul nostru camion mergând în zig-zag; l-a oprit un polițist și l-a supus pe părinte unui test al cumpătării! Acest fapt, observă gânditor părintele Serafim, era într-un fel foarte potrivit: însemna că diavolul încerca să fie „chit”.

În sensul cel mai deplin, aceste hirotonii au însemnat pentru părinți și schit sfârșitul unui „timp de aur”. Sfârșitul unor șase ani de liniște și pace relativă și de calm exterior izvorât din adâncimea pădurii. De acum înainte vor fi din ce în ce mai mulți vizitatori și pelerini, mai mulți candidați la călugărie și mult mai multe probleme. Ele au marcat și începutul unor remarcabile noi activități: crearea unor misiuni pe tot întinsul diocezei, din ce în ce mai multe activități scriitoricești și editoriale, prelegeri, seminarii și așa mai departe.

De la bun început părintele Serafim a fost puțin neliniștit. El și părintele Herman nu au căutat niciodată și nici nu au dorit să ocupe vreun loc în cler. (Arhiepiscopul Averchie le ceruse de mai multe ori acest lucru, dar a fost refuzat.)

Lipsa acută de preoți le-a insuflat părinților o oarecare teamă ca nu cumva să fie nevoiți să facă o muncă obișnuită de parohie – care ar fi însemnat sfârșitul vieții de la schit și a tuturor viselor și speranțelor lor. Pe de altă parte, acum că erau hirotoniți, cum puteau să țină pentru ei acest dar? Și-au dat seama că și-au luat responsabilitatea de a face un fel de lucrare misionară activă. Acest gând se lega de ceea ce părintele Serafim sesizase mai înainte, și anume că Dumnezeu îi chema să fie „mai vizibili”. Oricum ar fi, viața de schit, așa cum o trăiseră ei, se schimbase acum; „lumea” venise în „pustie”, așa cum nu o dată îmi spusese părintele Serafim, și oricât de binecuvântați sau de roditori au fost anii ce au urmat, nimic nu va mai fi din nou în același fel.

[1977]

Teofania, 1977

Noi suntem bine și luptăm, copleșiți de harul dumnezeiesc pe care îl simțim foarte tare cum ne pregătește pentru vremurile grele care vor veni peste noi. Cu toții trebuie să sporim tot mai mult în rugăciune.

Și dacă încercările anului 1976 au fost trăite până la capăt, supraviețuind cu toții, nu ne putem gândi decât la cum să facem din anul ce vine un an cu multe realizări editoriale. Roagă-te pentru noi.

Am făcut jeep-ul să meargă, ne poate duce prin toate zăpezile, fie la deal sau la vale, deși zăpada se topește din ce în ce mai mult.

28 Ianuarie/10 Februarie 1977

Îmi pare rău că mă lungesc atât de mult la scris. Ni se pare că aceste ultime săptămâni și luni au fost mai ocupate ca niciodată.

Orthodox Word pe iulie/august [1976] este aproape terminat! Ne simțim ca și cum am trage printr-o mlaștină o povară imensă, dar avem nădejde că noile numere se vor succeda mai repede de acum încolo.

Tărnosirea Catedralei din San Francisco pare să fi fost destul de triumfătoare. S-a întâmplat că nu ne-a mai mers camionul, iar noi ne-am îmbolnăvit, așa că am rămas în pustietatea noastră – și cred că am fost singurii din afara orașului San Francisco care am săvârșit Liturghia! Episcopul Nicandru din Brazilia ne-a făcut o surprinzătoare vizită înaintea plecării sale spre casă, impresionându-ne în mod plăcut – simplu și smerit, și cu totul fără prefăcătorii sau politică.

Viața noastră a revenit mai mult sau mai puțin la normal și desigur că acum avem parte și de deosebita mângâiere a Dumnezeieștii Liturghii, care cu adevărat este cerul pe pământ, ce te face să uiți de toate celelalte.

Ți-ar plăcea să începem o serie de articole despre Teofan Zăvorâtul și mesajul său pentru zilele noastre?

4/17 Februarie 1977

Ne apropiem de Post pregătiți într-o oarecare măsură pentru luptele ce ne așteaptă și mai ales pentru efortul de răspândire al cuvântului Ortodoxiei către mulțimea dispusă să-l asculte. Am trăit până la capăt o întreagă aventură cu părintele Pantelimon și influența lui asupra Bisericii noastre și credem că am descoperit răspunsurile la problemele pe care el le-a ridicat. După ce de curând am ascultat relatarea unui vizitator despre modul cum e privit părintele Pantelimon în Biserica noastră (de către ruși și din ce în ce mai mulți convertiți), un gând ne-a spus că în final va trebui să-l apărăm, de dragul unor fapte bune care îl reprezintă, care sunt în pericol de a fi ignorate din cauza politicii lui. Desigur că rămâne de văzut dacă ne va lăsa să-l apărăm, sau dacă se va mulțumi chiar cu rămânerea în Biserica noastră ca unul care nu o să ne mai stabilească “tonul” nici măcar în engleză. Dar noi nu ne tulburăm din cauza acestor lucruri, ci suntem doar nerăbdători să publicăm în anul ce vine tot ce avem în plan.

A Doua Sâmbătă a Postului, 1977

Cercetările noastre în cazul Fericitului Augustin [atacat în repetate rânduri de adepții părintelui Pantelimon prin mijloace scrise] continuă și acum. Dintre izvoarele ortodoxe nu găsim nici unul care să-l excludă din rândul Părinților sau Sfinților! Mă așteptam ca măcar ucenicul Sfântului Ioan Cassian, Sfântul Faust din Rhegium, să folosească cuvinte aspre împotriva lui, dar chiar dacă nu e de acord cu el, îl numește

A Cincea Sâmbătă din Post, 1977

Zăpada se topește (săptămâna aceasta s-a mai îngroșat cu cinci inci [aprox. 15 cm], după ce mai înainte erau 8 inci și ceva) și drumul este acum în stare bună. Vom face Liturghie în Sâmbăta lui Lazăr în jurul orei 8 a.m.

Am tipărit în final noul *Orthodox Word*, cu excepția copertii. Va mai trebui ca până la sfârșitul săptămânii să-l pregătim pentru poștă. Dar vai, unii vor găsi în el lucruri controversate. Însă eu unul nu simt nici o neliniște, sunt împăcat cu tot ceea ce am scris.

Chiar atunci, Episcopul Nectarie se hotărâse să-l hirotonească preot și alesese duminica potrivită când putea veni la schit. Alături de mulți alții, am venit și eu pentru această zi mare.

6/19 Aprilie 1977

Vlădica Nectarie nu ne-a spus la ce oră va veni duminică, dar ne-a spus să facem Utrenia de dimineață ca să poată ajunge la momentul oportun. Probabil că ora 8 a.m. va fi potrivită.

O nouă cultură de novici-candidați a început să se intereseze de slujbă, drept care am început cu toate forțele procesiunea preliminară – curățenia locului. Prin harul lui Dumnezeu am fost scutiți de necazuri și chiar de un adevărat scandal când doi asemenea candidați nu au reușit să apară în stația Redding Greyhound. În câteva zile am primit o scrisoare semi-incoerentă și violentă despre faptul de neiertat că i-am neglijat, prin care i-am făcut să aștepte nouă zile într-un Hotel din Redding (oare nu s-au gândit și ei să ne trimită o scrisoare sau o telegramă?), cerând acum să-i despăgubim pentru cheltuielile de călătorie și hotel! Nu ne putem închipui când au venit și în ce oraș.

E clar că toate acestea s-au întâmplat pentru a ne aduce puțină cumpătate și pentru a ne aminti să ne concentrăm eforturile către cei cu oarecare disponibilitate pentru a se nevoi spre mântuirea lor. În asemenea condiții nu ne mai putem gândi prea mult la viitor, ci mai mult asupra supraviețuirii duhovnicești de pe-o zi pe alta! Există astăzi și tineri mai serioși, dar ei sunt o minoritate neînsemnată.

În ciuda oricărui fapt, rămânem „pesimiști optimiști”.

Roagă-te pentru noi, și în special pentru mine, duminică.

În acea duminică, ziua hirotonirii părintelui Serafim întru preoție, Episcopul Nectarie m-a tuns și pe mine ca citeț. Pentru mine a fost o bucurie duhovnicească neașteptată – să fiu astfel „legat” de părintele Serafim în aceeași Liturghie. Chiar înainte de începerea slujbelor din ziua respectivă (era o frumoasă lumină care acoperea zăpada de pe vârful muntelui și din jurul schitului, ca un simbol al purității și al harului lui Dumnezeu) l-am întrebat pe părintele Serafim cum simțea hirotonia, iar el a răspuns încet: „Plin de pace”.

27 Aprilie/18 Mai 1977

Iartă-mă că-ți răspund așa târziu. Încerc să continui tradiția slujirii Liturghiei timp de patruzeci de zile după hirotonie – și nu e ușor! Oare Vlădica Ioan cum săvârșit-o zilnic pentru o viață întreagă?!

V.W. ne-a înapoiat manuscrisul cu evoluția, adăugându-i niște comentarii. A fost foarte critic (pentru care s-a și scuzat, temându-se ca nu cumva să pară prea aspru), dar cred că în esență are dreptate când spune că abordarea noastră este încă destul de stângace și prea dezvoltată, fapt care-i va face pe unii să renunțe de la început să o citească. Spre surprinderea mea, deși el este pro-evoluție, rămâne deschis către o paradigmă diferită, numai dacă i se dă un sens științific, fiind foarte interesat de Societatea pentru Cercetări Creaționiste.

¹³⁶ *Augustin - cel mai fericit episcop!*

Spunea că una dintre slăbiciunile articolului nostru era aceea că nu cita din surse științifice anti-evoluționiste.

Toate acestea implică mult mai multă muncă înainte de a ieși ceva demn de a fi publicat, dar într-un fel sunt ușurat să văd că acum anti-evoluționismul științific circulă nestingherit și ne putem folosi și noi, chiar dacă într-o măsură mai mică, concentrându-ne mai mult pe texte patristice, care se potrivesc aproape în totalitate cu modelul „creaționist”. Ar fi bine dacă am găsi o oră în această duminică pentru a discuta aceste lucruri – cred că nu aş avea timp să stau acum singur și să cuget la acest subiect!

Vorbind recent cu P.Q., am simțit o ciudată și profundă goliciune înlăuntrul lui. Își bate capul cu probleme de „precizie” în canoane, dar în adâncul lui nu-i pasă de ele. De cât de multă inimă are nevoie Ortodoxia americană și de cât de puțină minte! Dar nu pot da vreo altă rezolvare decât rugăciune stăruitoare și o educație elementară după izvoarele ortodoxe.

Deoarece pe proprietatea noastră aveam doar o mică capelă unde țineam slujbele citirilor, am început să primim critici – chiar și de la unii convertiți – pentru că nu parcurgeam mai des șapte sute de mile dus-întors până la o parohie. Unii au crezut chiar că deveneam Credincioși Vechi.

Miercurea Luminată, 1977

Suntem încredințați că ai avut un Paște fericit. Al nostru a fost foarte frumos, dar foarte aglomerat. La Liturgia Pascală s-au împărțit cincisprezece persoane!

Despre [criticile împotriva ta și a slujbelor citirilor] – fac parte din viața obișnuită a naturii noastre căzute, pătimăse. Poate exista și o parte pozitivă, dacă îți amintește cât de ușor se ridică ispitele, făcându-te mai prevăzător și cumpătat – fără să te îngrijești de ce fac alții! Dar în legătură cu pericolul de a fi „în afara comunității ortodoxe” – e pură închipuire!

5/18 Iulie 1977

Avem apă! Sonda a intrat mai adânc decât plănuisem (160 de picioare¹³⁷), dar pare o sursă bună. Pompagiul va instala pompele până miercuri, punând și un bazin – întreaga lucrare va costa aproape exact suma pe care enoriașii din San Francisco au colectat-o. E evident un dar de la Vlădica Ioan! Lucrătorii noștri de vară muncesc din greu, iar în această vară avem mai multe proiecte mari pe rol.

10/23 Iulie 1977

Apropo, slujba Sfântului Grigorie al Nyssei este cu siguranță plină de laude exagerate la adresa lui - când un Părinte are un duh ortodox, greșelile lui sunt trecute în întregime cu vederea¹³⁸.

1977, în ciuda altor obligații care ni s-au impus până acum, cred că va fi marele nostru an editorial, mai ales în limba engleză.

Noi suntem bine sănătoși, digerând toate experiențele avute în ultimele săptămâni și luni. Doar o concluzie: ÎNDRĂZNEȘTE, ACȚIONEAZĂ, TIPĂREȘTE!

Știai că la scurt timp după hirotonirea noastră am primit o cerere de informații despre intrarea în Biserica Ortodoxă de la cineva din Forest Glen (o mică localitate la patruzeci de mile vest de noi)!? Ce urmare!

3/16 Septembrie 1977

Am inclus articolele pentru noul *Nikodemos*. Toate foarte bune. Dar ia aminte – dacă chiar vrei să-l aperi

¹³⁷ 1 picior = 30,5 cm [n. tr.]

¹³⁸ Se referea la învățătura greșită a Sfântului Grigorie despre mântuirea universală - apocatastaza. Părintele Serafim făcea o discretă comparație cu Fericitul Augustin, care la rândul lui învățase greșit despre unele subiecte și care primea acum insulte repetate din partea cercului părintelui Pantelimon.

pe Augustin (și o faci destul de potrivit și echilibrat) s-ar putea să pari ridicol. Dacă e așa, articolul nostru va veni ca un fel de răspuns pentru ei. Dacă ești gata de vreun posibil atac, atunci continuă.

Roagă-te pentru noi. Lucrătorii noștri de vară au plecat, iar până la începerea iernii e multă treabă de făcut.

30 Octombrie/12 Noiembrie 1977

Și zi așa, ai auzit de la părintele Lev Puhalo!¹³⁹ Nu-l lăsa să te tulbure. De acum încolo vor veni tot mai multe atacuri din direcția aceasta, dar noi stăm pe o tradiție a Părinților veche de veacuri, putând da un răspuns împotriva acestei „râvne” fără rost.

Recitesc articolul meu [despre starea monahismului ortodox din America]. Nu pot decât să cred că este necesar ca aceste lucruri să fie spuse acum, și dacă acesta va fi să fie „paiul” care va aprinde și mai mult controversa [cu Bostonul], făcând-o cunoscută lumii, atunci fie ce-o fi.

Ne așteptăm acum la o încercare conjugată de a demonstra că noi, împreună cu cei care gândesc ca noi, suntem sub „influență apuseană” sau chiar „protestantă”, că preferăm „evlavia și Evanghelia” și nu viața monahală, etc. Roagă-te stăruitor pentru noi. Trebuie ca la toate acestea să dăm un răspuns echilibrat, răbdător, dar care trebuie făcut public, astfel încât momentul final în care grecii vor ceda (ei acum exclud orice scăpare printr-un artificiu) nu va veni ca o mare surpriză, iar explicația va fi clară.

1/14 Noiembrie 1977

Am inclus prima casetă cu Episcopul Teofan Zăvorâtul¹⁴⁰. Include o scurtă viață a Arhiepiscopului Averchie, iar apoi începutul articolului său despre Episcopul Teofan ca profet al poporului rus. Ultima parte o poți adapta pentru un public în general ortodox și folosi ca pe o introducere la învățătura specifică a Episcopului Teofan despre viața duhovnicească, care va urma pe celelalte casete.

Dumnezeu să binecuvânteze această osteneală. Vlădica Averchie îl consideră pe Episcopul Teofan ca pe o piatră de încercare a Ortodoxiei zilelor noastre – cu toate că nici „pe ceilalți nu-i leapădă”! – vrând să arate doar cât este de important.

3/16 Noiembrie 1977

Scrisoarea de la părintele Lev este asemănătoare ultimei lui scrisori către noi, deși e mult mai detaliată. Nu voi răspunde la ea. Omul este foarte bolnav și indiferent de ceea ce îi spui va răspunde într-un mod bolnăvicios.

Dar ceea ce e mai important – nu el e cel ce a construit toate acele idei! Într-o oarecare măsură (chiar dacă într-un mod puțin nebunesc) el reflectă părerea de „grup” [a adeptilor părintelui Pantelimon]. Dacă aș fi primit scrisoarea, aș fi fost tentat să trimit o copie părintelui Nichita (care-l susține cu tărie), întrebându-l următoarele: „Crezi că e normal? Mie mi se pare că el e pe cale de-a înnebuni de tot! Ai putea oare să-l convingi să nu mai trimită scrisori de felul acesta?” Probabil că dacă oameni ca părintele Nichita ar fi văzut în ce mod se răspândesc ideile „grupului” prin cineva ca părintele L. s-ar fi oprit și s-ar fi gândit puțin. Dar vai, mi-e teamă că părintele Nichita n-o să-și dea seama că scrisoarea are ceva nefiresc.

Desigur că acolo sunt și niște jumătăți de adevăr. Este de asemenea foarte adevărat că unii episcopi (respectiv părintele George Grabbe [Episcopul Grigorie de mai târziu]) vor spune că Episcopul Teofan al Poltavei era „nebun”, dar ei nu au nici un fel de temei solid pentru a-și susține afirmațiile – el nu era „la modă” și de aceea a părăsit societatea bisericească într-un mod ciudat, pe care mulți nu-l vor înțelege

¹³⁹ Un adept și un apologet al părintelui Pantelimon. El a lansat un atac violent la adresa unei mențiuni pe care o făcusem în *Nikodemos* despre Arhiepiscopul Teofan al Poltavei, prin care mi-a „interzis” să-l mai pomenesc vreodată. Lev Puhalo a fost caterisit de către Sinod în 1981, după care a părăsit Biserica Diasporei... După caterisire, a ales o altă orientare, devenind controversatul IPS Lazăr Puhalo. Prima sa lucrare tradusă în limba română, *Căile ortodoxiei contemporane*, este plină de acuzații dure la adresa părintelui Serafim și a învățăturii sale [n. tr.].

¹⁴⁰ Materialul pe care părintele Serafim îl traducea pentru mine din rusă.

niciodată.¹⁴¹

Răspunsul la toate acestea se găsește în toată activitățile noastre misionar-editoriale. Am primit mai multe răspunsuri noi la articolul nostru despre monahism, mai exact de la călugări care fac parte din cele trei „categorii” [ale monahismului american] pe care le-am enumerat.¹⁴² Toți găsesc că articolul reflectă realitatea, părând că au înțeles unde vrem să batem. Poate că doar câțiva îl vor găsi iritant pentru încercarea de dinamitare a mitului Boston, dar poate că va fi de vreun folos de îndată ce va dispărea șocul.

Între timp, noul *Orthodox Word* se apropie de sfârșit, iar „bomba” Metropolitană Chiril va exploda în curând¹⁴³, dar cred că aici noi oferim o soluție de natură să-i țină pe mulți departe de a cădea iremediabil în teribila anarhie jurisdicțională care va veni.

16/29 Noiembrie 1977

A nins pe noi o săptămână întreagă (19 inci), cea mai mare zăpadă pe care am avut-o vreodată), dar acum s-a mai muiat, rămânând doar puțină pe alocuri. Ne-am apucat în sfârșit să pregătim *Calendarul* pentru anul viitor.

Despre cele două femei laice care locuiesc prin preajmă [Mary Mansur și prietena ei]: pentru ele, timpul acesta a fost unul foarte potrivit pentru a se lepăda de dominația spirituală și psihologică a Protestantismului evanghelic și a trece în duhul Ortodoxiei, având ocazia de a primi des Sfânta Împărtășanie. Vlădica Antonie chiar le-a dat binecuvântarea să mai stea între protestanți¹⁴⁴, numai dacă ar putea face acest lucru pe răspunderea lor, dar aceasta e o recunoaștere a faptului că noi, ortodocșii, nu știm să ne folosim de o astfel de râvnă! Până acum nu vedem cum ar putea urma un pas mai departe, dar cred că va veni firesc, în curând. Acum ele își pun deoparte pentru o vreme vigoarea duhovnicească. Roagă-te ca Dumnezeu să le arate o cale spre o activitate ortodoxă plină de roade – de care avem așa de mare nevoie în Biserică.

Pe lângă aceștia, am mai fost vizitați de aproape cincisprezece inși protestanți [din primul lor grup], incluzând mai mulți dintre „bătrâni”. Nu știu ce poate însemna acest lucru. Unii dintre ei au multe din ideile creștine sănătoase, iar noi am dori din tot sufletul să le putem oferi Creștinismul integral, Ortodoxia - dar până acum nu am reușit decât să semănăm semințe.

Duminică, C. s-a spovedit și s-a împărtășit pentru prima dată după zece ani și ceva. În câteva zile se va întoarce în lume, dar în ianuarie s-ar putea să se întoarcă la noi. Roagă-te pentru el. Este foarte naiv, și de aceea s-ar putea ușor sminti. Răceala ne ia pe fiecare la rând, dar acum numai D. este într-o stare mai rea.

21 Noiembrie/4 Decembrie 1977

Un răspuns scurt¹⁴⁵: deja grecii [din Boston] l-au pus sub semnul întrebării pe „Constantin XII” al nostru, iar noi l-am consultat pe Arhiepiscopul Averchie asupra problemei. S-au făcut cercetări care au dat la iveală faptul el se găsește în cele mai bune izvoare rusești; Vlădica Averchie a spus că în nici un caz nu trebuie renunțat la acest nume. Dacă Sinodul de la Constantinopol din 1451, care a respins Uniatismul, are vreo valoare istorică, cu siguranță că nu poate fi considerat uniat; romano-catolicii neagă [că a fost uniat Constantin], iar aici izvoarele nu ne spun mare lucru. De fapt, acest Sinod este pomenit într-una din Viețile

¹⁴¹ Ascet sever, om al rugăciunii și specialist în patrologie, Arhiepiscopul Teofan (1879-1940) a fost părintele duhovnic al Familiei Regale din Rusia. Acest fapt, ca și opoziția sa fermă față de toate formele de modernism, l-au făcut să fie neagreat în cercurile liberale; în 1920 a fost mutat în Crimeea. Părăsind Rusia în 1920, a ocupat o poziție activă în Sinoadele Bisericii Ortodoxe ruse din Diaspora, dar, mâhnit de tulburările din Biserică, s-a retras treptat din lume, petrecându-și anii ce i-au mai rămas în retragere, trăind în niște peșteri din Franța, unde a și murit.

¹⁴² „Monahismul ortodox de astăzi” în *The Orthodox Word*, Mai/Iunie 1977.

¹⁴³ Este o analiză superbă a scrisorilor primului episcop al Bisericii din Catacombe de sub jugul Sovietic, tipărit ulterior în *Sfinții ruși ai Bisericii din Catacombe*, Platina, 1982.

¹⁴⁴ Nu este spus foarte exact. În toamna anului 1973, după ce vizitase o comunitate creștină la nord de San Francisco, Mary îl întrebase pe Arhiepiscopul Antonie dacă era bine să se întoarcă și să trăiască acolo pentru o vreme. Era în ajunul prăznuirii Sfântului Ioan de Kronstadt; Arhiepiscopul a sfătuit-o să se roage pentru acest lucru la Priveghere și la Liturghia din ziua următoare. „Și dacă încă vrei să pleci, poți pleca”. Și a plecat. În comunitate s-a împrietenit cu o tânără care ulterior a devenit ortodoxă. Au fost împreună să viziteze Platina – zăbovind puțin și acolo.

¹⁴⁵ O nouă scrisoare de la părintele Lev Puhalo atacă pomenirea împăratului bizantin - Sfântul Constantin XII, în *Calendarul Sfântului Herman*, acuzându-i și pe părinții Herman și Serafim de amestec în viața bisericească din Alaska.

Sfinților pe care le-am primit din Boston cu ani în urmă (cred e vorba de viața Sfântului Nifon).

E interesant că Photius Kontoglou¹⁴⁶ a pictat o icoană a lui cu aureolă, pe care părintele Pantelimon o respinge, zicând că e făcută „pentru uniați” – ceea ce mi se pare un pic ciudat [deoarece uniații nu-l revendică pe Constantin]. Nu vedem nici un motiv de neîncredere în izvoarele rusești care, chiar dacă ar fi avut această problemă în față, s-ar fi situat pe o poziție anti-latină.

Cred că într-o zi sau două voi fi terminat și a doua casetă despre Sfântul Teofan Zăvorâtul. Aceasta va umple două secțiuni: una despre analiza Ortodoxiei rusești din zilele lui – pierderea miresmei, pregătirea pentru revoluție; și alta despre ceea ce găsește el ca fiind cauza: triumful *dubului acestei lumi* în societate. El dă o definiție clasică a duhului lumii, care ar merita o secțiune întreagă numai pentru ea. Toate acestea sunt o bună introducere la viața din zilele noastre, care s-a pregătit pentru furtuna profetită de el. Iar apoi, următoarele tale secțiuni ar trebui să vină cu un răspuns: ce este viața duhovnicească și cum o putem dobândi. De o mare valoare pentru zilele noastre!

Cred că mesajul părintelui Lev către noi este un avertisment pentru a fi cumpătați! Într-adevăr, este destul de dezechilibrat, având un teribil sentiment de nesiguranță care revendică „biruințe” ieftine asupra celorlalți pentru a se justifica pe sine. Cred că el este tipul din care sunt făcuți impostorii clasici.

Nu ne putem închipui cum se referă la Alaska ca la o proprietate personală. Implicarea Bisericii noastre în Alaska nu pare să fi dat roade deloc, iar noi trebuie să ne resemnăm, lăsând-o pe seama Mitropoliei [astăzi OCA] – departe de a înființa cumva acolo o a treia (!) diocезă!

Răceala e trecută, iar acum lucrăm de zor la *Calendar* – lung de opt pagini. Vremea s-a răcit și pe viitor așteptăm multă zăpadă, dar acum drumul nostru e bun și uscat.

7/20 Decembrie 1977

Doar o notă despre vreme.¹⁴⁷ Drumul este acoperit cu aproape opt inci [în jur de 20 de cm] de zăpadă. Dacă ai lanțuri, vei putea ajunge până la jumătatea drumului. Dar se pare că până diseară zăpada se va îngroșa. Nu știu dacă vom mai ieși până duminică.

Părintele Herman s-a dus în Alameda să slujească la hramul Vlădicăi Nectarie¹⁴⁸, la două zile după aceea eu am fost la ziua lui onomastică. În ambele zile am avut priveghere de toată noaptea, cu Liturghie după miezul nopții. Vlădica a reușit să slujească cu noi Liturghia, dar întreaga priveghere îi era peste puteri.¹⁴⁹

Ne-am bucura să te vedem duminică, dar va trebui să lupti pentru a veni! Vlădica Antonie dorește să vină, dar cred că zăpada îl va împiedica.

¹⁴⁶ Cel mai mare iconograf al Greciei moderne și un teolog strălucit († 1965).

¹⁴⁷ Speram să venim la ei de hramul schitului, pe 25 decembrie, Ziua Sfântului Herman.

¹⁴⁸ Hramul Icoanei Kursk a Maicii lui Dumnezeu (27 noiembrie/10 decembrie), căruia îi este consacrată capela Episcopului Nectarie în Alameda.

¹⁴⁹ În acea vreme, sănătatea Episcopului Nectarie se năruia din zi în zi.

[1978]

8/21 Februarie 1978

Ne-am revenit după week-end și am isprăvit cu camionul. După câteva aventuri, am lăsat libere cele patru cauciucuri și am împins camionul în josul drumului, loc în care omul de la fiare vechi ne-a dat cincizeci de dolari pe el – și până la sfârșitul celor opt zile de dinaintea înmatriculării va trebui să fie recondiționat!

Sfântul Alexie, Omul lui Dumnezeu, 1978

Felicitări din nou de ziua onomastică; am cântat „La mulți ani” pentru tine.

Roagă-te pentru noi. Diavolul, mai ales acum când vremurile sunt rele și chiar frații tăi întru credință par cumva *fără inimă*, vrea să ne ispitească a gândi: „la ce bun?”. Tocmai am primit o scrisoare de la părintele Y. prin care ne explică în detaliu prelest-ul [înșelarea] în care ne aflăm, înșelare ce se vede în principal prin aceea că îl păstrăm în Calendar pe Fericitul Augustin, părăsind religia pentru „un fanatism de dreapta”. Dumnezeuule mare, ce-o mai urma după?

Primisem un telefon din Medford, Oregon – situat la aproape nouăzeci de mile nord de locuința mea din Etna, California – de la un grup de ruși, greci și sârbi care voiesc să formeze o parohie ortodoxă (în acea vreme nu exista nici una care să aparțină de vreo jurisdicție la sud de Eugene, Oregon). Am trimis părinților acest mesaj, care au aranjat o întâlnire cu familiile organizatoare din Medford.

Joia din Săptămâna Patimilor, 1978

Întâlnirea [cu oamenii din Medford] a mers bine și cred că în curând vom avea acolo o parohie (cu tine ca preot! – s-au bucurat nespuse de perspective, deoarece noi, firește, eram puțin prea monahali pentru ei). Aceasta pare să fie chemarea lui Dumnezeu către tine – dar să nu te înfricoșezi de ea. Firește că va fi o smerită misiune parohială și nimic mai mult.

Dumnezeu să te ajute să-ți termini cu bine Postul. În tot ce se întâmplă, este clar că Dumnezeu îți arată mila și providența Sa către smeritele noastre eforturi misionare.

1/14 Iunie 1978

Arhiepiscopul Ilarion ne-a făcut o frumoasă vizită.¹⁵⁰ Este foarte echilibrat, fiind în duhul nostru rusesc – un viitor Vlădica Lavru. Esențialmente vedem lucrurile la fel, doar că, mi se pare mie, nu privește în profunzime la “problema noastră grecească” și se concentrează mai mult către organizarea Bisericii. Pe viitor nu cred că va fi un foarte bun punct de sprijin. Sper să-l poți întâlni cândva și să vorbești cu el.

30 Iunie/13 Iulie 1978

¹⁵⁰ În prezent Arhiepiscopul Australiei.

Am petrecut o Cincizecime frumoasă, iar pe la sfârșitul zilei, am avut de furcă cu un șarpe cu clopoței în mijlocul terenului mănăstirii (felul diavolului de a protesta!).

Despre descurajarea în care te aflai – sper că a trecut. Dacă nu, încearcă te rog să-ți dai seama de faptul că toată această lucrare creștină are loc la nivel local – chiar acum și aici, între mine și Dumnezeu și cei din jurul meu. Dacă e posibil mai mult – la nivel bisericesc general – e ceva ce se adaugă la lucrul de bază. Având în vedere vremurile de acum, eu însumi sunt surprins de câte lucruri putem face. Să te inspire de la cei ca Sfântul Nectarie și Vlădica Ioan al nostru, care adesea au fost prizoniți „la nivel bisericesc general”, dar care nu au încetat să fie rodnici.

22 Septembrie/5 Octombrie 1978

Toată lumea s-a întors în siguranță, totodată am o presimțire bună despre misiunea Medford,¹⁵¹ iar grijile mele legate de ea au dispărut. Desigur că nu trebuie să te încrezi în presimțiri, dar cred că trebuie să dăm ce putem, fiind liniștiți și încrezători că Dumnezeu va aduce roade din ea.

Auzim din ce în ce mai multe despre duhul „îngustimii” din Muntele Athos și cred că în zilele Sfântului Paisie era la fel – probabil un motiv pentru care a plecat! Dumnezeu să ne ajute pe toți să împărtășim tot mai mult din adâncimea și respirația adevăratei Ortodoxii.

Nedatată

L-am văzut marți pe F.¹⁵² și i-am spus că nimeni nu și-a răcit dragostea față de el, dar că așteptăm cu toții să se schimbe într-un final, urmând chemarea pe care i-a făcut-o Dumnezeu. El a încuviințat tot ce i-am spus, incluzând necesitatea renunțării la obiceiul îndreptării de sine și al abținerii de la alcool, cel puțin de dragul celor ce au suferit cu și pentru el. Spunea că nu a mai băut nimic de când părintele Herman l-a prins cu băutura.

Impresia mea generală e următoarea: obiceiul lui de a se îndreptați și răsfăța pe sine este atât de complicat încât, omenește, cazul lui e aproape fără speranțe. Dar există Dumnezeu. Ar trebui să continuăm să ne ocupăm cumva de el, ajutându-l și să stăruim cu toată puterea la îndreptarea lui, lucrând în permanență cu el.

Se cuvine apoi ca restul să vină de la el. Ai făcut ce-ai putut. *Nu* te chinui mai mult cu el. Cred că întreaga sarcină ți-a fost dată de Dumnezeu pentru a-ți da seama de cât de adânc este imprimat păcatul în om și cât de încăpățânată e voința și rezistența omului față de îndreptările vieții, chiar și în cazul convertirilor sinceri. Noi, cei ce voim să ajutăm, trebuie să face cât putem de mult – apoi însăși persoana în cauză trebuie să lucreze. E important ca tu să-ți găsești liniștea conștiinței că ai făcut tot ce ți-a stat în puteri, iar restul este lucrarea lui Dumnezeu – și voința liberă a lui F.

6/19 Octombrie 1978

Un cuvânt despre F. – care ar trebui să se fi întors înapoi în Etna înainte de această scrisoare.

Vizita lui la noi a fost liniștită și lipsită de evenimente nedorite. Nu am cerut multe de la el – doar să-și controleze cuvintele, lucru care l-a și reușit cu succes.

Am insistat să-și ia o slujbă și un apartament al lui, și să nu se „introducă” în viața ta de familie sau să ajungă un parazit, și să fie foarte chibzuit, gândindu-se de două ori înainte de a face ceva excentric sau

¹⁵¹ Părintele Serafim slujise Liturghia în parohia misionară Medford.

¹⁵² F. era un convertit din Estul îndepărtat, luptând cu un background de alcoolic și homosexual, care venise la noi în California într-un efort de a se îndrepta, dar, cu toate acestea, continua să aibă probleme uriașe.

împotriva dorințelor tale.

Părea să înțeleagă toate acestea, de aceea s-a arătat imediat de acord – dar cred că în practică va fi o altă poveste. Nu trebuie să-l tratezi cu o indulgență excesivă, ci să-l menții la regulile de bază și să-i spui răspicat că dacă nu poate face prea multe lucruri nu trebuie să se dea de-o parte și să stea degeaba – pentru binele său și al vostru. Binele pe care-l face nu ar avea nici un rost dacă tu vei continua să-i înduri excentricitățile de care nu se leapădă.

Am avut mai multe convorbiri cu el. Din punct de vedere intelectual părea să înțeleagă tot ce-i spuneam, dar, după mai multe întâmplări avute cu el aici, trag concluzia că el e tipul care spune „Da, da”, iar apoi continuă să facă tot voia sa. Singurul răspuns la acest caz este să ceri de la el o relatare riguroasă despre acele lucruri pentru care este responsabil. I-am accentuat faptul că astfel de lucruri sunt foarte importante pentru el – mai importante ca o rugăciune, o regulă, etc. Are boala îndreptăririi de sine, și cel mai bun lucru pe care i l-ai putea face este să-i insuflă un simț al realității vieții de zi cu zi pentru oamenii normali.

I-am dat un sfat relativ duhovnicesc. Teoretic pare să-l accepte și, indiferent ce-ar putea spune, îl va accepta, dar amândoi simțim în el absența unei încrederi duhovnicești deosebite, și până ce aceasta va exista, călăuzirea noastră nu-i va mai oferi multe. Este instinctiv centrat pe sine și nu cred că înțelege prea multe din afara lui.

Dumnezeu să te ajute în orice vei face pentru el, dar fii deschis și direct cu el, fără ocolișuri, și nu te îngrijora la orice suferință care nu-l ajută deloc, dar care v-ar putea aduce vătămare ție și soției tale.

Dar nu am terminat tot ce aveam de spus despre vizita părintelui D.¹⁵³ - un om prietenos, dar duhul pe care „bătrânul” său i l-a insuflat îl poate duce cu ușurință la rătăcire.

În acel timp, Mary Mansur împreună cu două prietene, ambele convertite la Ortodoxie dintr-un grup evanghelic protestant, se stabiliseră într-un sătuc numit Wildwood, la aproape opt mile vest de schit, pe o proprietate oferită de părinți. Au petrecut vara sub cerul liber (în lunile de vară nu ploua foarte des), găteau la foc de tabără folosind apă de la un izvor din apropiere, în care vreme construiau prima baracă.

Ocazional, părinții veneau să slujească Sfânta Liturghie în aer liber, într-un crâng de brazi pregătit pentru acel scop, până ce, câțiva ani mai târziu, a fost construită o capelă. Păstrând o rânduială liturgică ușor scurtată, tinerele femei duceau o viață liniștită, semi-monahală, cu toate că nici una dintre ele nu primise tunderea în monahism.

¹⁵³ Un călugăr fugit de la Mănăstirea părintelui Pantelimon din Boston.

[1979]

18/31 Ianuarie 1979

Multe mulțumiri pentru frumosul dar de ziua mea de naștere. Pe K'an Hsi l-am admirat dintotdeauna, era un mare cărturar; era un „ortodox” vertical.¹⁵⁴

Am avut puțină zăpadă în ultimele câteva zile (patru sau cinci inci), dar Wildwood (unde am fost duminică pentru a sfinți apa de Bobotează) este un paradis de iarnă – peste un picior¹⁵⁵ de zăpadă. Toți am schiat puțin pe schiurile lui S.!

Avem pregătite pentru tipar mai multe cărți – roagă-te să fim în stare să oferim cât se poate de mult! După Liturghie, în Redding, vom avea periodic un curs de studii biblice, în plus vom și tipări ceva pe această linie.¹⁵⁶

23 Ianuarie/5 Februarie 1979

Slavă lui Dumnezeu, seara trecută am ajuns acasă în siguranță [din Medford]. Am vorbit cu enoriașii, spunându-le că noi suntem pentru tradiția „veche” a Ortodoxiei. Cineva tindea să creadă că oamenii ar putea fi făcuți să postească prin practicarea treptată a postului, iar eu am găsit prilej să dau ca exemplu edificator ocazia oferită de această primă duminică din Martie [în care a fost Duminica Lăsatului de Sec de Brânză], când se poate mânca orice în afară de carne – ce ocazie ideală pentru o inițiere treptată în post! Acela a zis că oamenii vor încerca și acest mod.

Am fost liniștit toată ziua, simțindu-mă foarte bine. I-am introdus puțin în adevărata Ortodoxie, fără a face presiuni sau a afișa vreo figură acră. Dar va trebui să începem să vorbim puțin mai tare. Venind înapoi, mă simt mai inspirat ca niciodată de faptul că *sunt* oameni (în special din alte părți) care sunt însetați de Ortodoxie. Ni s-a dat Medford pentru a fi cumpătați și a ne smeri văzând adevărata natură a câmpului nostru misionar.

Bucurați-vă în Domnul, și iarăși zic, bucurați-vă! Puțin câte puțin, pas cu pas; încă putem face multe.

Se pune la cale o nouă controversă. Părintele Serafim începuse lucrul la o nouă serie de articole legate de învățătura ortodoxă despre sufletul după moarte – în special despre vechea concepție tradițională a „vănilor”, prin care sufletul trebuie să treacă după moartea sa. Aceasta era o învățătură pe care părintele Pantelimon și adepții lui au combătut-o cu strășnicie de mai mulți ani, cerându-i părintelui Lev Puhalo să-și scrie și el propria serie de articole despre această temă, „corectând” învățătura tradițională.

Sâmbăta de dinaintea Postului Mare, 1979

Părintele Pomazansky a scris o replică la atacul lui Lev împotriva vânilor. Este scris la un nivel atât de

¹⁵⁴ Îi trimisese părintelui Serafim (care înainte de trecerea la Ortodoxie se specializase în cultura și civilizația chineză) o nouă carte despre un împărat chinez. O parte dintre notele și traducerea părintelui Serafim din chineză au apărut în *Hristos, Veșnicul Tao* [Christ, the Eternal Tao] de Ieromonahul Damaschin [Platina, 1999] (termenul *ortodoxie* este folosit aici de părintele Serafim cu sensul de învățătură conformă tradiției în care te-ai născut – în cazul de față, cea chineză – n. tr.).

¹⁵⁵ Un picior = 30,48 cm [n. tr.].

¹⁵⁶ În casa Valentinei Harvey din Redding (la o oră de mers cu mașina din Platina), părinții întemeiaseră o mică misiune parohială, închinată icoanei Maicii lui Dumnezeu „Ajutătoarea păcătoșilor”.

înalt și de cuprinzător încât mă îndoiesc că-l va convinge pe părintele Lev. Tot acest incident (care probabil că nu s-a încheiat încă) pare să dovedească cât de neputincioasă devine tradiția ortodoxă în aceste vremuri din urmă – cei bine-înfrăținați în ea dispar cu repeziciune și, din această pricină, obrăznicile teologice pot crea o întreagă furtună pentru nimic. Răspunsul: mai multă smerenie și o mai intensă prezentare a textelor patristice. Seria ta de broșuri¹⁵⁷ este întotdeauna actuală și de mare folos (ultima e extraordinară). Dumnezeu să te ajute să publici și mai multe și să le ai disponibile în permanență pe cele anterioare.

Încă mai avem puțină zăpadă, iar astăzi ne-am trezit cu lapoviță – un început potrivit pentru liniștea postului de care, vai, întotdeauna mă apropiu cu cărteli, dar care, într-un final, intră pe făgașul lui normal. Iartă-mi te rog păcatele mele făcute împotriva ta, cu gândul, cuvântul și fapta, transmițând și celorlalți de acolo aceeași dorință. Dumnezeu să ne ierte pe toți și să ne miluiască și să ne ajute să petrecem un Post de folos!

16/29 Martie 1979

Îți trimitem felicitările noastre din toată inima de ziua ta de naștere și-ți dorim ani îndelungați de lucrări pline de roade în via lui Hristos!

A primit și părintele Herman o invitație pentru a vorbi la Conferință!¹⁵⁸ Atmosfera de „petrecere” de acolo va fi destul de presantă, dar este un semn bun faptul că invită oameni din afara „biseriței”. Acceptă invitația cu toată hotărârea – cel puțin putem oferi ceva mai puțin abstract față de cum sunt de obicei discuțiile de acolo.

Săptămâna trecută am avut două botezuri, un început bun pentru un nou an misionar! Studiul Bibliei a ieșit bine. Am terminat primul capitol din Iacov.

În duminica aceasta voi pleca la Woodburn.¹⁵⁹

Grădina noastră se ridică pe zi ce trece, dar nimic nu s-a copt încă – până acum au fost doar câteva zile de vară.

Am inclus două mici daruri de ziua ta de naștere – o reproducere a icoanei „Ajutătoarea păcătoșilor”, tipărită în China, și o fotografie a catedralei din Shanghai consacrată icoanei¹⁶⁰. Portretele Vlădicăi Ioan vor veni separat.

Roagă-te pentru noi. Câmpurile misionare sunt încă deschise și trebuie să lucrăm cât mai este timp!

23 Martie/5 Aprilie 1979

În week-end-ul trecut am făcut o frumoasă călătorie misionară în Woodburn. Au fost prezenți aproape treizeci de inși, și aproape toți au primit Sfânta Împărtășanie.

Nădăjduiesc ca restul postului să-ți fie unul roditor.

Parohia din Medford a redactat o cerere formală către Episcopul Nectarie pentru a mă hirotoni preot, totul fiind apoi aranjat pentru prima săptămână de după Paști, la schit. Vremea era foarte rea - aer rece cu ploaie tot timpul. Vineri am fost hirotonit ierodiacon și diacon, iar sâmbătă preot, slujind duminică prima mea Liturghie. În ciuda vremii nefavorabile (care transformase drumul către schit într-o vale noroioasă), au fost prezenți o mulțime de oameni din diferite misiuni.

Duminică după-amiază, părintele Herman a plecat într-un pelerinaj la Muntele Athos, iar părintele Serafim s-a întors cu mine în Etna, unde am slujit împreună în mica noastră capelă mai multe Liturghii. Cinstea pe care am avut-o, aceea de a sluji la masa Domnului, a fost copleșitoare, fiind o mare mângâiere. Dar, așa cum se întâmplase și cu părinții, hirotonia mea a însemnat sfârșitul unui „timp de aur” de lucru tihnit și de relativ anonim.

¹⁵⁷ *Învățăturile Sfinților Părinți despre trup, Învățăturile Sfinților Părinți despre patimi și Învățăturile Sfinților Părinți despre boală*, Nikodemos Publication Society.

¹⁵⁸ Promise o invitație să vorbească în anul 1980 la Conferința Sfântul Nectarie sponsorizată de parohia părintelui Nichita din Seattle.

¹⁵⁹ În Woodburn, Oregon – aproape de Portland – mai exista o altă parohie misionară, închinată icoanei din Kursk a Maicii lui Dumnezeu.

¹⁶⁰ Aceasta fusese Catedrala Sfântului Ioan.

Hristos în mijlocul nostru! Doar o notă de la părintele Herman: a vizitat cu bine Jordanville, iar acum este în Europa.

[Cineva îi trimisese părintelui Serafim o prelegere despre sufletul după moarte semnată de părintele Lev Puhalo]. Este extrem de grosolană, revelând o stare avansată de părere de sine și dispreț față de alții. El recunoaște deschis că ne-a provocat în mod deliberat să venim cu „învățătura” noastră, astfel încât să o poată face publică alături de învățătura Arhiepiscopului Ioan din Jordanville etc. pe această temă. Articolul lui pare să fie o varză totală de idei nedigerate, luate de aiurea, a căror temă este: „Vedeți cât de deștept sunt și cât de puțin știți voi”. Are de gând chiar să „expună” și icoana „vămileor”¹⁶¹ și să arate cât de greșit am interpretat-o sau că este demodată și apuseană.

Măine vom vizita Wildwood-ul pe la mijlocul Rusaliiilor. În rest, noi suntem bine.

8/21 Mai 1979

Nădăjduiesc că vei putea ține un cuvânt la pelerinajul nostru de vară. Despre ce ai vrea să vorbești? Eu voi vorbi despre „Creștinii ortodocși față în față cu anii ‘80”, iar părintele Herman va vorbi despre Arhimandritul Gherasim (a zecea comemorare de la moartea sa) și poate și despre Sfântul Inochentie din Alaska. E posibil ca și Vlădica Antonie să țină un cuvânt. Noi suntem bine, vom face mâine Liturghie de Sfântul Nicolae la Wildwood.

Părintele Herman a sosit teafăr din Muntele Athos. A trimis o carte poștală din Karyes. Slavă lui Dumnezeu! Are permis pe patru zile, dar poate că-l va putea prelungi.

27 Iunie/10 Iulie 1979

Ne bucurăm să auzim că parohia Medford merge înainte cu bine. La vremea aleasă de El, Dumnezeu va găsi o cale și pentru construirea unei biserici și tot ce o mai fi nevoie. Dacă ne gândim în ce stare era Medford-ul acum câteva luni... este uimitor cât de bine s-au desfășurat lucrurile.

M. se află aici pentru câteva zile. Ceea ce ne spune ea despre duhul de acolo nu e promițător deloc. Epoca influenței Boston a trecut, dar pare să existe o atmosferă de „acceptă și nu cârți” și „nu tulburați liniștea”, ca să te facă să te întrebi dacă nu cumva atitudinea teritoriului nostru misionar nord-californian, este cumva o floare rară. Pentru mine, tot ce cuprinde Ortodoxia este încă este atât de proaspăt și are o nevoie atât de mare de a fi vestit, încât sunt deplin încredințat că mă voi veșteji chiar în Jordanville. Lipsește oare undeva vreun ingredient magic? Sau cumva e din cauză că „prea mulți ortodocși își bagă nasul peste tot”? Oricum, slavă lui Dumnezeu pentru duhul pe care Arhiepiscopul Ioan l-a lăsat aici!

Fiindcă tot veni vorba, slujbele de la mormântul său [la pomenirea morții sale, 2 iulie] au ieșit bine. Chiar am ținut o predică (cu un rezumat în engleză) despre Vlădica Ioan. Dar de îndată ce m-am întors, am fost dărâmat de o răceală și abia astăzi mi-am recuperat cât de cât vocea și puțină putere!

Cum merge pregătirea pentru cursul și cuvântul pregătite pentru pelerinaj? Cred că întreaga idee din spatele pelerinajului și a cursurilor ar putea fi una foarte rodnică, dar vom vedea cum le va binecuvânta Dumnezeu. Vremurile sunt prea rele pentru nu te apuca de lucrări „creatoare”!

Roagă-te pentru noi! Duhul este osârduitor, dar trupul este neputincios!

6/19 Iulie 1979

Se întâmplă ceva fantastic cu părintele Lev Puhalo. Citindu-i scrisoarea,¹⁶² încep să mă întreb: suntem cumva cu toții nebuni, s-a întors oare lumea pe dos? Ce l-o fi făcut să atace o învățătură care întotdeauna a

¹⁶¹ De pe coperta revistei *The Orthodox Word*, Nov./Dec. 1978.

¹⁶² Părintele Lev tocmai le scrisese o nouă scrisoare asupra învățăturii despre vămi.

fost acceptată de Biserică? Mai mult, cu toate citatele lui patristice va semăna o și mai mare confuzie printre credincioși. Poate că acesta este modul prin care „renașterea patristică” (în forma ei „la modă”) își va vedea cândva sfârșitul – ...într-un *reductio ad absurdum* suprarealist. Eram aproape sigur că se va estompa, dar se pare că acest lucru întârzie să aibă loc. Și, Doamne, cu câtă slavă deșartă se înconjoară! Nu știu deloc ce gândesc oamenii despre articolele sale, cu excepția d-nei P., care a scris despre tulburarea ce a cuprins-o văzându-l cum atacă articolele noastre, dar e clar că atmosfera ortodoxă de astăzi e suficient de nesigură pentru a-i permite să continue, până ce, într-o bună zi, va sucomba de la sine. Dar, tu ai dreptate – nu trebuie să ai deloc de-a face cu el și nu-l lăsa să-ți tipărească nici un articol; tot ce face este pentru vreun scop politic personal, prevestitor numai de lucruri rele.

A plecat M. (din Jordanville), după ce a stat patru zile cu noi, și impresia mea finală a fost puțin pesimistă. Gândește și simte totul atât de „corect”, incluzând și o apreciere potrivită a „maladiei corectitudinii” specifică convertiților, încât mi-e teamă că a căzut într-un fel de maladie a „super-corectitudinii”! Există astăzi în cugetele multora un duh care pune piedici aproape tuturor celor care se angajează pe calea nevoițelor duhovnicești. Fie ca Dumnezeu să-l păzească și să-l învețe simplitatea.

Mulțumită lui Dumnezeu, în timpul cât am fost răcit, am reușit să termin toate secțiunile pentru *Sufletul după moarte*, sperând să putem începe și tipărirea lui înainte de sfârșitul verii. Mă gândesc să-i adaug un appendix – „Răspuns către un critic”, răspunzând astfel obiecțiilor părintelui Lev cu toată blândețea și obiectivitatea, fără a-i pomeni numele. Ce crezi despre asta? Nu știu, s-ar putea să nu fie o provocare necesară, problemele putând fi rezolvate în text fără a stârni astfel o controversă. Ai mai auzit de vreo reacție a cuiva la articolele sale?

Am primit o scrisoare nervoasă de la K. [din Londra] prin care arată că-l va ataca pe părintele A. în mod public. Am auzit de asemenea că părinții de la mănăstirea X au trimis un protest scris împotriva părintelui Pantelimon. Dumnezeule! Ce se-ntâmplă cu oamenii? Cât de ușor se cade în ispita slujirii lui Dumnezeu prin tot felul de facțiuni, gelozii și încercări de răzbunare! I-am scris lui K. avertizându-l să se gândească mai mult la viața duhovnicească și să părăsească politica bisericească.

12/25 Iulie 1979

Hristos în mijlocul nostru!

Tocmai am primit *Scara* din Boston.¹⁶³ (Ei zic că și s-au trimis și ție câteva). Din punct de vedere tipografic arată excelent, dar o introducere atât de pompoasă, parfumată – iar bietul Vladimir¹⁶⁴ este aruncat la vechituri: lucrarea a fost „epuizată”! Nu e cinstit!

Astăzi am primit și o scrisoare de la părintele R. din Boston, ca răspuns la cererea noastră – dacă ar putea traduce pentru noi niște texte grecești. Nu pot, sunt prea ocupați – dar se oferă să revizuiască traducerile noastre din rusă, pentru a evita „greșelile” pe care le-a descoperit în traducerea noastră din limba rusă a Sfântului Simeon, pentru a nu rămâne astfel cu o „traducere oribilă” de felul celei din Sfântul Grigorie Palama publicată de Jordanville. Chiar el l-a tradus pe Sfântul Isaac Sirul – nu doar din greacă veche, ci și din zece manuscrise vechi care dovedesc că textul grecesc tipărit este cu greșeli, respectiv din textul siriaca însuși (a învățat ceva siriacă). Scrisoarea e toată numai slavă deșartă și părere de sine care, întâmplător, m-a îndemnat să-i scriu o mică omilie de avertizare și un cuvânt despre autoritatea duhovnicească a unei persoane ca Episcopul Teofan Zăvorâtul, chiar dacă nu era la fel de aproape de textul original. Poate că părintele Herman nu mă va binecuvânta s-o trimit!

Acest ton e de insuportabil! Trebuie să lucrăm din greu pentru a-l combate – mișcarea misionară nu are nici o nevoie de așa ceva. Pelerinajul și cursul nostru va fi o ocazie de a semăna în cugetele celorlalți o atitudine mai practică, mai aproape de nevoile lor, mai aproape de firescul existenței. Să dea Dumnezeu să prindă rădăcini! (De fapt sunt foarte încrezător pentru acest lucru. Cred că „valul Boston” este deja trecut, viitorul nemaifiind de partea lor, decât poate un clișeu limitat, decât o influență bisericească pe scară largă, dar noi trebuie să umplem golul cât de bine putem!)

Biserica pătimitoare din Rusia ar putea constitui un material potrivit pentru acest nou „ton”; la fel și

¹⁶³ *Scara Raiului*, de Sfântul Ioan Scărarul, Mănăstirea Schimbarea la Față, Brookline, MA, 1979.

¹⁶⁴ (În prezent preotul) Vladimir Anderson, proprietarul Editurii Eastern Orthodox Books care a publicat *Scara Raiului* (Willits, CA 1975).

Biserica din Uganda, de ale cărei suferințe abia am început să auzim. Am primit un mișcător apel dintr-o parohie de acolo, pentru a-i ajuta la reconstruire după minunata răsturnare a „conducătorului antihrist”; îl vom tipări în numărul următor. Zelul de acolo e un bun exemplu pentru adormirea noastră de aici. E. și familia lui din Arizona (ți-a făcut cumva o vizită?) sunt un exemplu grăitor venit din partea unor oameni la care trebuie să ajungem pentru a oferi o energie creștină, ca o compensație pentru copilărească lor fascinație pentru pompă. Cum o vom face?

Apropo, Vlădica Vitalie tocmai a tipărit o traducere din Boston din Mitropolitul Antonie – *Dogma mântuirii* [*Dogma of Redemption*] – aceasta fiind „dogma” acuzată de erezie de către cei mai mulți dintre episcopii noștri și care, în cel mai bun caz, este susceptibilă de cele mai multe interpretări și plină de exprimări nejustificate. Jordanville-ul nu va vinde cartea și e foarte probabil ca Vlădica Nectarie să interzică mediatizarea ei în dioceza sa, așa că e posibil să nu aibă o circulație largă. Sincer să fiu, cred că mentalitatea celor care vor să o răspândească este iremediabil depășită. Chiar indiferent de controversa pe care a creat-o, nu are de spus nimic deosebit.

Susan e binevenită să facă o vizită duminică. Poate că G. ar putea să se întoarcă cu ea și să stea o săptămână, întorcându-se în autobuz cu Ian.

Cum se prezintă cursul și discursul tău? Cred că sunt frumoase și vii! Ale mele vin cu greu, dezvoltându-se pe zi ce trece.

7/20 August 1979

Mulțumesc pentru noua scrisoare a părintelui Y. și pentru răspunsul tău: răspunsul e foarte detaliat și la obiect; avem nevoie de mai multe asemenea răspunsuri clare pentru a curăța câteva din mințile amăgitoare de astăzi. „Complimentele” părintelui Y. transmise Vlădicăi Lavru la sfârșitul scrisorii sale este un exemplu tipic de asemenea înșelare. Voiește să sfârșească pe un ton pozitiv, „duhovnicesc”, dar numai prin formule și socoteli, nu în mod sincer. Acesta este tonul din Boston, care din nefericire este foarte răspândit acum – o ortodoxie a socotelilor, nu a inimii.

Părinții de la mănăstirea X ne-au trimis o copie a scrisorii lor, din care trag concluzia că nu este un atac personal [împotriva părintelui Pantelimon] cum mă așteptam să văd – și totuși este un exercițiu inutil de îndreptățire de sine și de acuzații neclare ale „inamicului”. Până acum este foarte clar faptul că părintele Pantelimon a sădit în cugete un duh funest și otrăvitor; dar un lucru și mai trist e acela să vezi că răspunsul pe care el îl propune pentru cei răniți de el este adesea doar o reacție negativă, care efectiv nu merge mai departe de atac. Aceasta trebuie să însemne că „pantelimonismul” (adică: o ortodoxie a socotelii) este o boală a cărei germeni îi avem cu toții, iar răspunsul nu trebuie să fie un atac împotriva unui purtător de microbi, ci împotriva germenului însuși, un răspuns care, să sperăm, va grăi și inimilor acelora care sunt cel mai afectați de el. Putem da noi un asemenea răspuns? Am face bine să încercăm!

Pelerinajul și cursurile s-au sfârșit, lăsându-ne pe toți destul de vlăguiti – dar cred că a fost un succes. S-au prezentat și asimilat multe fapte (chiar eu însumi am învățat o mulțime de lucruri!), dar, mai cu seamă, atitudinea pe care vrem să o obținem nu pare să vină: o Ortodoxie mai mult a inimii decât a capului. Diavolul s-a răzbunat puțin pe noi – părintele Herman a lipsit trei zile [de la curs] având un abces la un dinte care, deși a fost tratat, nu va fi scos până miercuri. Dar toți cei care au stat o săptămână întreagă de cursuri (în jur de cincisprezece cu totul) le-au luat foarte în serios, învățând multe lucruri din ele. Au fost și niște discuții aprinse între prelegerile pe chestiuni misionare, iar eu am încercat să picur niște dreaptă socoteală printr-un cuvânt despre „minte vs. inimă”, despre greșelile excesului de zel și altele asemenea. Cred că fiecare a plecat cu cel puțin un început de conștiință a faptului că elementele exterioare nu reprezintă realitatea. Absolvirea s-a sfârșit cu un concert: sonata Scarlatti, cântată de B.

Între timp, am avut și o săptămână turistică: un preot catolic și trei enoriași din Redding, astăzi, și trei anglicani din Noua Zeelandă, săptămâna trecută! Astăzi ne-a vizitat și părintele L.J. (din Winnipeg) cu familia Anderson. Era foarte încântat de lucrările noastre misionare (cu zece ani în urmă ne îndemnase să le „binevestim” și hippioților!); are o inimă foarte bună. De ce nu avem și noi, americanii, o asemenea pornire? Haideți să încercăm!

6/19 Octombrie 1979

Plouă de mai multe zile, și am impresia că va fi o iarnă mult mai rece decât în anii trecuți, iar grămada noastră de lemne e încă mică.

Luni mă duc să iau un nou frate din Florida. Corespondează cu noi de câteva luni, și în ciuda scrisorilor mele care au încercat să-l sperie puțin, încă a rămas hotărât să vină, așa că i-am spus să vină și să încerce o lună.

18/31 Octombrie 1979

Părintele Herman îmi spune că ești puțin tulburat de noul articol [al părintelui Lev Puhalo care scrie împotriva vămilor]. Eu însumi sunt indignat!

(a) Se propovăduiește ca ortodoxă o eroare gravă, iar cei care urmează tradiția ortodoxă sunt, potențial, catalogați ca eretici. Este o înșelare cusută cu ață albă, deoarece părintele Lev are la îndemână tot vocabularul „renașterii patristice” încercând să-i prostească pe toți ceilalți, sau cel puțin să-i catalogheze ca retrograzi sub „influență” apuseană. Cu câțiva convertiți – poate chiar mulți – înșelarea va prinde.

(b) Întreaga noastră tradiție a teologiei și credinței ortodoxe este respinsă ca „apuseană”, „scolastică” etc. Dincolo de erorile implicate, această atitudine dovedește un dispreț fără margini față de piloni ca Fericitul Arhiepiscop Ioan, părintele Mihail Pomazansky, Episcopul Ignatie, Episcopul Teofan Zăvorâtul – este ignorată întreaga noastră tradiție rusă.

(c) Cel puțin în parte, articolele lui constituie un atac direct la propria noastră lucrare, iar eu, unul, mă simt profund jignit. Acesta *nu* este modul prin care cineva se poate angaja într-o dezbatere cu frații săi creștini ortodocși!

Destul cu toate acestea! N-ar avea nici un rost să combați articolele părintelui Lev, care sunt o combinație de denaturare, jumătăți de adevăr, citate rupte din context și slogane la modă. Dar e timpul pentru un puternic protest. Am în plan o scrisoare puternică prin care să-i spun că toate lucrurile de acest fel trebuie să înceteze, că el însuși, prin faptul că inițiază asemenea articole, desparte cu bună știință Biserica în două tabere care se exclud reciproc. Nu spun că încă nu voi participa la Conferința lui, dar voi face o aluzie. Nu o vom face dacă vom afla că părintele Lev are vreo legătură cu ea. Dacă vrei, scrie-i și tu fără nici o rezervă. Fă-i cunoscut că suntem *foarte* supărați. Totul arată de parcă situația se îndreaptă către un fel de confruntare, și cred că a venit timpul să încetăm de a mai păstra tăcerea față de întreaga situație.

În interior sunt destul de liniștit și puțin fericit că totul începe să se descopere, începând din locurile mai sensibile. Dar mulți convertiți s-ar putea tulbura.

Mi s-a cerut să vorbesc în Jordanville pentru Pelerinajul Tinerilor din decembrie – întâlnire care va fi complet diferită de Conferința din Seattle. Cred că mesajul realist, practic, pe deplin tradițional (așa cum e cel pe care noi încercăm să-l oferim în Pelerinajele noastre) începe să comunice niște idei clare, găsindu-și propriile forme, fapt care îmi dă speranțe în fața formelor amăgitoare ale „renașterii patristice” din jurul nostru.

Părintele Serafim fusese invitat să vorbească la Pelerinajul anual de la Mănăstirea Sfânta Treime din Jordanville de sărbătoarea Sfântului Herman de pe 25 decembrie. A fost singura sa călătorie majoră din afara teritoriului misionar. A preferat să meargă cu trenul și nu cu avionul, deoarece simțea că trenul, mergând mai încet, era un mijloc de transport mai civilizat. L-am întrebat odată, în vremea când făcea cercetări asupra sfinților din Galia, dacă ar vrea să călătorească la locurile sfinte din Europa pre-schismatică. A răspuns simplu: „Nu”. „De ce nu?” „Pentru că Dumnezeu mi-a dat tot ce am nevoie pentru mântuirea mea chiar aici, pe acest mic munte. Orice altceva ar fi numai distracție”.

A acceptat invitația să vorbească la Jordanville – singura lui vizită acolo – nu din curiozitate, ci pentru că, prin vizitarea altor parohii de pe traseu, avea unica ocazie de a vedea la față locul care era viața parohiilor noastre din afara micului teritoriu al diocезei San Francisco.

3/16 Decembrie 1979

Sunt în gara Oakland așteptând trenul pentru Chicago – doar un cuvântel, acum înainte de plecare!

În primul rând, roagă-te pentru ca să aibă succes călătoria mea și „cuvântul” meu să dea rod. Am conceput niște idei, dar nu cunosc foarte bine „pământul” [parohiilor de pe Coasta de Est] și poate că nici nu sunt pregătite pentru el. Dacă îmi amintesc bine, cuvintele părintelui Herman [de la Pelerinajul Tinerilor] au

căzut în bună parte pe un teren nepregătit pentru ele. Poate că pământul e mai bun acum, dar sunt și multe „neghine”. Oricum, te rog mult, roagă-te. Sunt încredințat că Dumnezeu va da tot ce va fi nevoie.

În al doilea rând – te rog, nu fă nici o afirmație definitivă Părintelui Nichita despre intenția mea de a nu merge în Seattle, până ce mă-ntorc din Jordanville. Cred că va fi un număr mare de oameni de orientare rusească în Seattle, și ar fi o rușine ca toată tribuna să fie rezervată pentru petrecerea „corectitudinii”, din moment ce noi am putea fi auziți acolo. Poate că acum, după ce mă întorc, voi fi capabil să spun ceva mai clar despre atmosfera bisericească. Voi avea niște discuții și în Cleveland, în parohia părintelui Teodor,¹⁶⁵ și la una sau două parohii din New Jersey. Nașul meu vrea să îl ajut să înceapă lucrul la o misiune în limbă engleză pe teritoriu american în parohia sa (New Brunswick). Voi putea afla mai mult despre duhul parohiilor noastre.

Nu te îngrijora: măcar de-ar fi un moment tensionat, „de luptă”, dar poate că nu va fi și, de aceea, nu cred că va fi nevoie ca vreunul dintre noi să se ducă la Seattle. Vom putea vedea mai bine ceva mai târziu.

Părintele Roman¹⁶⁶ din Boston vrea să mă convingă să merg și să slujesc cu părintele Pantelimon, dar deja i-am spus că acum este un moment foarte nepotrivit. Pentru a exista o pace plină de sens, trebuie mai întâi să aibă loc niște schimbări.

Mângâie-l te rog pe părintele Herman de ziua Sfântului Herman și apoi roagă-te pentru mine. Mă voi gândi la voi toți.

14/27 Decembrie 1979

Slavă lui Dumnezeu, am făcut o călătorie minunată, întâlnind mulți oameni. Preoții tineri (în pelerinaj erau aproape doisprezece) au o stare de spirit foarte bună. Jordanville-ul își are problemele lui, dar chiar aceste dificultăți par să pricinuiască un duh de umilință în multe suflete.

Cuvântul meu a stârnit multe discuții, mai ales legat de „boala corectitudinii”. Există o disponibilitate pentru a discuta despre ea și cred că oamenii de aici au înțeles-o cum se cuvine. Mai mulți mi-au spus că cuvintele mele le-au mers direct la inimă, că trebuie să se adâncească mai mult în Credință fără să se împiedice de elementele exterioare.

Doar o mică parte sunt neliniștiți de tonul și conținutul *Mărturiei* părintelui Nichita, dar cei mai mulți *nu* sunt conștienți că există un conflict în ascensiune între cele două aripi ale Bisericii. Trebuie într-un fel să ne folosim de acest prilej pentru a ține departe de extremism un număr cât mai mare de oameni. Trebuie să luptăm împotriva extremiștilor fără să pară că ducem cu adevărat o luptă, prin oferirea unei învățături mai profunde și mai înalte decât simpla „ortodoxie corectă”, dând astfel tonul și pentru alții. Sfântul Tihon din Zadonsk are un cuvânt pe care l-am folosit în discursul meu din Jordanville: „Ortodoxia noastră trebuie să fie una a inimii, nu numai a minții”.

Se pare că o bună parte din oamenii noștri se vor duce și la Seattle. Cumva trebuie să mergem și noi, de dragul lor, pentru a vorbi oamenilor din inimă, dându-le o hrană de sănătoasă care să le meargă la inimă, fără să stârnească controverse (doar dacă nu ne vom lovi cumva de „fanatici” care vor vrea să ne provoace). Trebuie să-l privim pe părintele Puhalo ca pe un om bolnav, în primul rând la modul personal, fără să problematizăm prea mult în privința lui. Învățătura proferată de el [vechea erezie a „somniai sufletului” după moarte], deși destul de eronată, nu reprezintă cel mai important lucru în discuție; ceea ce trebuie demascat mai degrabă e maladia „corectitudinii” și a „autorității”.

Tinerii noștri preoți și monahi par să fie toți în duhul nostru. Numai câțiva americani și greci mai apropiați de Boston au „boala corectitudinii”. Măine o să-l vizitez pe părintele D. și voi vedea dacă voi găsi ceva acolo. Presupun că el nu are decât puțin din „virus”, dar apropierea lui de ruși și respectul său pentru oameni ca Vlădica Averchie îl va salva de extremism.

Am fost ocupat tot timpul, având discuții aproape în fiecare zi. Într-o zi am împărțit tribuna cu scriitorul sovietic Soloukhin, a cărui următoare carte se va numi *Mănăstirea Optina*. Atmosfera în Rusia e în continuă schimbare – dar și aceasta e o chestiune complexă. Diseară voi avea o discuție în Liberty Corner [New Jersey] cu niște ex-enoriași ai părintelui J. (e sigur că diavolul a distrus această parohie!); aseară am vorbit cu copiii de aici, mâine seară voi vorbi cu cei din parohia părintelui D. din Pennsylvania, iar sâmbătă și duminică voi sluji cu părintele Valery Lukianov în Lakewood, New Jersey, unde voi vorbi în rusește. Nu prea știu încă ce voi

¹⁶⁵ Catedrala Sfântului Serghie.

¹⁶⁶ (Luchianov) de la Biserica Botezul Domnului. Din anumite motive, el și-a schimbat părerea despre părintele Pantelimon și Mănăstirea Schimbarea la Față, devenind unul dintre cei mai deschiși critici ai lor.

spune.

Am văzut foarte puțină zăpadă pe unde am fost [în Jordanville era puțină, dar s-a topit în timpul cât am stat acolo), dar am auzit pe aici că la schit sunt două picioare [în jur de 60 de cm.] Nădăjduiesc să mă întorc cu bine. A fost o călătorie frumoasă, dar nicăieri nu-i mai bine ca acasă! Jordanville-ul e minunat, dar acolo îmi pierd vigoarea. Este mare nevoie de multe eforturi independente. În Biserică e multă delăsare, iar o rezolvare facilă nu văd nicăieri.

Am făcut o vizită frumoasă și la părinții din Ohio¹⁶⁷, și una cu părintele Teodor în Cleveland. Probleme peste tot, dar oamenii se luptă.

¹⁶⁷ Mănăstire grecească pe Stil Vechi cu hramul Sfântului Grigorie Palama. În 1983 a fost mutată în Etna, California.

[1980]

Prima Duminică a Postului Mare, 1980

Slavă lui Dumnezeu, am trecut cu bine prima săptămână a Postului, cu toate că diavolul pare să atace mai puternic ca niciodată. Noaptea trecută, la Priveghere, în biserică ceva a luat foc. Dacă fratele G. nu ar fi observat la timp, focul ar fi distrus toată biserica. Cu doar câteva minute înainte de începerea focului, chiar în acel loc, se dăduse o luptă puternică (și, cred eu, folositoare). Pentru mine era foarte clar că focul fusese pricinuit de pizma diavolului de care eu, în taină, m-am bucurat, văzând că atacase proprietatea noastră dintr-o frustrare pentru pierderea prăzii umane. În aceeași zi, o piesă importantă din presă noastră se stricase, dar cred că o voi repara folosind o piesă din cealaltă presă. Dar cât de bine ne apără Dumnezeu în mijlocul unor astfel de mici încercări!

9/22 Martie 1980

Astăzi este prăznuirea celor Patruzeci de Mucenici (de fapt mâine) și, în sfârșit, vremea seamănă puțin a primăvară. Dar joi dimineață, în timp ce ne îndreptam spre Redding, a început un viscol în toată regula! Din fericire au fost doar câteva rafale. Pentru prima dată săvârșisem Liturghia Darurilor Mai Înainte Sfințite în Redding și, cu toate că erau prezenți doar câțiva oameni, am simțit cumva că această mică misiune face progrese. Vom face Marea Vineri și Paștele în Redding. Ideea inițială fusese doar să sprijinim misiunea locală, chiar dacă semnele indicau că numai câțiva vor veni; dar poate că, în final, va fi ceva mulțime! În ciuda faptului că toate eforturile noastre din zona misionară a Nordului Californiei – Oregon, par mici, nouă ne e drag fiecare rod. Dumnezeu este cu noi!

În general trebuie să evităm disputele cu „grecii” noștri. Zic aceasta mai ales datorită [celor două noi articole semnate de părintele Lev Puhalo din propria revistă], unde părintele Lev își răspândește învățătura despre viața de după moarte la fel de sigur pe el și de eronat ca întotdeauna. Personal, atitudinea lui mă pune pe jar, dau îmi dau seama că cel mai rău lucru posibil ar fi să încerc să-i dau o replică. Continuă să se lungească cu tot felul de citate care nu dovedesc de fapt nimic, doar dacă nu ești deja înclinat spre direcția părerilor lui. Și indiferent ce replică i s-ar da, el se ascunde întotdeauna după deget spunând că „de fapt voia să spună altceva” sau că noi gândim cam îngust, etc. Ce să mai zicem de „somnul sufletului”; va răspunde că noi nu am înțeles profunzimea doctrinei sale etc. Pregătim un raport către Vlădica Nectarie, cu o pagină sau două de citate, fără să punem un accent prea mare pe doctrina falsă a părintelui Lev (din care oricum nu se prea înțelege mare lucru din pricina confuziilor pe care le face) cât pe faptul că el tulbură cugetele oamenilor inducându-i în eroare, prin „re-interpretarea” învățaturii Bisericii despre viața de după moarte. Ceea ce face el în realitate este să elimine frica de moarte de la oameni, tulburând tradiționala evlavie ortodoxă și întreaga noastră legătură cu cei plecați dintre noi. Credem că Vlădica Nectarie *trebuie* să facă ceva pentru această situație, dar el este întotdeauna așa de timid încât nu știm la ce să ne așteptăm. Eu chiar voi scrie un scurt „Răspuns către un critic” ca un ultim Appendix din cartea noastră¹⁶⁸, răspunzând mai mult atitudinii decât învățaturii sale. Trebuie să încercăm să fim cât putem de prietenoși cu cât mai mulți din aripa grecească, încercând să-i absorbim în curentul de gândire al Bisericii noastre. Bineînțeles, pe cei care vor fi neînțelegători, nu-i putem ajuta mai mult. Acum vreau să-i scriu părintelui Nichita o scurtă scrisoare prin care vreau să-l întreb deschis dacă el, părintele L. și alții au cumva de gând să arunce cu pietre în noi dacă vom merge în Seattle la conferință, și dacă ne privește ca pe niște frați creștini ortodocși...; încercăm astfel să insistăm asupra faptului că tot mai mulți dintre noi suntem scârbiți de manevrele sale grosolane. Să ne ajute Dumnezeu

¹⁶⁸ Seria de articole despre sufletul după moarte care apăruseră în *The Orthodox Word* s-a publicat acum în volum (versiunea românească: *Sufletul după moarte*, Editura Anastasia, București, 1996 –n. tr.].

să facem ceea ce e mai bine pentru turma ortodoxă.

Următorul nostru număr îl va avea ca oaspete pe părintele Dimitrie Dudko¹⁶⁹ - așa cum obișnuiesc aproape toate publicațiile ortodoxe în ultimul timp (cu excepția părintelui Nichita). Am o presimțire că acest lucru va fi următoarea pricină pentru o nouă ieșire violentă a „grecilor”. Dar, de fapt, e bine că aceste lucruri vin măcar acum – Dumnezeu să ne apere pe toți!

6/19 Martie 1980

Câteva rânduri despre Woodburn și despre planurile mele pentru Săptămâna Patimilor. Părintele Herman s-a întors dintr-o călătorie misionară plină de succes. Au veni toți rușii locului [din zona Woodburn] și aproape toți au primit Sfânta Împărtășanie.

L. este acum aici și se pregătește să-ți facă o vizită. Să-i dea Dumnezeu să afle și să păstreze adevărata credință ortodoxă; sunt acum așa de multe căi greșite!

Revizuiesc *Teologia Dogmatică* a părintelui Mihail, am ajuns la pagina 69, și cu fiecare pagină îmi dau seama de importanța acestei cărți pentru noi, cei de astăzi.¹⁷⁰ Roagă-te să iasă până în toamnă – culegătorul nostru e gata să înceapă lucrul la primele o sută de pagini imediat după Paști!

S.¹⁷¹ a fost judecat pentru că a atacat pe cineva în stare de ebrietate, iar judecătorul vrea mai degrabă să-l trimită aici pentru trei luni decât să meargă la închisoare! Roagă-te pentru el și pentru noi. Cred că va fi greu pentru toată lumea (deși poate că nu așa de rău dacă ar veni și tatăl său), dar noi suntem gata să-l ajutăm pe băiat (în închisoare se va strica de tot).

Sâmbăta Luminată, 1980

Hristos a înviat! Am avut o săptămână cu adevărat luminată și nădăjduiesc că și tu ai avut la fel. Marți l-am botezat pe vechiul nostru catehumen J., care s-a întors aici de Paști după mai mulți ani de pribegie prin lume. Inima lui a fost întotdeauna cu noi, el socotește că ar trebui să meargă în Boston [la mănăstirea părintelui Pantelimon] din pricina „protecției” pe care i-ar oferi-o (e într-o stare foarte fragilă, iar viața noastră i-ar fi acum greu de suportat). I-am spus pe scurt problemele noastre cu Boston, iar el se va duce acolo ca un fel de „ambasador” pentru noi – adică, cineva care ne are la inimă și care nu se ia după pâlăvrageala locală. Nu știu ce să spun, poate că va ajuta puțin la îmbunătățirea situației generale.

Am inclus o copie a scrisorii noastre către părintele Nichita. Dacă după aceasta nu va face un efort real de a fi mai înțelegător cu noi, nu cred că ar mai avea vreun rost să mergem în Seattle, drept pentru care îi vom informa pe toți preoții de limbă engleză din ce motiv nu vom veni. Vom mai frământa curând lucrurile și cu Vlădica Nectarie pe drumul de întoarcere din Seattle.

Am terminat jumătate din „Răspuns către un critic” (părintelui Lev), încercând să nu mă pun prea mult la mintea lui. Să dea Dumnezeu ca măcar o parte din oameni să se trezească.

În ce babilonie poate să se afle viața Bisericii! Dar cu răbdare și fermitate putem ieși nevătămați.

3/16 Aprilie 1980

Iată o copie a articolului „Răspuns către un critic”, puțin cam dur. Ce crezi despre el – a rămas ceva important care n-a fost spus? E ceva de care să se poată „lega” pentru a se ridica împotriva noastră? E ceva lipsit de dragoste față de el? Ar putea fi scurtat? Mi-e teamă că e prea lung, drept care voi căuta mai multe căi de a-l scurta. Sper să fie gata pentru cules până marțea viitoare, ca să putem începe tipărirea lui.

Vin din ce în ce mai multe materiale de la părintele Dimitrie Dudko – adică chestiuni pe care le-a scris înainte de a fi închis, și *totul* atinge exact problemele care ne interesează pe noi cei de azi! Am o presimțire că ceea ce susține el va fi cea mai mare dintre smintelile „corecte” noastre ortodoxii; iar acesta este un simptom al marelui conflict al vremurilor noastre: Ortodoxia minții vs. Ortodoxia inimii.

¹⁶⁹ Preotul din Patriarhia Moscovei, menționat mai înainte.

¹⁷⁰ O versiune românească este în pregătire la Editura Sophia [n. tr.].

¹⁷¹ Fiul unui prieten al viețuitorilor schitului din Los Angeles.

13/26 Aprilie 1980

Un alt tânăr rus ni s-a alăturat ca muncitor, iar noi l-am pus la construcții, care este și specialitatea lui. Până acum frații noștri de la schit sunt oameni destul de simpli, ceea ce constituie o ușurare după ce, în trecut, ne-am chinuit cu unii mai „complicați”.

Am primit în cele din urmă un răspuns de la părintele Nichita: „Părintele Herman va fi întotdeauna binevenit. Credem că atât el cât și părintele Lev pot aduce o contribuție prețioasă la Conferință.” Nu mi-a răspuns la prima scrisoare din cauza „conținutului supărăcios”: „Ai arătat prin comparație că limba și stilul părintelui Lev sunt smerite și pline de evlavie”. Nici un cuvânt apologetic legat de tonul cuvintelor părintelui Lev pe care el le-a tipărit și nici un semn că ar fi ceva greșit în ele.

Am încercat din toate puterile să comunicăm cu el, dar el nici nu vrea să asculte. Are propriile lui idei preconcepute, iar noi nu ne potrivim lor. Eu mă voi duce în Seattle numai dacă este de neapărată trebuință. Cred că mentalitatea acestui grup este dusă pe pustii, e foarte străină de Biserica noastră și cu cât stăm mai departe de ei, cu atât este mai bine. Vom lucra pentru cei ascultători care îi evită pe scandalagii. Vom hotărî exact ce vom face cu conferința după ce vom vorbi cu Vlădica Nectarie. În acest moment cred că nu trebuie să mergem. Dar vom vedea ce spune Vlădica.

Cuvântul tău „Despre a fi născut din nou” pentru Pelerinajul nostru de vară sună bine – titlul exact ar trebui atenuat puțin pentru a evita interpretări greșite, dar ideea e una foarte actuală. Cu cât avem mai multe asemenea discursuri, cu atât va fi mai bine.

19 Iulie/1 August 1980

Tocmai am auzit că cineva a telefonat părintelui Dimitrie Dudko și preotesei [matushka] lui din Moscova. La primul apel a răspuns un om care a spus că: „Părintelui Dimitrie i s-a interzis să aibă contacte externe”. A răspuns și preoteasa care nu a putut spune decât: „O, ce au făcut din el!” Să ne păzească Dumnezeu în aceste vremuri înfricoșătoare. Lucrul de care avem nevoie este mai multă dragoste și compasiune și o tărie întemeiată pe acestea.

Sfârșit de August, 1980

Ne recuperăm după pelerinaj – cel mai reușit care a fost vreodată. La mica noastră ceremonie de sâmbătă au fost douăzeci și trei de absolvenți, iar în timpul săptămânii de cursuri nouăzeci și trei de oameni au semnat în cartea de oaspeți. Sigur a fost o unitate sufletească între participanți și au fost semănate multe semințe. Nu ne putem întreba decât care vor fi roadele și dacă asemenea săptămâni ar putea fi făcute mai folositoare.

Cu voia lui Dumnezeu, în această duminică părintele Herman va sluji în Willits prima Liturghie.¹⁷² Roagă-te pentru ei.

18 Noiembrie/1 Decembrie 1980

Sâmbătă am avut două botezuri, iar diavolul s-a răzbunat în felul său – două mașini scoase din funcțiune.

Îți mulțumesc pentru că ai scris acea frumoasă scrisoare către Episcopul Grigorie. Sunt sigur că își va atinge scopul. Cred că toți episcopii noștri își închipuie că toți convertiții vor merge împreună în tabăra Seattle-Boston, iar acest lucru îi va face și mai ezitanți în a face afirmații de valoare, astfel că orice i-ar putea convinge să facă altfel este binevenit. Aș vrea să-i scriu și Episcopului Grigorie, referindu-mă mai mult la

¹⁷² O nouă misiune închinată Sfântului Ioan Milostivul (în locuința lui Vladimir Anderson).

discursul lui Kalomiros la Conferința din iulie de la Seattle și despre ideologia străină care își face loc în Biserică. Cu cât îi ținem la curent mai mult pe episcopii noștri despre toate acestea, cu atât mai bine.

Printre alte progrese, anul 1980 a fost martorul nașterii *Americii Ortodoxe*. Rămăsesem mult în urmă cu tipărirea *Nikodemos*-ului și simțeam că nu mai pot continua de unul singur, așa cum făcusem deja de șapte ani. Părintele Herman a fost cel care mi-a sugerat această idee când, într-o sâmbătă din iunie, după săvârșirea unui botez în cadrul misiunii „Ajutătoarea-păcătoșilor” din Redding, părintele Serafim s-a întâlnit acolo, într-o capelă, cu mine și cu Mary Mansur. „Ai auzit vreodată de *Orthodox America?*”, o întrebare el pe Mary. Părinții concepuseră de mult timp un ziar într-un format popular care, spre deosebire de *The Orthodox Word*, să fie o publicație concentrată mai mult pe teme misionare. Ca editor, mă voi ocupa de editoriale și de alte articole, și în general voi supraveghea ziarul, în vreme ce Mary, căreia i s-a dat funcția de co-editor, urma să fie responsabilă de materialele legate de Biserica persecutată, de traduceri și de forma finală a ziarului. Părintele Serafim a făcut atunci o rugăciune, iar *Orthodox America* a fost oficial lansat.

În Wildwood nu exista electricitate, așa că pentru primele câteva numere Mary a alergat de colo-colo cu un rucsac în spate și o mașină de scris electrică, editând mai multe numere în locuințele diversilor prieteni până ce, în toamna aceea, părinții au închiriat o rulotă în Platina, pentru a servi ca redacție pentru *Orthodox America*.

Spaima care ne-a mai temperat entuziasmul de la începutul acestei aventuri a dispărut treptat, datorită suportului constant și încurajării ambilor părinți. La rândul lor, erau încântați de popularitatea ziarului. Printre primii abonați a fost mama neortodoxă a părintelui Serafim – ceea ce l-a făcut foarte fericit.

Deși de ani de zile părintele Serafim obișnuia să-mi scrie mai mult decât o dată pe lună – câteodată chiar mai mult de o dată pe săptămână – povara responsabilităților l-a împiedicat să mai scrie așa de des. În primul rând, la schit era primul responsabil cu supravegherea și instruirea noilor frați. Aceasta era o sarcină extrem de obositoare din cauză că mulți dintre tinerii care veneau să încerce viața [de acolo] erau de obicei produse neliniștite și deșurdate ale societății noastre, adesea cu tulburări emoționale. În al doilea rând, părintele Serafim era editorul revistei *The Orthodox Word*, ceea ce implica nu numai datoriile generale legate de supravegherea articolelor de publicat, dar faptul că scria și traducea cele mai multe din materialele pentru publicare. În plus, întotdeauna făcea cercetări și schițe pentru posibile cărți, articole sau prelegeri. În sfârșit, era angajat la rândul său în diferitele parohii misionare mai mici de pe teritoriul nostru misionar, ceea ce însemna ore de călătorie dus-întors, indiferent de climă, cu cel puțin o zi întreagă rezervată fiecărei misiuni.

A spune că era supra-împovărat ar fi un adevăr spus pe jumătate. Cu toate acestea, cu excepția unui suspin rareori observat, nu se plângea niciodată. Mi-amintesc cum spunea odată, în timp ce mergea să țină un cuvânt undeva: „Știi ceva, asta nu e chiar pentru mine”. Fiind la bază o persoană sfioasă și contemplativă, se temea de aglomerări, de zgomot și de agitație. Totuși nu se sustrăgea niciodată [de la asemenea activități].

[1981]

21 Decembrie/3 Ianuarie 1981

Ca de obicei, facem eforturi încolo și-ncoace încercând să ne reorganizăm pentru lucrări mai productive în noul an. Atât *Orthodox America* cât și *The Orthodox Word* sunt citite cu mare interes și atenție, constituind pentru mulți o sursă de inspirație. Trebuie doar să le facem mai eficiente.

14/27 Martie 1981

D-na Konțevici i-a zis părintelui Herman că se teme de un mare dezastru care ar amenința Biserica noastră, iar eu cred că are legătură cu această mentalitate a „super-corectitudinii” care a atins și ceva ruși (dar nu în forma de nesuportat în care e prezentă la grecii noștri). Cred că se înrudește cumva cu papismul – dorința de a defini lucrurile astfel încât omul să se simtă „în siguranță” printre ele, chiar dacă a pierdut duhul lor. Cartea părintelui Pomazansky [*Teologia dogmatică ortodoxă*] e foarte bună la acest aspect; cu cât citesc mai mult mărturiile, cu atât mai mult văd cât de importantă și de actuală este.

6/19 Septembrie 1981

Slavă lui Dumnezeu, noi suntem bine, tocmai am aniversat două onomastici (ieri fratele G. și astăzi fratele D.). Ambii sunt bine sănătoși, cu toate că mai ales D. are succesele și eșecurile lui. Cei doi elevi seminariști ai noștri au început bine studiile lor „pre-teologice”; în cele din urmă, G. își dă seama de valoarea unor învățături profane ca pregătire pentru teologie (acum citește Platon), iar R., după ce a citit două piese de Pușkin, a descoperit că ingredientul care lipsea în educația lui de până acum este exact literatura lumescă! Sindromul „treckerii bruște la teologie” pare să fie pricina multor probleme, atât individuale cât și în Biserică ca întreg¹⁷³.

Este evident că acum episcopii își dau seama de pericolul schismei venit din partea clerului grecesc care „știe mai bine” și e sigur că schisma se întinde cu repeziciune. Cel mai urât capitol din experiența noastră cu ei se apropie pe zi ce trece, dar nu-l putem lăsa să ne distragă de la misiunea ce ne stă înaintea.

Calendarul pe 1982 este gata – realizat în timp record!

În sfârșit, la noi sezonul rece a început și toți frații (acum în număr de nouă) sunt la treabă.

11/24 Noiembrie 1981

M-am întors cu bine din călătoria misionară din Willits, după ce mi-am petrecut șase ore conducând

¹⁷³ Este ceea ce se întâmplă și în seminariile și facultățile noastre teologice: copii dezrădăcinați, produse ale unei societăți fără identitate, bine-scălțați în excrescențele culturii parazitare, sunt „îndreptați” dintr-un motiv sau altul către școlile teologice. Oare nu mai are nimeni ochi de văzut și urechi de auzit, sau ne astupăm urechile cu dopurile silei și indiferenței? Ce vină au acești copii? [n. tr.].

spre casă prin ceața muntoasă!

I-am întrebat pe frații R. și G. despre ce cred ei că ar fi bine să vorbești în Jordanville.¹⁷⁴ R. a avut o idee genială: „Sensul Noilor Martiri Ruși pentru americanii de astăzi”. Nu te îngriji de nimic – doar roagă-te lui Dumnezeu și Fericitului Vlădică Ioan și Sfântului Herman, dă tot ce poți. Sunt sigur că oamenii de acolo vor fi receptivi la tot ceea ce ai de spus, mai ales dacă se leagă de înțelesul practic al Ortodoxiei pentru oamenii care trăiesc în America de astăzi.

Părintele Pantelimon i-a scris părintelui Herman o scrisoare personală – pentru a-i corecta greșelile (întorcându-se cu opt ani în urmă) și pentru a-i preciza că au de gând să scoată niște epistole prin care să-și exprime punctele lor de vedere despre Biserica din Rusia. Deci ne așteptăm la noi neplăceri. Dar calea noastră e limpede: să sădim în cugete adevărata Ortodoxie a inimii, în timp ce ei își fac ce probleme vor.

Aici suntem ocupați încercând să scoatem în această iarnă mai multe publicații.

22 Noiembrie / 5 Decembrie 1981

Am inclus o copie a declarației de despărțire de Biserica noastră semnată de părintele R.S. Iată cum încep să apară tristele roade ale „super-corectitudinii”. Te întrebi oare cât timp va mai continua părintele Pantelimon să inspire asemenea acte fără să facă el însuși acest pas?

Oricum ar fi, este ceva trist, dar aceasta poate face mai clară datoria noastră: trebuie să propovăduim cu o și mai mare putere Ortodoxia adevărată, apostolicească și să ne străduim să menținem pe poziție pe cât mai mulți preoți dintre cei convertiți. *Orthodox America* și-a făcut apariția la momentul potrivit, iar acum ar trebui să constituie tot mai mult o voce bisericească unificatoare pentru o Ortodoxie râvnitoare.

E adevărat că noi suntem deja vinovați de multe „păcate” prin care părintele R. critică aspru Biserica noastră – cel mai rău (presupun) fiind acela că îi împărtășim pe cei de pe Stil Nou. Eu cunosc modul prin care fiecare preot e liber să facă ceea ce crede el că e mai bine în această chestiune, dar în ceea ce ne privește, ceea ce simt e că *trebuie să ne deschidem tuturor ortodocșilor* care nu sunt ajutați de proprii preoți și episcopi. Am fost vizitați recent de un preot antiohian (din Los Angeles), și chiar faptul prieteniei noastre este o sursă de putere care îi ajută să se lupte mai bine. Care va fi sfârșitul, jurisdicțional vorbind, nu știu. Dar trebuie să avem o imagine a Bisericii Ruse din Diaspora ferită de „partida fanatică”, partidă care în zadar s-a străduit până acum să preia puterea – și al cărei eșec devine evident pe zi ce trece.

Dumnezeu să ne ajute în zilele negre care ne așteaptă! Cu rugăciunile Vlădică Ioan noi vom putea supraviețui și chiar spori. Iar pe tine Dumnezeu să te ajute în cuvântul tău din Jordanville. Fiecare ocazie ca aceea este importantă, iar cuvintele tale vor trece mai departe, dincolo de zidurile mănăstirii de acolo. Trebuie să punem umărul la alcătuirea unei viziuni tradiționale asupra lumii.

În general, noi ducem o viață binecuvântată, cu pace și cu atenție sporită printre frați, deși nu fără ispite. Încearcă să faci cunoștință în Jordanville cu Ieromonahul Luca¹⁷⁵. Mi-a scris recent o scrisoare despre eforturile sale de la cursul de Istoria Lumii prin care încearcă să ofere seminariștilor „elementul lipsă” din educația lor (adică dimensiunea culturală, viziunea asupra lumii), astfel încât să nu treacă așa de repede de la jazz la isihasm, sau să facă altceva de acest gen.

Pe măsură ce părintele Serafim intra în ultimul an al vieții lui, sănătatea lui era tot mai fragilă, dar el își continua obișnuita-i viață. Deoarece nu mai avea mult până la împlinirea vârstei de cincizeci de ani [n. 1934 - n. tr.], părea de neconceput ca el să nu mai trăiască mai mulți ani. Încă continua cu obișnuitele-i avertismente și îndemnuri – „E mai târziu decât crezi... Trebuie să lucrăm cât mai e timp...” – dar în scrisorile lui nu am găsit nici un indiciu (ultima fiind scrisă cu câteva zile înainte de moarte) că el ar fi presimțit că sfârșitul este aproape.

În aceste ultime luni era interesat mai mult ca niciodată de Ortodoxia practică – Ortodoxia inimii, nu a minții – concentrându-se cu un devotament uimitor asupra personalităților individuale și a sufletelor acelora care veneau la el. Capacitatea lui de a înțelege și a prescrie exact ceea ce avea nevoie „psihologia” duhovnicească și sentimentală a fiecărui individ oferă un model important pentru preoții și părinții duhovnicești de astăzi.

¹⁷⁴ Fusesem invitat să țin un discurs tinerilor din pelerinaj, continuând linia avută de părinții Serafim și Herman în anii anteriori.

¹⁷⁵ În prezent - Arhimandrit și decan al Seminarului Sfânta Treime.

[1982]

5/18 Ianuarie 1982

Nădăjduiesc că ai petrecut o perioadă de înnoire în toate aceste sărbători. La noi vremea se anunță foarte bună, iar astăzi începe iar să ningă, după ce zăpada de dinainte aproape că s-a topit de tot. (Am făcut mai multe grămezi de zăpadă pentru a ne face loc pentru încă câteva zile, mai ales că fântâna nu mai merge!)

A venit L. [din Etna] muștrat de conștiință pentru că a căzut din nou în patimi (mai ales cu marijuana), iar aici s-a cutremurat puțin după citirea a două texte: *Viața Sfinților Varlaam și Ioasaf* și capitoul despre vămi din *Tainele Veșnice*. După ce a citit despre vămile care aveau de-a face cu păcatul desfrânării și a auzit un comentariu despre el, a venit la mine gata pregătit de a deveni monah (ei, dar nu-i chiar așa). Reacțiile lui din vremea șederii de aici au fost extreme. Acum două zile se pregătea să se întoarcă și să înceapă din nou viața ca un sfânt; astăzi este nerăbdător, vrea cu orice preț să iasă afară (probabil începutul unei reacții îndreptată spre direcția opusă). Astăzi vreau să vorbesc cu el după Liturghie și să-l avertizez că se va întoarce iarăși la marijuana dacă nu va învăța despre ce înseamnă să fii echilibrat. Vom încerca să-l mai ținem aici încă câteva zile pentru a lucra cu el, sperând ca astfel să-l putem trimite înapoi într-o stare de calm.

În general, șederea aici i-a fost de folos. A venit pregătit pentru a se adânci mai mult în Ortodoxie și deja a început... (numai să o poată întrupa în propria viață).

Suntem plini de speranțe pentru noul an, în ciuda norilor întunecați de pretutindeni. Poate că aceștia sunt ultimii câțiva ani în care mai putem continua să răspândim liberi cuvântul.

22 Ianuarie/4 Februarie 1982

Am avut și avem în continuare seminarii care merg foarte bine, fapt care ne face să sperăm într-o extindere a lor – dar nu la un nivel oficial; nu ne-ar duce decât spre o fundătură. R. [un seminarist] e la nivelul la care are nevoie de mai multă cunoaștere prin „inimă” decât prin „minte”. Are o inimă foarte bună și îmi pun mari speranțe în el, numai să-și depășească problemele actuale (spre a se potrivi unei vieți mature, conștient ortodoxe). Are probleme grave cu citirea, drept care ne-am hotărât într-un final să începem un curs de citire cu voce tare (el citind în fața mea) a cărții *Crimă și pedeapsă*, lucru care face minuni din el. (Împreună cu G., și-au citit unul altuia cu voce tare). Problema „trezirii” la Ortodoxie pare să se rezolve prin lucruri mici ca acestea. Roagă-te pentru el și pentru noi toți. În unele aspecte, G. se maturizează destul de bine, dar facerea voii proprii va continua să-i facă probleme.

Am reușit să-mi fac loc prin zăpadă pentru a face turmei din Redding vizita de Bobotează; nu i-am găsit într-o stare așa de rea.

Joi, A Doua Săptămână a Postului, 1982

Părintele Herman mi-a vorbit despre noile tale încercări în parohia Medford. Doar un cuvânt aș adăuga la ceea ce ți-a spus: să ai în vedere mai puțin aspectul acesta pământesc, modest al vieții pastorale, fără să te consumi excesiv pentru el. Lasă-i în pace pe cei ce nu voiesc o viață ortodoxă râvnitoare, lasă-i, dacă chiar vor, să o apuce pe alt drum. Concentrează-ți atenția și energia pentru a-i ajuta și inspira pe cei ce sunt capabili să prindă această scânteie și să devină arzători. Toată experiența ta din Medford este un bun exemplu al acestor două categorii de credincioși ortodocși ai vremurilor noastre. Nu te descuraja.

Noi înșine avem mari greutăți aici doar pentru faptul că încercăm să facem mai mult ca niciodată. Cu fiecare încercare, Dumnezeu trimite un ajutor suplimentar și deși acum nu vedem nici o cale prin care să ne rezolvăm obligațiile financiare, suntem siguri că răspunsul [calea] e aproape.

Ai ceva timp pentru a scrie despre evoluție? Timpul e mai potrivit ca niciodată pentru aceasta.

Dumnezeu să-ți dea fericita cunună de la sfârșitul Postului. Roagă-te pentru toți de aici.

Scrisoarea de mai sus sintetizează foarte bine ideile părintelui Serafim despre lucrarea pastorală dintr-o parohie. El simțea că idealismul și entuziasmul multor preoți tineri se stingea din cauza „aspectului lumesc” din viața parohiei: adunare de fonduri, nesfârșite întâlniri, activități sociale, griji organizatorice, mireni certându-se între ei, etc. El credea că preoții, atunci când încearcă să împlinească obișnuitele responsabilități, trebuie să-și concentreze eforturile pentru acei puțini din fiecare parohie care într-adevăr doresc ceva mai adânc.

Nedatată; Postul Mare, 1982

Ziua ta de naștere a venit repede anul acesta! Cu voia lui Dumnezeu voi veni și eu. Oricum, aici avem ceva necazuri (ca de obicei) cu diferitele noastre vehicule, drept care rămâne de văzut dacă voi găsi o cale să vin acolo!

Am inclus ultimele scrisori din Boston – sper că nu te vor deprima. Sunt sigur că răspunsul meu e prea simplu pentru ei și-l vor lepăda, dar eu cred că altfel nu putem vorbi.

G., menționat în scrisorile anterioare, venise pe la părinți aproximativ acum cinci ani, când avea unsprezece sau doisprezece ani; el își abandonase mama (pe tatăl său nu l-a cunoscut niciodată). Îl crescuseră părinții, iar părintele Serafim, cu deosebire, pe lângă plinirea școlarizării, a fost pentru el ca un tată. G. împlinise acum 17 ani și devenise destul de greu de controlat. Pe lângă problemele tipic adolescente, G. începea să dea semne de tulburări emoționale grave. În vara anului 1981, părintele Serafim îl trimisese la noi (el și fiul nostru erau aproape de aceeași vârstă), voind să-l expună unei vieți de familie ceva mai normale, adică să-l introducă în ceea ce părintele Serafim numea o „lume acceptabilă”.

Înălțarea, 1982

Dă-mi voie să te felicit pentru nașterea noii tale fiice [Faith Elisabeth]. Dumnezeu să-i dăruiască ani îndelungați!

Am făcut o curățenie post-pascală în toată regula, chiar dacă am neglijat lucrul la tipografie. Atât în sufletele fraților noștri de la schit cât și în cele ale pelerinilor am observat foarte multe „suferințe crescânde” – probleme foarte dificile care vin din încercarea de adâncire peste limita normală în viața spirituală.

Am avut în special o serie de convorbiri cu G. despre viitorul lui. În modul său imatur, a înțeles ce-am vrut să-i spun: e „plictisit” de noi, iar cel mai bun mod de a se gândi la o viitoare preoție a fost să se mute în San Francisco, să-și ia un serviciu, să participe zilnic la slujbele de la Catedrală și să aștepte ca un episcop să-l hirotonească! Absurditatea „planului său de viață” mi-a oferit ocazia să-i arăt problemele sale de maturizare și să-i pun în suflet și puțină frică. I-am spus că dacă vrea să devină preot *trebuie* să se ducă la seminar – dacă nu la noi, atunci în Jordanville. În cele din urmă a cedat, hotărându-se să treacă aici cu noi prin trei ani de cursuri seminariale, înainte de a se descurca „pe cont propriu”. Trag nădejde că în tot acest timp îl vom putea ajuta să-și depășească măcar câteva din problemele lui mai grave – și, mai ales, tendința de a evita sentimentele normale prin retragerea în propria lume. (Crede că avem prea mulți oameni – opt cu toții! – iar în lume va fi mai ușor să evite enervările prin simpla întoarcere în propria cameră! El nu-și dă seama că un viitor păstor va avea cu atât mai mult de-a face cu o viață de tulburări și nervi.)

Desigur că nu se poate spune că nu a făcut progrese semnificative de când a venit prima dată la noi, dar mai sunt multe de făcut. Câteodată încă mă mai întreb (cu toate că mai puțin decât o făceam acum un an sau doi) dacă cumva s-ar lepăda de Biserică și s-ar pierde în lume, oare ar mai fi expus la aceleași ispite ale acesteia? Interesul său pentru Biserică s-a mai consolidat și se adâncește tot mai mult, dar cred că pericolul este mai mare acum când e pe cale de a merge pe urmele unor exemple negative din Biserică [seminariști-problemă, floater-¹⁷⁶, diverși paraziți] pierzându-și potențele sale pentru a sluji cu adevărat Biserica. Până acum am reușit cât de cât să-l aduc la o stare acceptabilă și, dacă va pune mintea la treabă studiind trei ani, putem avea nădejde.

Ce ne aduce vara, care sunt perspectivele? Etna ar fi locul ideal pentru el pentru încă o vară, nu de alta, dar această experiență îl va face să guste puțin din viața de parohie într-un cadru protejat. Am putea oare să și-

¹⁷⁶ Vezi nota 123 [n. tr.].

I trimitem după ziua Fericitului Ioan (2 iulie)?

Roagă-te și pentru R. În ultimele luni a trecut prin multe experiențe ale cunoașterii de sine, dar încă e nehotărât și confuz în legătură cu viitorul său, întrebându-se cât de importantă este schimbarea atitudinii sale de copil răsfățat.

Vara pare să fi venit, deși astăzi e mai rece decât a fost până acum. Păunii noștri stau în pădure pe trei ouă, iar acum două zile am avut un urs în trapeză – a spart o fereastră încercând să scape!

A vorbit cumva părintele Herman cu tine după ce l-a vizitat pe părintele Pantelimon în Seattle? Dacă nu, iată esențialul: acela este atât de egocentric, repetând aceleași lucruri pe care le spunea și acum zece ani – încât e clar că viitorul nu ține cu el. Trebuie să continuăm cu lucrarea noastră misionară și să nu le dăm nici un fel de atenție. Poate că odată se vor sătura să mai reacționeze împotriva noastră.

4/17 Iunie 1982

Nădăjduiesc că în vara aceasta vei avea convorbiri serioase cu G., firește, el va privi totul cu scepticism, deoarece noi suntem foarte stricți, iar el se află pe treapta rebelului (în termeni moderați, dar totuși evident).

Chiar acum câteva zile s-a hotărât să plece în această toamnă în Jordanville. Mi-am dat seama imediat că decizia nu e deloc chibzuită, ci e doar un mod de a se ține departe de noi, cu care se „plictisește”, nefiind însuflețit de vreo dorință de a se alege cu vreun folos din Jordanville, ci pur și simplu voind să vadă cum stau lucrurile acolo.

Firește, mă bucur că a luat în serios avertismentul meu pentru a-și face o educație la seminar dacă vrea să fie preot; dar văzând atitudinea lui ușuratică față de toată chestiunea, l-am muștruluit bine de tot spunându-i că n-aș putea să-i dau binecuvântare să meargă în Jordanville în starea aceasta ușuratică și imatură (toți tinerii americani pe care i-am trimis acolo în anii din urmă s-au comportat dezastruos în primul an, deși au fost chiar mai maturi decât G.). El a replicat printr-o insistență răzvrătită, spunând că se va duce chiar și fără binecuvântarea noastră, chiar dacă s-ar limita doar la audierea cursurilor și la hoinăritul pe acolo, în cazul în care nu ar fi admis.

Într-un fel a fost bine că s-a manifestat în felul acesta, fiindcă de obicei el își ascunde sentimentele mai adânci, iar eu am fost chiar bucuros să-l văd cum devine „om” care-și impune propriile opinii, nedându-se bătut așa ușor. În ziua următoare (după o noapte nedormită pentru mine) ne-am împăcat; i-am spus că-i respect libertatea, că indiferent ce s-ar întâmpla (fie că s-ar sălbătici sau ar deveni un pierde-vară – două alternative care îi stăteau în față), trebuie ca întotdeauna să privească acest loc ca pe o casă a sa, fapt care l-a făcut să plângă (un lucru rar la el). Dar i-am sugerat că, indiferent de ce-ar decide să facă, să fie cu un sens, să facă parte dintr-un plan pentru tot viitorul său și nu un capriciu de moment, provenit din gândurile sale jordanvilliene.

În acest moment, efortul meu principal este să-l fac să vadă anumite lucruri așa cum sunt ele în realitate, nu prin prisma trăirilor sale și nu așa cum le colorează el. De exemplu: săptămâna trecută ne vorbea foarte elocvent despre cât de ușor este să supraviețuiești ca ortodox în ziua de astăzi înconjurat de toate ispitele: trebuie să ai curajul să iei o „doză” de smerenie de la părintele Herman, să te încrezi în părintele tău duhovnic, să stai aproape de el și astfel vei supraviețui. I-am amintit că atunci când i-am interzis să plece în Jordanville fiindcă este prea tânăr, el s-a revoltat, refuzând să se supună. Își dăduse seama chiar de faptul că îmi arătase lipsă de încredere, înlăturând astfel chiar acel lucru cu care nu de mult se lăuda că îl va salva! A zâmbit a recunoaștere, dar încă fără vreo consecință reală! Pe lângă acestea, știe foarte bine că motivele pentru care voia să plece în Jordanville sunt lumești, că de fapt se afla în pericolul pierderii atitudinii bisericești din adolescența sa, devenind de-a dreptul lumesc; dar toate acestea se văd prin filtrul patimilor sale de tinerețe.

În final, mă gândesc că toate acestea sunt o etapă necesară a creșterii sale și o ispită inevitabilă. Nădejdea mea e că va pune și ceva sens în ceea ce face și că nu va acționa numai conform patimilor lui. Ar fi foarte bine dacă i-ai da un impuls în această direcție și poate că va cântări mai mult decât ne închipuim acum.

Fie ca Dumnezeu să-l țină pe acest băiat departe de ispitele acestor vremuri! Mă întreb câteodată, aproape cu disperare, dacă mai există cineva care se poate salva din ghearele vremurilor noastre libere și facile.

10/23 Iunie 1982

G. se gândește tot mai mult la viitor. De fapt, toată criza i-a pricinuit numai bine, fie că va sta aici sau

nu. Încă crede că nu este așa de mult de învățat; suferă de maladia părerii că *știe* când de fapt nu e așa – nu-și dă seama că ceea ce strălucește poate fi și superficial, ci crede că asta e tot ce se poate spune despre un subiect. A renunțat la ideea de a se înscrie la Jordanville (fapt care arată cât de serioasă era acea idee), dar încă nu e convins că noi am fi alternativa. E clar că se află sub presiunea ispitei „floating”¹⁷⁷.

N.M. a fost aici și pare să fi supraviețuit primului său an în [seminarul] Jordanville; din imaginea pe care mi-o prezintă, realitatea de acolo nu pare bună. Conform lui, duhul care li se insuflă cu premeditare seminariștilor e acela conform căruia ei trebuie să fie „preoți lumești” – să se simtă în largul lor printre turmele lor lumești; ideea unui preot duhovnicesc sau a unei activități misionare le este străină. Acel duh îl va acapara și pe N.M. dacă va continua mult timp să meargă la seminar, dar în acest moment nu știu dacă s-ar putea face ceva în acest sens. Nu e sigur dacă să se întoarcă. Noi nu recomandăm nimănui să meargă acolo, decât poate unor băieți ruși maturi.

Tinerii de la schit primeau de la părintele Serafim nu numai o educație religioasă, ci pentru o înțelegere mai adecvată a acesteia, educația seminarială implica și studiul marilor cărți din literatura universală, printre care un rol important îl aveau piesele lui Shakespeare. Și fiindcă în Ashland - Oregon (aproape de Medford) se ținea un festival Shakespeare, el îi ducea din când în când pe „băieți”, cum îi numea el, să vadă câte o piesă. Înainte de aceasta, toți trebuiau să-l citească și să-l studieze pe Shakespeare împreună cu părintele Serafim, după care urmau discuții aprinse despre piesă.

Părintele Serafim îmi ceruse să-l duc și pe G. să vadă în această vară piesa *Doctor Faustus*, ceea ce am și făcut, formând un grupuleț printre care se numărau fiul meu și un alt băiat. Piesa a fost foarte bine interpretată, reușind să ofere învățături deosebit de serioase, dacă nu chiar niște serioase lecții spirituale pe care băieții nu le-au trecut cu vederea.

22 Iunie/5 Iulie 1982

Am fost la Festivalul Shakespeare pentru bilete. Mă gândesc să-i duc pe băieți într-o mică excursie, trecând joi după-amiază prin Etna și plecând apoi către Ashland vineri dimineața. Sâmbătă dimineața vom face Utrenia pentru Mucenicii Familiei Țariste¹⁷⁸, iar în Redding vom sosi după-amiază, tocmai la timp pentru Priveghere și pentru Liturghia de duminică. Vom aduce saci de dormit.

De ziua Vlădicăi Ioan am fost prin San Francisco, călătoria și-a avut folosul ei (am ținut din nou predica în limba engleză, fără a avea parte de reacții adverse!) apoi, împreună cu părintele Spiridon, am făcut o frumoasă vizită la Palo Alto. La vârsta lui, el a devenit un fel de „profet”: ne-a binecuvântat pe fiecare folosind niște cuvinte spontane care loveau tocmai în problemele noastre, dând totodată și răspuns la ele!

Pe la sfârșitul lui iulie, cele două surori ale mele, Justina și Ana (ambele convertite la Ortodoxie), au venit din Arizona pentru o vizită. Nu mai fuseseră niciodată la schit, așa că a trebuit să mergem cu mașina. Părintele Herman era undeva într-o călătorie misionară, iar părintele Serafim era sus la chilia sa, dar a coborât să ne vadă. Am stat afară într-un mic luminiș din pădure, pe vreme bună folosit adesea ca loc pentru prelegeri sau pentru băut ceaiul. Nu-l văzusem niciodată pe părintele Serafim așa de senin și plin de pace. Tot ce avea de spus surorilor mele ca răspuns la întrebările lor duhovnicești era simplu, la obiect și de ajutor; dar, ceea ce era mai important, ele s-au „molipsit” de liniștea lui, pe care au purtat-o mai multe zile. Deși urma să-l văd pe părintele Serafim la anualul pelerinaj de vară din august dar și în spital înainte de moartea sa, de această dată a fost ultima întâlnire de real folos pe care am avut-o cu el.

11/24 Iulie 1982

Am primit cu bucurie scrisoarea lui G., care acum e mult mai matur decât acum un an. Dumnezeu să-i dea o vară rodnică! Avându-i aici o vreme pe Q.R. și S.T. (ambii de 18 ani), nu poți să nu fii lovit de imaturitatea tinerilor noștri și cu atât mai mult să nu te miri cum de poate cineva supraviețui în zilele noastre ca și creștin ortodox. Dar Dumnezeu este cu noi!

Am avut mulți oaspeți în ultimele două săptămâni și totul arată ca și cum vara cea aglomerată a început

¹⁷⁷ Idem nota anterioară [n. tr.].

¹⁷⁸ Pentru aceasta, în drum spre casă s-au oprit pe o pajiște de munte.

în sfârșit. Ieri am făcut un nou catehumen din Santa Cruz.

22 Iulie/4 August 1982

M-am bucurat mult auzind de reușitele botezuri [din misiunea Etna]. Să dea Dumnezeu noilor botezați ani mulți de lupte rodnice, iar nouă puterea de a continua să hrănim mica noastră turmă!

Am fost foarte impresionat de a primi în dar de la G. înghețata pentru toți de ziua de naștere – nu a ajuns chiar duminică, dar ieri ne-am bucurat cu toții de el.

Roagă-te pentru noi și pentru ca Pelerinajul ce va să vină să iasă bine. Nu am nici o idee de cum o să fie. Discursul meu e cam apocaliptic, și nu știi cât de pregătită e lumea pentru el.

4/17 August 1982

Acum, după pelerinaj, avem parte de un moment liniștit și este timp și pentru o scrisoare sau două. Întregul Pelerinaj a decurs bine. Nu au fost la fel de mulți oameni ca anul trecut (aproape 50 au stat până marți, iar 30 până la sfârșitul săptămânii), dar au fost mult mai omogeni și mai receptivi la discuții. Am vorbit foarte mult despre „formarea sufletului” prin literatură etc., și aproape toată lumea a reacționat pozitiv. Viziunea ortodoxă pe care o propovăduim începe să pătrundă în sufletele oamenilor.

Icoana Maicii Domnului din Kursk [prezentă în prima parte a Pelerinajului] a făcut o impresie extraordinară asupra pelerinilor, printre ei numărându-se greci și sirieni care nu sunt obișnuiți cu acest tip de evlavie.

B.A. [un convertit de pe Coasta de Est] e încă aici, dar chiar nu putem face nimic pentru el. Nu se poate abține să nu critice, să nu judece și să nu creadă că „știe mai bine”. L-am întrebat dacă s-a folosit de pe urma pelerinajului, iar el, înainte să spună „puțin”, a ezitat. Unui frate de-al nostru i-a făcut un scandal întreg spunându-i la o discuție despre muzică, literatură etc. că acestea sunt „demonice”. Cu alte cuvinte, nu se află deloc pe aceeași lungime de undă cu noi. Afirmă că ar vrea ca eu să-i spun exact ce să facă, dar este evident că nu are încredere să accepte nimic din ce i-aș putea spune, făcând abstracție de detaliile tehnice. A hotărât să-și rezolve problema gășirii unei ocupații prin înscrierea în Forțele Aeriene ca și cadru de rezervă. Între timp l-am pus să citească *Gulag*-ul lui Soljenițan, spunându-i ca după aceea să citească *Oliver Twist* și *Crimă și pedeapsă* (pe ultima a început-o recent și nu a putut să o termine – prea „plictisitoare”). Ar vrea să-i oferim un curs de teologie înaltă, dar i-am spus că nu e pregătit pentru așa ceva decât atunci când i se va înmuia inima; probabil că la aceasta ar putea contribui *Gulag*-ul și Dickens (dar mă îndoiesc foarte tare!). În ochii lui văd frica și nesiguranța și îmi pare rău pentru el, văd puține speranțe, și primul gând care îmi vine e acela să păzesc turma noastră de el. Vai, fără îndoială, va pleca de aici cu tot felul de povești scandaloase pe care le va spune în stânga și în dreapta. M-a întrebat dacă m-am gândit vreodată la el ca la un candidat la preoție, iar eu i-am spus că aceasta depinde de el – dacă nu poate trăi în armonie cu oamenii din jurul lui, este evident că nu poate fi candidat pentru nimic din Biserică. Îmi vine realmente să cred că are o mentalitate bostoniană – rece, „corectă”, cu slabe speranțe de a se trezi din ea.

Nădăjduiesc ca G. să se folosească din plin de vacanța lui cu tine. Sunt destul de îngrijorat pentru el și pentru viitorul lui – nu atât pentru planurile lui personale cât pentru faptul că este ceva în inima lui care nu s-a rupt, că e plin de încredere în sine și nu se deschide celorlalți. B.A. a căzut pradă acestor patimi și ar fi tragic dacă și G. ar cădea în așa ceva. Este adevărat că s-a schimbat mult în ultimii doi ani, iar în anul din urmă efectiv a plâns de mai multe ori (în jur de două lacrimi de fiecare dată) pentru altceva decât pentru mândria lui rănită – dar încă mai sunt multe prin care trebuie să treacă. Voi fi foarte interesat în orice observații pe care le vei face asupra lui.

Aici totul arată de parcă ar veni o toamnă timpurie.

Nedatată, dar cu o zi sau două mai târziu.

Hristos în mijlocul nostru! Doar o notă: am citit recent despre o controversă asupra „ucidării din milă” a unui bebeluș cu malformații – acest subiect e tratat și în *Orthodox America*.

Roagă-te pentru noi. Uneori băieții noștri centrați pe sine mă aduc în pragul disperării – mai e vreo

nădejde pentru viitor?

Acestea sunt toate scrisorile.

Iar ultimele lui cuvinte către mine au fost:

„Mai e vreo nădejde pentru viitor?”

Nota editorului

După parcurgerea acestor scrisori, mare parte dintre cititori s-au lămurit în privința liniei pe care a propus-o părintele Serafim. Totuși, pentru cei care această carte face parte dintre primele lecturi duhovnicești, sublinierea câtorva idei poate fi oportună.

Privitor la calea de mijloc: este foarte greu să mergem pe această cale, dar este singura cale mântuitoare. Între tradiționalismul lipsit de dragoste (care ne face asemănători fariseilor din legea cea veche) și modernismul a cărui dragoste ecumenistă este o pervertire a iubirii evanghelice, linia împărătească este greu de deosebit. Moderniștii neagă linia pe care merg tradiționaliștii¹⁷⁹, iar tradiționaliștii neagă linia pe care merg moderniștii. Diferența mare este că tradiționaliștii sunt în Biserică, excesele unora dintre ei nefiind reprezentative pentru linia pe care merg marea majoritate. Iar moderniștii, prin deformarea dogmelor Sfintei Biserici, prin încălcarea Hotărârilor Sfințelor Sinoade Ecumenice, se plasează de bună-voie în afara Bisericii din care au făcut și fac parte Sfinții Părinți. Cu toate acestea, poate fi mult mai greu pentru un tradiționalist extremist să ajungă la calea împărătească; în timp ce, prin citirea scrierilor patristice, moderniștii își pot da seama că se află în înșelare, prin citirea aceluiași scrieri extremiștii care se consideră tradiționaliști ajung la concluzia că se află pe drumul cel bun. Totuși, calea împărătească e singura cale binecuvântată de Dumnezeu. Iar celelalte sunt căi pe care, deși înțelepciunea omenească încearcă să își găsească puncte de sprijin în învățătura Bisericii, se ajunge la rătăcire.

Există unii creștini care se plâng de faptul că greutățile vieții îi împiedică să ducă o viață curată, că nu au toate condițiile materiale pentru a putea duce o viață bineplăcută lui Dumnezeu. Ei așteaptă să ajungă la un anumit standard material pentru a avea timp să se ocupe de cele duhovnicești. Lipsurile prezente îi apasă... Dar am văzut că nici părintele Serafim nu ducea o viață confortabilă: uneori avea și el greutăți financiare, avea și el probleme ba cu mașina, ba cu una, ba cu alta. Dar în toate aștepta ajutorul lui Dumnezeu. Scrisorile din această carte ne ajută să înțelegem că oamenii cu viață sfântă nu trăiesc într-un iglu, nu trăiesc separați de frământările și problemele obișnuite. Sfințenia nu înseamnă evitarea problemelor firești, ci înseamnă răbdarea acestor probleme. Așa cum sfinții nu au cerut de la Dumnezeu să fie tămăduiți de boli, ci au cerut puterea de a răbda boala.

Din sfaturile adresate editorului Alexie Young aflăm cu câtă minuțiozitate trebuie pregătită orice lucrare misionară. Există o atitudine sectară la anumiți editori care consideră că important este doar să tipărească volume de valoare, fără să își pună problema impactului comercial al cărților. Se gândesc că astfel de calcule sunt meschine, și spun: „Cine e interesat de o carte, o cumpără, indiferent de titlu, de copertă, de prezentare. Important este ca lucrarea să apară”. Părintele Serafim, dându-i lui Alexie Young sfaturi privitoare la realizarea

¹⁷⁹ Părintele Filothei Zervakos scria: „Nu voi lăsa neobservat, nemustrat și necriticat nici zelul unor clerici păstrători ai vechiului calendar care se comportă cu fanatism, exagerează, se îndepărtează și cad în rătăcire. Lipsiți de lumina înțelegerii și deosebiri, aceștia au așezat vechiul calendar în rândul dogmelor, crezând că Tainele celor ce merg după noul calendar nu sunt valabile, propovăduind și învățând pe creștini să-și boteze din nou fiii care au fost botezați de preoții noului calendar sau mai bine să-i lase nebotezați.

Un ieromonah din Ierusalim, foarte fanatic, a îndrăznit să le scrie rudelor sale din Atena că dacă nu au acolo preot păstrător al vechiului calendar care să le boteze copiii, să-i scrie lui, iar acesta va săvârși Sfânta Taină a Botezului în Ierusalim, unde Biserica merge după vechiul calendar și harul Sfântului Duh se va coborî peste copiii din Atena, în chip nevăzut, atunci când el va săvârși Botezul la Ierusalim (...).

Alții i-au convins pe mulți creștini să nu intre în sfintele biserici, să nu se închine la sfintele icoane deoarece, o dată cu schimbarea calendarului, s-au murdărit și arhierii și preoții și bisericile și icoanele și Tainele. Alții i-au învățat pe creștini ca atunci când trec pe lângă biserici să nu-și facă nici măcar semnul Sfintei Cruci și multe altele pe care nu le mai spun, ca să nu-i întristeze pe nevoitorii cu pricepere și putere de deosebire. Am socotit însă că e necesar să scriu acestea spre învățătura și povățuirea nevoitorilor pentru credință, ca să vadă cu toții că prin fanatism, prin râvnă necugetată, prin mânie, invidie, mândrie, prin lipsa dragostei creștine, lupta noastră se va dovedi zadarnică, nefolositoare și vătămătoare și pentru noi și pentru aceia pe care-i învățăm.” (versiune românească: *Mărturisirea credinței ortodoxe*, Editura Buna Vestire, Galați, 2003, pp. 55-56).

E ușor pentru creștinii de stil nou să vadă cum părintele Filothei muștră extremismul unora dintre clericii de pe stil vechi. Mai greu este însă să își dea seama în ce măsură ei înșiși sunt extremiști în atitudinea lor față de cei de alte confesiuni sau de alte credințe sau, și mai grav, chiar față de creștinii ortodocși care păstrează vechiul calendar.

și îmbunătățirea unei reviste, se adresează prin aceste sfaturi nu numai unui editor și nici măcar editorilor în general. Se adresează tuturor creștinilor care vor să facă apostolat, tuturor celor care se gândesc să le vorbească despre Hristos nu numai cunoștințelor, rudelor și prietenilor lor, ci și tuturor celor care sunt flămânzi după Adevăr.

Moartea părintelui Serafim, care i-a surprins pe ucenicii săi, ar trebui să ne surprindă și pe noi. Cine s-ar fi gândit că Dumnezeu îl va chema la El pe acest neobosit apostol al secolului XX, când misiunea pe care o făcea era în plin apogeu? Moartea părintelui trebuie să ne ajute să înțelegem că Dumnezeu are alte planuri decât avem noi. Sunt mulți care cred că vor trăi ani mulți pentru că au de crescut copii, de crescut numărul caselor sau numărul firmelor. E clar că cei care sunt obsedați de sporirea averii lumești duc o viață în care nu țin cont de voia lui Dumnezeu. Totuși, dorința părinților de a-și crește copiii este firească. Nu este firească însă siguranța unora că vor ajunge la bătrânețe și că își vor vedea nepoții jucându-se prin preajmă. Nimeni nu știe când va muri. Viața noastră pământească se poate sfârși chiar atunci când ni se pare că este cel mai puțin probabil să părăsim această lume.

Părintele Serafim Rose a trecut la Domnul. Și totuși, America nu a rămas pustie. Este adevărat că, pe măsură ce anii trec, pe măsură ce apostazia se întinde din ce în ce mai mult, nevoia de mărturisitori precum părintele Serafim este din ce în ce mai mare.

Dar părintele ne-a lăsat scrierile sale. Ele sunt Testamentul său. Părintele ne-a lăsat comoara. E rândul nostru să mergem la ea. Părintele nu a scris nici pentru a arăta unicitatea Ortodoxiei, și nici pentru a arăta superioritatea filosofiei ortodoxe față de născocirile orientale. A scris pentru a-i învăța pe oameni să Îl cunoască pe Dumnezeu, pentru a-i învăța să meargă pe calea mântuirii.

Fie ca Bunul Dumnezeu să lumineze mințile tuturor celor care vor citi cărțile părintelui Serafim Rose, astfel încât, devenindu-i ucenici de taină, să mărturisească cu jertfelnicie Ortodoxia. Pentru că Ortodoxia nu este nici învățătura vreunui filosof, nici a unui apostol și nici a vreunui părinte făcător de minuni. Ortodoxia este cunoașterea lui Hristos, a Celui ce este Calea, Adevărul și Viața.

Hristos în mijlocul nostru!

EPILOG

ÎN AJUNUL Praznicului Schimbării la Față din luna august a anului 1982 s-a făcut, după cum era obiceiul, o priveghere pe vârful muntelui, deasupra schitului unde cu ani în urmă a fost înălțată o cruce imensă. Pentru părintele Serafim, Privegherea și Liturghia au fost ultimele din viața lui, la fel și predica pe care a ținut-o la Praznic. Privind la cerul de seară, dramatic și senin, arătând către stelele lui Dumnezeu (singurul lui hobby era astronomia pentru amatori), părintele Serafim spuse: „Fie ca această sărbătoare și frumusețea cerului de seară să ne amintească că suntem doar pelerini pe acest pământ, călătorind către împărăția cerească”.

El era deja iremediabil bolnav, deși nu spunea aproape nimic nimănui. Măcinat de febră, stătea retras în mica lui chilie, adâncită în pădure – acolo unde, de mai mulți ani, se ruga, traducea, scria și dormea puțin (pe o scândură de lemn). Moartea și funeraliile lui sunt descrise în amănunt într-alt loc din această carte, dar sentimentul pierderii simțit de toți cei prezenți la înmormântarea sa nu poate fi exagerat.

Acum eram orfani, și nimic numai va mai fi la fel vreodată. Dar în a patruzecia zi, am avut parte de o deosebită și neașteptată mângâiere. Episcopul Nectarie venise la mormânt pentru panihidă. După aceasta, mica procesiune a monahilor și mirenilor credincioși a coborât în jos pe calea spre biserică. În tindă, Vlădica Nectarie se întoarse către mormântul părintelui Serafim, își făcu cruce și începu să cânte axionul pentru un Ieromonah canonizat. Așa că, în cele din urmă, nu era „sfârșitul”, ci doar începutul...

VIAȚA MERGE ÎNAINTE...

Părintele Alexie Young

Focul Ceresc, care a fost adus pe pământ de Dumnezeu-omul – *foc am venit să aduc pe pământ...* (Lc. 12, 49) – a fost aprins în inimile oamenilor, trezind în ei o nouă viață, înviindu-le sufletele apăsate de poftete trupești... [astfel că ei] au început să simtă nevoia și puterea de a se ridica din lucrurile acestei lumi, îndreptându-se spre înălțime.

(Sfântul Ioan Gură de Aur, Omilia 68 la Matei)

Părintele Serafim a fost un monah autentic, care a împlinit porunca Apostolului Pavel care spunea *să umblați cu vrednicie, după chemarea cu care ați fost chemați, cu toată smerenia și blândețea, cu îndelungă-răbdare... precum și chemați ați fost la o singură nădejde* [Efes. 4, 1-4]. El a luat în serios preceptele evanghelice și, încadrându-se în adevărata tradiție monahală, a lăsat deoparte grijile și interesele lumești – până la măsura la care nu se mai putea potrivi cu lumea din jurul său.

Este improbabil ca părintele Serafim să fi putut vreodată sluji pentru multă vreme într-o parohie obișnuită fără să se descurajeze de cei pentru care Creștinismul Ortodox este ceva care trebuie luat drept bun indiferent de forma în care se prezintă. Dar aceasta nu înseamnă că nu există mireni care nu iau în serios Evanghelia. Este adevărat că părintele Serafim iubea munca misionară tocmai pentru că era atras de cei ce erau cu adevărat interesați de Ortodoxie. Lucrul cu asemenea oameni îl dinamiza foarte mult, pentru aceasta era în stare să meargă oriunde și să facă orice pentru a-i sprijini. Cu toate acestea, este nevoie să cercetăm viața dascălului său, Sfântul Ioan Maximovici din Shanghai și San Francisco, pentru a vedea cât de greu îi este cuiva care caută să trăiască atât de curat după Evanghelie și să supraviețuiască vieții dezordonate dintr-o parohie. Viața Sfântului Ioan a fost atât de plină de virtuți apostolice și evanghelice încât pur și simplu putea trăi „în” lume fără să nu fie „din” ea, în vreme ce oameni neînsemnați – și părintele Serafim în mod sigur se considera unul dintre aceștia – trebuiau să caute altă soluție.

Cu binecuvântarea, încurajarea și strălucitul exemplu al Sfântului Ioan, precum și cu sprijinul duhovnicesc al Arhiepiscopului Antonie din San Francisco, alături de Episcopul Nectarie din Seattle, părinții Herman și Serafim au reușit să întemeieze un schit sărac – prin „sărac” vreau să spun sărăcie adevărată – unde viața monahală putea fi trăită în toată simplitatea ei evanghelică, înrudită cu cea a Părinților Pustiei din vechime și cu cea a minunatei tradiții a schitului Optina, pe care l-au iubit atât de mult. Cu siguranță că ceea ce simțea părintele Serafim era faptul că nu putea fi ceva mai bine decât rămânerea pe această linie. În copilărie, Episcopul Nectarie a fost asemănat de-a dreptul cu ultimul bătrân [Sfântul Nectarie] de la Optina, și faptul că el i-a încurajat pe părinți să-și urmeze visul însemna mai mult decât ne-am putea închipui.

Deși părintele Serafim avea o bogată viață lăuntrică, nu era cineva care să se descopere pe sine și, fiindcă era deosebit de modest, din scrisorile lui nu putem obține decât licăriri ale acesteia. Întreaga poveste a vieții sale duhovnicești așteaptă cercetări și studii mai ample. Totuși, putem deosebi în viziunea sa următoarele principii de bază:

Primul - el credea și învăța că nevoința duhovnicească cu propriul sine – calea de mântuire – este o nevoință grea: *Împărăția Cerurilor se silește, și silitorii o răpesc pe ea* (Mt. 11, 12). Într-o societate care la orice problemă cere soluții rapide, concrete, ușoare și superficiale – chiar și la problemele spirituale – el susținea (așa cum au făcut-o toți Sfinții Părinți) că lupta duhovnicească nu este nici rapidă și nici ușoară, ci necesită o viață de hotărâre și luare-aminte zilnică. Deoarece țelul vieții duhovnicești este plinătatea în Hristos, este obligatoriu să ne împotrivim tulburărilor și ispitelor. El simțea că această sarcină este destul de grea pentru un monah care trăiește o viață întru-un „schit pustiu”, și cu atât mai mult pentru mireanul de rând care se luptă să-și găsească drumul în lume. De aceea:

Al doilea - toți creștinii ortodocși „serioși și cumpătați” (una din expresiile lui preferate) – fie călugări, preoți căsătoriți din parohii sau mireni – trebuie să dobândească ceea ce el numea o „mentalitate de

catacombă” pentru a lucra duhovnicește asupra lor înșiși. El se referea atât la catacombele Creștinismului primar cât și la cele ale Jugului Sovietic din aceste secol – dar el nu se referea literalmente la catacombele propriu-zise, nici nu propovăduia ruperea de structura văzută a Bisericii de episcopii ei; și, în mod deosebit, nu se referea la “ a-și urma propriile interese și înclinații indiferent de ce-ar spune alții”. Mai degrabă, el voia să spună că nu trebuie să confundăm bogăția, frumusețea exterioară a credinței (necesară și ea bineînțeles) cu componenta ei interioară, hristocentrică, pe viața duhului. *Inima înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi* (Ps. 50, 17) – aceasta era, cum s-ar spune, laitmotivul preferat al părintelui Serafim, și de câte ori vedea tineri copleșiți de aspectele exterioare – vieți de sfinți, diferite istorii, clădiri impunătoare etc. - devenind vrăjiți sau împătimiti de acestea sau de vreo figură bisericească el încerca să îndrepte aceste suflete către lucrul de care este nevoie - lupta lăuntrică pentru pocăință și plinătate în Domnul nostru Iisus Hristos – amintindu-le de întregul sens al vieții spirituale. Să cităm din scumpul său - Fericitul Augustin:

„Există un fel de vedere fericită, care ne-a fost păstrată... strălucita frumusețe a acelei fericiri pe care Dumnezeu a păstrat-o pentru cei ce se tem de El... Pentru aceasta sunt încercate inimile noastre prin toate greutățile și ispitele vieții acesteia. Nu te mira că ești învățat în mijlocul ostnelilor: ești învățat pentru un destin minunat (La Psalmul 36).”

Părintele Serafim a înțeles că adevărata lucrare duhovnicească nu este numai o luptă anevoioasă, ci aproape una în care adesea îți pierzi nădejdea.¹⁸⁰ Cunoștea aceasta din propria experiență, suferind adesea de deznădejde. Deși puțini cunoșteau aceasta în acea vreme, el era adesea ispitit să „renunțe” pur și simplu. El credea că fără harul lui Dumnezeu și mijlocirea sfinților, pentru cei mai mulți oameni este chiar imposibil să se hotărăască pentru o viață duhovnicească și cu atât mai puțin să sporească pe acea cale. „Dacă cineva ia în serios viața duhovnicească - îmi spunea odată părintele Serafim - fără ajutorul lui Dumnezeu, perspectivele se arată sumbre; dar împreună cu Dumnezeu toate sunt posibile”. În Introducerea sa la viața Sfântului Paisie Velicikovski, el notează:

„Ne aflăm într-o situație fără nădejde! Și, cu toate acestea, mila lui Dumnezeu nu ne părăsește, și chiar se poate spune că astăzi există un curent al unei Ortodoxii autentice care în mod conștient... însetează pentru ceva mai mult decât Ortodoxia „obișnuită”, neputincioasă în fața violențelor atacuri venite din partea unei lumi profilată pe distrugerea sufletelor... Nu se poate spune că flacăra adevăratei râvne ortodoxe se va stinge înainte de A Doua Venire a lui Hristos; nici că, dacă această flăcără există, Hristos Dumnezeu nostru nu va arăta, chiar acum, râvnitorilor Săi, cum să ducă o viață ortodoxă adevărată și inspirată... Oare auziți, o, ortodocși ai acestor vremi din urmă? De aceea greșesc cei ce învață că, deoarece sfârșitul lumii bate la ușă, noi trebuie să stăm liniștiți, să nu facem eforturi mari, să păstrăm pur și simplu învățătura pe care am moștenit-o și s-o dăm înapoi, ca talantul îngropat de nevrednicul slujitor (Mat. 25, 24-30), Domnului nostru la venirea Sa!¹⁸¹”

Iată motivul exact pentru care spunea el adesea (citând din Scriptură): „Dumnezeu este cu noi!” Această declarație era, accentua el, o asigurare pentru noi a unui sfârșit creștinesc al călătoriei acestei vieți, o călătorie care devenise pentru el, pe măsura trecerii anilor, tot mai stăruitoare și epuizantă din punct de vedere fizic, duhovnicesc și sentimental, sfârșind printr-o boală neîndurătoare (omenește vorbind) care nu poate fi descrisă decât ca un adevărat martiriu, ultimă curățire și lămurire a deja foarte încercatului dar blândului său suflet. Iată deci care a fost pilda și moștenirea sa pentru noi – una foarte înaltă, nobilă, dar nu de neatins: trebuie să fim cinstiți și să ne recunoaștem lenea și slăbiciunea, dar și seriozitatea cu care trebuie să ne facem ascultători față de Domnul; trebuie să ne nevoim cu toate puterile să colaborăm cu harul lui Dumnezeu; trebuie să ne lăsăm inimile înmuiate de suferințele vieții; și nu trebuie niciodată să pretindem sau să ne prefacem că avem o viață duhovnicească, pentru că aceasta este singura care contează, singurul lucru care nu se duce cu trupul în mormânt.

După moartea părintelui Serafim în 1982, în Frăția Sfântul Herman au avut loc mari schimbări. Eforturile părintelui Herman și ale părintelui Serafim pe terenul misiunii creștine au stârnit pizma celui rău, care acum căuta să distrugă o parte cât mai mare din ceea ce ei, prin harul lui Dumnezeu, au agonisit de-a lungul anilor. Unii dintre noi au început să-și dea seama de faptul că, asemeni lui Lot din Vechiul Testament,

¹⁸⁰ Este o stare des întâlnită în literatura ascetică: disperarea provocată fie de neîmplinirea doririi unor lucruri lumești, fie de faptul că ni se pare că Dumnezeu nu ne ascultă; e o probă trimisă de Dumnezeu pentru ca să ne conștientizăm neputința și să ne dăm seama că numai El ne poate ajuta; pe scurt, disperarea lumească se poate transforma în „disperare” duhovnicească, în tângire după Dumnezeu [n. tr.].

¹⁸¹ *Sfântul Paisie Velicikovski*, biografie scrisă de Schimonahul Mitrofan, tradusă din rusă și publicată de către St. Herman of Alaska Brotherhood, Platina, CA, 1976.

părintele Serafim era omul cel drept din ciudatul nostru „oraș”, cel care ne păzea în moduri pe care nu le-am înțeles decât după moartea lui. La înmormântarea părintelui Serafim, Arhiepiscopul Antonie i-a spus părintelui Herman următoarele: „Până acum, voi doi împreună ați tras la plug; acum va trebui să tragi singur”. Din nefericire, acest lucru era prea dificil pentru părintele Herman, drept care nu mai era în stare să continue lucrarea într-un mod echilibrat și viguros. Ca o consecință, el, frăția monahală, și comunitatea de surori de la Schitul Sfânta Xenia au început să se risipească treptat care încotro, părăsindu-și solidele practici ale Bisericii Ruse din Diaspora. Deși vreme de câțiva ani au aparținut de o dioceză necanonică, de o vreme încoace frăția monahală a început să-și dea seama de anumite greșeli din trecut, reglementându-și situația prin primirea de către Biserica Ortodoxă Sârbă.

Mult îndrăgita publicație a părintelui Serafim, *The Orthodox Word*, își continuă existența și astăzi. După moartea lui, pentru câțiva ani, revista și-a schimbat tonul și filosofia, dar acum s-a întors la același fel de conținut sobru și cumpătat pe care-l avea sub pana editorială a părintelui Serafim.

În februarie 1983, Episcopul Nectarie a trecut la Domnul în timp ce se pregătea pentru Dumnezeiasca Liturghie. Părintele Serafim îl privise ca pe “unul dintre ultimii mari duhovnici din Biserica noastră”, una dintre ultimele “legături vii” cu Sfânta Rusie.

În 1986, după multe conflicte și polemici, părintele Pantelimon, mănăstirea de călugări și cea de maici și mulți dintre adepții lui (aproape o duzină de preoți împreună cu parohiile lor) au intrat în schismă față de Biserica din Diaspora, exact cum prevăzuse părintele Serafim că vor face în final.

La sfârșitul lui septembrie 2000, Arhiepiscopul Antonie de San Francisco și America de Vest a părăsit această viață la vârsta de nouăzeci și doi de ani, plin de înțelepciune și de respect bine-meritat, după ce mai mult de un sfert de secol a condus cu credincioșie și înțelepciune dioceza în care și părintele Serafim s-a ostenit cu atâta rodnicie într-o viață relativ scurtă.

Orthodox America continuă să fie editată în cadrul Bisericii Ruse din Diaspora.

MĂRTURISITOR AL ORTODOXIEI

Cu puțin înainte de zorii zilei de 2 septembrie 1982, când părintele Serafim era pe moarte, am avut un vis. Eram alături de un preot pe care nu-l cunoșteam, care mă muștra pentru păcatele mele. Îmi spuse să nu mă simt niciodată jignită de cineva. Am intrat împreună într-o sală mare, somptuoasă. La capătul ei stătea un om pe o platformă ridicată; cânta. Abia puteam să-l văd, deoarece era la o distanță destul de mare. Cu o voce foarte frumoasă, cânta Axionul: „Mărește suflete al meu pe Domnul...” Și am zis: „Nu aud bine”. Preotul mă îndemna să mă apropii mai mult, să fac mai mulți pași înainte. Apoi am început să aud cântarea foarte bine. Cântărețul era un tenor cu o voce ca a părintelui Serafim, a cărui voce o auzisem cu ani în urmă la Catedrala din San Francisco. Era prin anii '60. Stând la strană, a cântat singur întreaga Utrenie de la început până la sfârșit. Niciodată în viața mea nu am auzit o cântare mai plină de rugăciune. Sufletul meu era ridicat către înălțimi... Acum, în visul meu, am auzit aceeași cântare incomparabilă. Era aceeași voce, dar suna ca una a unui înger, un cetățean al Raiului. Era o cântare nepământească, cerească.

Trezindu-mă, am înțeles că nu mai exista nici o nădejde pentru însănătoșirea părintelui Serafim.

Deoarece am o mare prețuire pentru cel de curând răposat, și apreciez foarte mult realizările sale înaintea lui Dumnezeu, aș vrea să scriu câteva cuvinte despre o însușire a lui care mie îmi este foarte dragă și care este foarte aproape de inima mea. Este vorba de credințioșia lui față de autentică Ortodoxie. Nu s-a abătut deloc de la învățătura Bisericii; nu a susținut niciodată vreă părere personală. Răposatul meu soț, Ivan M. Konțevici, era la fel. Și, după ce a luat mai multe titluri universitare, către sfârșitul vieții a reușit să termine Academia Teologică. Nu i-a trecut niciodată prin gând să păcătuiască împotriva învățăturilor Bisericii.

Învățătura Bisericii nu este un produs al minților sau al deliberărilor marilor Părinți ai Bisericii. Duhul Sfânt a fost Acela care i-a inspirat. Din acest motiv Ortodoxia este de nezdruccinat. Orice păcat împotriva Sfântului Duh este un păcat de neiertat (Mat. 12, 31-32). În aceste vremuri apăsătoare și tulburi, credințioșia față de Ortodoxie este o mare virtute. Părintele Serafim a fost un fierbinte luminător. În scrierile lui, el ne-a lăsat lumina sa. Slavă lui Dumnezeu pentru toate.

Elena Konțevici

CU SFINȚII ODIHNEȘTE, HRISTOASE, SUFLETUL ROBULUI TĂU...

Vremea fusese frumoasă toată vara. La fel a fost și în ajunul Schimbării la Față, când frații de la Mănăstirea Sfântul Herman de Alaska au făcut tradiționalul urcuș către vârful muntelui lor, spre un loc numit Schitul Schimbarea la Față, cântând pe drum slujba Privegherii. Pe măsură ce urcau muntele, cerul deja se întunecase, iar stelele deveneau tot mai vizibile; prin vocile lor răsunau stihiri care se pierdeau în sălbăcie, iar lumânările lor ardeau formând un lanț de lumină. Când au ajuns la imensa cruce ce marca locul proprietății mănăstirești, s-au oprit, iar apoi, după ce lumânările s-au stins, părintele Serafim a ținut o predică. Era una din sărbătorile lui preferate. Asemenea Sfântului Tihon din Zadonsk, îi plăcea foarte mult să privească noaptea către cer. Uitându-se spre cerul presărat cu stele, întotdeauna era inspirat de acea taină a dumnezeirii către care sunt chemați păcătoșii, minunea Schimbării la Față. Acesta este mesajul pe care l-a transmis în acea noapte: “Casa noastră este în ceruri. Să nu uitați niciodată pentru ce ați fost creați”. Cine oare și-ar fi putut închipui că în dimineața următoare el va sluji pentru ultima dată Liturghia pe acest pământ.

Curând după aceea, părintele Serafim s-a îmbolnăvit. Avea o sănătate fragilă, iar a fi bolnav, pentru el, nu era un lucru neobișnuit. Nu era niciodată ușor să spui cât era de bolnav, deoarece nu se plângea niciodată. La numai câteva zile, când durerea a devenit mai puternică, a fost de acord să fie dus la spital. Toată lumea a fost șocată atunci când, după două operații serioase în care doctorii au trebuit să înlăture un grav blocaj din intestin cauzat de un țesut putrezit, părintelui Serafim i s-a dat doar 2% șanse de recuperare. Pe cei apropiați ai lui, evenimentul i-a surprins ca o mare catastrofă. Groaznicul coșmar al zilelor care au urmat – suportarea șocului, a lipsei de ajutor, a confuziei, anxietății, singurătății, disperării – e greu de descris. Gândurile ni se îndreptau către praznicul Adormirii Maicii Domnului care se apropia cu repeziciune. Oare Maica Domnului avea să-l ia pe credinciosul său slujitor?

În ajunul sărbătorii, la Capela „Ajutătoarea Păcătoșilor” din Redding s-a adunat o mulțime de oameni pentru a săvârși o Liturghie de miez de noapte, iar apoi să se roage fierbinte pentru refacerea iubitului lor - părintele Serafim. Părintele Alexie Young, care a slujit Liturghia, i-a pregătit părintelui Serafim Sfintele Daruri. Toată lumea credea că va fi un ultim rămas bun. Toți știau că, săvârșindu-și alergarea ca un atlet încununat, părintele Serafim era pregătit să spună, împreună cu Sfântul Pavel: *Că pentru mine viața este Hristos și moartea un câștig* (Filip. 1, 21). Dar atâta timp cât este viață este și speranță. Noi, păcătoșii, nu suntem pregătiți să-l vedem părăsindu-ne și ducându-se în cealaltă lume. De aceea ne-am rugat pentru o minune.

După ce a condus toată noaptea, Arhiepiscopul Antonie a ajuns la spital, unde împreună cu părintele Herman au citit rugăciunile de despărțire a sufletului de trup. Era aproape ora 2 a.m. Cei din jurul patului unde era culcat Părintele nu voiau să plece. Iar apoi s-a întâmplat ceva fără precedent. Poate că ușile s-au deschis prin milostivirea Maicii lui Dumnezeu. Oamenii au început să se adune în camera părintelui Serafim – nu erau doi-trei, ci cel puțin douăzeci de oameni care îi înconjurau patul din secția de terapie intensivă, iar pentru următoarele câteva ore i-au cântat Părintelui Serafim, pentru a asculta pentru ultima dată, frumoasa stihiră a Adormirii: „De la margini adunându-vă aicea...” Apoi s-a cântat întregul Canon Pascal. Mulți cântau printre lacrimi. Părintele Serafim respira printr-o mască respiratorie și nu putea vorbi. Dar era conștient și când a auzit cântându-se unul din imnele sale preferate – „Iosif cel cu bun chip”, a început să plângă. Era greu să privești suferința lui, dar era și mai greu să te rupi de patul lui. Într-un final, infirmierele i-au rugat pe toți să plece. Nimeni nu știa că acesta era numai începutul unei privegheri care urma să dureze încă cinci zile și cinci nopți.

Printre noi era și un catehumen, un tânăr care îl rugase pe părintele Serafim să-l boteze de praznicul Adormirii. Cunoscând puterea duhovnicească din harul acestei Taine, părintele Herman s-a hotărât să-l boteze el, nădăjduind că prin acest act bine-plăcut lui Dumnezeu se va întări și părintele Serafim. Alături de

patru persoane, părintele Herman a plecat la mănăstire, după ce îi promisese părintelui Serafim că va săvârși pentru el în acea zi Dumnezeiasca Liturghie. Pârâul din spatele mănăstirii strălucea sub razele soarelui. În timp ce nou-luminatul Ioan Damaschin era îmbrăcat în haina albă a dreptății, o rază de bucurie a răspândit vălul de durere care apăsa greu pe inima tuturor. Epuizați de privegherea de toată noaptea de la spital, de lungul drum până la mănăstire și de lungă slujbă, oboseala încerca să-i biruie pe toți. Dar neliniștea a biruit somnul. Mai era părintele Serafim în viață? În după amiaza aceea, la mănăstire s-au făcut rugăciuni intense, pline de lacrimi, înaintea icoanei Maicii lui Dumnezeu „Grabnic-ascultătoarea”. Pentru însănătoșirea părintelui Serafim, înaintea acestei icoane se rugau chiar și părinții de la Sfântul Munte. Înainte de a pleca în Redding, un telefon dat la spital – întotdeauna dat cu o inimă înfrântă – i-a ușurat pe toți vestindu-le că starea părintelui Serafim se îmbunătățise puțin.

În seara aceea, la spital, se adunaseră un număr și mai mare de oameni. Nădejdea era tot mai mare, în ciuda faptului că părintelui Serafim i se dăduseră doar 10% șanse de vindecare.

Încă de la primele ore ale dimineții, infirmierele din schimbul de noapte au fost amabile și ne-au permis să facem vizite mai lungi. Cei care aveau ocazia să petreacă mai multe ore, rugându-se sau citind din Evanghelie la căpătâiul părintelui Serafim, nu vor uita niciodată intensă, înfiorătoare experiență pe care au avut-o acolo. Era un timp de cugetare la moartea care se apropia cu repeziciune sau la sensul suferinței pentru Hristos. Cu totul neajutorat, legat de pat pentru a evita posibile atacuri de apoplexie, fire al dispozitivelor de monitorizare se încrucișau pe piept, cu brațele străpunse de tuburi, respirând printr-un aparat respirator, părintele Serafim avea figura unui răstignit. Efectiv eram martorii unui martiriu. Vorbea atât de des despre suferință și folosul ei pentru sufletul creștinesc. Avea o mare compasiune și admirație pentru suferințele ortodocșilor din spatele Cortinei de Fier. Poate că Dumnezeu îngăduia să sufere, să pătimească împreună ei. Îmi venise în gând un pasaj scripturistic: *Pentru că cea curând trecătoare ușurare a necazului nostru, cu covârșire întru covârșire, veșnică greutate a slavei lucrează nouă* (II Cor. 4, 17).

Liturghia de duminică din Redding a fost urmată în acea după-amiază de slujba Sfântului Maslu. Fiecare simțea de parcă păcatul ei sau al lui era cel puțin parțial responsabil pentru boala părintelui Serafim. De aceea, toată lumea a luat parte la slujba Maslului, fiind unși spre vindecarea sufletului și a trupului, pocăindu-se și rugându-se cu căldură în timpul slujbei: “Auzi-ne, Doamne!” După aceea, părintele Herman s-a dus la spital pentru a-l unge pe părintele Serafim.

Pentru toți cei apropiați ai părintelui Serafim era o experiență foarte profundă și epuizantă - afectiv, fizic și spiritual. Telefonul din camera de așteptare a STI [Secția de terapie intensivă] a început să sune continuu din toată țara, de la oameni care se rugau pentru el și care întrebau despre părintele Serafim. Aici, dar și peste hotare, rugăciuni arzătoare se îndreptau către tronul lui Dumnezeu, implorându-L să-l cruțe pe părintele Serafim, nu de dragul lui, fiindcă el se pregătise de mult timp pentru acest ceas, ci pentru aceia dintre noi care aveam nevoie de călăuzirea lui pentru mântuirea sufletelor. Un om de o rară statură duhovnicească, o candelă a adevăratei înțelepciuni într-o epocă a confuziei și întunericii spiritual... Oare chiar așa de repede ne va lipsi Dumnezeu de o astfel de lumină strălucitoare? Câmpiile albe de rod, în care părintele Serafim muncise atât de mult... Cine l-ar putea înlocui? Predicile lui simple dar străpungând inima cine le va vesti? Mulțimea de articole pline de învățătură și inspirație, cărțile pe care le scrisese călăuzind sufletele pe “calea împărătească”... cine va fi în stare să-i preia condeiul? Cât de multă nevoie aveam de el! Dar trebuie să avem în minte un lucru esențial: căile Domnului nu sunt ca și căile noastre, drept care trebuie să ne pregătim a-I încuviința voia.

Orele treceau cu greutate. Fiecare apel telefonic, fiecare vizită a doctorilor și asistentelor ne făcea să sperăm spre mai bine și să nu ne temem de ce-i mai rău. Camera de așteptare devenise o cameră de rugăciune, un acatist era urmat de un canon și tot așa. Evanghelia era citită cu rândul, toate cele patru cărți, și tot așa. Era un timp de rugăciune foarte intensă și prelungită pe care doar câțiva dintre noi l-au experimentat vreodată.

Martți dimineața starea părintelui Serafim devenise foarte critică. Se dădeau telefoane pentru sporirea rugăciunii. Starețul Hrisostom și ieromonahul Auxentie au sosit în acea după-amiază din Mănăstirea Sfântul Grigorie Palama din Ohio. Curând după aceea, a sosit și Episcopul Nectarie de Seattle pentru a veghea la căpătâiul fiului său duhovnicesc pe care îl hirotonise cu cinci ani în urmă. În acea noapte, la capela spitalului (o cameră de la același etaj cu secția de terapie intensivă) s-a săvârșit o Liturghie de miez de noapte. Avea un tavan aproape de capetele noastre și nu avea ferestre, dând impresia unei catacombe. Această impresie era sporită de intensitatea situației și de rugăciunile stăruitoare care se uneau în același duh și scop. La fel ca în acea săptămână, când primea zilnic Sfânta Împărtășanie, părea din ce în ce mai senin, mai liniștit.

Tot în acea seară, la secția de terapie intensivă, a fost adus un tânăr pe moarte. Mama lui plângea în mod necontrolat. În dimineața următoare, părintele Herman s-a apropiat de ea pentru a o mângâia cumva,

întrebând-o dacă ar vrea să-și boteze copilul. Primind un răspuns afirmativ, părintele Herman a purces imediat la botezarea copilului ei, Christopher. Nu a fost prea târziu. În acea după amiază, Domnul a hotărât să-i ia sufletul, curat și strălucitor, abia ieșit din apele Botezului. Toți au simțit că acest fapt era deja rodul suferințelor părintelui Serafim.

Miercuri după amiază a fost adusă din San Francisco icoana făcătoare de minuni a Maicii lui Dumnezeu – „Bucuria neașteptată”. A fost adusă imediat înăuntru, la părintele Serafim. Toți cei prezenți s-au rugat toată ziua înaintea ei, simțind că Maica lui Dumnezeu cu adevărat veghea îndeaproape lângă părintele Serafim și că suferințele lui nu erau în zadar.

Dar privegherea nu a mai durat mult. A doua zi dimineață, în jurul orelor 10³⁰, doctorii au anunțat că nu mai rămăseseră multe speranțe și că nu mai puteau face nimic. După câteva minute, priveghiul pentru cel ce era pe moarte se sfârșise – pentru părintele Serafim începuse o nouă viață. Așa a binevoit Dumnezeu. Părintele Serafim a trecut din moarte la viață, de pe pământ la cer, unde cetele dreptilor strălucesc ca stelele în slava Schimbării la Față.

Mary Mansur

CUVÂNTUL ARHIEPISCOPULUI ANTONIE DE SAN FRANCISCO

În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Dub.

TOCMAI ACUM AM cântat refrenul “Al Tău sunt, mântuiește-mă”. Tot așa scrie și Apostolul Pavel în Epistola sa către Romani: *Că de viem, Domnului viem; și de murim, Domnului murim. Deci sau de viem, sau de murim, ai Domnului suntem* (Rom. 14, 8). Cu alte cuvinte, noi suntem ai Domnului oricum am fi. Desigur că aceste cuvinte se referă la tot omul; îmi amintesc acum de Fericitul Mitropolit Antonie (Hrapovițki) care-i scria părintelui meu duhovnic, Schiarhimandritul Ambrozie, după tunderea primului: „Trebuie să ai în cuget permanent aceste cuvinte și să le aplici în special pentru tine, ca unul care ai primit tunderea în monahism”.

Din această pricină, cu mare emoție îmi amintesc de acea zi rece de toamnă, când biserica nu avea nici acoperiș, iar în loc de cupolă avea cerul deschis; aici au fost tunși în monahism Părinții Serafim și Herman. Încă dinainte de aceasta, în San Francisco, am simțit că părintele Serafim era un om al lui Dumnezeu. Am simțit aceasta atunci când cânta la strună ca un smerit citeț și cântăreț bisericesc sau când l-a ajutat pe părintele Mitrofan (Manuilov) să facă o colectă pentru Sfintele Locuri. Dar aici [în Platina] a început un mod de viață cu totul deosebit. Și ce viață! Acum toți cei care l-au iubit pe părintele Serafim – și nu numai cei care s-au adunat aici, ci și cei care nu au putut veni – își vor aminti de viața lui. Nu am de gând să vă spun ceva despre această viață, părintele Herman o poate face; dar și zidurile bisericii, ale tipografiei și ale chiliei sale monahale au de spus foarte multe.

Ceea ce vreau să-i spun dragului meu părinte Herman este ceea ce alt frate, acum o mie de ani, i-a spus fratelui său. Acești doi frați erau Sfinții întocmai cu Apostolii - Chiril și Metodie. Când Chiril era pe moarte, i-a spus fratelui său mai mare – Metodie: „Frate, am tras acest jug împreună, ca doi boi. Știi că iubești Olimpul tău [nu Olimpul din Grecia, ci cel din Asia Mică]. Cu toate acestea - continuă el - nu părăsi pentru el această sarcină. Dacă au tras cu greu doi boi, ce putere mai are oare cel care va rămâne să tragă singur?”

Prin rugăciunile Sfinților Chiril și Metodie, prin rugăciunile Sfântului Părintelui nostru Herman de Alaska și prin rugăciunile bunului nostru frate, părintele nostru, ieromonahul Serafim, Dumnezeu, Care ne-a adunat aici pe toți la mormântul lui, să le dea tuturor dorința de a-l ajuta pe părintele Herman, care a rămas singur, să pună umărul la ridicarea acestei greutăți. Să ne luăm rămas bun de la părintele Serafim, cu toată dragostea de care sunt în stare micile noastre inimi.

Tradus după *Pravoslavnaya Rus*, Nr. 16, Jordanville, NY, 2001, unde a fost tipărit după o transcriere după o casetă înregistrată de ieromonahul Roman (Krassovsky).

PENTRU CĂ SUFLETUL LUI I-A BINEPLĂCUT DOMNULUI¹⁸²

Părintele Alexie Young

Într-una din ultimele predici pe care le-a ținut, ieromonahul Serafim a spus simplu și cu voce scăzută ceea ce spusese și înainte de nenumărate ori: „Fiți buni unii cu alții. Zâmbiți și fiți veseli. Purtați-vă sarcinile unii altora de dragul lui Hristos”.

Moartea părintelui Serafim din 20 august/2 septembrie a înlăturat din mijlocul acestei mici dar luptătoare misiuni a Sfântului Herman din Alaska un slujitor credincios care, deși capabil de a pricepe adâncile taine ale teologiei, nu s-a abătut niciodată de la calea simplității evanghelice, întrupând întru sine starea dreptului care *izvorăște înțelepciune* (Înț.lui Sol. 4, 11). Ce a fost părintele Serafim pentru noi?

Cititorii știu că a fost un editor prolific: pe lângă editoriale și articole semnate, el a dat numeroase traduceri (pentru care nu a primit nici o plată) și articole nesemnate. Mai mult decât atât, el era conștiința permanentă a grupului nostru, încurajându-ne și îndemnându-ne să continuăm până ce reușim, dar și muștrându-ne cu blândețe atunci când (și asta era una din expresiile lui preferate) „greșeam ținta”. Și care era ținta? Să aducem adevărul creștinism ortodox în sufletele a cât mai mulți americani dispuși să-l primească. Nimic mai mult - o sarcină aparent simplă; și nimic mai puțin - o lucrare de proporții uriașe. Cu toate că de obicei eram încăpățânați și naivi, el continua să creadă în noi. Mai mult decât atât, el credea în importanța și valoarea acestei lucrări, punându-și în ea mari speranțe. Scriu acum aceste cuvinte, cu lacrimi în ochi, deoarece părintele Serafim era colegul și colaboratorul meu, dar și conștiința mea. Nu m-am așezat niciodată la mașina de scris fără a-i simți prezența peste umăr; știam că nu mă voi putea încrede niciodată în mine însumi. În acest moment, inima mi se frânge și numai Hristos o poate mângâia.

Poate că mulți nu știu că părintele Serafim era și co-editor al eruditei publicații teologice *The Orthodox Word* și co-fondator al Frației Sfântul Herman de Alaska, ca și autorul multor cărți. Despre aceste aspecte la fel de importante din viața lui este nevoie de alții pentru a le pomeni. În ceea ce mă privește, aș vrea să descopăr cititorilor noștri câte puțin din ceea ce a fost părintele Serafim, preotul și păstorul.

Duhul acestui ieromonah poate fi aflat în predicile lui, întotdeauna scurte, la obiect, menite să miște inimile noastre, să ne „smerească până la pământ” (cum îi plăcea lui să spună) și să ne arate ce vrea Hristos de la noi. Îmi amintesc de momentul primei sale vizite la Misiunea noastră din Etna unde a slujit Dumnezeiasca Liturghie. Pentru un motiv care îmi scapă, Liturghia s-a ținut la miezul nopții. În vreme ce se întorcea dinspre Sfânta Masă pentru a citi Evanghelia, având într-o mână o lumânare care lumina atât Sfânta Scriptură cât și palida lui față, eu mi-am zis: așa era în catacombe și așa este și în catacombele Bisericii Ruse prigonite de astăzi! În aceste predici am văzut o inimă atât de caldă și iubitoare cum nu cred că veți întâlni undeva în această lume rece, respectiv o minte neîntinată și pătrunzătoare care nu și-a tras seva din această lume întunecată, ci din har. „Nevoiți-vă un pic mai mult”, ne îndemna el. „Purtați-vă crucile fără să cârtiți. Să nu vă închipuiți că sunteți cineva deosebit, nu vă îndreptățiți slăbiciunile și păcatele, ci uitați-vă la cum arătați cu adevărat; și, mai ales, iubiți-vă unul pe altul”. Cuvintele lui Hristos. Cu adevărat, părintele Serafim ni-L arăta pe Hristos atât în pildă cât și în cuvânt.

În conversație era proverbialul „om al cuvintelor puține”. Nu era niciodată înclinat să pălăvrăgească fără rost, rareori își exprima vreo preferință pentru ceva și îi dispăcea fățarnicia de orice fel, vorbind adesea despre mentalitatea „Disneyland” a Americii, care făcea imposibilă pentru oameni căutarea și aflarea adevărului. Era

¹⁸² Deși o parte dintre informațiile conținute în acest articol sunt tratate în diferite locuri din carte, cititorii vor găsi aici o prospețime și o spontaneitate greu de găsit în ziua de astăzi (după două decenii). Cititorii vor găsi aici fragmente din prelegerile și scrierile părintelui Serafim care nuanțează și mai mult portretul zugrăvit de scrisori.

îngrijorat de faptul că cei mai mulți dintre oameni sunt „inconștienți”: ignorăm atât de profund marile adevăruri ale Credinței noastre încât nu suntem în stare nici să împărtășim Ortodoxia cu alții. Fiți treji, conștienți, informați!” îndemna el. „Nu lăsați pe alții să «digere» și să înțeleagă Ortodoxia pentru voi; și nu țineți Ortodoxia pentru voi înșivă ca și cum ar fi o comoară privată. Împărtășiți-o și altora.”

În viața bisericească propunea o viziune aparte (care este și poziția majoritară a Bisericii Ortodoxe Ruse din Diaspora); el o numea „calea împărătească” a dreptei socoteli în toate lucrurile. Totuși, această viziune nu era tocmai populară. Unii, a căror concepție despre Ortodoxie fusese redusă la o poziție ecumenistă, îl credeau un fanatic periculos; alții, că suferă de „râvnă fără cunoștință”, acuzându-l că a trădat Ortodoxia. Pe toate le-a pățit, fiind calomniat fie personal, fie prin scrisori, fie prin presă.

Încă alții, care nu-i puteau înțelege nici scrierile nici predicile, îl judecau după aparențe: văzându-i hainele lungi prăfuite și barba încâlcită, îl disprețuiau. Nu se potrivea imaginii lor despre un preot sau un monah. Pe la spate, nu o dată a fost numit „monah jegos”. Dar realitatea e aceea că el a fost un monah *adevărat*, un înger în trup, mort față de lumea aceasta dar viu pentru cea viitoare, mai interesat de curățirea sufletului său decât de împodobirea trupului. Exemplul lui a fost un reproș pentru noi toți.

Se înțelege că atunci când trăia nu l-am apreciat pe deplin. Noi l-am luat drept *bun*, așa cum o facem cu toți cei pe care îi iubim. Ne gândeam că în ciuda sănătății sale fragile el întotdeauna „era acolo”. Tocmai trecuse de patruzeci și opt de ani – încă tânăr – cu atât de multă muncă neterminată; viața lui de creștin ortodox a durat cu puțin peste douăzeci de ani. Iar după aceea, după o scurtă dar extrem de chinuitoare boală, s-a dus, *și fiind pedepsit cu puțin, mare răsplată va primi, căci Dumnezeu l-a pus la încercare și l-a găsit vrednic de El* (Înț. lui Sol. 3, 5).

În *Praktikos*¹⁸³ găsim acest pasaj: „Moartea tatălui său i-a fost vestită unui monah anume. El se întoarse către solul care îi adusese vestea și răspunse: «Nu mai huli. Tatăl meu e nemuritor!»” În acest fel am primit și eu vestea morții părintelui Serafim. El nu este mort; acum este viu cu adevărat, în Hristos! A plecat în cealaltă lume pentru a fi împreună cu iubitul său Arhiepiscopul Ioan, Sfântul Paisie, Sfinții din Galia și din Tebaida Nordului, ale căror vieți le-a tradus și tipărit.

Ce om a fost acesta! Frați și surori – dragi cititori – nu vom mai vedea curând unul ca acesta! Sunt plin de mulțumire față de Dumnezeu pentru că mi-a dat să cunosc un om ca acesta, chiar pentru puțin timp. Și cred din toată inima și cugetul meu că acum el a auzit vocea binecuvântată a Stăpânului zicând aceste scumpe vorbe: *Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria Domnului tău!* (Mat. 25, 21)

¹⁸³ Tratatul lui Evagrie [n. tr.].

Cuprins

<i>Predoslovie la ediția românească</i>	7
Ne vorbește Părintele Serafim Rose	10
Calea împărătească	19
Un măreț condei a fost oprit	27
Scrisori misionare	
Prezentare.....	29
Cum a început totul... ..	33
[1970]	36
[1971]	39
[1972]	47
[1973]	62
[1974]	75
[1975]	83
[1976]	95
[1977]	107
[1978]	113
[1979]	116
[1980]	124
[1981]	129
[1982]	132
Nota editorului	139
Epilog	141
Viața merge înainte	142
Mărturisitor al ortodoxiei	146
Cu sfinții odihnește, Hristoase, sufletul robului tău.....	147
Cuvântul Arhiepiscopului Antonie de San Francisco.....	150
Pentru că sufletul lui i-a bineplăcut Domnului.....	151